

ТОМ ХАРПЪР

ТАЙНАТА НА МЪРТВИТЕ

Превод от английски: Асен Георгиев, 2012

chitanka.info

1.

Прищина, Косово — днес

Да избягаш от работа в петък следобед, беше лукс, с който Аби още не можеше да свикне.

Девет дълги години работата ѝ беше да изслушва как съсипани хора разкриват невъобразими жестокости — безкрайни дни, прекарани на най-мрачните места по земята. После идваха вечерите пред лаптопа в морски контейнер, превърнат в стая, мръзнеше или се пържеше според сезоните, изстисквайки всичката кръв и сълзи от историите, докато не се превърнеха в сухи листове хартия, които щяха да послужат за прилични доказателства пред Международния съд в Хага. Тя никога не успяваше да избяга. Беше изгубила броя на кошмарите, на това колко пъти посред нощ се озоваваше коленичила над химическата тоалетна в отчаян опит да се прочисти от видяното. В течение на годините сред жертвите се оказаха няколко обещаващи връзки, един брак и накрая способността ѝ да обича.

Но на следващата сутрин винаги отиваше на работа.

Сега всичко това беше минало. Беше се прехвърлила в мисията на Европейския съюз в Косово — ЕУЛЕКС, и беше дошла да учи косоварите как да бъдат европейски граждани за пример. Да, в Косово бяха извършвани военни престъпления, но сега това беше чужд проблем.

Тя затвори папките и ги заключи. Разчисти бюрото си заради чистачките, които щяха да дойдат през почивните дни. *Спри, изключи, остави зад гърба си.* Точно преди да изключи компютъра, видя, че има ново електронно писмо от директора. Не му обърна внимание — това беше още един лукс. И в понеделник можеше да се занимае с него. Беше два следобед в петък и работната ѝ седмица току-що бе свършила.

Колата на Майкъл я чакаше пред службата. Червено „Порше“ с гюрук, модел 1968, вероятно единственото на Балканите. Гюрукът беше свален въпреки буреносните облаци, които се събираха над града.

Майкъл натисна газта, когато излезе от сградата — рев с пълна мощност, който би я накарал да изстене от неудобство, ако не беше толкова щастлива. Типично за Майкъл. Тя се плъзна на седалката и го целуна. Почувства как прошарената му небръсната буза я одраска по лицето. Няколко души, които излизаха от офис сградата, се спряха, за да зяпат, и тя се запита дали гледат нея, или колата. Майкъл беше двайсет години по-стар от Аби и му личеше, но да бъде възрастен му отиваше. По лицето му имаше бръчки, но те само подчертаваха хубавото в него: неслизащата от лицето му усмивка, безгрижния блясък в очите, увереността и силата. Когато косата му започна да сивее, той престана да я подстригва. Вместо това добави златна обица, за да не изглежда прекалено порядъчен, както обясни.

Той завъртя главата ѝ, за да може да види шията.

— Носиш огърлицата.

Прозвуча доволен. Беше ѝ я подарил миналата седмица — сложна златна плетка, осеяна с пет червени стъклени мъниста. В центъра имаше монограм — разновидност на древния християнски символ ХР^[1]. Това я изненада — не знаеше, че Майкъл е религиозен. Самата огърлица будеше усещането за нещо също толкова древно. Златото беше потъмняло и мътно като захаросан мед, червеното стъкло се беше замъглило с времето. Когато попита Майкъл откъде я е взел, той пусна дяволита усмивка и отговори, че някакъв циганин му я дал.

С угълчето на очите си тя забеляза черната си пътна чанта, която лежеше на задната седалка на поршето до неговата чанта за документи.

— Отиваме ли някъде?

— Заливът Котор, Черна гора.

Аби направи гримаса.

— Това са шест часа път.

— Не и ако зависи от мен.

Той излезе от паркинга покрай пазача в син блейзер и бейзболно кепе. Мъжът огледа с възхищение автомобила и им отдаде чест. Сред редиците скучни, типични за ЕС лимузини поршето изпъкваше като някакъв застрашен от изчезване вид.

Карайки с една ръка, Майкъл протегна другата надолу и извади плоската метална бутилчица, пъхната отстрани до ръчната спирачка. Ръката му докосна бедрото на Аби там, където лятната ѝ рокля се беше плъзнала нагоре. Той отпи глътка и ѝ подаде плоската.

— Обещавам ти, че ще си заслужава.

Може би беше прав. Това беше проблемът с Майкъл — колкото и налудничав да беше идеята му, човек винаги искаше да му повярва. Веднага щом се измъкнаха от прищинските задръствания, лъкатушейки между превозните средства така както дори местните — а те лесно можеха да минат за най-лошите шофьори в Европа — не биха посмели, той натисна газта и подгони автомобила напред. Аби се сгуши на седалката и загледа как гълтаха километрите. Със свален покрив, те се надбягваха с вятъра, изпреварвайки бурята, която ги преследваше, но не успяваше да ги догони. На черногорската граница няколко казани от Майкъл думи ги прекараха бързо-бързо през митническите служители.

Сега се намираха дълбоко в планините. Около тях се завихряше студен въздух, дори август не беше успял да освободи върховете от снежните им шапки. Майкъл не вдигна гюрука, но вместо това пусна отоплението докрай. Аби намери одеяло на поставката под арматурното табло и се зави.

И изведнъж пристигнаха. Пътят зави покрай скалист пролом и изскочи високо над залива, потънал в сенките между планините. Единственото, което Аби можеше да види, бяха светлините на яхтите и моторните лодки, струпани около заливите и бреговете, опасвайки ги като фосфоресциращи водорасли.

Майкъл намали и изведнъж се отклони вляво. Аби зяпна — стори й се, че ще подкара през ръба на скалата. Но там имаше черен път, който свършваше пред метална врата в стена с циментова замазка. Майкъл зарови в жабката за дистанционното. Вратата започна да се плъзга и отваря.

Аби вдигна вежди.

— Често ли идваш тук?

— За пръв път.

През отворената врата тя виждаше плоския покрив на къща, която се белееше призрачно в спускация се мрак. Издигаше се на тераса по средата на склона — това вероятно беше единственото място, на което човек можеше да вдигне къща от тази страна на залива. От другата му страна Аби видя ярките светлините на град. Предградията му се простираха като наниз по отсрещния хълм. От тази страна нямаше нищо.

Майкъл спря автомобила върху ивица чакъл пред къщата. От джоба си извади ключ и отвори дебелата дъбова врата.

— След теб.

Нищо в обикновения външен вид на вилата не я беше подготвило за онова, което видя вътре. Тъй като работеше в Прищина с европейска заплата, Аби беше свикнала да живее комфортно, но това беше лукс на съвсем друго равнище. Подовете бяха мраморни: зелени и розови плочи оформяха сложни геометрични фигури. Всичко изглеждаше построено сякаш за раса от гиганти: креслата и диваните бяха толкова дълбоки, че човек можеше да се изгуби в тях, около махагоновата маса можеха да се съберат двайсет души, а на стената висеше най-големият телевизор, който някога беше виждала. На стената срещу него имаше златен триптих, от който гледаха вторачено три православни икони, големи почти колкото апарата. Откритата кухня по-нататък беше цялата от черен гранит и блестящ хром.

— Колко ти струва това удоволствие?

— Нито стотинка. Къщата е на един италиански съдия, мой приятел. Той ми я отстъпи за почивните дни.

— Очакваме ли други хора?

Майкъл се усмихна.

— Само на наше разположение е.

Тя посочи към чантата за документи, която той беше внесъл.

— Надявам се, че не възнамеряваш да работиш.

— Почакай да видиш басейна.

Майкъл дръпна стъклената врата. Аби прекрачи прага и зяпна. Зад вилата басейнът беше изкопан в терасата, която се простираше чак до ръба на скалата. Фалшива класическа колонада се издигаше по трите му страни: колони с канелюри и коринтски капители, макар че не подхождаха на модерната архитектура на останалата част от къщата. Четвъртата страна беше високата скала, а заливът лежеше на стотина метра под нея. Нямаше перила.

Зад гърба си чу леко щракване, когато Майкъл натисна някакъв ключ. Вградените в басейна лампи накараха водата да пламне. Аби надникна в него и видя подводен свят от нимфи и делфини, русалки и морски звезди, бог с коси от водорасли, с колесница, теглена от четири морски кончета — всички изработени от черно-бяла мозайка. Фини

лъчи светлина се плъзгаха по тях така, че монохромните фигури сякаш танцуваха под водата.

Зад колонадата светнаха още лампи. Във всяка ниша стоеше мраморна статуя на мраморен пиедестал: Херкулес, наметнат с лъвска кожа и подпрян на тоягата си; гологърда Афродита, стиснала хитон, който някак си беше успял да се плъзне под хълбоците ѝ; Медея с преплетените змии, съскащи от косите ѝ. Те изглеждаха древни, направени от здрав камък, но когато Аби докосна едната, почувства как се заклати на основата си, сякаш някой повеи на вятъра можеше да я отнесе. Тя се сепна.

— Внимавай — предупреди я Майкъл. — Вече не правят такива.

Аби се вторачи в него.

— Не може да са оригинали.

— Така ми казаха.

Смаяна, Аби мина покрай безмълвните фигури. Стигна до края на терасата и погледна надолу. Скалата беше толкова стръмна, че дори оттам не можеше да види подножието ѝ: само огърлица сребриста пяна във водата, която се отдръпваше от скалите. Тя потрепери. Тънката лятна рокля съвсем не беше достатъчна в края на август.

Чу зад гърба си пукот, нещо прелетя покрай лицето ѝ и едва не докосна бузата ѝ. За миг се озова отново във Фритаун, Мogaдишу или Киншаса. Извика тихичко и се завъртя, като едва не изгуби равновесие на необезопасения край на скалата. Хвана се за най-близката колона с все сили.

— Добре ли си?

Майкъл стоеше до ръба на басейна с две издължени чаши за шампанско в едната ръка и отворена бутилка „Пол Роже“ в другата.

— Не исках да те плаша. Реших, че можем да го отпразнуваме.

Да отпразнуват? Какво? Аби се облегна на колоната, без да я пуска, а сърцето ѝ продължаваше да блъска. Нощният бриз притисна златната огърлица в гърлото ѝ и през главата ѝ се стрелна налудничава мисъл. Да не би да ѝ предложи да се омъжи за него?

Майкъл наля шампанското и пяхна едната чаша в треперещата ѝ ръка. То се плисна през ръба на чашата и потече надолу към пръстите ѝ. Той я прегърна през рамо и я привлече към себе си. За миг останаха смълчани и притиснати един към друг. Аби затвори очи; Майкъл се

взираше в морето, сякаш търсеше нещо. Последните остатъци от слънчеви лъчи увенчаха хоризонта със златна ивица, която изчезна.

— Гладен съм.

Влязоха вътре. Майкъл взе хладилната чанта от колата и скоро къщата се изпълни с миризма на пържен чесън, скариди и подправки. Аби отпиваше от шампанското и го наблюдаваше как готви. Шампанското скоро свърши. От хладилната чанта се появи бутилка „Сансер“, но скоро и тя свърши. Аби намери ключа за пускане на отоплението на терасата и те вечеряха край басейна. Тя потопа голите си крака във водата, светлината отскачаше от колонадата, звездите бяха осяяли небето.

Храната и виното започнаха да я отпускат. Когато вечерният въздух захладня, Майкъл запали огъня във всекидневната и те седнаха на дивана, за да гледат звездите над залива. Аби се сви като котенце, с глава в скута му и с полузатворени очи, докато той я милваше по косата. *Ти си на трийсет и две, кореше я тихичък глас, а не някоя седемнайсетгодишна, която върти стойки, за да впечатли приятелките си.* Но не ѝ пукаше. С Майкъл нямаше нужда да бъде отговорна. Той правеше живота много лесен.

Много по-късно, след като и втората бутилка вино беше пресушена, градът отвъд залива беше потънал в мрак, а от огъня бе останала само жар, Аби се надигна от дивана. Когато се изправи, леко се олюля; Майкъл скочи и я задържа, изненадващо трезвен, като се имаше предвид колко беше изпил.

Тя го прегърна и го целуна по врата.

— Ще си лягаме ли? — Беше пияна и го знаеше — усещането беше приятно. Желаше го. Започна с непохватни пръсти да разкопчава ризата му, но той се измъкна от прегръдката ѝ и я завъртя.

— Ненаситна си — смъмри я.

Поведе я към спалнята, свали огърлицата от врата ѝ и я отпусна на леглото. Аби се опита да го дръпне върху себе си, но той отстъпи назад.

— Къде отиваш?

— Не съм уморен.

— И аз не съм уморена — възрази тя, но не беше вярно. В мига, когато той я целуна за лека нощ и затвори вратата, вече беше заспала.

Събуди я студът. Легнала върху чаршафите по лятната си рокля, чувстваше как по кожата ѝ се плъзга хлад от климатика. Претърколи се, търсейки топлината на Майкъл, но не го намери. Опипом запълзя по голямото легло, докато не стигна до другия край и докосна дървената му страна.

Леглото беше празно. Нямаше го.

За миг остана легнала, докато се опитваше да се ориентира в непознатото помещение. Погледна към врата на банята, за да види дали изпод нея не излиза светлина, но не видя нищо. Всичко, което чуваше, беше лекото бръмчене на климатика и тиктакането от часовника на нощното шкафче. Фосфоресциращите му стрелки показваха 3:45 сутринта.

След това чу още нещо — някакво мърморене. Заслуша се, опитвайки се да различи звуците в тази чужда къща. Два гласа ли бяха? Някакъв разговор? Или просто шумът от разбиващите се в скалите вълни.

Това е телевизорът. Майкъл сигурно беше заспал, докато е гледал. Сега, когато зрението ѝ се приспособи към сумрака, Аби видя синкаво трепкане, което идваше от хола.

Тъй като все още беше отпусната от съня и алкохола, се зачуди какво да прави. Една част от нея искаше да го остави там, нека се събуди схванат и сам. Обаче в леглото беше студено.

Стана и зашляпа боса надолу към всекидневната. Огромният телевизор на стената работеше, изпълвайки помещението със своята диодно синя светлина; половин дузина фасове бяха загасени в сребърен пепелник. На кожения диван имаше вдлъбнатина, където Майкъл беше лежал.

Но сега го нямаше.

Звукът на телевизора беше изключен. *Тогава какво съм чула,* запита се тя.

Порив на вятъра вкара мириса на нощта: жасмин, смокини и хлор. В двора лампите още светеха. Вратата зееше отворена. През нея виждаше Майкъл, застанал до басейна, да пуши цигара. Чантата за

документи, която беше в колата, лежеше на металната маса до него. Капакът ѝ беше отворен. Мъж в бяла риза и черни панталони оглеждаше съдържанието ѝ.

Аби излезе на двора, все още неустойчива от алкохола. Щом прекрачи прага, босият ѝ крак ритна нещо невидимо в сумрака. Тя изписка от болка и изненада. Празната бутилка от шампанско се търкулна по плочките и с плисък падна в басейна.

Две глави се обърнаха рязко и се вторачиха в нея.

— Да не прекъсвам нещо?

— Върни се в къщата — извика Майкъл.

Гласът му прозвуча отчаяно, но тя не го разбра. Направи две крачки напред в светлините на лампите в басейна. Като жертвено агне. Мъжът в бялата риза плъзна ръка към кръста си. Когато се показа отново, в нея проблясваше черен пистолет.

Това беше последното нещо, което си спомняше ясно. Всичко след това беше размазано и фрагментарно: ударът на Майкъл, който отхвърли мъжа назад, за да не може да се прицели; обръщането на масата; стоварилата се на плочките чанта, разпиляла съдържанието си. И да беше видяла какво има вътре, съзнанието ѝ не го отбеляза. Тя отскочи, подхлъзна се на гладките плочки и падна.

Ударът във водата беше толкова силен, та си помисли, че куршумът я е улучил. Поколеба се и после се гмурна; усети вкуса на хлор в гърлото си и се задави. Тънката лятна рокля се уви около нея като саван.

Изскочи на повърхността и ритна настрани. От дъното на басейна меко осветените нимфи ѝ махаха да се присъедини към тях. Постапи ръце на ръба и се набра, за да излезе.

Просната до басейна, видя всичко от земното равнище. Разсипаната чанта и обърнатата маса; мраморните богове, които гледаха надолу към нея. В далечния край на терасата двамата мъже се бяха вкопчила в битка над бездната. Майкъл нанесе удар, който не улучи; неговият противник улови ръката му и я отблъсна назад, завъртайки го с лице към ръба на скалата. За секунда останаха неподвижни — двама любовници, взрени в залеза. Тогава мъжът с рязко движение подсече краката на Майкъл и го блъсна напред. Майкъл залитна и се препъна. Опитва да си върне равновесието и почти успя, залитайки по ръба като птица със счупено крило. Нетърпеливият

му нападател пристъпи, за да нанесе смъртоносния удар, но това не беше нужно. Без звук, сякаш животът вече го беше напуснал, Майкъл се сгромоляса през ръба и изчезна.

Аби изпищя — просто не може да се сдържи. Мъжът я чу и се обърна. Всичките му движения бяха точни и бавни. Бе изпуснал пистолета, докато траеше борбата с Майкъл, сега го вдигна. Провери затворния блок и пълнителя. Изхвърли гилзата и презареди.

Аби се надигна от земята. Мократа рокля лепнеше по тялото ѝ и я дърпаше надолу. Трябваше да избяга — но къде? При колата? Нямаше представа къде беше оставил ключовете Майкъл — дали не бяха още в джоба му? Дори нямаше време да се върне в къщата. Натрапникът крачеше по края на басейна с вдигнат пистолет. Тя се втурна към колонадата, когато изтрещя следващият изстрел. Чу се хрущене на камък, когато нещо се строши.

Аби се приведе ниско и хукна към задния край на колонадата, прикривайки се зад колоните и пиедесталите на статуите. Все едно се намираще на стрелбище — като се изключи това, че мъжът вече не стреляше. Дали не му бяха свършили патроните?

Стигна до края на колонадата и спря. Над нея се извисяваше мраморен Юпитер, стиснал в юмрука си светкавица. Чу спокойни крачки да приближават.

С шок, от който ѝ призля, се досети защо онзи не си прави труда да стреля. Беше притисната в ъгъла и нямаше къде да бяга. Скри се зад пиедестала на статуята. Стъпките спряха.

Тишината беше по-страшна от всичко.

— Какво искаш? — извика тя.

Нямаше отговор. От подгизналата ѝ рокля капеше вода и правеше локвичка около краката ѝ. *Какво чакаше?*

Мислеше, че знае какво е да се изправиш срещу смъртта. Хиляди пъти беше чувала разказите и ги беше записвала старателно. Обаче хората, които бяха останали живи, за да свидетелстват, бяха от оцелелите. Някои бяха избягали още при идването на убийците; други бяха лежали неподвижно на лобните места — понякога в продължение на часове, докато около тях съседите и роднините им умираха. Тези хора не се предаваха.

Имаше една възможност. Отблъсна се от пиедестала, изправи се рязко и се хвърли с цялата си тежест върху статуята. Тя се люшна,

заклати се и падна. Богът се стовари на земята и се пръсна на парчета. Стрелецът отскочи назад и изгуби равновесие.

Аби вече спринтиреше. Прекоси последните няколко метра от терасата и се втурна в къщата. Телевизорът на стената показваше измислените си сцени на война и отмъщения, неосъзнаващ реалния ужас пред екрана.

Сега накъде?

Обаче стрелецът се оказа твърде бърз. Беше възстановил равновесието си. Първият куршум разби прозореца зад гърба ѝ.

— *Умолявам ви* — извика тя. Искаше да хукне, но тялото ѝ не реагираше. — *Защо правите това?*

Мъжът вдигна рамене. Под носа му се чернееха мустачки, а на бузата му имаше бенка, от която стърчаха косъмчета. Очите му бяха черни и корави.

Последната ѝ мисъл беше за свидетелка, която бе разпитвала преди години — сивокоса жена от племето хуту, която мелеше брашно в бежански лагер наред джунглата някъде между Конго и Руанда.

— Ти не си се предала — каза ѝ с възхищение Аби, а жената бе поклатила глава.

— Просто извадих късмет, а другите — не. Това беше единствената разлика.

Мъжът вдигна пистолета и стреля.

---

[1] Хризма (гр.) или лабарум (лат.) — двете начални букви ХР (хи и ро) на името на Христос на гръцки. Символът, известен и като христогорам, става много популярен по времето на Константин Велики, когато той го поставя върху щитовете на войската си. — Б.ред. ↑

2.

Римската провинция Мизия — август 337 г.

Още е август, но есента вече е дошла. И аз като всеки възрастен човек се страхувам от този сезон. Падат сенки, нощите стават дълги и се вадят ножове. В подобни вечери, когато студът във въздуха кара старите ми рани да скимтят, се оттеглям в банята и нареждам на робите си да разпалят огъня. Димът изпълва ноздрите ми и омекотява плътта. Може би това ще улесни убийците ми, когато дойдат.

Готов съм да умра — това не ме изпълва с ужас. Живях по-дълго, отколкото неспокойната ми майка, надникнала в люлката преди шейсет и пет години, би се осмелила да поиска в молитвите си. Бях войник, царедворец и политик: нито една от тези професии не се слави с дълголетие на упражняващите я. Когато убийците ми дойдат — а те ще го направят — зная, че няма да се бавят дълго. В днешно време те са заети хора. Аз не съм последният човек, когото трябва да убият. Няма да ме измъчват — те не знаят какви въпроси да зададат.

Нямат представа какво бих могъл да им кажа.

Тръпка преминава по гърба ми. Не съм се съблякъл — няма да умра гол — и дрехите ми са подгизнали. Хвърлям още вода в басейна и се навеждам в парата, вторачен през мъглицата в черно-белите водни богове, изобразени на подовите плочки. А те се вторачват в мен и ме укоряват. Умиращите богове на един умиращ свят. Дали знаят каква роля играх в тяхното забвение?

Още една тръпка. Готов съм да умра: ужасява ме смъртта, не умирането. Небитието. Боговете, които умират през пролетта, от време на време възкръсват; старците, убити през есента — никога. Но къде отиват...

Парата се сгъстява.

През целия си живот съм се сражавал с богове — бог, който стана човек, и човек, който стана бог. Сега, накрая, вторачен във вдигащата пара бездна, нямам по-добра представа какво ми готвят боговете, отколкото когато преди толкова години за пръв път

надникнах от люлката си. Нито преди четири месеца, в онзи пращен априлски следобед в Константинопол, когато чух за мъртвия мъж, който щеше да промени живота ми. Колкото е останало от него.

Обгръщат ме спомени и покриват с капчици кожата ми. Паметта е странна земя с много стени, но без разстояния. Вече не съм в банята, а на друго място и в различно време, и моят най-добър приятел казва...

— ... имам нужда от теб.

Намираме се в залата за аудиенции в двореца, но освен мен няма друга публика. Аз съм публиката, той е артистът. И двамата сме възрастни мъже, набраздени от годините, но откакто се помня, винаги е било така. Той играе, аз ръкопляскам.

Сега обаче не аплодирам. Слушам го да ми разказва за една смърт и се чудя дали изглеждам както трябва. След толкова години в двора мога да вадя чувствата си като маски от добре смазано чекмедже, но сега не съм сигурен какво изисква този случай. Бих желал да покажа уважение към мъртвия. Но не прекалено — няма да инвестирам в неговата смърт, както ме канят. Може би това ме прави коравосърдечен.

— Намериха го преди два часа в библиотеката на академията. Щом са разбрали кой е, веднага изпратили човек в двореца.

Той се опитва да ме въвлече в историята, да заостри любопитството ми. Оставам безмълвен. Няма много живи люде, способни да останат безмълвни, когато той иска да говорят — може би аз съм единственият останал. Израснахме като братя, неразделни синове на офицери от един и същ легион. Неговата майка беше кръчмарка, моята — перачка. Сега е обсипан с толкова титли, колкото са скъпоценните камъни, осеяли тежката му роба. Флавий Корнелий Константин — император, цезар и август, консул и проконсул, върховен жрец, Константин благочестивият, правдивият, благословеният и великодушният. Константин победоносният, триумфацият и непобедимият. Накратко — Константин Велики.

И дори сега, дядо в залеза на своите години, излъчва величие. Все още го усещам. Кръглото му лице, кукленско и прелъстително когато беше млад, може и да е наедряло и отпуснато; мускулите, с които изгради къс по къс Империята, може да са омекнали. Но величието остава. Художниците, които го рисуват със златен ореол,

само оцветяват онова, което всички знаят. Сила обитава тялото му — непобедимата увереност, която само боговете могат да дарят.

— Името на мъртвеца е Александър. Беше епископ — важен за християнската общност. Също така е преподавал на един от синовете ми. Както изглежда.

Един от синовете ми. Както изглежда. Нещо ме обгръща като студено течение в морето, но не трепвам. Лицето ми остава безизразно. Неговото също.

— Не зная нищо за християните.

— Не е вярно. — Той протяга ръка и ме докосва по рамото. Някога това щеше да бъде интимен и естествен жест. Сега ръката му е неподвижна и ме задържа. — Познаваш ги достатъчно, за да знаеш, че враждуват като котки в чувал. Ако изпратя някого от техните, половината му колеги ще долетят при мен, осъждайки го като схизматик и еретик. След това ще дотича другата половина и ще обвини първата в същите престъпления.

Поклаща глава. Макар да е бог, и той не може да разбере тайните на Църквата.

— Смяташ, че християнин го е убил?

Шокът е толкова естествен, че почти съм на път да го приема за истински.

— Не дай боже. Те плюят и драскат, но не хапят. Не възразявам. Нали не зная нищо за християните.

— Обаче хората ще говорят. Други ще кажат, че нападението срещу Александър е атака срещу всички християни от страна на онези, които ги мразят. Гай, тези рани са още отворени. Петнайсет години водихме гражданска война, за да обединим империята и да възстановим мира. Не може да се разпадне отново.

Прав е да се тревожи. Построй града си набързо. Циментът още не е изсъхнал, а вече се появяват пукнатини.

— След две седмици заминавам на война. След два месеца ще бъда на хиляди мили^[1] в Персия. Не мога да оставя този проблем. Нуждая се от някого, на когото имам доверие, да го направи бързо. Моля те, Гай. Заради нашето приятелство.

Дали наистина мисли, че това може да ме убеди? Направил съм такива неща за нашето приятелство, че дори бог Христос, който е прословут със снизходителността си, няма да ми прости.

— Другата седмица щях да се връщам у дома в Мизия. Всичко вече е уредено.

Нещо като носталгия се изписва на лицето му. Очите му се вторачват далече в нищото.

— Гай, помниш ли онези дни? Игрите на поляните пред Ниш? Как се катерехме в курниците, за да крадем яйца? Никога не ни хванаха, а?

Никога не ни хванаха, защото баща ти беше трибун^[2]. Не го казвам. Човек се бърка в спомените на възрастен човек само на собствен риск.

— Може би трябва да се върна там — да почувствам отново родната почва под краката си. Когато се върна от Персия.

— Винаги си добре дошъл у дома.

— Ще дойда. И ти скоро ще се върнеш там. Веднага щом решиш този проблем за мен.

Това е. Един бог няма време за продължителни препирни. Можехме да спорим с часове и дни, но той беше сгъстил всичките си доводи в едно-единствено изречение. И цялата ми съпротива и извъртане, решимостта ми да не се забърквам рухнаха пред едно неотложно решение.

Разперих ръце.

— Виновник ли ти трябва? Или искаш да разбере кой наистина го е извършил?

Това е много важен въпрос. В този град не всички убийства са престъпления. И не всички престъпници са виновни. Константин разбира това по-добре от всеки друг.

— Искам да разбереш кой го е извършил. Дискретно.

Иска истината. После ще реши какво да прави с нея.

— Ако започна да чукам на християнските врати, ще се отворят ли за мен?

— Те ще знаят, че си там от мое име.

Там съм от твое име. Цял живот съм бил там от твое име. Твой съветник и приятел, дясната ти ръка, особено когато се налагаха действия, а ти трябваше да стоиш на едно място. Твоята публика. Ти играеш, аз ръкопляскам. И се подчинявам.

Той плясва с ръце и сякаш от нищото изскача роб. Бях забравил: в този град винаги има и друга публика. Робът носи диптих от слонова

кост, две таблички, свързани с кожени ленти. На предната част е гравирани каменя на императора, очите му са насочени към небето, а на главата си носи слънчева корона. До него познатият монограм ХР. Вътре няколко реда текст са гравирани в слоновата кост — редове, остри като зъбите на ключ.

Робът го поднася на Константин, който ми го тика в ръцете.

— Това би трябвало да ти отвори вратите.

Прочитам написаното, след това затварям табличките.

— Гай, благодаря ти, че ще го сториш. — Той ме прегръща и този път нещо като топлина се обменя между двете ни тела. Прошепва в ухото ми: — Имам нужда от човек, на когото имам доверие. Който знае къде са заровени трупове.

Засмивам се — единствено това мога да направя. Разбира се, че знам къде са заровени трупове — нали сам изкопах повечето от гробовете.

---

[1] Римската миля е равна на 5000 стъпки, или 1481,5 м. — Б.пр.

↑

[2] Военен трибун — втората по значение длъжност в легиона. — Б.пр. ↑

3.

Днес

Стената беше сива и сипаничава, таванът — бял. Вратата — дървена с матирано стъкло, а над нея имаше кръст. Въздухът трептеше от постоянно бръмчене, а от време на време на неравни интервали — от пиукане, което напомняше озвучаването на стара видеоигра.

Страшно я болеше.

Лежеше по гръб и се съсредоточаваше върху подробностите, за да прогони болката. Стената не беше сипаничава — беше илюзия, предизвикана от боята, която се лющеше от бетона. Сива боя. Запита се на кого ли му е хрумнало да боядиса бетона в сиво. Пиукането не беше неравномерно — чуваше се от два източника, леко не в ритъм един с друг. Единият започваше малко след другия, присъединяваше се към него и в продължение на няколко състрадателни секунди звучаха почти в хармония, след това го надминаваше и спираше.

Таванът не беше изцяло бял. Тъмни петна като от разлято вино покриваха плочките. Петното на прозореца се размърда. Не беше прозорецът, а отвън. Някой стоеше с гръб към вратата. Тя почака да се махне, но той не го направи.

Къде съм, помисли си Аби. А само секунда по-късно един още по-ужасяващ въпрос. Коя съм аз?

Обзе я паника. Опита се да стане и откри, че не може да помръдне. Паниката се удвои; не можеше да диша. Сърцето ѝ заблъска извън контрол и толкова бързо, сякаш щеше да се пръсне. Стаята започна да помръква. Тя се сгърчи и започна да се бори; изпищя.

Вратата се отвори рязко. Мъж в прилепнал костюм се втурна през нея, крещейки думи, които тя не можеше да разбере. Сакото му се отвори. От кафявия кожен кобур под мишницата му стърчеше пистолет.

Тя припадна.

— Абигейл? Чуваш ли ме?

Паниката още беше тук, но сега бе утихнала — бавен фитил, който прогаряше дупка в корема ѝ. Дишането ѝ беше плитко и недостатъчно. Опита се да помръдне ръка, но не успя. Дишането ѝ се учести. *Успокой се.*

Долови пиукането и се заслуша, насилвайки се да се съсредоточи върху един ритъм от синкопа^[1]. Опита се да диша в синхрон с него. Усети, че малко се отпуска — достатъчно, за да посмее да отвори очи.

В нея се беше вторачило лице. Кестенява коса, кафяви очи, кестенява брада. Действително ли беше? Или въображението ѝ го беше изградило от кафявите петна на тавана?

Лицето помръдна. Таванът — не.

— Абигейл Кормак? — попита той отново.

— Не знам...

— Не помниш ли?

Паниката се усили. *Трябва ли да си спомням? Какво трябва да си спомня? Важно ли е?* Усещаше съзнанието си безпомощно като тялото си, оковано с невидими вериги.

— Не помня.

— *Нищо?* — Недоверчиво. Това само засили отчаянието ѝ.

Лицето се дръпна. Чу скърцането на стол. Когато лицето се появи отново, беше по-ниско и по-отдалечено — слънце на хоризонта на нейния плосък свят.

— Казваш се Абигейл Кормак. Работиш за Външното министерство и си командирована към мисията на ЕУЛЕКС в Косово. Била си тук във ваканция и нещата са се объркали.

В по-голямата си част това звучеше напълно вярно. Все едно гледаш филм по книга, която си чел. Някои неща са пропуснати или не са съвсем точни, а други по необясними причини са променени. Тя се взря в него.

— А ти кой си?

— Норис, от тукашното посолство. Подгорица. Това е...

— ... столицата на Черна гора. — Казаното изскочи от нищото, изненадвайки я толкова, колкото и него. *Откъде знам това?*

Кафявите очи се присвиха.

— Значи помниш...

— Да. Не. Не помня... — Тя се помъчи да обясни. — *Зная* някои неща. Когато казваш неща като „Британското посолство“ или „Косово“ или „ваканция“ — в това има логика. Разбирам те. Но щом ми зададеш въпрос — няма никого.

— *Никой?*

Тя направи усилие да си спомни. Това я изтощи.

— Имаше човек с пистолет — произнесе внимателно. Опитваше думите като рокля, която не беше сигурна, че ще ѝ стане.

— Помниш ли го?

Тя затвори очи, за да изстиска образа обратно в тях.

— Син костюм. Влезе през вратата.

Норис се отпусна назад с въздишка.

— Това беше тази сутрин. Сложиха полицейски пост пред вратата ти. Чул те да пициш и влязъл, за да види дали си добре.

Полицейски пост?

— Неприятности ли имам?

— Наистина ли не помниш?

Щеше ѝ се да спре да я пита. Отпусна глава върху коравата възглавница.

— Просто ми кажи.

Той погледна към вратата, сякаш търсеше потвърждение на нещо. Аби почувства как паниката отново я промуши. *Още някой ли е тук?* Опита се да вдигне глава, но не можа да види нищо.

— Простреляна си. Знаем единствено, че когато се е появила полицията, си лежала там полумъртва. Навсякъде кръв, а в теб куршум. Намерили са паспорта ти и ни се обадиха. А що се отнася до твоя съпруг...

Нещо у нея се сви.

— Какво за него?

— Помниш ли?

Тя поклати глава. Норис отново погледна предпазливо към ъгъла.

— Не е лесно да се каже това. Съжалявам, но трябва да ти кажа, че съпругът ти е мъртъв.

— Хектор?

Беше ред на Норис да погледне объркано.

— Кой е Хектор?

Искаше ѝ се да изкрещи *не знам*. Името ѝ беше дошло като призрак, неканен и неочакван.

— Той не е ли моят съпруг?

Още докато го произнасяше, знаеше, че това не е вярно. *Не съм женена*, помисли си тя. И след това, с нещо подобно на усмивка: *сигурна съм, че бих запомнила това*.

Норис гледаше в някакъв лист.

— Според неговия паспорт се е казвал Майкъл Ласкарис.

Това вече значеше нещо. Усмивката ѝ изчезна; тя рухна обратно на леглото. Мониторът се понесе с хиляда километра в час — *биип*. Червена спортна кола хвърчи през планините. *Биип*. Мрачен ден, осветен басейн и мъртви лица, които гледат от своите пиедестали. *Биип, биип*. Събуждане посред нощ. Мъж с пистолет. Борба. Писък, когато Майкъл пада от скалата — *тя пици*. *Биип, биип, биип, биип*.

Някой блъсна вратата и влетя в стаята — не мъж с пистолет, а жена в зелена престилка, стиснала спринцовка в ръката.

Чу Норис да казва:

— Почакайте. Дайте ѝ възможност...

Но те не ѝ дадоха възможност. Силни ръце стиснаха ръката ѝ и острият връх потъна в плътта. Мониторът се успокои.

После настъпи тишина.

— Значи помниш Майкъл Ласкарис?

Метрономният ритъм на монитора сега беше спокоен — нежно анданте^[2]. Бяха повдигнали Аби да седне в леглото си, макар да не можеше да се движи много-много. Гипсова отливка покриваше дясната ѝ ръка и рамото, скривайки гърдите и по-голямата част от стомаха. Бяха ѝ казали, че някъде под нея е огнестрелната рана.

Простреляна си. И все пак не ѝ се струваше вероятно. На другите се случваше да бъдат простреляни — на жертвите. На старата си работа Аби беше видяла достатъчно рани, за да знае, че те не се случват само в киното или телевизията, но въпреки това ѝ се струваха нещо далечно от нея. *Ти страдаш, аз те съжалявам*.

— Помниш ли Майкъл?

— Караше „Порше“.

Листът на Норис беше пораснал до папка. Той запрелиства страниците.

— „Порше Тарга“, модел 1968, с британски номер?

Аби повдигна здравето си рамо.

— Беше червено.

Не се опитваше да проявява лекомисленост, или поне не много, но Норис го прие зле. Изправи се и размаха папката си към нея.

— Зная, че не си добре — божичко, имаш късмет, че си жива — но трябва да разбереш колко сериозно е станалото. Някой нахлува в къща и напада двама европейски дипломати. Лоша работа.

Той не нахлу, помисли си Аби. Вече беше там, край басейна, с Майкъл.

— Черногорците са се разтичали, сякаш е настъпил краят на света. Ужасени са, че случилото се може да предизвика буря в Брюксел и да попречи на кандидатурата им за ЕС, че ще бъдат включени в черния списък на терористичните държави или нещо подобно. С една дума, преиграват. — Сериозен поглед, сякаш вината беше нейна. — Не си толкова важна.

— Благодаря.

— Ние се опитваме да не шумим. И за нас нещата не стоят добре. Честно казано, доста е неприятно.

Мониторът ускори малко сигналите си.

— Съжалявам, че съм ви поставила в неловко положение.

— Ще се справим. — Напълно беше пропуснал сарказма. — Обаче трябва да знаем какво се е случило.

Но тя се запъна. Имаше мигове, които чакаха да бъдат огледани и проучени. Нямахше представа какво означават — знаеше единствено, че я плашеха.

— Хайде да започнем с Майкъл Ласкарис.

Спомни си част от първия им разговор.

— Той не ми е съпруг.

— Вече знаем това. Досието ти в Лондон сочи, че си женена. Намериха ви заедно и ние направихме предположение. Излиза, че сме сбъркали.

— Разведена ли съм? — Разбра, че отново е познала, преди още Норис да го потвърди. Потвърждението имаше киселия вкус на истината.

— Смяташ, че бившият ми съпруг го е застрелял?

— Майкъл Ласкарис не е бил застрелян. Паднал е от скала. Три дни по-късно полицията извади трупа му от Которския залив.

Аби се насили да седне по-изправена. Болката я смушка в ребрата и тя изстена, но запази изправената стойка.

— Не падна от скалата, а беше бутнат.

— Значи си спомняш.

Отмъстен.

— Нещата започват да се връщат.

Норис извади молив и се наведе към нея.

— Тогава нека започнем отначало. Идването тук твоя идея ли беше?

— Не смятам.

— На Майкъл?

— Вилата е на негов приятел.

— Каза ли кой е той?

Сега спомените се връщаха по-лесно.

— Италиански съдия.

Моливът се плъзгаше по хартията.

— Той там ли беше? Съдията?

— Не, само ние двамата.

— Романтично уединение. — В гласа му имаше интонации, които Аби не хареса. Тя се стовари обратно на леглото.

— Не завърши много романтично.

Колкото може по-бързо му разказа картините, които се връщаха. Събуждането през нощта, чуването на шум, излизането на терасата с басейна.

— Майкъл се бореше с другия. — Замълча. Всичко, с което разполагаше, бяха мимолетни картини, мигове и чувства. Но Норис искаше разказ. — Къщата беше пълна с антики. Предполагам, че е бил крадец. Майкъл трябва да го е чул и изненадал. Опитвах се да помогна. Той... — Гласът ѝ се прекърши. Макар отчаяно да искаше да си спомни, това беше картина, която ѝ се искаше да може да забрави. — Той блъсна Майкъл от скалата. След това ме подгони.

— Можа ли да го видиш?

Опита се да помисли, но беше като сън. Колкото повече се опитваше да го възстанови, толкова повече се отдръпваше. Надничаше

в лица и виждаше само замъглена празнота.

— Съжалявам.

— Сигурна си, че там нямаше други лица?

— Никого не си спомням. — Видя недоверието на лицето му. —

А трябва ли?

— Някой се е обадил на полицията.

— Може би някой съсед. — Още докато го казваше, разбра, че не е така. Спомняше си мрака — с километри никакви светлини наоколо. Освен това Норис поклащаше глава.

— Обаждането е дошло от вилата. Така са разбрали къде си. — Норис остави молива. — Трябва ти да си се обадила. Била си твърде слаба, за да говориш: нищо не си казала. Оставила си телефона отворен и си изпълзяла настрани.

От усилието да си спомни я заболя главата. Тя затвори очи и потърка слепоочията си.

— Не си спомням това.

Отвори очи, надявайки се, че Норис ще е изчезнал. Вместо това той отвори найлонов джоб в края на папката и извади нещо, запечатано в найлонов плик. В него имаше златен предмет. Норис го вдигна така, че да може да види огърлицата вътре: сложен лабиринт от нишки, изплетени около един монограм — формата на Р, чието коремче продължаваше назад вляво през ченгелчето. Изглеждаше стара.

— Познаваш ли я?

— Моя е — отговори тя. — Онази вечер бях с нея.

— Кой я е изработил?

Проверява ли я? *Капан? Това какво ще докаже? Та аз едва помня собственото си име.* Очите ѝ се застрелкаха из помещението: мониторът, който приличаше на стар безжичен телефон, капковата инфузия, която пълнеше вените ѝ, лющещата се боя, кръстът над вратата...

... и нещо прещрака. Между огърлицата и кръста прехвърча искра, прехвърляйки мостове над пространствата в нейното съзнание. Може би причината беше във формата — огърлицата приличаше на кръст, чиято горна част беше извита настрани — обаче усети инстинктивно, че става дума за нещо повече.

— Това е стар християнски символ. — И след това ѝ хрумна: — Майкъл го купил на прищинския пазар. — После: — Къде я

намерихте?

Норис пъхна огърлицата обратно в найлоновия джоб.

— Полицията я намерила в басейна на вилата. Мислеха, че може да е свързана с твоя нападател.

Затвори папката и се изправи.

— Смятам, че това е достатъчно. Освен ако не си спомниш още нещо. — Той закрачи към вратата.

— Чакай — извика Аби. Чувстваше, че паниката се връща. — Какво ще стане с мен?

Норис се спря на прага.

— Отиваш си вкъщи.

---

[1] Преместване на акцента от силен метричен момент върху предходния слаб. — Б.пр. ↑

[2] Умерено, плавно темпо в музиката. — Б.пр. ↑

4.

Константинопол — април 337 г.

Всеки път, щом отворя врата в този град, сякаш влизам в склада на голяма господарска къща. Всичко е покрито с прах. Всяка стъпка оставя отпечатък, всяко докосване — петно. Човек може да си помисли, че градът е необитаем от векове. Но това не е осветеният прах на древността — а прахта от работилницата на занаятчия, прахта от сътворяването. И все още се утаява. Всеки ден образува омара над града. Усещам я на езика си, докато вървя към библиотеката: нетрайния аромат на дялан камък, сладостта от рязано с трион дърво, тръпчивостта на негасената вар, която смесват с цимента. Не след дълго ще стана познавач, способен да различи във въздуха всяка отсянка на атинския мрамор, египетския порфир или италианския гранит.

Обаче прахта никога не се утаява върху спомените. Колкото по-дълго живея, толкова по-ясни стават: всеки от тях излъскан, изтърган, изсечен в блестящо, сурово съвършенство. Страничните подробности са изгребани и загладени. Това, което е останало, е истината.

Познавам библиотеката на Академията, макар никога да не съм влизал. Два черни сфинкса са легнали готови за скок от двете страни на вратата, смайвайки минавачите: всички я наричат Египетската библиотека. Не са нови — вероятно вече са били стари, когато Ромул и Рем са се боричкали за цицките на вълчицата. Дори Константин не може да изгради града си от един калъп. Когато бързаш, работиш с онова, което ти е подръка. Той опоска империята, за да напълни града със съкровища: статуи, колони, камъни, дори керемиди.

И книги. Когато минавам през вратата покрай тълпата, която се е събрала на стълбите, виждам стотици, ако не хиляди ръкописи, спретнати свитъци, завързани и складирани в кръстосаните си стелажи като кости в костница. Секунда по-късно върху ми се стоварва

непозната миризма: мухълът на стар пергамент и мирисът на гниеца трева от папируса, дестилirани от горещината в нещо толкова зряло, че ми призлява.

Помещението е кръгло и просторно, с надвиснали балкони под купол, изрисуван с циклами и рози. Беше проектирано да бъде градина на познанието, подредена архитектура, която да предизвиква растежа на култивирани мисли. Но стелажите около ротондата вече са подивели като тръни, преплетени и черни, понякога изсипващи своите плодове на пода. Всички прозорци са затворени със стъкла, които задържат миризмата в залата и усилват слънчевата горещина. Помещението сякаш се потеше, изхвърляйки отровите си.

Тревожни разговори замлъкват, когато минавам през вратата. Мога да разбера кои от хората ме разпознават по лицата им, защото помрачняват. Не го приемам лично. Някога, когато бях суетен, това ми доставяше удоволствие.

Някакъв мъж ме чака. Изглежда по-възрастен от мен, макар вероятно да е по-млад. Присвива очи към мен и накланя глава като пъдпъдък, който кълве зърно. Носи туника от сиво платно, която стига до половината на прасците му, и за разлика от останалите пред вратата, пръстите му не са омазани с мастило. Предполагам, че си изкарва прехраната, като носи книги, а не като ги преписва.

— Ти ли си библиотекарят?

Той едва успява да кимне. Лицето му изглежда съсипано — като смачкан и хвърлен в ъгъла парцал. Беше прекарал живота си сред своите ръкописи — старателно навити и складирани. Не беше очаквал такова нещо в библиотеката си.

— Трупът още ли е тук?

Изражението му става ужасено.

— Гробарят дойде преди час.

Убийство без тяло.

— Можеш ли да ми покажеш къде го намери?

Повежда ме по тясна пътека между стелажите, която лъкатуши и завива, докато не излизаме пред стена и прозорец. Жълтеникава светлина прониква вътре и пада върху писалището под него, отрупано с листа и ръкописи. Столът е избутан назад — лесно е да си представиш, че читателят е отишъл само до тоалетната и може всеки миг да се върне и да ни завари как ровим из нещата му.

— Знаеш ли кой го е направил?

Въпросът е банален, но трябва да бъде зададен. Оскърбен, библиотекарят енергично поклаща глава. Той посочва стените от ръкописи, които ни окръжават.

— Никой нищо не е видял.

— Кой го намери?

— Неговият помощник — дякон на име Симеон. Епископът лежал по лице върху масата. Дяконът си помислил, че е заспал.

— Тук ли е дяконът?

Без да отговори — или може би вместо отговор — библиотекарят се отдалечава, тътрейки крака. Протегнал е ръка като осакатено крило, плъзгайки я по лавиците, докато крачи. Цял живот вторачен в книгите — вероятно това го беше ослепило почти напълно. Не би имало полза от него като свидетел.

А аз какво мога да видя? Мاستилница и тръстикова писалка на масата, нож с дръжка от слонова кост и до тях — малко бурканче. Тънки стружки от перото са осеяли масата, докато епископът го е острил.

Защо не си използвал ножа, за да се защитиш, учудвам се аз.

Отпушвам шишенцето и подушвам бялата паста вътре. Мирише като лепило. Оставям го и оглеждам купчината хартии до него. Епископ Александър е бил ненаситен читател: половината маса е покрита със свитъци — някои недокоснати, други оставени развити, изчетени наполовина. Няколко, изглежда, се бяха отърсили от шпинделите и се бяха навили, може би когато мъртвият се е стоварил върху масата.

В средата лежи друг вид четиво. Кодекс с отделни страници от велен^[1], подвързани заедно като книга. Това ми се струва ужасен и накъсан начин на четене, но зная, че християните си падат по него. Вторачвам се надолу, за да видя какво е чел преди смъртта си.

Невъзможно е да се каже. Разбитото му лице е паднало право върху книгата и е удавило словата в кръв. Лявата страница е нечетлива, дясната — празна. Само за миг съзирам божествената поезия на мига. Миналото му заличено, бъдещето — пусто.

Обаче в този момент забелязвам нещо, което няма нищо общо с поезията. Между двете страници има чупка и кръвта почти не я е

заляла. Лявата страница е подгизнала, а противоположната е чиста. Трудно е да се повярва, че е паднал толкова спретнато.

Вглеждам се по-внимателно и загадката сама се разкрива. Липсва една страница. Виждам назъбения край, където е била откъсната от книгата. Епископът я е залял с кръв, след това някой я е откъснал.

Защо? Не може да се е тревожел за мръсотията.

Оглеждам съседната маса за липсващата страница, но там няма нищо, което да прилича на нея. Опитвам се да почистя оцелялата страница, но кръвта се е съсирила. Единственото, което успявам да направя, е да я размажа. Сенки от думи плуват под петното като риба под леда — недостижими.

— Смяташ ли, че ще намериш отговорите тук?

Вдигам глава. Библиотекарят се е върнал с млад мъж — висок, с красиво лице и чорлава черна коса. Облечен е в проста черна роба и сандали, ръцете му са толкова изцапани, та в първия момент решавам, че е с ръкавици. Тогава осъзнавам, че това е мастило. В същия миг се питам дали зад това не се крие нещо друго.

Посочвам към празното писалище.

— Ти ли откри трупа?

Младежът кимва. Оглеждам лицето му за вина, но то е такава смесица от чувства, че не мога да кажа. По него се четат тъга, но и гняв, безпокойство, но с щипка предизвикателство. Ако преди това не е знаел кой съм, вероятно библиотекарят му е казал. Решен е да не позволи на името, с което се ползвам, да го уплаши.

— Казваш се Симеон?

— Аз съм... бях... секретар на епископ Александър.

Черните му очи ме наблюдават, докато се чудя какво ли си мисля. Дали наистина иска да знае? *Ще научиш.* Ако Константин се нуждае от бърз отговор, тогава младият дякон с мастило или кръв по ръцете — който е намерил трупа и е таил кой знае каква безпричинна злоба срещу своя господар — ще свърши работа. Ако е монах, Константин няма да го подложи на мъчения или да го екзекутира. Ще го закарат на някоя скала в морето и с това ще се свърши.

Обаче Константин не иска това. Поне засега.

— Как е умрял?

— Лицето му беше смазано и хлътнало навътре. — Дяконът го казва гневно: ще му се да ме шокира, но ще трябва да се потруди

повече, ако иска да ме впечатли.

— Как?

Той не разбира.

— Смазано — повтаря. — Целият беше в кръв.

— А на лицето?

Симеон докосва челото си.

— Раната беше тук.

— Чиста рана, каквато би направил нож?

Мисли, че съм тъп.

— Казах ти, че беше смазано, от удара се беше разцепило.

В това няма логика. Ако епископът е седял с лице към прозореца и с гръб към помещението, тилът му щеше да е най-подходящата мишена. Обаче кръвта по книгата подкрепя разказа на дякона.

— Знаеш ли кой го е направил?

Въпросът го изненадва. Очевидно е, че го смята за някакъв номер. Вторачва се в мен, докато търси капана, след това осъзнава, че мълчанието му също няма да направи добро впечатление.

— Когато го намерих, беше мъртъв.

Показвам нетърпението си, лазейки по нервите му.

— Знам, че е бил мъртъв. Но който и да го е извършил, не си е тръгнал безупречно чист. Трябва да е имал кръв по дрехите или по ръцете. — Плъзгам поглед към изцапаните с мастило ръце на Симеон.

Той свива юмруци.

— Никого не видях.

— А чу ли нещо? — Въпросът е насочен и към библиотекаря — може би ушите му компенсират увредените му очи. Обаче той вече клати глава.

— До нас строят нова черква. Всеки ден единственото, което чуваме, е шум от работниците. Той е толкова силен, че дори не може да се чете. *Eripient somnum Druso vitulisque marinis*^[2], както казва Ювенал.

Неговата образованост не ме интересува. Веднъж Константин каза, че мъжете се перчат с учеността си, когато няма какво друго да кажат за себе си. Погледът ми се отклонява.

И улавя нещо. Пръска кръв върху свитъците на стелажа — доста далеч от мястото, където е бил трупът. Промъквам се покрай библиотекаря и едва не го повалям върху любимите му ръкописи.

Кракът ми ритва нещо в сенките на пода и то се търкулва още по-навътре в тях. Симеон се раздвижва, за да го вдигне, но аз му махвам да отстъпи и сам коленича. Подът е прашен, покрит с късчета восък и фини ивици папирус.

И още нещо. Докато ръката ми опипва в мрака, усещам нещо хладно и гладко под пръстите си. Потъмняло злато проблясва от сумрака. Вдигам го на светло.

Предметът е огърлица, голяма горе-долу колкото дланта ми. Сложна плетка, заобикаляща монограма на Константин, а златото е осеяно с червени стъклени мъниста. Вдигам я. Библиотекарят несигурно се навежда напред, Симеон гледа, опитвайки се да не показва прекалено голям интерес. Толкова се притеснява да не изглежда виновен, че всяко негово действие е неестествено.

— Идвали ли са жени в библиотеката?

Библиотекарят е почти толкова възмутен, както когато предположих, че може да знае кой е убиецът. Обаче Симеон изглежда замислен.

— Видях някого да си тръгва. Носеше дълъг плащ с качулка. — Вижда недоверчивото ми изражение и осъзнава колко невероятно звучи казаното. — Може да е била жена.

— Или който и да е.

Слагам огърлицата в джоба и отново коленича. Не нея беше ритнал кракът ми. Сега мога да го видя: отломък, горе-долу с размерите на мъжки юмрук, който лежи почти под стелаж. Когато го вдигам, се оказва малък бюст, изсечен от черен мрамор. Мъдрите черти и невидящите очи на лицето са скрити от кръвта, която е полепнала по тях. Предполагам, че това е било последното лице, което Александър е видял, преди да смажат мозъка му.

Показвам го на другите.

— Кой е това?

— Името е изписано на основата — отговаря библиотекарят. Не успява да се насили да погледне.

Обръщам го.

— Хиерокъл.

Не знам това име. Или може би съм го чувал, но не съм обърнал внимание. Обаче другите го познават. Особено Симеон.

— Хиерокъл бил голям противник на християните — обяснява той, а аз виждам, че иска да каже много повече.

Махвам с бюста към тях.

— Знаете ли откъде се е взел?

— От библиотеката — отговаря библиотекарят. — Имаме дузини такива.

Щом поглеждам, ги виждам. По средата на всеки стелаж на височината на раменете каменни глави стоят на дървени пиедестали и охраняват ръкописите. С изключение на стелаж, където кръв беше изпръскала свитъците. Пиедесталът на него беше празен.

Историята се разгръща като свитък.

Параграф: Александър е стоял пред стелаж, търсейки някакъв документ.

Параграф: Пристига убиецът. Дали Александър е заподозрял какво ще направи? Вероятно не — иначе щеше да вдигне шум и въпреки строителните работи в съседство все някой щеше да чуе нещо. Може би дори са си побъбрили малко.

Параграф: Убиецът е сграбчил бюста от стелаж и е убил Александър, като е смазал челото му.

Докато съзнанието ми чете това, се появява и последното изречение.

Параграф: Завлича трупа до масата и го слага така, че всеки, който хвърли поглед насам, ще си помисли, че мъжът спи. След това се измъква.

Или отива да обяви, че е намерил труп. Насочвам поглед към Симеон. Той разбира какво си мисля. Лицето му е безизразно и сурово — гневът е скрит зад чертите му. Чака да го обвиня.

Небрежно се обръщам към библиотекаря.

— Колко души е имало тук следобед?

— Може би двацет.

— Можеш ли да ми дадеш имената им?

— Портиерът на входа ги е видял.

— Накарай го да направи списък.

— Аврелий Симах беше тук.

Симеон го избъбря толкова бързо, че едва успявам да различа името, макар да ми е познато. Симеон беше изгубил битката с гнева си: очите му са втрещени предизвикателно в мен. Може би смята, че това ще е единствената му възможност да говори.

— Аврелий Симах е един от най-видните мъже в този град — изтъквам аз.

Аврелий Симах е от стар римски род — патриций от глава до пети и все още човек, с когото трябва да се съобразяваш, макар да беше демоден в този град на нови сгради и нови хора. Но това не е моя работа.

— Тук беше — настоява Симеон. — В ранния следобед го видях да разговаря с епископ Александър. Тръгна си малко преди да намеря трупа.

Поглеждам към библиотекаря за потвърждение. Той опипва стилото, което носи окачено на синджир около кръста, и не иска да срещне погледа ми.

Симеон посочва бюста, който е още в ръката ми.

— Хиерокъл беше философ, известен с омразата си срещу християните. Такъв е и Симах.

Старият римлянин държи на старите богове — това не ме изненадва. Но това не го прави убиец.

— Който и да го е направил, не вярвам да е търсил статуята.

— Може да е искал да изпрати някакво послание.

Може и така да е. Припомням си думите на Константин: други ще кажат, че нападението срещу Александър е атака срещу всички християни от страна на онези, които ги мразят.

— Ще обмисля това — обръщам се да си вървя, но Симеон иска да каже още нещо.

— Сутринта, когато дойдохме тук, Александър имаше кутия за документи. Кожен сандък с меден обков. Не ми позволи да го видя, дори не ми даде да го нося.

— Е?

— Няма го.

---

[1] Тънък пергамент. — Б.пр. ↑

[2] Ще лишат от сън и Друз и морските крави (цитат от Сатирите на Ювенал. Понеже Рим бил пренаселен град и страшно шумен, той се

оплаква, че движението по тесните улички и шумът не спират никога, само богатият може да поспи, понеже спалнята му е далече от улицата). — Ще лиши от сън и глухия. — Б.пр. ↑

5.

Лондон — днес

Човек винаги може да различи Англия от въздуха. Другите страни изглеждат разхвърляни: полета и къщи са разпръснати из околността без логика, изолирани квадрати обработваема земя посред неравни оспорвани земи. В Англия всички линии се сливаха. Тя наблюдаваше как мозаичните ниви и имения изчезват под крилото, докато се спускаха към „Гетуик“. Всичко беше много сиво и влажно, като подземна тъмница.

Докараха я обратно веднага щом посмяха да го направят — дори по-рано, отколкото някои лекари съветваха. По време на полета седеше облечена в безформена широка риза и пола, която вероятно бяха намерили в родилното. Под тях беше бинтована като мумия. Поне можеше да върви — повече или по-малко. От летището ѝ бяха приготвили инвалидна количка, но тя я отказа с махване. При всяка стъпка остра болка пронизваше рамото ѝ; дробовете я боляха, сякаш беше участвала в марафон, но тя се насили да стигне до изхода без чужда помощ.

Съсредоточена върху това усилие, не видя табелата с името си. Едва когато усети, че някой я дърпа за ръкава, вдигна очи от пода. Млад мъж в костюм и риза без вратовръзка я чакаше с мобилен телефон в едната ръка и лист, на който пишеше „Кормак“ в другата.

— Марк — представи се той с извинителна усмивка. — От министерството ме изпратиха да те взема. Казаха, че това е най-малкото, което могат да направят.

— Благодаря. — Всъщност не го мислеше. Всичко в него излъчваше младост: модно разрошената златиста коса, меката плът около бузите, енергичната самоувереност, наскоро изсечена в Кеймбридж, Лондонското училище по икономика или откъдето днес се снабдяваха с държавни служители. Не се беше чувствала толкова стара от развода насам.

— Имаш ли куфар?

Тя повдигна малката пътническа чанта, която беше успяла някак си да пренесе от самолета.

— Само това. Не бях си приготвила багаж за дълго пътуване.

— Чудесно. — И след това, все едно беше казала кой знае какво: — Божичко.

Да не би да съм прекрачила през вратата на времето? Хората наистина ли продължават да казват „божичко“?

Беше глупава мисъл, но сега не ѝ трябваше кой знае колко. Дори и най-малкият намек за несигурност беше достатъчен. Тя започна да трепери: паниката ѝ започна да се надига. Забеляза, че Марк я наблюдава. Сините му очи бяха загрижени и неразбиращи. Сложи ръка на рамото ѝ.

— Добре ли си?

— Замаяна. — Намери ред пластмасови седалки и седна. — От полета.

— Ще докарам колата.

В мига щом ѝ обърна гръб, тя отвори капачката на жълтото шишенце с дозатор, което ѝ бяха дали в болницата, и изтръска две хапчета. Самолетната компания беше конфискувала шишето ѝ с вода. Глътна ги на сухо и си издра гърлото.

Стегни се, каза си. Не им позволявай да почнат да те съжсаяват.

Марк се появи отново. Не беше осъзнала колко дълго го нямаше. Може би хапчетата бяха започнали да си вършат работата.

— Накъде?

Аби притежаваше апартамент в Клапам — в северния край на Комън^[1]. Когато започна процедурата по развода, адвокатите казаха, че трябва да го продадат, но тя рискува и изкупи и ипотеката на Хектор. Беше глупава постъпка — през последните две години не беше прекарала повече от три месеца в жилището. То пазеше някои хубави спомени от брака ѝ, но лошите бяха повече — така или иначе се очакваше да ги забрави. Обаче нейните пристани в света бяха достатъчно бедни: затова мисълта, че няма постоянно жилище, беше направо непоносима. Когато замина за Косово, го даде под наем на двойка пакистански лекари, работещи в „Сейнт Томас“. Брокерът на

недвижими имоти я беше уверил, че ще бъдат прекрасни наематели и вероятно бяха такива, но имаха проблеми с визите и си заминаха набързо. Оттогава апартаментът стоеше празен.

Беше малко като посещение на място от детството. Основните линии бяха на място, но подробностите липсваха. Наемателите бяха разместили някои мебели, но не ги бяха върнали на местата им; в кухненския шкаф имаше неща, които не бяха нейни, а на стената висеше плакат на Магрит^[2], който според нея го нямаше там преди. Това я караше да се чувства неловко, сякаш някой се бе опитал да сглоби живота ѝ от снимки, но беше допуснал няколко груби грешки.

А дали са грешки? По-голямата част от паметта ѝ се беше върнала, но все още имаше слаби места. Подобно на стара надраскана плоча, която може най-неочаквано да зацikli или да прескочи.

— Прекрасна гледка.

Марк беше застанал пред дългия прозорец, който гледаше надолу към Куинстаун Роуд, редиците къщи, магазинчетата за риба и картопки, струпани в долината, парка „Батърси“ и арките на мостовете над Темза по-надолу. Беше настоял да я изпрати до горе. Тя установи, че с хапчетата в кръвообращението си не може да каже „не“.

— Говорих със службата — продължи той, весел както обикновено. — Поръчаха да ти кажа, че няма нужда да бързаш да се връщаш. Ще ти разпишат толкова отпуска, от колкото имаш нужда.

Аби стоеше в кухненската част и гледаше надолу към него. Горният етаж на апартамента беше отворен, три помещения бяха натикани в площта на едно, затова кухнята се издигаше няколко стъпала над жилищната част. Изпита усещането, че се рее над него.

Не ме карай да стоя тук, помисли си тя.

Той бръкна в сакото си и ѝ подаде визитка с емблемата на Външното министерство. *Марк Рийд, Служба за балканско сътрудничество.*

— Обади се, ако имаш нужда от нещо.

Едва оцеля през почивните дни.

В петък се насили да отиде до Клапам Хай стрийт, за да купи малко дрехи. Денят беше сив и облачен, но не беше студено и усилията да върви с бинтовете я накараха да се облее в задушаваща пот. Беше си

мислила, че излизането ще ѝ се отрази добре, но щом се озова сред тълпите на главната улица, се почувства самотна. Толкова много хора, които нямаха нищо общо с нея. Когато се върна вкъщи, пробва телефона си, но нямаше сигнал. Вероятно телекомът го беше изключил. Поне имаше телевизия, макар по все по-нападателните писма от телевизионната компания да личеше, че ако можеха, щяха да изключат и нея.

В събота понесе пътуването с автобус до Слоун Скуеър, за да купи евтин преносим компютър и предплатен мобилен телефон. Тълпите бяха по-големи от предния ден, но откри, че може по-добре да ги изключва. Крачеше сред тях като призрак — никой не я забелязваше. Вечерта започна да рови из рекламите на предлагащите храна за вкъщи заведения, докато не намери едно, чиято храна не изглеждаше отровна, и изгледа няколко риалити предавания, в които търсеха таланти, а после тъпи филми, докато не ѝ досади толкова, че ѝ се доспа.

В събота прекара три часа в бърникане на телефона и компютъра и изпита нелепо чувство на триумф, когато телефонът най-сетне докара абривиатурата на една от търсачките върху екрана на лаптопа. Опита се да си влезе в електронната поща, но не можа да си спомни паролата. Изчете новините и веднага забрави по-голямата част от тях. Потърси статиите за нападението във вилата и се изненада от малкия им брой. Само една от тях даваше нещо повече от най-обща информация — беше статия в черногорското списание „Монитор“. Едно от изреченията особено се набиваше в очи.

„Полицията решително отхвърли хипотезата, че може да е забъркана известна криминална организация.“

Хипотеза? Чия хипотеза? Колкото и да търсеше, това беше единственият коментар, който можа да открие за случилото се.

Тези нощи кошмарите я върнаха обратно във вилата. Събуди се в студена пот, кожата под превръзката я сърбеше толкова силно, че ѝ се дощя да я разкъса, дори това да означаваше, че ще умре от загуба на кръв. Грабна новия си телефон от нощното шкафче и се вторачи в часовника, сякаш можеше да накара минутите да минават по-бързо.

Първото, което направи в понеделник сутринта, беше да набере номера на визитката.

— Здравсти, Марк. Обажда се Аби. От Косово.

— Да. Как си?

— Добре. Наистина добре. — *Никога не им позволявай да те съжбяват.* След това добави забързано: — Може ли да дойда да се видим? В службата?

Пауза. *Не иска да ме вижда,* помисли си Аби. Цялата тази загриженост е просто дипломация. Нали за това му плащат.

— Разбира се.

— Кога?

Вероятно беше чул нотките на отчаяние, които правеха гласа ѝ остър.

— Следобед.

Гробовните стени на двореца Уайтхол се извисяваха огромни над улица „Кинг Чарлз“. Модерните сгради се издигаха много по-високо, но им липсваше мащаб: умението на архитектите на фамилия Стюарт^[3] да накарат посетителите да се чувстват като джуджета. Аби мина през огромната тройна порта на Външното министерство, предостави чантата си за проверка и каза името си на приемното гише. Една от камерите на стената се извъртя и я засне. Машината изплю временен пропуск. Аби заключи телефона си в малко шкафче и седна с останалите молители и тъжители, за да чака Марк да слезе и да я спаси.

— Съжбявам. — Той непрекъснато се извиняваше, макар никога да не изглеждаше разкаян. Качи я на третия етаж, остави я в помещение за срещи със стъклени стени и отиде да донесе чай. Когато затвори вратата зад гърба си, тя чу щракването на ключалка; червена светлина грейна на таблото до нея.

Аби погледна между матовите ивици, които пресичаха стъклата. Нейният отдел беше сменил етаж, откакто за последен път бе в Лондон, и при новото разположение за нея нямаше бюро. Още нещо, което ѝ беше отнето. Изпита усещането, че целият ѝ живот е като ажурна резба, която някой изрязва и хвърля парченцата в кутия. Огледа се за своята началничка, но не можа да я открие.

— Къде е Франческа? — попита тя Марк, когато той се върна с две чаши чай, тип държавна служба.

— На конференция в Букурещ. Поръча да ти кажа всичко, което има нужда да знаеш.

— Кога мога да се върна на работа?

Той извади чаеното пакетче и го пусна в коша за боклук.

— Съжалявам. Това надхвърля моето служебно ниво.

А какво е твоето служебно ниво? На визитката му пишеше „Служба за балканско сътрудничество“, но тя никога не беше чувала за нея.

— *Искам да се върна* — настоя Аби. — Лекарите казват, че това ще подпомогне възстановяването ми.

Той я погледна, сякаш ѝ вярваше — или поне искаше тя да си помисли така.

— Командирана си за осемнайсет месеца. А преди това пет години не си имала работно място в Лондон. Съвсем скоро ще ти намерят нещо.

Той ѝ се усмихна окуражаващо, но тъй като беше осем години по-млад от нея, нямаше как да не се почувства покровителствана. Аби отвърна с бледа усмивка.

— Някакви новини от Черна гора? Полицията — някакъв напредък?

— Държат ни в течение.

— Знаят ли кой ме нападна?

— Никого не са арестували.

— Някакви следи?

— Вероятно. — Марк протегна крака, накланяйки напред върховете на обувките си, сякаш искаше да им се полюбува. — Виж, нали знаеш как е. Има много деликатни моменти. Черногорците са независими едва от пет минути и са много докачливи на тази тема. Ние им оказваме натиск, но разбира се, дискретно, и те ще ни кажат, когато научат нещо.

— Прочетох нещо в интернет — носели се слухове, че може да е забъркана организираната престъпност.

— И двамата знаем много добре, че Балканите са извор на слухове. Като вземеш и интернет, може да чуеш, че Дядо Коледа е бил

замесен. — Когато видя лицето ѝ, се изчерви. — Божичко, извинявай. Не исках да бъда лекомислен. Зная, че това е много трудно за теб.

Много трудно. Аби затвори очи. Чувстваше как главоболието настъпва и заедно с трепкането в стомаха ѝ подсказва, че има нужда от още едно хапче.

Тя отвори очи отново. Марк вдигна поглед от часовника си и по лицето му отново се изписа загриженост.

— Има ли нещо друго?

— Знаеш ли какво се е случило с Майкъл?

Той се изненада.

— Мислех, че знаеш. Казват, че е паднал...

— Знам. Имах предвид... — Трудно ѝ беше да го каже. — Трупът.

— Има сестра, която живее в Йорк. Изглежда е отишла в Черна гора и е върнала... него... у дома за погребението.

— Имате ли адреса ѝ? Бих искала да ѝ пиша.

— В „Човешки ресурси“ трябва да знаят. Сигурно е имало нещо в досието му, щом са успели да я намерят!

Марк се изправи и ѝ отправи хладна усмивка. Имаше такъв вид, сякаш се готви да я потупа по рамото, но реши да не го прави.

— Зная колко ти е трудно да се справиш със случилото се. Най-доброто за теб е да си останеш вкъщи и хубаво да си починеш.

Моля те, искаше да му каже. *Не ме карай да се връщам там.* Но му позволи да отвори вратата и да я изведе от помещението. Смяташе, че ще я остави пред асансьора, но той отново настоя да я изпрати чак до улицата.

— Успех — пожела ѝ. — Ако има нещо ново, веднага ще ти се обадим.

— Телефонът ми е изключен. — Тя изрови новия си мобилен от чантата и му каза номера. — Така можете да ме намерите.

Обаче знаеше, че Марк няма да го направи.

На връщане си взе ориз с кърпи и го изяде свита на дивана вкъщи. Вече беше започнала да напълнява, макар в болницата да беше отслабнала толкова, че не отдаде значение на това. Гледаше вторачено през прозорците предградията долу. Представяше си, че целият град е

покрит със стъклен балдахин, затваряйки като в пашкул ежедневието на своите обитатели, а себе си отгоре как чука, за да я пуснат вътре.

След час в мрежата не намери никакъв Ласкарис в Йорк. Опита се да открие някои приятели, търсейки из онлайн профили, за да изрови телефонни номера за връзка. Обаче онези, които намери, не бяха актуални или не отговаряха; предположи, че повечето от приятелите ѝ вероятно дори не са в страната. Тогава ѝ хрумна, че всъщност нямаше чак толкова много приятели, и то от дълго време. Дори ѝ хрумна да вземе да звънне на Хектор — наистина се почувства сериозно изкушена, но задраска тази идея.

Колко време ще изкарам така?

Криво-ляво оцеля още три дена. Насилваше се да се разхожда из Клапам Комън сутрин и вечер, като всеки път си поставяше малки цели: лятната естрада, езерото с рибките, спирката на метрото. Хвърли рекламните на храна за вкъщи и от супера си купи запас готови храни, като си каза, че това е напредък. Ровеше в интернет за новини по случая, но нямаше нищо. Взимаше си хапчетата.

И тогава пристигна писмото.

За малко не го изхвърли. Адресът и пощенските разноски бяха отпечатани на плика: заприлича ѝ на друго предупреждение за телевизионната такса. Но на плика стоеше нейното име, а сега беше благодарна за всичко, което доказваше, че все още съществува за външния свят.

Не съм ли жалка, запита се тя, докато късаше плика.

Не беше напомняне да си плати телевизионната такса. Беше прост лист хартия, в чийто център бе изписан текст от три реда.

„Джени Роуч
16 Бартъл Гарт
Йорк“

---

[1] Клапам Комън — триъгълен парцел от 89 ха паркова площ в Южен Лондон. — Б.пр. ↑

[2] Рене Магрит — белг. художник сюрреалист. — Б.пр. ↑

[3] Шотландската кралска фамилия, която управлява Англия и Шотландия от 1606 до 1649 и 1660 до 1714. Дворецът Уайтхол изгаря при пожар през 1698 г. — Б.пр. ↑

6.

Константинопол — април 337

Дългият живот с Константин ми беше позволил да си изградя определени мнения. Едно от тях гласи: тайната на величието се изплъзва от миналото. Миналото е мъгла, която винаги се стреми да те обгърне, хор от заядливи гласове, които съветват: предпазливост, съдържаност, умереност. Укорително „но“, натоварено с бремето на историята.

Един велик човек е недоволен от света и е нетърпелив да го подобри. Миналото като пречка от бъркотии. Един велик човек иска да рационализира света, да го преустрои според собствения си ясен ум.

Точно затова Константин никога не беше обичал Рим. Прекалено много история. Прекалено голяма бъркотия. Храмове, построени от кал и тръстика, дворци, засенчени от бедняшки жилищни сгради. На младини, когато ни учеха как Юлий Цезар е израснал сред плебеите в Субура^[1], бях видял как това разбъркване на естествения порядък ужасява Константин. Величието и болестите, божественото и нищетата — преплетени в едно. Прекалено много история, твърде много призраци.

Аз също не обичам Рим.

Константинопол предостави на Константин празно платно, за да започне начисто (не буквално — тук е имало град от хиляди години: Византион — обаче друга страна на величието е да виждаш само онова, което ти е удобно). Затова новият град, Константиновият град, отговаря на неговата представа какъв би трябвало да бъде светът. Разположен е на нос, а не край блатист речен басейн. Разраства се методично, според класата на обитателите си: плебеите извън крепостните стени. После средната класа, търговците, дребните земевладелци и предприемачите — на изток към Филадельфиона. Следват сенаторите: спектабили и кларисими — големите им къщи са се подредили в опашка по посока на хиподрума като запалянковци в

дните на състезания. И накрая императорският дворец на върха на носа. Отвъд него единственият съсед е морето.

Или поне на теория. На практика градът е само на пет години и вече започва да се отклонява от плана на Константин. В градината с прави лехи, която беше оформил, вече избуяват бурени. Между две вили по някакъв начин започна да се издига жилищна сграда. Господарска къща беше продадена и преустроена на апартаменти. Позабогатели търговци насила проникват в скъпия квартал. Предполагам, че това носи много повече скръб на Константин, отколкото варварите или узурпаторите някога са му причинявали.

Вървя нагоре по Виа Меси към двореца. В ръката си стискам свитък хартия — списъка на хората, които следобед са били в библиотеката, доколкото портиерът можа да си спомни. Последните два часа бях разпитвал онези, които още бяха там, но нищо не научих. Нищо не чули, нищо не видели — дори и трупа. Част от мен нашепва, че цялата работа може да е сложен номер.

Обаче кръвта по писалището беше достатъчно истинска, а в списъка има имена на хора, с които още не се бях срещал. Начело с прословутия враг на християните Аврелий Симах.

Аврелий Симах беше тук. Тръгна си малко преди да намеря трупа.

Аврелий Симах живее удобно близко до двореца, както се полага на безукорното му положение. Вратарят му ме гледа учудено, когато се представям: не може да повярва, че съм дошъл сам. Така протяга врат, за да види моята свита, че за малко да падне на улицата. Разбира се, той е твърде добре обучен, за да каже нещо. Пуска ме да вляза в перистила — градината, заобиколена с колонада. Бели шарани стоят неподвижно в правоъгълно езеро, а отгоре ги наблюдава квартет каменни нимфи. В сенките под колонадата зървам нарисувани сцени с излегнали се богове. Черни глави ме наблюдават от нишите. Всичко е много изискано и странно мъртво.

Аврелий Симах се показва от една врата, поглежда през рамо, сякаш е в средата на разговор. Той е нисък набит мъж, който върви с тояга. Главата му е почти напълно плешива, само иззад ушите стърчат кичури бяла коса. Носи тога: изглежда се приготвя да ходи някъде, но

за момента тя само подчертава колко е възрастен. Челюстта му обаче е корава, а очите, които ме наблюдават, са бистри като диаманти.

Разменяме си любезности и се преценяваме взаимно. Подозирам, че ме зачерква като озовал се прекалено нависоко войник, издигнал се противно на логиката, защото се е хванал за пешовете на един велик човек. Вероятно си мисли, че гледам на него като на изкопаемо от друго време, отминало преди сто години. Никой от нас не бърка изцяло. Обаче и двамата нямаше да останем живи толкова дълго, ако не си държахме очите отворени.

— Днес следобед ходи ли в Египетската библиотека?

Тоягата му драска по земята, оставяйки подире си змийска следа.

— Бях.

— Защо?

— За да чета. — Повдига една бухлата вежда, сякаш иска да каже: *очаквах повече от теб.*

— Какво четете?

— Разбира се, Аристотел. Сенека също харесвам много. Както и Марк Аврелий. Хиерокъл. Те имат общ език с хората на нашата възраст.

Маската на лицето му не е мръднала. Моята също. Тоягата му все още рисува фигури в прахоляка.

— Какво казват? — интересувам се аз.

— Колко е смешно да се изненадваш от случващото се. — Тоягата спира. — Представи си само какво съм видял през живота си. Граждански войни и мир. Понякога един император, друг път много, трети път — нито един. Странен култ, осъден от императора, и същият този култ — сега триумфиращ. Всичко се променя — дори боговете.

Да не ме мисли за юноша? Зная всичко това и няма да му позволя да ми отвлече вниманието, докато разиграва мърморещ старец.

— Един човек умря днес в библиотеката.

Лицето му не трепва.

— Александър Киренски.

— Познаваше ли го?

— Той беше приятел на императора. Дори само заради това си заслужава да го познаваш.

Възхищавам се на подбора на думите на стария философ. *Дори само заради или единствено заради?* И двамата знаем, че така би

могъл до говори и за мен.

— Видя ли го там?

— Библиотеката не е баня. Не ходя там, за да си търся компания.

— Кога си тръгна?

— Когато слънцето заобиколи писалището ми. — Той прокара длан през очите си. — Зрението ми вече не е толкова силно.

— Когато си тръгна, знаеше ли, че Александър е мъртъв?

— Не, разбира се. Иначе щях да остана.

— За да видиш какво се е случило?

— За да не будя подозрение.

Пауза. Гледам рибите в езерото, неподвижни като отражението на слънчевите лъчи. Къщата е близо до Виа Меси — голямата пътна артерия на Константинопол, но стените вършат добра работа, защото пречат на шума да прониква тук. Чувам прислужници вътре, които пълнят лампите и пренасят глинени съдове. Денят преваля. Слънцето се е спуснало толкова ниско, че се е промушило под перваза на източния портик, заливайки рисунките и статуите със злато. Очите ми се плъзгат по тях и спират.

— Кой е този?

Правя две крачки към бюста, който привлече вниманието ми, но гласът на Симах ме изпреварва.

— Хиерокъл.

Не прозвуча ли изненадан? Или е очаквал, че ще забележа?

— Чел ли си го? — пита той. — Трябва да го направиш. Той не е бил приятел на новите религии. Нито пък ти, както чувам.

Дали не се опитва да ми отвлече вниманието? Измърморвам старата изтъркана фраза на Константин:

— Всеки човек трябва да бъде свободен да се моли така, както смята за най-добре.

— Може би затова си изгубил милостта на императора — присмива ми се той. Не позволявам да ме предизвика. Трябва да знае, че това не е вярно, но въпреки това не спира. — Говори се, че вече не те виждат толкова често в двореца, както преди.

Продължавам любезно:

— В библиотеката имаше бюст на Хиерокъл. Някой го е използвал, за да разбие черепа на епископ Александър.

Още една пауза. Очите ни се вкопчват.

— Константин сега да не те е направил свой стационарий? Ловец на крадци, който завлича добрите хора в канавката? — Тонът му е равен, но лицето му с груби черти е пламнало от гняв. — Гай Валерий, глобата за отпращане на необосновани обвинения е тежка. Дори с императора зад гърба, се съмнявам, че можеш да си я позволиш.

— Всички знаят отношението ти към християните. — В далечния край на градината мога да видя малкия олтар на ларариума, където отдава почит на своите домашни богове. Чувам, че днес те не са твърде модни. Много семейства са ги скрили от чужди погледи в някое задно помещение, където спокойно ги пренебрегват.

— *Всеки човек трябва да е свободен да се моли така, както смята за най-добре.* — Той изплюва думите обратно към мен, подскачайки нагоре-надолу.

Внимателно го наблюдавам. Гневът е прекалено истински, за да е изигран — на моята възраст мога да доловя разликата — но това не означава, че не може да го контролира.

— Свободен да се моли — докато е в интерес на общественото благо.

Той стоварва тоягата си върху земята.

— Ако искаш да ме обвиниш в убийство — направи го. Направи го или се махай от къщата ми.

В този момент обаче още един актьор влиза в нашата драма през вратата до ларариума. Той трябва да е дори по-възрастен от мен, но има ореол — една момчешка грациозност, едно безгрижие, които го правят да изглежда по-млад. Лицето му все още е красиво, косата още е черна, а усмивката — непринудена. Дъвче ябълка и хвърля огризката в езерото, когато минава край него. Тогава за пръв път виждам рибите да помръдват.

Симах се насилва да преглътне гнева си. Наслаждавам се на гледката.

— Гай Валерий — представя ме той. — Това е моят приятел Публилий Оптациан Порфирий.

Името ме изненадва: днес не го чувам за пръв път. То е в списъка ми.

— Днес бил ли си в Египетската библиотека?

Опитвам се да го кажа мимоходом, но той е достатъчно опитен, за да долови нотките на подозрение. Поглежда ме любопитно.

— Престъпление ли е?

— Следобед там бил убит човек — обажда се Симах.

Има ли натъртване в погледа, който придружава думите, някакво предупреждение, или просто си въобразявам? Порфирий сякаш не забелязва. Той се засмива, сякаш възрастният мъж е пуснал шега.

Вижда, че никой от нас не се присъединява към него, и смехът му заглъхва. Мести очи между нас двамата.

— Но нали бях там — изригва той. — Нищо не чух.

— Какво си правил в библиотеката?

— Отидох да се срещна с Александър Киренски.

Изчаквам, за да забележи как го гледам. И да му светне. Не му трябва много време.

— Не.

Порфирий изглежда смаян. Отдръпва се, сякаш лично е почувствал удара; вдига ръце. Движенията му са пресилени, сякаш е актьор на сцената. Обаче — както е при актьорите — изглеждат естествени, когато той ги прави.

— Ударен по главата — добавя Симах.

Сякаш всичкият живец е изтекъл от Порфирий. Той седи на перваза на езерото, подпрял глава с ръце.

— Беше жив, когато си тръгнах.

— Защо ходи при него?

— Август го беше наел да напише история. Аз служих два пъти като префект на Рим — може би си спомняш — и той искаше да проверя някакви факти от срока на службата ми.

— Какви факти?

— Паметниците, които е построил. Арката, която сенатът му посвети. Малки подробности.

— Изглеждаше ли уплашен? Някакъв намек, че нещо го тревожи?

— Не, нищо подобно.

— Секретарят на Александър каза, че имал кутия за документи. Помниш ли?

— Да... не. — Порфирий навежда глава. — Не си спомням.

Бъркам в джоба си и вадя огърлицата, която вдигнах от библиотечния под.

— Някой от вас разпознава ли това?

Въпросът ги принуждава да погледнат към мен, лицата им нищо не разкриват. Тези двама мъже са толкова добре обучени за живота в двора, че бих могъл да извадя главите на майките им, а те дори няма да трепнат.

Порфирий става и се приближава, за да я проучи.

— Напомня ми императорския монограм, но не съвсем.

Прав е. Монограмът на Константин е Х, наложено върху Р.

Разновидността в огърлицата е малко по-различна — двете букви са се слели в една. Трябваше веднага да го забележа — със сигурност съм го виждал доста често.

— Видя ли някой в библиотеката да я носи?

Порфирий поклаща глава. Симах само се смръщва.

— В библиотеката нямаше жени — пояснява Порфирий.

— За сметка на това има много християни. — Симах е застанал на границата, където слънцето отстъпва място на сенките. Половината от лицето му грее като златно, а другата е потънала в мрак. — Евсевий Никомидийски, Астерий Софиста. И още много свещеници и привърженици.

— Може ли християнин да убие един от своите?

За пръв път чувам Симах да се смее. Звукът не е приятен — все едно трион реже мрамор. Когато свърши, се изкашля, за да разкара флегмата от гърлото си, и попита:

— Бухалът може ли да лови мишки? Порфирий Философа го е казал най-добре: „Християните са объркана и порочна секта“. Преди трийсет години бяхме на прага да ги унищожим. Ако съм искал да убия Александър, щях да го направя тогава и щях да бъда приветстван като герой. Сега колелото се завъртя. Те убиха своя собствен Бог — какво ли не биха сторили, за да запазят своите привилегии? — Друг изблик накъсан смях. — Та те са само римляни.

---

[1] Квартал на нисшата класа в древен Рим. — Б.ред. ↑

7.

Йорк — днес

Градът се издигаше на хълм край мястото, където се сливаха две реки, а в най-високата му точка се издигаха квадратните кули на катедралата. Обгръщаха го високи стени — стени, които бяха отблъсквали пикти, викинги, нормани и шотландци по различно време, но сега не можеха да се противопоставят на колоните от превозни средства, точещи се през портите. Днес от другата страна на реката в сгради, които някога са били складове, се разполагаха богаташки апартаменти и редици модни ресторанти.

В мига, когато слезе от влака от Кингс Крос, Аби усети разликата. Лондон беше близък и топъл в резултат от триенето на десет милиона души и машини. Тук студът я накара да се зачерви. Фината мъгла оставяше влажен отпечатък върху лицето ѝ, а облаците на небето обещаваха по-силен дъжд.

Тя излезе от гарата и навлезе в града през кръговото движение, което пробиваше дупка в стената. Отвън чакаха няколко надгробни плочи от отдавна изгубен черковен двор, потъмнели от времето и колите по кръговото движение. Мост и път я отведоха горе до огромната средновековна йоркска катедрала. Беше построена така, че да бъде по-голяма от човешкото съзнание, и сега, колкото и да бе странно, се извисяваше над града като пришълец от чуждопланетна цивилизация.

Вече беше краят на сезона, но пред нея все още се трупаха малки групички туристи. Уличен музикант свиреше рагтайм на отворено електрическо пиано; мъж, облечен като римски легионер, се опитваше да накара туристите да се снимат с него. Зад тях оставаше най-често незабелязан император от позеленял бронз, който седеше мързеливо на трона си и съзерцаваше главичката на ефеса на строшения си меч.

Дъждът се усилваше. Аби избърса капка от челото си и с изненада установи колко е мокра косата ѝ. Тялото ѝ сякаш попиваше влагата във въздуха.

Зад катедралата откритото пространство отстъпваше място на плетеница павирани улици, задънени пасажии и тесни къщи, притиснати една в друга. Сградите бяха от кафяви тухли и ниски, вероятно издигнати през последните четирийсет години, но древното излъчване на улиците някак си се прехвърляше и върху тях. Аби се промъкна под покрития вход на номер шестнайсет и натисна звънеца.

Вратата се отвори няколко сантиметра — толкова, колкото веригата позволяваше. Дребна жена в розов суичър и с джинси надникна иззад нея. Лицето ѝ беше сбръчкано, черната ѝ прошарена със сиви нишки коса беше вързана на хлабав кок.

— Вие ли сте Джени Роуч? — Дълбоко вдишване. — Вие ли сте сестрата на Майкъл Ласкарис?

Нямаше нужда от отговори. Можеше да го види в очите ѝ: същите ярки любознателни очи като на Майкъл, макар и потъмнели от възрастта и болката.

— Казвам се Аби Кормак. Аз бях... — *Какво?* — Познавах го в Косово. Бях с него, когато... Извинете, че дойдох, без да се обадя предварително, но аз...

Жената не я слушаше — дори не гледаше към нея. Надничаше над рамото ѝ към пустата улица и дъжда.

— Сама ли дойде?

— Да, но...

— По-добре влез.

Трудно беше да си представиш Джени като сестра на Майкъл. Всичко в него беше открито, екстровертно, безгрижно, а Джени, напротив, изглеждаше неустойчива и убийствено сериозна. Майкъл беше неизлечим мърляч, а Джени поддържаше къщата си безупречно чиста. Аби беше кацнала на диван с тапицерия на рози и отпиваше чай от истинска порцеланова чаша. Всяко свободно място беше заето от рамкирани фотографии, цяло безмълвно събрание ги наблюдаваше. Избледнели образи на деца по шорти и рокли на цветя през летните ваканции; юноши с дълги коси и неловки усмивки; горди възрастни, прегърнали бебета. Аби се запита кои ли са всички тези хора. В чистата къща нямаше признаци да живеят деца, а Майкъл никога не беше говорил много за своето семейство. Винаги оставяше

впечатлението, че то е твърде издигнато, но тази малка, притисната от съседните сгради къща го опровергаваше.

Няколко от рамките бяха празни — слепи прозорци — снимките от тях наскоро са били извадени.

— От полицията ми казаха, че си била там — каза Джени. — Искях да се свържа с теб, но не знаех как. Не пожелаха да ме пуснат в болницата. — Тя забеляза объркването на Аби. — В Черна гора. Бях там за трупа.

— Да, разбира се. Казаха ми.

— Накараха ме да го разпозная. — Джени потрепери. Чаят в чашата ѝ се люшна, но не се разля. — Никога не се съгласявай да правиш такова нещо. Бил е от три дни във водата, когато са го извадили. Ужас. Мислех, че ако не го огледам както трябва, ще решат, че не съм си изпълнила задачата. Едва не повърнах върху му.

— Казаха ли нещо? Някакви подозрения кой може да го е извършил?

Джени сложи ръка на гърлото си и тънките ѝ пръсти започнаха да си играят със златното сърчице на верижката.

— Нищо. Реших, че ти можеш да знаеш.

— Не. — Аби отхапа от бисквитката си, като внимаваше да не прави трохи. — Чух слух — дори не и слух, а просто идея, че може да е била забъркана организираната престъпност. Не знам какво знаеш за Косово и изобщо за Балканите, но там е като в Дивия запад. Слаби правителства, които не могат да се мерят с организираните бандити, срещу които се изправят, ако не са изцяло купени от тях. Майкъл работеше в митническата служба. Възможно е да си е създал врагове, може би дори без да осъзнава.

— Не ти ли каза нещо? Преди да...

— Знаеш какъв беше. Никога нищо не беше проблем за него.

Това предизвика виновна усмивка, която заплашваше да премине в сълзи.

— Знаем. Винаги готов да действа. Аз бях голямата сестра, но все ме убеждаваше да участвам в неговите приключения. После, ако нещата се оплескат, мама ме обвиняваше защо не съм го спряла. — Гримаса. — Обикновено се оплескваха.

Джени наля пресен чай от чайника. Той със звън се чукна в ръба на чашата.

— Не бях изненадана, че отиде там. Майкъл не беше от хората, които се хвърлят да спасяват света, но обичаше приключенията.

— Не е толкова вълнуващо — обясни Аби. — И не спасяваме света. Той обичаше да казва, че се опитваме да направим Косово скучно като стара Европа. Казваше, че ръководим чрез личния си пример.

— Не можеше да бъде скучен, дори и нарочно.

— Не.

Настъпи мълчание. Размениха погледи — две чужди жени, които намериха общ език в скръбта си. За Аби усещането не беше нещо повече от споделено безсилие, но то изглежда накара Джени да вземе някакво решение. Тя се изправи рязко и отиде до махагоновия шкаф в ъгъла.

— Знаел е, че нещо може да се случи.

Отключи едно от чекмеджетата. Отвътре извади дебел жълт плик и го подаде на Аби. Сърцето на Аби ускори ход. Беше с пощенски щемпел от Германия и надписан с почерка на Майкъл. Вече беше отворен.

— Не се притеснявай — подкани я Джени.

Аби бръкна вътре. Извади пощенска картичка, загърната в лист хартия, който изглеждаше като официален документ. На него имаше кръст и лъв и надпис най-отгоре: „Рейнски регионален музей Трир — Институт по папирусология“. Под него късо писмо на немски, подписано в края от някой си доктор Теодор Грубер.

— Знаеш ли какво пише вътре? — попита Аби.

Джени поклати глава.

— Сред енорияшите има един мъж, който говори немски, но не искам да му го показвам. Прекалено лично е, нали така. Нещо като писмо от мъртвец.

Аби се вгледа в лицевата част на пощенската картичка, разделена на три изображения. Едното показваше огромна древна порта в средата на кръгово движение, почерняла от огън; второто — студена сграда от червени тухли на улица, по чието протежение растяха дървета; а третото — брадат мъж в сюртук и с цилиндър. Надписът накрая съобщаваше: *Карл Маркс*.

На обратната страна Майкъл беше написал две прости думи: *Любов моя...*

Нищо друго. *За мен ли е било предназначено*, запита се Аби. Тя пъхна всичко обратно в плика и го подаде на Джени.

— Какво ще правиш?

— Какво мога да направя?

— На бланката има телефон. Можеш да се обадиш.

— Не мога. — Джени сякаш се смали на дивана. Тя пъхна плика в ръката на Аби. — Вземи го. Ако от това може да излезе нещо хубаво, ти ще се справиш по-добре от мен.

Силите на Джени сякаш се стопяваха. Лицето ѝ имаше изтощен вид. Аби усети, че не ѝ остава много време.

— Къде е Майкъл сега?

Това беше неподходящ избор на думи. Измъченият поглед на Джейн я накара да се почувства страшно неловко.

— Исках да кажа... аз просто... Искам да отида на гроба му, докато съм тук.

Джени взе чашата за чай на Аби и я сложи върху медния поднос.

Треперещите ѝ ръце заплашваха да строшат порцелана.

— Беше кремиран. Разпръснахме пепелта в морето при залива Робин Худ. Не искаше надгробна плоча. Винаги казваше: щом си отидеш, просто те няма и толкоз.

Това сякаш беше сигнал за Аби да си върви. Джени измърмори, че трябва да прибере племенницата си от Браунис, Аби подхвърли, че трябва да хване влака. Близостта, която ги беше обединила за кратко, изчезна, обаче на прага Джени я изненада, когато протегна ръце и я прегърна. Беше неловък жест, все едно не беше свикнала да прави подобни неща. *Сякаш като мен отчаяно търси докосване*, помисли си Аби. *Да се вкопчи.*

— Каж ми, ако откриеш нещо.

На улицата дъждът биеше безмилостно. Аби намери тясна алея между две къщи, които я пазеха от дъжда, и извади писмото на Майкъл. Погледна часовника си. Минаваше пет, а в Германия — шест. Вероятно всички вече си бяха тръгнали. Но тя не можеше да чака. Извади телефона си и набра номера, надявайки се, че има достатъчно кредит.

Един глас се обади на немски.

— Търся доктор Грубер, моля.

— Момент. Ще ви прехвърля.

Гласът отстъпи място на електронна мелодия, която ѝ напомни болницата в Черна гора. Тя потрепери. В далечния край на улицата сянка се отдели от една от къщите и тръгна към нея. Мъж в дълъг черен шлифер и старомодна тиролска шапка. Денят беше сумрачен и дъждът замъгляваше зрението ѝ: безформеният шлифер го сливаше с околния мрак.

— Ало? — Мъжки глас от другата страна на линията, тънък и с акцент.

— Доктор Грубер?

— Да.

Сянката се движеше към нея по улицата. Можеше да отива къде ли не, но в движенията на човека имаше нещо, което изглеждаше насочено право срещу нея. Тя се огледа за подкрепа, но улицата беше пуста. Дори къщите ѝ бяха обърнали гръб. Бели пердета закриваха прозорците, подобни на невиждащите очи на празните фотографски рамки у Джени.

Сама ли дойде? Защо Джени я попита това?

— Ало? — Гласът в слушалката — нетърпелив, може би малко раздразнен.

Аби се обърна и закричи стремително, изстрелвайки думите на пресекулки.

— Доктор Грубер, говорите ли английски? Казвам се Аби Кормак. Приятелка съм на Майкъл Ласкарис. Познавате ли го?

Предпазлива пауза.

— Познавам господин Ласкарис.

— Той... — Аби погледна през рамо. Мъжът с шлифера продължаваше да я следва. — Той умря. Преглеждах някои документи, които е оставил, и намерих вашето писмо. Питам се...

Дали знаете защо никога не ми е споменавал за вас? Дали знаете защо е бил в Трир? Дали бихте могли да ми кажете кой го уби?

— ... дали го помните — завърши тя неуверено.

Зави зад ъгъла и излезе на улица, от двете страни на която се простираха магазини. Мина кола, която разплиска локвите. Тя ускори крачки.

— Помня го — отговори доктор Грубер. — Съжалявам. Не много отдавна беше тук, за да се срещнем.

— Какво искаше?

Шумът от дъжда ѝ пречеше да чува добре, но реши, че усети острота в тона му.

— Аз съм директор на Института по папирусология. Знаете ли какво означава думата *папирусология*? Изучаване на папируси. Древни документи.

— Добре. — Отново настъпи пауза. — Не знаех, че се интересува от древни документи.

— Не знаехте?

Аби хвърли отново поглед назад. Сянката още беше там. Очевидно моментът беше скъсил разстоянието — можеше да види тънка ивица от лицето между периферията на шапката и яката на шлифера, но беше прекалено мрачно и мокро, за да различи някакви подробности.

— Чувате ли? Удобно ли е да говорите?

— Да, удобно е. Аз...

Тя зави зад друг ъгъл и неочаквано се озова срещу катедралата. Дъждът беше прогонил уличния музикант и туристите; стори ѝ се, че зърна римския легионер да се крие под свода на портата, но силуетът му беше толкова смътен, че можеше да е и призрак.

— Госпожо Кормак, вие къде се намирате?

— Англия.

— Възможно ли е да дойдете да ни посетите?

— В Германия?

— В Регионалния музей в Трир. Мисля, че тук, на място, ще бъде по-лесно да ви обясня някои неща.

Вече тичаше и се молеше черквата да е още отворена. Нали трябва да има места, където човек да намери убежище? Под бинтовете гърдите ѝ пулсираха, сякаш се готвеха да разкъсат шевовете.

— Моля, не може ли да ми кажете...

— Лично ще бъде по-добре.

— Поне нещо...

— Господин Ласкарис остави инструкции. Пълна поверителност. Не мога...

Сянката се беше сляла с дъжда, но тя знаеше, че е тук. Изтича нагоре по стълбите, дръпна тежката врата на катедралата и влезе вътре.

— Ще дойда. Благодаря. Довиждане.

Тук най-сетне имаше хора. Разпоредители в червени плащове и туристи с мокри анораци и наведени назад глави, вторачени в розетките на тавана. В далечината чу чистите високи гласове на хористите, които пееха псалм. Аби изключи телефона си и застана неподвижно, оставяйки необятността на сградата да я обгърне.

Един от разпоредителите я доближи.

— За службата ли сте? Вечерната молитва току-що започна.

Тя го погледна тъпо и неразбиращо, но кимна. Той я поведе към хора, вътрешната част на храма с дървена ламперия, която практически представляваше черква в черквата, и я настави да седне в края на редицата дървени столове с високи облегалки. Повече хора, повече топлина. Свещите грееха над пейките, а лъчите на скрити прожектори рисуваха езера от меки светлини и сенки в извисяващите се високо куполи.

Богомолците се изправиха, когато хорът запя песента на Симеон Богоприемец: „Сега отпускаш Твоя раб, Владико, според думата Си, с миром“^[1]. Аби също стана и застина със затворени очи. По лицето ѝ се стичаха сълзи; чудеше се дали хората около нея виждат, че плаче. Не ѝ пукаше. В съзнанието си се намираше в малката варосана в бяло черква в Илинг, а на катедрата стоеше сериозен мъж в дълга бяла роба със златен ръб. Баща ѝ.

*Благословени да са миротворците, защото те ще получат мир.
Благословени да са милостивите, защото ще получат милост.*

— Какво ли би казал за мен сега? — прошепна Аби.

Псалмът свърши. Чу шумолене сякаш от птичи криле, докато богомолците около нея се настаняваха по местата си на пейките. Тя отвори очи. Погледна назад към вратата на хора — голяма дървена порта под редиците тръби на органа, за да види дали сянката я е последвала дотук.

Вратите бяха затворени и никой не можеше да влезе. Отвъд тях всичко беше потънало в мрак.

---

[1] Лука. 2:29. — Б.ред. ↑

8.

Константинопол — април 337 г.

Уморен съм. От часове обикалям из града в жегата и прахоляка, за да науча, че никой нищо не знае за убийството в библиотеката. Беше време, когато можех да измина четирийсет мили за един ден; но сега това е само спомен. Попадам на фонтан и си наплисквам лицето с вода. Отпускам се на перваза и сядам. Децата, които играят на улицата, не ме виждат. Техните майки бързат да свършат работата си, преди да е паднала нощта, и не ми обръщат внимание. Те не знаят кой съм.

Чувствам се замаян. Причината не е само в горещината — а и в Александър. Той ми дойде в повече. Константин иска спретнат разказ, един-единствен отговор, но аз дори не знам откъде да започна. Животът на всекиго се разпростира в толкова много посоки — как може един човек да обхване живота на другия. Та аз дори моя собствен не разбирам.

Има стотици места, където мога да отида — и всяко от тях води при още сто. Бих могъл цяла вечност да гоня сенките в живота на Александър. Обаче дневната светлина започва да избледнява. Ако не познавам жертвата, никога няма да намеря убиеца.

До къщата на Александър не е далеч, но за малко не пропуснах завоя. Гледам за статуя на ъгъла — хубав бронзов морски бог, който кара колесница. Едва като отминавам стотина метра, осъзнавам, че твърде съм се отдалечил. Връщам се по стъпките си и отново бъркам — статуята е изчезнала.

Такъв е Константинопол — град на движещи се статуи. Наблюдават те от своите пиедестали и плинтове, скрити в ниши или по покривите на сградите. Превръщат се в твои другари, приятели и водачи. Един ден се будиш и установяваш, че са изчезнали. Остава само плинтът с отворена рана там, където надписът е бил заличен. Разбира се, никой не споменава случилото се.

Преди десет години имаше много празни пиедестали. Сега повечето от тях са заети, но ми липсват старите познати лица.

Александър е живял в скромен блок с апартаменти над черква, която някога беше винарна. Константин щедро дарява църкви на града, но те още са недостатъчни, за да задоволят ревностните богомолци. Вляво от входната врата започва стълба, която води до горните етажи. Изкачвам се по нея и стигам площадка. Не е трудно да се отгатне коя е вратата на Александър: на нея е изрисуван лабарум и има огромна ключалка. Ключалката не работи. Вратата е широко отворена, сякаш духната от бриз. Обаче денят е тих и бурята, която е разбила касата и изтръгнала ключалката като едното нищо, би трябвало да е достойна за Юпитер. Вътре чувам движения.

Един глас в мен ми казва, че не би трябвало да съм тук. Не ми е останал много живот, но не искам да го губя тук. За мен Александър не е нищо повече от билет да се измъкна от града. Мога да се върна отново сутринта и никой няма да научи.

Обаче аз имам пълномощия от императора. Заставам с гръб към стената, за да мога да избягам по-лесно, ако се наложи, и надничам през отворената врата. Помещението е сумрачно и напълно съсипано. Драпериите са смъкнати от стените и разкъсани, лавиците са обърнати и глинени съдове разбити. По средата на всичко това една самотна фигура стои пред масата, засипана с листове, и бавно рови из тях.

— Симеон?

Главата му се обръща рязко от изненада, когато блъсвам вратата да се отвори. Заставам на прага — достатъчно близо, за да се уверя, че вътре няма никого друго, и достатъчно далече, за да избягам, ако извади нож.

Няма вид, че ще ме нападне. Изглежда по-уплашен от мен.

— Какво си направил? — искам да узная. — Защо...?

— Не. — Той изглежда ужасен. — Когато дойдох, вече беше така.

— Кога?

— Преди малко. Исах само да върна книгите на Александър в дома му. От библиотеката.

Очите му трепкат, свъсва се, опитвайки се да сдържи сълзите си.

— Не би искал да бъдат изоставени там. За него книгите бяха като деца.

Аз обхващам с жест разрушението в стаята.

— А това?

— Когато дойдох — повтаря той. След това, поглеждайки строшената ключалка, безсмислено добавя: — Някой трябва да е влязъл с взлом.

— Имаш ли ключ? — Обаче мога и сам да си отговоря, защото той виси на връвчица около врата му. Пасва.

— Ключалката нова ли беше?

— Поставиха му я месец след като императорът му поръча книгата.

— Липсва ли нещо?

Оглежда се с увиснало чене.

— Не знам. Може би някои документи. Той не притежаваше нищо, което си заслужава да бъде откраднато.

— А кутията за документи, изчезнала от библиотеката? Какво имаше в нея?

— Никога не ми позволи да видя.

Дал ти е ключ за къщата си, но не е искал да ти покаже какво има в сандъчето? Навеждам се над писалището и разпилените листове върху него. Между тях се хвърля в очи кодексът, който Симеон е донесъл от библиотеката. Измежду страниците е прокапала кръв, сякаш някаква част от Александър е притисната вътре.

Спомням си какво ми каза Порфирий.

— Чух, че Александър е пишел история — императорът му бил поръчал.

Лицето на Симеон засиява.

— *Хроникон*. История на всичко случило се.

Той отваря страница наслуки. Отново ме изненадва. Не прилича на историите на Плиний и Тацит, които изучавахме в училище. Прилича по-скоро на счетоводна книга. Успоредни колони изпълват страницата, неугледно изпълнени с къси изречения. В полетата се редят гръцки и римски цифри и се сблъскват с текста.

Навеждам се, полагайки усилия да го разчета. Никога не ме е бивало с гръцкия — а този откъс е изпълнен с варварски имена и екзотични места.

— Александър планираше да примири историите на евреи, гърци, римляни и персийци от началото на света — обяснява Симеон.

— Разкриване на цялото Божие творение. Карта на времето, създадена така, че да разкрие неговите тайни.

Аз обаче не го чувам. Това е книга на времето — всяка страница е врата и за да я прочетеш, трябва да прекрачиш вътре.

Император Констанций умира в Британия, Йорк, през шестнайсетата година на царстването си.

Йорк — юли 306 г. — трийсет и една години по-рано...

Кръв се носи във въздуха, когато влизаме на коне в Йорк. Тя ни придружаваше при всяка крачка от нашето пътуване — хиляди мили през империята. Кръв в оборите, когато тръгнахме през нощта, дългите ни ножове мокри от окуцелите ни коне. Кръв по коленете, бедрата и ръцете, където седлата ни бяха претрили. Трийсет и седем дни здраво яздене и непрекъснато поглеждане през рамо. Едва когато зърнахме мръснобелите високи крайбрежни скали на Британия, повярвах, че ще успеем.

От цяла година Константин живееше в несигурност. Политиката беше сложна, но може да се сведе до следното: бяха го прескочили при назначенията за най-високата длъжност. Двама императори се пенсионираха и двама нови цезари бяха повишени, за да попълнят тетрархията. Всички предполагахме, че единият ще бъде Константин — сигурно сто пъти го бях слушал да упражнява речта си за встъпването в длъжност. Вместо това двете имена, които се чува, бяха на двама посредственици, главорези, чието основно достойнство беше верността им към техния благодетел Галерий. Галерий управлява източната част от империята, а Констанций, бащата на Константин — западната. Галерий знае, че няма нищо по-опасно от един отритнат императорски син, но не можа да се насили да ни убие. Не и докато Констанций управлява като негов колега. Вместо това ни държеше в двора си в Сирмиум и окуражаваше Константин да убива времето, като ловува опасни животни в отдалечени местности или се сражава с варварски племена, известни със своята диващина.

Обаче сега Констанций умира. Преди трийсет и осем дни новината пристигна по време на вечеря. Ако беше донесена сутринта, вече щяхме да сме мъртви. Но Галерий е безпаметен пияница: всичко, което се случва следобед, би могло спокойно да изчака до следващото

утро — само сутрин той е трезвен. По това време вече бяхме на сто мили оттам, оставяйки подире си обор, пълен с осакатени коне.

А сега бяхме тук, в Йорк. Крепостта се издига на хълм между две реки, а квадратната кула на Принципията — щаба на армията, увенчава най-високата ѝ точка. На другия бряг градът се простира нагоре по хълма от кейовете и складовете, където се държат морски товари.

Пресичаме първата река. Когато приближаваме, пазачите на портата се наежват, но се изпъват мирно като колове, щом чуват името на Константин. Това е добър знак.

— Баща ми жив ли е? — пита той настоятелно. — Навреме ли дойдохме?

Един от пазачите кимва.

Константин вдига очи към слънцето и докосва челото си в знак на благодарност.

От караулното изскача центурион.

— Преторианският префект чу, че идвате. Каза да отидете веднага в Принципията.

Готвим се да потеглим с конете, но центурионът хваща юздата ми.

— Върви в казармата. Кажи на всеки войник, когото намериш, че наследникът на Констанций е дошъл, и им заповядай да се съберат на Виа Принципалис. — Мъжът осъзнава колко безцеремонно е прозвучал и предлага обяснение: — Така нареди префектът.

Когато пристигам в щаба, всички войници в Йорк са се наблъскали на парадния плац. Не им обръщам внимание и устремно заобикалям отзад, където една врата е оставена отворена за мен. Вътре в сградата стражи местят тежки здрави сандъци към портика в предната част на парадния плац. Служители с восъчни таблички ги наблюдават и броят. Изглежда всеки знае точно какво трябва да прави.

Тежкото трополене на нозе заглушава шума, когато Константин завива зад ъгъла. Група генерали и адютанти в униформа го заобикалят: през последния час бе успял да отдели време да си изтърка лицето и да сложи позлатена броня. Дразнещо е да го видиш такъв, завладян от своя стар живот. Досега с месеци бяхме живели рамо до рамо — първо в двореца и след това по пътя. Не бях подготвен за това колко бързо ще се промени всичко. Когато се изравнява с мен, се провиквам:

— Как е баща ти? Ще се...

— Умрял е преди два дни. — Константин не ме поглежда и не забавя крачка. Свитата му отминава и го отнася нататък. — Преторианският префект го е запазил в тайна, докато пристигна.

Префектът крачи до него с корав като труп гребен от конски косми на шлема. Лицето на Константин е безизразно: невъзможно е да кажеш дали е засегнат от това, което са направили, или го одобрява? А има ли избор?

Изоставам, докато те минават с маршова стъпка през двойната порта и излизат на парадния плац. Тук има повече мъже, отколкото забързаните ми действия са могли да съберат. Когато армията вижда Константин, глъчката преминава в рев. Той вдига ръце, за да ги накара да замълчат, но те не са в настроение да се подчинят. Продължават да крещат, да скандират името му и да тропат с ботушите си, докато Константин все така стои с широко разперени ръце. Не може да се каже кой на кого се подчинява.

Когато войниците млъкват, той започва да говори. Казва им, че баща му е починал преди половин час, и те надават рев от скръб. Разказва им как на смъртното си легло Констанций е похвалил армията си. Казва им, че той, Константин, няма авторитет в империята и че скоро Галерий ще назначи негов заместник.

Това не им харесва. Гневно мърморене се надига сред тълпата. И изведнъж тя се впуска напред. Телохранителите отпред се опитват да я задържат, но без резултат. Дузина легионери се изкатерват на подиума и започват да крещат на Константин — това е необикновено нарушение, но той не помръдва дори когато го хващат за ръцете и го повличат в тълпата. Шумотевицата е оглушителна. Преторианският префект опипва ефеса на мечата си, но не смее да помръдне.

Тогавата се случва нещо странно. Никой не може да види Константин, но изведнъж настроението някак си се променя. Лицата засияват, витаещата във въздуха заплаха избледнява. Виковете вече не звучат гневно, а триумфално.

Главата на Константин се показва, издигайки се измежду тълпата, все едно се възнеса към небето. Шумът се удвоява. В суматохата някой е успял да му сложи пурпурна наметка. Изправят го на щит и го вдигат високо. Щитът се люшка и накланя, докато си го предават от човек на човек, но Константин запазва равновесие: маха с

вдигнати ръце, усмихва се и крещи в отговор на приветствията на войниците думи, които никой не чува.

По някаква причина образът, който се появява в главата ми, е Нептун — неговата колесница цепи вълните. Изглежда великолепно — бог, който предизвиква стихииите.

Но равновесието му е несигурно. Ако падне, ще се удави.

Константинопол — април 337

— Комит Валерий?

Не съм в Йорк. Стоя в изтърбушено жилище и оглеждам останките от живота на един мъртвец. А Симеон, дяконът, ме чака.

Чувствам се неловко от гмурването си в спомените. За да скрия това, го питам:

— Познаваш ли човек на име Публилий Порфирий, бивш префект на Рим?

— Беше приятел на Александър.

— Днес е бил в библиотеката — каза, че Александър е искал да се срещнат. Видя ли ги заедно?

— През по-голямата част от деня Александър ме пращаше да свърша едно или друго. Не съм се задържал в библиотеката.

— Какво ти поръча?

— Да донеса още хартия и мастило от книжарите. Да прибера няколко книги, които беше дал да се препишат, и някои документи от имперския архив за неговата история. Носих и съобщения. Затова ме нямаше, когато е умрял.

— Къде беше по това време?

— Александър ме прати да доведе епископ Евсевий от Никомидия.

За втори път днес чувам това име.

— Защо не го спомена по-рано?

Въпросът го изненадва.

— Ами той изобщо не дойде.

— Симах каза, че е бил там.

Лицето на Симеон ми подсказва какво мисли за това.

— Евсевий е епископ.

Мога да различа кога се опитва да бъде предизвикателен и кога е просто наивен. Спомням си словата на Симах. *Християните са объркана и покварена секта.*

А ти какъв си, питам се аз, объркан или покварен?

9.

Трир — днес

Паспортът я караше да се чувства като друг човек. Посолството го беше издало, за да могат да я приберат от Черна гора: старият ѝ беше изчезнал някъде между вилата и болницата. Причината не беше в снимката, макар да беше доста ужасяваща — а в празнотата. Старият ѝ паспорт беше на осем години и съдържаше визи от половината страни в света — почти нямаше празни страници. Животът ти в бюрокрацията, закачаше я Майкъл. А сега го нямаше.

Но новият ѝ паспорт беше валиден, а това беше единственото нещо, което интересуваше отегчения служител на гара „Сейнт Панкрас“, който само ѝ махна да мине през контролния пост. Шест часа и три влака по-късно вече се намираше в Трир, питайки се дали не е луда да прекоси половин Европа само заради някакво хрумване. Настани се в хотел „Римски императори“ от другата страна на Порта Нигра — Черната порта от картичката на Майкъл. Аби не можеше да откъсне очи от нея.

Видя ли я, попита тя Майкъл, продължавайки разговора, който водеше през целия път от Лондон. В този хотел ли беше отседнал? Кога беше тук?

Ако не друго, поне можеше да предположи кога. Писмото от музея носеше дата от края на юли — преди месец. Беше проверила датата в своя дневник. Беше се наложило Майкъл да замине неочаквано през почивните дни на конференция на пограничните служби на страните от ЕС в Саарбрюкен. Аби си спомни разговора им на тази тема: внезапна промяна в плановете, колега, който в последния момент отпаднал, и Майкъл трябвало да го замести. Беше ѝ донесъл като подарък салам и бутилка ризлинг — единствения добър резултат от коя да е конференция, бе подхвърлил.

Не беше споменал за ходене в Трир.

Според Аби повечето градове се издигаха върху основите на миналото. В Трир миналото и настоящето стояха рамо до рамо. Сякаш всичко през последните хиляда години беше само изтъркан килим, хвърлен върху римския град, чиито останки стърчаха на всяка крачка. Високата четири етажа Черна порта. Модерният мост над Мозел, издигнат на колони, забити в дъното от римски инженери. Високите тухлени стени на римската базилика, до които розовата като коледен сладкиш господарска къща в съседство приличаше на кукленска. А отвъд нея, през зелената морава и езерото — музеят.

Тя имаше уговорена среща, но в приемната ѝ казаха, че доктор Грубер има среща, която още продължава. Аби си купи билет и се залута из музея, докато чакаше. В дълга полукръгла галерия попадна на големи останки от скулптури, подредени в редици. Когато прочете надписите, се оказа, че всички са надгробни паметници.

— За да стигнеш до живите, първо трябва да се промъкнеш между мъртвите.

Тя се обърна. Слаб мъж в син костюм се беше изправил зад нея. Косата му се беше отдръпнала, разкривайки голо изпъкнало чело. Лицето му беше костеливо, с щръкнал мустак, който сигурно бе излязъл от мода още преди седемдесет години.

— Госпожа Кормак?

Това я извади от равновесие. Дори когато беше омъжена, не се чувстваше като госпожа. Аби му стисна ръката.

— Доктор Грубер?

— Римляните са вярвали, че мъртвите замърсяват живите. Погребвали ги извън градските стени. Преди да мине край гробовете, човек не можел да влезе в римски град. Понякога те се простирали на много километри. Точно това се опитваме да пресъздадем тук.

Аби потрепери. Като се има предвид, че той знаеше за случилото се с Майкъл, дали това не беше проява на пресметната жестокост? Или просто типичната германска прямота?

Поведе я през помещение, изпълнено с мозайки, след това през незабележима врата и нагоре по стълбище до кабинета си. Бежова машина стоеше на масата, опряна в стената. Зад писалището големи прозорци гледаха към парка и високата тухлена сграда от другата страна на езерото.

— Знаете ли какво е това? — попита Грубер.

— Базиликата на Константин. — Беше го прочела в една от хотелските диплянки.

— Не е базилика — поправи я той. — Базиликата има три кораба, а тази черква — само един. Това е тронната зала на Константиновия дворец, когато е управлявал империята от Трир. Кайзер Константин. — Пръстите му започнаха да си играят с химикалката на бюрото. — Разбира се, повечето хора днес биха ви казали, че Бекенбауер е Кайзера^[1].

Аби се усмихна, сякаш е разбрала какво иска да каже.

— А сградата до нея?

— Провинциалното правителство.

— Не е същото като римския император.

— Но по функции е същото, нали? — Грубер почеса мустака си. — Има определени места, където пребивава властта. Преди хиляда и седемстотин години Константин е изградил там двореца си. Оттогава е бил използван от франкски графове, средновековни епископи, ренесансови курфюрсти, пруски крале и сега нашето провинциално правителство. Всяко поколение във властта идва на това място. Защо? Може би смятат, че историята ги легитимира? Или подобни места събуждат подсъзнателно в нас някаква животинска реакция? Те привличат.

Аби беше чувала и преди мъжете да говорят за животински реакции. Обикновено имаха само едно определено нещо на ум. Тя придърпа жилетката си по-плътно около гърдите и се насили да го погледне в очите.

— Казахте, че Майкъл е идвал при вас.

Моливът под пръстите му спря да се движи. Германецът придоби разочарован вид.

— Точно така.

— Казахте, че може да ми кажете какво е искал.

— Казах, че не мога да ви кажа по телефона.

— Донесъл ви е нещо — парче папирус, което е помолил да проучите. Прочетох писмото, което сте му дали.

Това беше повече или по-малко така. Беше понаучила малко немски по време на мисията в Косово; това и помощта на интернет преводач и речник ѝ помогнаха да разгадае по-голямата част от смисъла. Не искаше никой друг да го вижда.

С това потвърждавам получаването на папирус от късната античност, с непознат произход, за микротомографско сканиране. Всички резултати ще бъдат пазени в строга тайна и ще бъдат съобщени само на собственика.

— Щом сте прочели писмото, знаете, че това е поверително. Резултатите от теста мога да дам само на господин Ласкарис лично...

— Майкъл е мъртъв.

— А вие сте изпълнителят на завещанието му? Негова наследница? Имате документи, които го доказват?

— Бях негова приятелка.

— Съжалявам, но не ви е споменава.

Аби се наклони към него.

— Доктор Грубер, Майкъл беше убит при много екстремални обстоятелства. Аз бях там. Не зная колко ви е разказал за себе си...?

Грубер извади цигара от пакета в чекмеджето на бюрото и я запали.

— Беше доста пестелив по отношение на собствената си биография.

— Майкъл работеше за Европейския съюз и неговото убийство е от международно значение. Полицията още разследва. Сигурна съм, че много ще иска да разкрие къде е бил преди смъртта си — и ще намери онова, което е било негово притежание.

— Ха, говорите така, сякаш сме някаква криминална организация. — Той се смръщи, за да покаже, че е обиден и е очаквал нещо повече. — Ние сме институция, финансирана от правителството, и се ползваме с неопетнено научно име. Ние сме най-напредналите в нашата област. Ние, естествено, ще окажем сътрудничество, ако полицията се появи тук с въпроси.

Обаче Аби си бе имала работа с много по-трудни типове от Грубер и се беше научила да ги манипулира. Цигарата му беше изгоряла твърде бързо — думите ѝ явно го бяха разтърсили.

Неизвестен произход, пишеше в писмото. С други думи: ако никой не предяви права, той ще може да задържи папируса. Определено иска да го задържи.

— Искам само да го видя. А парипусът определено не е единственият артефакт. Има още нещо, което Майкъл ми остави — бих искала да ме посъветвате за него, след като видя ръкописа.

Ще ти покажа моето, ако ми покажеш твоето.

Цигарата беше изгоряла до филтъра. Грубер я изгаси в медния пепелник, след това се изправи. Извади връзка с ключове от джоба си и отключи дълбоко чекмедже в кантонерката зад писалището. В него лежеше метален куфар с цифрова ключалка. Пръстът на Грубер започна да върти шайбите.

— Ще ви бъда благодарен, ако запазите това в тайна. Анализът още не е готов. Ще бъде неуместно, ако някои погрешно разбрани факти предизвикат объркване и спекулации, преди да успеем да осъществим публикации в подходящите издания.

— Разбира се.

Той щракна езичетата на ключалките и капакът се отвори. Вътрешността представляваше меко легло от лигнин и суров памук; в центъра лежеше тъмнокафява буца с формата на рог, който напомни на Аби вкаменените късове дърво, които беше виждала в музеите. Грубер извади чифт бели памучни ръкавици и го вдигна внимателно в бялата форма, която приличаше на пластмасова отливка.

— Запозната ли сте с работата ни тук в института?

— Попрочетох нещичко на вашата интернет страница.

— Микротомографско сканиране. Паралелно сканиране с рентгенови лъчи, което изгражда пълен триизмерен модел на обекта до резолюция от двайсет и пет микрона. — В този момент видя изражението ѝ. — Това значи, че е много точно.

— Аха.

Той пхна отливката в прозрачна пластмасова кутия и я понесе към машината, която Аби забеляза още когато влезе. Приличаше на кръстоска между микровълнова печка и компютър от началото на осемдесетте години — малко отделение със стъклена врата между два метални блока от бежов метал. Малък жълт етикет в единия ъгъл предупреждаваше за опасността от радиоактивно излъчване.

— Това ли е?

— Майкъл Ласкарис постъпи много необичайно, като донесе ръкописа при нас — повечето трябва да бъдат сканирани на място в библиотеките, които ги притежават. Направихме машината достатъчно преносима, за да можем да пътуваме.

Той сложи папируса изправен в камерата и затвори стъклената врата. След това натисна бутона. Светна бяла светлина, заливайки

пластмасовата кутия, която започна бавно да се върти на място.

— Простете, но какъв е смисълът на всичко това? Опитвате се да разчетете свитъка с рентгенови лъчи?

— Най-накрая. Но за да го направим, първо трябва да го развием. Папирусът е свитък, който е стоял навит в продължение на векове. С течение на времето хартията е станала трошлива или влажна, може да е била и обгорена в огън. Във всички тези случаи физическото развиване на свитъка би означавало неговото унищожение. Онова, което правим, е с помощта на рентгеновите лъчи да изградим 3D модел на целия свитък на микроскопско равнище. След това компютърът с помощта на мощни алгоритми може буквално да развие виртуално свитъка в един-единствен лист — така, както го е видял човекът, който го е написал.

— И след това можете да го прочетете?

— Може би. Преди повече от 300 г. пр.Хр. мастилото се правело на основата на въглищата. Използвали са сажди, за да го направят черно. По-късно използват сулфатни мастила. Разчитат на химическата реакция между киселината от дървесните шикалки и железни сулфити, за да забъркат мастило, което трае много по-дълго. Тъй като в мастилото има малки частици желязо, те абсорбират различно светлината и заради това могат да бъдат регистрирани от скенера.

На широкия екран, закачен на стената на скенера, се появи черно-бяло изображение на свитъка, който се въртеше във виртуалното пространство. В черно-бяло изглеждаше като буца въглища. Когато Грубер го докосна, изображението сякаш полетя към тях, докато не изпълни екрана. Завъртя се с края напред, разкривайки малки концентрични кръгове, подобни на дървесните пръстени.

— Това са навивките на свитъка — обясни Грубер.

— Можете ли да го прочетете?

Грубер докосна ъгъла на екрана и той угасна.

— Сканирането е лесно. Развиването... — Германецът въздъхна. — Представете си да режете лук на възможно най-малките парчета. А след това си представете, че трябва да сглобите от тези късчета главата лук, каквато е била. Изисква се огромна аналитична мощ. А това не е официален проект. Ако пусна анализа, трябва да го направя, когато компютърният клъстер^[2] не се използва.

Надеждата в нея увехна. *Какво е правил Майкъл с дъвен свитък папирус?*

— Спомена ли къде го е намерил?

Грубер седна и запали друга цигара, като този път след кратък размисъл предложи на Аби. Тя прие с благодарност.

— Господин Ласкарис беше... мисля, че точната дума е необщителен, нали така? Не ми каза къде е намерил свитъка. Не ми обясни как се е оказал негово притежание. Дори не ми каза какво работи, макар да беше очевидно, че не е учен. Надявах се, щом вие дойдете тук, да ми кажете нещо повече. — Германецът изтръска малко пепел в пепелника. — Е, сега поне знам, че е бил дипломат.

Аби дръпна от цигарата. Никотинът ѝ се стори като подарък.

— Ще ми се да можех да ви помогна.

Мъжът присви очи.

— Казахте, че имате нещо, което ще ми покажете в замяна?

— Да. — Аби извади златната огърлица от чантата си и му я подаде през масата.

Все още с белите ръкавици, той я хвана между палеца и показалеца си и се вторачи в нея през лупата, която лежеше на писалищния плот. Окото му стана голямо като топка за тенис.

— Заедно с ръкописа ли е намерена?

Аби издуха дълга струя дим. От години не беше пушила — вече се усещаше замаяна.

— Аз дори не знаех за ръкописа, докато вие не ми Казахте.

— Знаете ли какво представлява?

— Стар християнски символ.

— Това е разновидност на христогорамата — монограмът на император Константин. Чували ли сте историята? В нощта преди битката получил видение — явил му се ангел, който му показал знака. Прилича на гръцките букви Х и Р, които са първите две букви от името на Христос на гръцки. Накарал да направят осеян със скъпоценни камъни модел от него — лабарума, и го понесъл в битката като свой щандарт. Спечелил битката и оттогава в Европа сме християни.

— Може ли да е свързана с ръкописа?

— Христогорамата се използва без прекъсване от Константин насам. Днес можеш да влезеш във всяка черква в Трир и най-вероятно

ще я намериш. Най-многого, което мога да кажа, е, че огърлицата прилича на изработка от късната античност.

— А мастилото? Казахте, че ако съдържа желязо, ще е от времето след 300 година след Христа.

— Предварителните анализи показаха, че мастилото е от разновидността с железен сулфат и шикалки. Но остава езикът. Повечето ръкописи са изписани на гръцки. Този обаче е на латински, което подсказва, че е от четвърти век след Христос. През този период Римската империя се променя. — Той махна към прозореца по посока на високата базилика. — За съжаление Трир не успява да задържи привързаността на император Константин. Той си построява нова столица — Константинопол, сега Истанбул — един нов Рим за новата Християнска империя.

Обаче Аби не се интересуваше от историческата лекция на Грубер. Чувстваше как сърцето ѝ блъска под превръзките.

— Откъде знаете, че е на латински?

— Моля?

— Казахте, че ръкописът е на латински. Обаче също така ми споменахте, че още не сте успели да анализирате сканираното. Така че откъде знаете на какъв език е?

Грубер стана.

— Благодаря ви за интереса, госпожо Кормак, но мисля, че трябва да си вървите. Аз съм зает човек, а вече ви отделих прекалено много време.

Той заобиколи бюрото, за да отвори вратата на кабинета, но Аби му препречи пътя, спирайки го до машината, след което сложи ръка на стъклената врата.

— Ако сега ме изхвърлите, ще взема това с мен.

Мустаците на Грубер се размърдаха.

— Но това е кражба!

— Обадете се на полицията.

— Но вие не можете да разчетете ръкописа! Ако се опитате, ще го разрушите.

— Има и други подобни машини по света. Ще опитам при тях.

Наричаха това *лост* в одобрените от Външното министерство практически курсове. На терен му викаха „погали и стисни“. *Погали*

ги, докато не започнат да мъркат. След това ги стисни, за да разберат, че можеш да им причиниш болка.

Грубер се отпусна на ръба на бюрото.

— Мислите, че някой друг ще ви помогне? Непозната жена с ръкопис, който вероятно е бил откраднат. Може да се опитате да го занесете в някой американски университет. Американците направо ще го конфискуват. Ще го заключат в някой склад без контролирана температура и влажност на въздуха и след двайсетина години, ако някой изобщо се сети да погледне, ще намерят само прах.

Аби взе кутията с цигари на Грубер и му предложи една. Той я взе с мрачна въздишка и я остави да му поднесе огънче.

— Благодаря.

Тя дръпна от своята цигара и се запита дали две цигари ще я направят отново зависима.

— Защо не започнем с истината.

— Аз казах истината. — Тогава видя надигация се у нея гняв и замаха с ръце. — Нужната компютърна мощност е огромна — може би цели седмици машинно време. Дори да получим изображението, това не ти е като да четеш книга. Всяка буква трябва да бъде разчетена, проверена, поправена.

Той погледна надолу и издуха дима към обувките си.

— Да, но трябва да призная, че изпитвах любопитство към този документ без минало и собственик и анализирах няколко реда.

Той се наведе над бюрото си и отвори чекмеджето. Отвътре извади лист нотна хартия, покрита с нещо, което приличаше на детски драскулки. Едва когато Аби доближи глава, видя, че това са букви — фрагменти от написан и зачертан текст, написан отново и отново задраскан, докато мястото за думите свършваше и те избягваха надолу по страницата само за да бъдат отново заловени и унищожени. Приличаше на драсканиците на някой луд.

— На гърба.

Тук беше по-ясно. Три изречения от по пет реда всяко. Едното на латински, другото на немски, третото на английски.

*„За да стигнеш до живите,
трябва да се промъкнеш между мъртвите.*

*Слънцето гори отвъд сянката,
спасителният знак осветява пътя напред,
непобедимото сияние на наченат живот.“*

Хлад пропълзя в нея, докато го четеше. Стори ѝ се, че може да почувства кръвта, която притиска бинтовете. Спомни си какво каза Джени: *Прекалено лично е, нали? Като писмо от гроба.*

— Знаете ли какво е това?

— Езикът отговаря на времето около четвърти век. Образите са неоплатонически и тази дума „непобедимият“ — *invictus* — е стандартният епитет за римските императори от онова време.

— Знаете ли кой го написал?

Грубер прокара пръст между врата и ризата, където яката го беше претрила.

— Първите три реда отговарят на надпис върху надгробен камък, който някога е бил в Музея на имперските форуми в Рим. Другите два не се срещат никъде из корпуса с класически съчинения. Доколкото можах да установя, това е съвсем ново откритие.

Не е за чудене, че искаше да го задържиш за себе си. Тя положи усилия да отговори, но нищо не можа да измисли.

— Сам ли направихте превода?

— Господин Ласкарис искаше да получи срещу парите си възможно най-доброто качество от мен. — Когато видя объркването на лицето ѝ, се засмя. — Може би трябваше да кажа: за тази работа обеща да ми плати сто хиляди евро. — На лицето му се изписа надежда. — Може би вие ще изпълните обещаното от него?

---

[1] Прякорът на прочутия германски футболист Франц Бекенбауер е Кайзера. — Б.пр. ↑

[2] Група машини, свързани помежду си, които работят като една. — Б.пр. ↑

10.

Константинопол — април 337 г.

Разсеян съм. Би трябвало да мисля за задачата си, но всеки път, когато опитвам да се съсредоточа, съзнанието ми се измъква от юздите и се връща в миналото. Проснат съм на лежанка в триклиниума^[1] на къщата ми и чета внимателно документите на Александър на светлината от бронзова лампа. Дори робите вече са си легнали.

Хрониката на Александър лежи отворена на страницата, която видях в неговия дом, превеждайки ме през моята собствена история. Онова, което ме поразява най-много през годините след приветстването на Константин, е голямото изобилие от имена. *Максентий, наречен Август... Цезар Север убит... Лициний, посочен за император от Галерий.* Имена, които някога притежаваха толкова власт. Сега техните статуи са повалени, надписите им премахнати, а имената им никога не се произнасят. Освен ако някой не ги прошепне от изписана страница в среднощния мрак.

Трир — март 307 г. — трийсет години по-рано...

Когато армията приветства император Константин, Галерий отговори така, както винаги: недоброжелателно и с желание да печели време. Той прие възшествието му на престола — защото нямаше сила да му се противопостави — но му даде по-младшия ранг цезар, а не по-високия — август, който Константин трябваше да наследи от баща си. Ако Галерий се беше надявал да го предизвика да извърши предателство — трябва да е останал разочарован. Константин прие обидата без възражения и му изпрати писмо, в което обяви, че с готовност ще му служи.

Обаче императорите вече не са това, което бяха. В продължение на повече от двеста години след първия Цезар Август, един човек управляваше империята като едноличен собственик. През последните трийсет години тя се беше превърнала в съсобственост. И досега се

чудя защо. Нима империята беше вече толкова раздута, че сам човек не можеше да я ръководи? Или хората се бяха смалили и вече не можеха да заемат мястото на гигантите, които бяха създали Рим? Каквато и да беше причината, усложненията бяха видни. Императорите са като зайците: има или един, или много. Диоклециан раздели империята си на двама, след това на още двама. Някои от тези четирима имаха синове, които се нуждаеха от наследство; други абдикираха, после им дойде друг акъл. В крайна сметка шестима души претендираха за титлата Imperator Invictus — непобедим император.

Шестима мъже, изпълнени с подозрение един към друг, не можеха да останат непобедими за дълго.

Двама от тях са баща и син, наречени Максимиан и Максентий. Стариият Максимиан беше убеден да абдикира преди пет години, но пенсионирането го разболя. Младият Максентий беше пропуснат при повишението, подобно на Константин, но намери в Рим услужлив корпус от преторианската гвардия, който срещу отплата беше готов да го загърне в пурпур. Те са невъзможно семейство — и двамата са еднакво лоши. И двамата имат червени петна на бузите, заради които непрекъснато изглеждат смутени, и големи женски очи, които са виждали всеки въобразим порок.

Но днес те се държат повече от добре. Бяха пристигнали в Константиновата столица Трир, за да отпразнуват сватбата на Максентиевата сестра Фауста с Константин. Всъщност това е втори брак за него, но първият не беше пречка за нас. Със сигурност не беше пречка и за него, след като бързият развод му предложи възможността за един по-изгоден брак.

Всички се преструват, че това е напълно нормално събитие. Никой не е толкова тъп да спомене факта, че този щастлив ден е същевременно пресметливо предателство. Съюзявайки се с бащата и сина узурпатори, Константин не оставя на Галерий друг ход, освен да предприеме действия срещу него.

— Максимиан и Максентий можеха да сключат мир с Галерий и с общи сили да ме смачкат — обясни ми той, когато го предупредих за това. — Ако Галерий иска сега да тръгне срещу мен, първо ще трябва да нападне новите ми тъст и шурей.

— Ще трябва да ги защитаваш — изтъкнах аз.

Константин се усмихна.

— Може би.

Засега царува пълна с очакване хармония. Събрани сме в тронната зала на Константиновия дворец, която е украсена с гирлянди и осветена от стотици факли. Брачното ложе стои в средата на помещението, драпирано с пурпурен плат, украсен със златни бродерии на ловни и бойни сцени. То е само символично. Действителният акт ще се консумира по-късно някъде другаде.

Чувам пеене, когато булката приближава, виждам светлината на факлите от помещението пред залата. Робите отварят вратите и ето я застанала там. Воал, изтъкан от червено-кафява коприна покрива лицето на жената, а роклята ѝ е прихваната с шнур под гърдите, завързан на сложния херкулесов възел. Очаква се женихът да го развърже, но доколкото познавам Константин, вероятно просто ще го среже.

Нейните прислужници я вдигат през прага — много внимателно. Не искаш да изпуснеш булката на императора пред него. Всички гледат. Виждал съм младоженки да се смаяват от вниманието, но Фауста, изглежда, му се наслаждава. Тя е само на петнайсет, но позата ѝ не е на девственица. Под роклята единият крак е леко присвит и изнесен напред, извивайки леко хълбоците и гръбнака. Сякаш ни предизвиква да си представим какво ще се случи тази нощ.

Константин пристъпва напред с факла в ръката и със своя авгур. Авгурът трябва да прочете поличбите по вътрешностите, макар че на сватбата няма да има жертвоприношения. Константин хваща Фауста за ръката и според обичая я пита как се казва.

— Където ти, Гай, там и аз, Гая — отговаря тя с тези толкова древни думи, че никой не знае какво значат.

Когато Константин се ожени за пръв път, аз стоях до него като авгур. Сега, когато е император, само друг император е подходящ за тази роля. Опитвам се да не позволя на това да ме дразни.

Константин подава факлата на Фауста. Бъдещият му шурей му връчва златна кана, пълна с вода, а Константин ѝ дава и нея. След това отмята воала ѝ.

Каквито и да са политическите облаги от брака, не може да се отрече, че вървят и с физически ползи. У Фауста семейните черти се съчетават добре: очите с дългите мигли и гладката кожа, заради които баща ѝ и брат ѝ изглеждат женствени, придават на нея сочна, сладка

красота. Тя е във възрастта, когато тялото ѝ е закръглено като зрял плод — гърдите и хълбоците, устните и бедрата се надигат под одеждата, докато лицето ѝ все още носи отпечатъка на детската невинност. Опасна възраст.

Константин я повежда към брачното ложе. Те се излагат на него в стилна прегръдка, докато гостите се редят на опашка, за да поднесат поздравленията си. В помещението има трима императори и етикетът е цял кошмар, но няма съмнения кой трябва да отиде пръв. Майката на Константин — вдовстващата императрица Елена. Тя е на шейсет, но все още е най-внушителната жена в помещението: високи скули, строга уста, сини очи, които нищо не пропускат, и нито следа от прегърбване по тези костеливи рамене. Слуховете твърдят, че била дъщеря на съдържател на публичен дом. Аз, който я познавам цял живот, никога не съм посмял да попитам. Невъзможно е да се разбере какво мисли под белите си пудри и тирския руж. Може би ѝ се иска това да беше християнска церемония. Може би си казва, че вече е виждала разиграването на подобна сцена: когато бащата на Константин се разведе с нея, за да склучи по-изгоден брак.

Всъщност паралелът е още по-мъчително точен. Бащата на Константин се разведе с Елена, за да се ожени за една от дъщерите на стария Максимиан; сега Константин бе зарязал първата си жена, за да се венчае за друго от децата на плодовития старец. Бившият му чичо ще му стане шурей. Дори жените от това семейство са серийни узурпатори.

Момченце нахлува с клатушкане в редицата зад Елена и се хваща за полите на роклята ѝ. Никой друг не би се осмелил да я докосне, но малкият Крисп е нейният единствен внук и може да черпи от пластове опрощение, до които няма достъп дори собственият ѝ син. Може би ѝ напомня за Константин като дете: дори да си видял лицето му само на гърба на монета — ще разбереш, че Крисп е негов син. Има същото закръглено лице, същата ярка светлина в очите. Елена го вдига на леглото. Константин го прегръща и разчорля косата му; Фауста му поднася бузата си, за да я целуне. Тя се усмихва, но това не достига до очите ѝ. Погледът, който му хвърля, ми напомня за кукувица, която е откраднала яйцата на друга птица.

Учителят на Крисп, кльоцав брадат мъж, дотичва и го издърпва от леглото. Тълпата се разсвива.

— Как мислиш, какво ще стане с него? С момчето?

Един придворен, чието име не си спомням, се е промъкнал зад мен. Той накланя чашата си към брачното ложе, сякаш вдига тост за здравето на новобрачната двойка.

— Смяташ ли, че императорът ще го отблъсне?

Мразя тези игрички на предположения.

— Той е първородният син — заявявам твърдо. — Константин никога няма да го изостави.

Константин знае какво е да видиш майка си отблъсната заради по-млада и по-добре поставена жена. Но това не го спря да направи точно същото.

Твърде много жени и твърде много императори. Да не говорим за твърде многото синове, които повтарят грешките на своите бащи. Не е за чудене, че империята непрекъснато воюва със самата себе си.

---

[1] Приемна и трапезария. — Б.пр. ↑

11.

Влакът „Талис“, близо до Реймс — днес

Какво е правил Майкъл с хиляда и седемстотин годишен ръкопис?

Защо е бил готов да плати сто хиляди евро, за да го прочете, макар че не е имал представа какво пише вътре?

Откъде има толкова пари?

Въпросите се стрелкаха из главата ѝ, докато седеше вторачена през покритото с пръски стъкло на прозореца. Червен дисплей над вратата показваше скоростта, с която се движеха: 287 км/ч. Носеха се напред — къде отиваха?

Майкъл винаги имаше пари. Ако трябваше да бъде честна — това беше част от неговата привлекателност. Не самите пари, а отношението му към тях, лекотата, с която ги прахосваше. Израснала като дъщеря на двама методистки пастори, за Аби угаждането беше не само практически невъзможно: то бе морално възмутително. Да бъде с човек, който харчи без колебание и съжаление, беше полъх на свобода. Смешната му кола, която дори бандитите в Прищина не биха докоснали; шампанското и избраните вина, които потичаха всеки път, щом влезеше в ресторант; хотелските апартаменти, щом заминеха някъде. Всеки път, щом Аби сметнеше, че вече е свикнала с това и не може да я шокира, той намираще някакъв нов начин за харчене на пари, който отново я ужасяваше и я караше да тръпне. А ако кажеше нещо, той вдигаше рамене и я целуваше по челото.

Не можеш да ги отнесеш в гроба.

Звъня телефон. Тя не разпозна звука, докато останалите пътници не започнаха да я зяпат — тогава осъзна, че трябва да е нейният.

— Аби? Марк се обажда. — Трябваше ѝ малко време, за да се сети кой е. — От Външното министерство. В чужбина ли си?

Аби се поколеба. *Откъде знае?* Телефонният сигнал трябва да е прозвучал другояче.

— Нямахте какво да правя в Лондон — отговори тя. — Реших, че малка промяна може да е от полза.

— Правилно. Боже, не те спирам. Ще се върнеш ли?

— В момента го правя.

— Прекрасно. Звънни, когато се прибереш, и ще уредя да дойдеш в службата.

— Намерихте ли ми работа?

— Ще поприказваме.

Лондон

Марк я посрещна и я качи в отдела. За пореден път огромните празни коридори я съкрушиха. Оцелели статуи на викториански държавници, облечени като римски генерали, надничаха от сенките — от една империя в друга; класически грации надничаха от фреските на тавана. Доверие, твърдост, справедливост... Всичко, в което някога вярваше.

Марк я заведе отново в залата за срещи на третия етаж. Тя гледаше към голям мраморен вътрешен двор, където преди сто години една императрица беше приемала почестите, оказвани ѝ от нейните поданици от цял свят. Сега атриумът се използваше главно за семинари и коктейли.

— Как мина пътуването? На хубаво място ли беше?

— Ходих в Париж.

— Ммм, прекрасно. През това време на годината е чудесно. Стигна ли до изложбата на Матис? Колко време беше там? Добър ли беше хотелът? Захар?

Това бяха любезности, докато се разтакаваше с кафето, но макар наведен над кафеварката, тя имаше чувството, че внимателно следи отговорите ѝ.

— И кога мога да се върна отново на работа?

— Нетърпелива, а? — Поведението му беше зашеметяващо. Сигурно беше с години по-млад от нея, обаче притежаваше самоуверената сигурност на човек с двойно повече години на гърба.

Аз залягах под куришумите по бойните полета, докато ти си се крил с мръсни списания зад навеса за велосипеди, каза му Аби наум.

— От „Човешки ресурси“ се тревожат за „здравето“ ти. — Той направи знак за кавички с пръстите. — Настояват за пълен преглед — медицински, психиатричен, с една дума — всичко, преди да те върнат на работа.

Тя си сложи най-нормалната физиономия.

— Психиатричен преглед?

— Преживяла си тежка физическа травма, шок и смъртта на приятел. В досието ти пише и за известна загуба на памет.

— Кратковременна. Не са ли чували за връщане на терена?

— Просто се грижим за теб. — Марк си свали очилата и я зяпна с поглед тип „нищо не бива да ни разделя“.

Доця й се да му стовари един.

— Така, защо поиска да ме видиш?

— Не съм искал. — Извинителна усмивка. — Всъщност аз съм просто куриер. Кафеджия.

Той изви глава към вратата. На прага беше застанал мъж. Влезе и заключи зад гърба си. Коса — стоманеносива, късо подстригана, и то лошо, кораво лице и много икономични движения, докато се приближаваше, което напомни на Аби за войници, които беше познавала.

— Госпожо Кормак, казвам се Джесъп.

— От Воксхол — добави Марк.

Иска да каже МИ 6, помисли си Аби. Често споменавана и като Тайна разузнавателна служба — поне така пишеше в нелепите им обяви за работа.

Джесъп седна на масата срещу нея и дръпна ципа на чантата си. Отвътре извади парче пластмаса с формата на молив.

— Да не пръска отрова или нещо подобно? — Беше нервна и това я правеше лекомислена.

— Диктофон. — Джесъп натисна бутон в единия край на уреда. На повърхността му светна червена лампичка. — Това интервю се провежда при условията на Закона за държавната тайна. Моля, кажете името си и потвърдете, че знаете, че този разговор се записва.

Интервю?

— Какво общо има това със Закона за държавната тайна?

— Просто бюрокрация — успокои я Марк. — Повече за твоя защита, отколкото за нещо друго.

Хубаво е човек да знае, че е защитен, каза си Аби. Но го преглътна.

— Какво искате?

— Не смятаме, че смъртта на Майкъл Ласкарис е нещастен случай.

Аби едва не блисна кафето си в лицето му.

— Разбира се, че не беше нещастен случай. Нахлуха с взлом и го убиха.

— Хората могат да бъдат убити и случайно — подхвърли Марк в опит да успокои страстите. — На погрешното място в неподходящия момент, както се казва. Онова, което господин Джесъп казва, е, че не смята случилото се за нещо подобно.

— Смятаме, че Майкъл Ласкарис е бил взет на прицел — потвърди Джесъп.

Аби се опита да контролира дишането си.

— Е, и?

— В едно по-раншно изявление казвате, че според вас вилата в Черна гора била собственост на италиански съдия.

— Майкъл ми го каза.

— Всъщност е регистрирана на фирма за наемане на яхти във Венеция, която е притежание на корабна компания със седалище в Загреб. Смята се, че крайният собственик е Золтан Драгович.

— Трябва ли да го познавам?

— Работила си на Балканите и никога не си чувала за Золтан Драгович?

Марк вдигна глава от бележника си.

— Преживяла е известна загуба на паметта — подхвърли той. Винаги готов да помогне.

Обаче спомените ѝ се връщаха. Аби сложи ръце на масата и погледна Джесъп.

— Той е бандит.

Мъжът се изсмя сухо.

— И така може да се каже.

— Нали разбираш, нещата не изглеждат добре — вметна Марк. — Висш митнически служител на ЕС отсяда в къща, притежание на един от най-издирваните мъже в Европа.

— Майкъл не е знаел — настоя Аби.

— Чувала ли си го да споменава Драгович?

— Никога.

— Контактувала ли си с някого от свързаните с Майкъл?

— *Свързаните?* — Тя се вторачи невярващо в него. — Казвате го така, сякаш е някакъв престъпник?

— Колеги? Приятели? Семейството?

— Посетих сестра му в Йорк. Искях да поднеса съболезнованията си.

— Как се сдоби с адреса ѝ?

— Някой ми го изпрати. — Тя погледна отчаяно към Марк, но той пишеше нещо и не вдигна глава. — Не беше ли ти?

— Нямам представа за какво говориш.

Хайде де, каза си тя наум. Преживявала си и по-кофти работи. Седяла си в колиби в забравени от бога места, в които само ти си била без оръжие. Ужасната миризма на пот, кръв и Оръжейна смазка. Мъже — някои от тях още момчета, насочили циви срещу нея, а ноздрите им пърхат от кокаина на собствената им смелост. В подобни мигове единствената ѝ защита беше парче хартия, издадено от съд на шест хиляди километра от мястото.

Обаче това беше там — в света на външния мрак, както още го наричат някои от старите кримки във Външното министерство. А тук беше у дома. През всички тези години, във всички онези дупки адови, онова, което я крепеше жива, бяха нейните парчета хартия или дипломатическата ѝ акредитация. Това беше вяра — непоколебимата увереност, че каквито и грешки да прави нейното правителство, то си остава сила на доброто в света. А сега същото това правителство я беше заключило в едно помещение, изкривявайки думите ѝ с неизречени обвинения и лъжи.

— Какво те накара да идеш в Париж? — попита Джесъп.

— Искях да си почина. — *Нищо не им казвай.*

— Преди по-малко от месец си пострадала при ужасяващо нападение. В страната си едва от две седмици и вече бързаш за континентални приключения.

— Според Марк действам хаотично. Той смята, че съм се огънала.

Джесъп повдигна вежди и я изгледа невярващо. Тя предположи, че това е един вид комплимент. Марк вдигна някаква папка и започна

да я прелиства.

— Според нашия човек в Подгорица са намерили златна огърлица на местопрестъплението. Казала си, че е твоя.

— Точно така.

— Подарък от Майкъл?

Тя кимна.

— Мога ли да я видя? — Когато разбра, че тя се готви да каже нещо, я прекъсна. — Искам да си спестя неудобството. Охранителите, които претърсиха чантата ти на влизане, казаха, че са я видели. Всъщност не биха могли да я пропуснат. — Той протегна ръка. — Моля?

Аби искаше да изтрие тази покровителствена искреност от лицето му, но не знаеше как. Щеше ѝ се да побегне, но червената лампа до вратата не премигваше. Идеше ѝ да изпищи, но нямаше да им достави това удоволствие.

Порови в чантата си и извади огърлицата. Марк я дари с такава усмивка, че ѝ се прииска да му избие зъбите.

— Мисля, че ще задържим това за малко.

Ама разбира се, помисли си тя тъпо. Видя, че чакат някаква реакция от нея, но отказа да им направи удоволствието. Това беше единственото, което можеше да контролира.

Взе чантата си и се изправи.

— Искам да си вървя.

Марк все още оглеждаше златната огърлица. Джесъп отиде до вратата и прекара през жлеба чип-картата си.

— Бъди внимателна — предупреди я той.

— В случай, че правителството ме заключи в стая и ме ограби отново?

— Някой е взел Майкъл на прицел. Напълно възможно е да се върнат за теб.

Плъзна картата и лампата светна зелено. Аби мина безмълвно край него. Никой не се опита да я спре. Когато автоматът затвори вратата, Марк се обърна към Джесъп.

— Смяташ ли, че е замесена? Стори ми се доста потайна.

Джесъп прибра диктофона в черната чанта.

— Прочетох досието ѝ. Изправяла се е срещу по-страшни неща от диктофони и се е справяла добре.

— Обаче се е огънала. Не е могла да го понесе.

Джесъп го изгледа мръснишки, но Марк не видя, защото гледаше към вътрешния двор.

— Накрая всички се огъват.

Не знаеше къде да отиде. Имаше чувството, че се люшка на края на въже, закачено високо в небето, за да могат всички да я гледат и да ѝ се надсмиват. Всяко лице, което поглеждаше към нея, всяка стъпка зад гърба ѝ, всяка ръка, която се отъркваше о нея в тълпата около Трафалгар Скуеър, сякаш я обвиняваше в нещо ужасно, неизразимо. *Точно това трябваше да спрем*, каза си тя. Вина без доказателства, обвинение без съд. Както и да излезеш отнякъде без нещата, които си внесла.

Това най-много болеше. Огърлицата беше осезаем спомен от Майкъл, талисман в нейното дирене какво се е случило с него. Това, че я беше отстъпила, ѝ се струваше като най-долно предателство.

Защо ти трябва да знаеш, попита уморен глас в нея. А друг, твърд и настойчив, отговори както винаги: *за да въздам справедливост*.

Аби се луташе, първоначално безцелно, но постепенно все по-целестремено, докато в главата ѝ се оформяше една идея. Крачките ѝ се удължиха и тя установи с удоволствие, че раната вече не я боли толкова. Тръгна нагоре по Саутхемптън Роу, мина покрай Ръсел Скуеър и Британския музей, след това пое на североизток, докато не стигна Ийстън Роуд. Срещу нея се издигаше Британската библиотека — огромен червен тухлен площад срещу гара „Сейнт Панкрас“. В двора един бронзов гигант седеше приведен над чифт компаси и пишеше световните закони. Чифт голи железни дървета охраняваха вратата, където пазач с гумени ръкавици прерови чантата ѝ.

Прииска ѝ се да извика: *няма нищо в нея*.

Беше излязла от Външното министерство без огърлицата, но не и с празни ръце. Бяха ѝ дали име. След десет години блъскане по заключени врати се беше научила, че имената са онова, което може да те преведе през лабиринта.

Влезе в читалнята, седна пред един от компютрите за читателите и започна търсенето. И почти веднага отговорите се появиха.

Золтан Драгович. Военнопръстѣпник, търговец на плът, наркотрафикант, шпионин — пълната балканска програма. Определено милионер и може би дори милиардер. Месторождение неизвестно, година на раждане — около 1963. Говори се, че баща му бил албанец, а майката — сръбкиня, но не са намерени хора, готови да признаят, че са неговите родители. Смята се, че в средата на 80-те години на ХХ век е действал в подземния свят на Рим. Първо като служител, след това — като конкурент на прословутата Малианска банда^[1]. Подхваща италианците на тяхна територия и според всички сведения удържа кървава победа. Връща се в Югославия през 1991 година, точно когато страната се разпада и от това може да се спечели.

Аби продължи да чете. През 1991–1995 г. Драгович действа като държава в държавата. Чрез бомбардировките НАТО малко късно се опитва да върне страната в Средните векове, но Драгович вече е стигнал там. Установява се като главатар на варварите, който управлява военизирано царство, основаващо се на плякосване, изнасилвания и непрекъсната война. Наричат го Изнасилвача. По размер полувоенните му формирования отстъпват само на Югославската народна армия, а по жестокост и резултатност нямат равни. Докато другите убиват заради политиката или религията, Драгович се съсредоточава върху парите. Когато санкциите впиват дълбоко зъби в сръбския народ, цените хвъркват до небесата, а с това и неговите приходи. Горива, злато, цигари, обувки — ако за стоката има пазар, Драгович я доставя. Разпродава на частни колекционери из Европа дори ограбените от сараевските музеи произведения на изкуството.

След като Дейтънското споразумение прекратява войната, Драгович минава в нелегалност. Докато неговите другари — командири на банди, харчат спечеленото през войната за алкохолни оргии, наркотици и убийства в Белград, той изчезва. Съществуват предположения, че се е страхувал от репресии от страна на държавния апарат, който иска да мълчи. „Изнасилвачът се страхува от убийство?“ гласи заглавие от онова време в сръбското списание „Време“ — обаче по-късни сведения говорят, че използвал това време да пътува из европейските градове. Лондон, Париж, Амстердам, Франкфурт, Рим, Истанбул — всички места, където процъфтява търговията с хероин. Един от слухове настоява, че дори е посетил Международния

наказателен съд в Хага като турист. Минал край охраната и седял петнайсет минути на балкона за посетители. Никой не му обърна внимание.

През 1999 г. неговият покровител Слободан Милошевич прави опит да се върне в играта, повтаряйки големите си хитове: краткотрайния, но кървав опит да стори на Косово онова, което причини на Босна. Този път от НАТО бяха по-нетърпеливи и му дадоха срок от три месеца, след което изпратиха бомбардировачите. Всички смятаха, че Драгович ще се присъедини към останалите командири на полувоенни формирования за едно последно оскубване на златната гъска, но той не го прави. Някои твърдят, че дори е доставял оръжия на Армията за освобождение на Косово, купени от ИРА^[2], която разпродава арсенала си след излизането си от играта. Може би това е бил донкихотовски жест заради албанската му кръв; може би е разбрал, че Милошевич е обречен, и е гледал да си осигури индулгенция срещу своите врагове. Говори се, че година по-късно помага на албанските националистически терористи в съседна Македония, опитващи се да разпалят гражданска война, която едва не избухва.

За пръв път Драгович се проваля. НАТО влиза в Косово и Македония и показва на бандитите какво означава истинска военна мощ. Драгович прекратява опитите си да сваля правителства и според всички информации се съсредоточава върху правенето на пари. Докато правосъдието бавно настига неговите връстници — или взискателното, отнемащо векове правосъдие на Хага, или съкратената процедура, раздавана по улиците на Белград — Драгович остава в сенките. Последният, който още не е прибрал оръжията си. Международният наказателен съд в Хага издава заповеди за ареста му заради военни престъпления, а Интерпол — за контрабанда на наркотици и хора, но с годините настойчивостта им отслабва. Когато турските власти го арестуват в Истанбул през 2008 година, едва не изваждат късмет, но той успява да избяга, преди да започне процедурата по екстрадицията. За бягството му са обвинени руските тайни служби, които му помагат заради услугите, които им е правил. Руснаците яростно отричат.

Аби се облегна, защото се почувства малко зле. Не беше само от престъпленията: причината бе в гадното усещане от ровенето из собствените й спомени, а не само в миналото на Драгович. Никога не

го беше срещала, но беше събирала документи в Хагския съд за неговия случай; веднъж беше отишла с взвод натовски миротворци, които претърсиха изоставена селска къща в един забутан ъгъл на Босна, където може би го бяха видели. Единственото, което откриха, бяха купчина боклуци на мястото, където местните се бяха черпили, и една умряла сврака.

Погледна снимката, която се беше вторачила в нея от екрана. В досието на Драгович нямаше много негови снимки: тази беше малка и не много на фокус, сякаш беше копирана от задния фон на друга фотография. Всичко, което се виждаше, беше тясно лице, ъгловата брадичка и две лъскави черни очи, втречени в апарата, сякаш беше забелязал фотографа.

Каква работа е имал Майкъл с теб, запита се тя. Драгович ръководеше един от най-големите контрабандни канали в Европа, а Косово беше неговият кръстопът. Майкъл сигурно беше попаднал на него в процеса на работата си.

Тогава защо ме заведе да отседнем в къщата му?

Тя натисна бутона на мишката толкова силно, че ѝ се стори, че го счупи. Прозорецът пред нея се затвори и лицето изчезна.

В читалнята беше задушно. Имаше нужда от свеж въздух. Мина през вратите, покрай лавици с древни книги, затворени зад стъкло като в саркофази, които съставляваха сърцевината на сградата, и надолу по стълбите към площада. Копнееше за хапче, но реши да се задоволи с цигара.

Докато ровеше из дамската си чанта, видя, че телефонът ѝ свети някъде на дъното. Беше го изключила в читалнята, но изглежда някой ѝ беше пратил съобщение. Сърцето ѝ се сви. Единственият човек, който ѝ беше звънял на този номер, беше Марк.

Сега какво искат от мен?

Потрепервайки от студения вечерен въздух, тя извади телефона и отвори текстовите съобщения. Странно, но номерът на изпращача не се виждаше.

„ARCUM TRIUMPHIS INSIGNEM DICAVIT^[3].

Петък, 17 ч. Аз мога да помогна.“

---

[1] Малиана — предградие в югозападен Рим по протежение на Тибър. — Б.пр. ↑

[2] Ирландска републиканска армия — католическа терористична организация, която се бори за присъединяване на Северна Ирландия към Република Ирландия. — Б.пр. ↑

[3] „... е посветена тази триумфална арка“ — последното изречение на надписа на триумфалната арка на Константин Велики в Рим. — Б.пр. ↑

12.

Константинопол — април 337 г.

Събуждам се на зазоряване. По някое време през нощта някой ме е завил с одеяло и е махнал маслената лампа. Обхваща ме паника — какво друго е взел? Когато опипвам леглото около мен обаче, усещам книгата и документите на Александър. Трябва да е бил някой от робите ми, който е бдял, докато спях.

Измивам се и се обличам, после изразявам почитта си към фамилните ни богове. Къщата беше подарък от Константин и затова типично разточителна: твърде голяма за един самотен стар човек. Държа повечето от стаите затворени, подобно на лоши спомени.

Икономът ми носи хляб и мед и новините от сутрешните посетители. Изглежда призракът на моята известност все още се рее из улиците на този град и изкушава някои заблудени души, че мога да осигуря благоволенията на императора. Повечето пъти ги отпращам, без да съм ги изслушал. В този етап от живота си нямам време за губене с тях.

Икономът изчита списъка.

— Има и един свещеник. Християнин.

Аз изстенвам. Само до вчера смятах, че никога повече няма да си имам работа с християни. А сега те ми прекъсват закуската.

— Каза, че името му е Симеон.

Дъвча хляба си и нищо не отговарям. Това е хубав навик, когато си в двора. Но робите те познават по-добре от придворните и много трудно можеш да ги заблудиш.

— Ще започна със свещеника.

Икономът кимва, сякаш точно това е очаквал. Усвоил е играта по-добре от мен.

— Въведи го в приемната.

Четвърт час по-късно намирам Симеон да чака там. Помещението е опърпано: обикновена мазилка по стените, които така и не боядисах, едноцветни плочки на пода. В редките случаи, когато

приемам просителите, дошли при мен, аз ги водя тук, за да им втълпя колко скромно е моето положение. Наслаждавам се да гледам как лицата им се издължават.

Обаче това не обърква Симеон. Застанал е в средата на помещението с ръце на гърба, с усмивка на лицето, вторачен във влажно петно на тавана. Християните са фалшиви в държането си: смирението им е твърде показно.

— Ако си дошъл за това, не съм научил кой е убил Александър — казвам му аз.

Това нарушава неговото хладнокръвие. Бузите му почервеняват, а по лицето му минава гневно изражение. Наблюдавам и преценявам. Досега два пъти съм се срещал с него: веднъж на местопрестъплението, втория път — в опустошеното жилище на Александър. Или Симеон има нещастната способност да се озовава на погрешното място в неподходящото време, или носи вината на Сизиф^[1].

— Реших, че днес може би ще се срещнеш с епископ Евсевий.

— Може би. — Защо казва това? За да насочи съмненията към някого друго? — Ти каза, че един епископ не би могъл да направи подобно нещо.

— Мога да ти помогна с него.

— Имам ли нужда от помощ?

— Знаеш ли къде да го търсиш?

Напушва ме смях, въпреки че това кара Симеон да се сгърчи от гняв. Той е толкова пряк — Константинопол още не е изгладил маниерите му в учтивите островърхи оръжия, които ние размахваме. Би било много жалко, ако трябва да го обвиня в убийство.

Всъщност най-трудното от издирването на епископ Евсевий е да го зърнем сред тълпите, които го заобикалят. Той е в черквата, която Константин издигна до двореца си в самия край на полуострова. В пристъп на оптимизъм или може би на самозалъгване, императорът я посвети на свещения мир.

Не е далеч от вкъщи, но горещината вече се усилва. Когато стигам там, вече съм започнал да се потя, а лицето ми е замърсено от прахоляка. Знамената, спуснати от сградите, се веят, както

непоследователният бриз вълнува водата. Константинопол съществува под формата на два града: този, който вече е издигнат, и онзи, който тепърва ще се появи. Градът на живите е пълен с магазинери и баняджии, които натрапват услугите си, адвокати и техните клиенти изпълват съдилищата, жени и деца се редят на опашка за своята дажба жито. Градът, който тепърва ще се появи, е само силует на хоризонта и шум от инструменти — сякаш армия се изкачва по хълма. Докато живеем в града, който е издигнат, онзи, който тепърва ще се появи, вече придобива форма около нас.

Още е рано, но тълпата в черквата е толкова голяма, че се е изляла навън на площада. Високите порти са отворени. Вътре фигура в златни одеяния стои зад мраморен амвон и говори. Не ми се ще да прекрачвам прага, обаче се промъквам през тълпата достатъчно близо, за да чуя какво казва. Слънцето нахлува през остъклен кръгъл прозорец, залива го в жълта светлина и жигосва христогорамата върху челото му. Зад него богато украсена стена скрива олтара в черквата. Християните са готови да позволят на всеки да вкуси от техните тайнства, но само наистина посветените могат да ги наблюдават.

Евсевий говори за бога Христос. Правя усилия да разбера: нещо за неговата природа и неговата същност, разликата между вечното и безкрайното. „Христос е глава на Църквата и спасител на нейното тяло точно както съпругът е глава на семейството. Затова на Бог трябва да е обидно, че нашата Църква тук, в Константинопол, още няма глава. Братя и сестри, настойчиво ви моля да решите този въпрос бързо и справедливо.“

Хвърлям поглед към Симеон, който слуша напрегнато.

— За какво говори?

— Не си ли чул, че константинополският патриарх умря преди три месеца?

Знам това.

— Нещо подозрително ли имаше в това?

— Той беше стар човек, който е имал тежък живот. Нищо необикновено. Евсевий е един от очевидните кандидати, които могат да го заместят.

— Затова ли Александър е искал да разговаря с него в библиотеката вчера?

— Не ми каза.

— Александър също ли беше кандидат? Съперник?

— Твърдеше, че е прекалено стар.

Обаче в начина, по който го казва, има нещо отбранително. Виждам усукването толкова ясно, сякаш е свалил защитата си. С погледа си го карам да сведе очи.

— Говорим за смъртта на твоя учител — напомням му аз. *А ти си най-очевидният заподозрян.*

— Александър беше против избирането на Евсевий.

— Значи сега, щом Александър вече го няма, Евсевий може да се кандидатира за най-висшата длъжност в Църквата?

Евсевий е свършил. Тълпата започва да се придвижва към олтара за раздаването на жертвоприношението — онези, на които е позволено. Останалите започват да се изтеглят. Но неколцина остават вторачени в тъмната черква като кучета пред кухненска врата. Повечето от тях са млади мъже, опиянени от собствената си енергия; между тях един се набива на очи: възрастен човек с дълги коси и остра брадичка. Той приляква на стъпалата на колонадата, обхванал главата си с ръце, и съзерцава черквата с ненаситни очи.

Има нещо толкова поразително у него, че го посочвам на Симеон.

— Знаеш ли кой е?

Симеон е толкова изненадан, че трябва да погледне два пъти. Първо мъжа, второ — мен. Не може да повярва, че съм толкова невеж.

— Астерий Софист.

Забелязва реакцията ми на името и кимва, доволен да си мисли, че светът му е оправдан.

— Симах каза, че Астерий е бил вчера в библиотеката. — Той е в моя списък.

— Не съм го виждал там.

— Симах каза, че Астерий бил свещеник. Защо не влиза в черквата?

Симеон добива важно изражение.

— По време на гоненията беше арестуван. Предложили му избор: да предаде Църквата или да стане мъченик в името на Христа.

— Още е жив.

Симеон се изплюва на земята.

— Имаше дузина християни — семейства с деца — скрити в резервоара под къщата му. Той ги предаде на императора, който нареди всички да бъдат разпънати на кръст. Затова го наричат Софиста — казва, че ще повярва в каквото и да е. Забранено му е повече да стъпва в черква.

— Обаче той продължава да идва тук. — Поглеждам отново лицето му. Очите му са присвити, устните леко разтворени. Тялото му е напрегнато от почти екстатичен копнеж.

— Как мислиш, дали по време на гоненията е познавал Симах? Или Александър?

Симеон изглежда обиден.

— Попитай го. По онова време не съм бил роден.

Пресичам площада и заставам пред възрастния човек, прекъсвайки съзерцанието му. Той чака да отмина. Когато не помръдвам, е принуден да погледне нагоре. Застанал съм точно пред него, а слънцето е над главата ми: той присвива очи, но пак не може да ме познае, дори да знае кой съм.

Гледан отгоре, свит като джудже, изглежда мършав и дребен. Лицето му е сиво и осеяно със старчески петна; ръцете му, скрити в ръкавите, са обхванали коленете.

Сядам до него на стълбите.

— Сигурно ти е трудно. Все едно че наблюдаваш първата си любов в дома ѝ със съпруга ѝ и децата.

Той продължава да гледа втренчено черквата и не отговаря.

— Може би трябва да се представя? Аз съм...

— Гай Валерий Максим — изплюва думите като центурион, викащ войниците, които ще бъдат бити с пръчки. — Лошата ти слава те изпреварва.

— Твоята също.

— Аз се кая за греховете си. Можеш ли да кажеш същото за себе си?

— Спя спокойно — лъжа аз.

Тогава ме поглежда и макар годините да са помътили очите му, сякаш вижда през мен.

— Дошъл си да ме питаш за епископа?

— Имаш ли да казваш нещо?

— Бях в библиотеката. Предполагам, че някой ти е казал. Сигурен съм, че Аврелий Симах е горял от желание да помогне.

— Познаваш ли го?

— Стари приятели сме — изплюва последната дума като хрчка.
— По време на гоненията бяхме заедно в затвора. Знаеше ли това? Трябва да имаш предвид, че само единият от нас беше във вериги, а това не е връзка между равни. Камшикът беше у него.

— Видя ли епископ Александър в библиотеката?

Той повдига вежди, опъвайки кожата около очите си толкова, че те обезпокоително се уголемяват.

— Трудно ми е да видя и храната пред мен.

Спомням си неговия прякор. Софистът — човекът, който може да изкриви всеки довод.

— Срещна ли го?

— Не.

Посочвам с ръка към черквата.

— А епископ Евсевий?

— Какво за него?

— Той също е бил там.

— Ако е така, сигурен съм, че ме е заобиколил. Не обича да го виждат с мен. Църковниците не си падат по това — като малкия ти приятел. — Кимва към Симеон, който се върти, все едно че са го налазили мравки. — Тревожат се, че ще ги повлека към ада, че ще им съсия спретнатото спасение, което планират за себе си.

Симеон ме подръпва за ръкава и измърморва, че ритуалът в черквата е към своя край. Изправям се и поглеждам надолу към повехналия старец.

— Знаеш ли кой уби епископ Александър?

Лицето му е чисто и невинно като пролетен дъжд.

— Ти ли го уби?

Астерий вдига ръце като просяк и ръкавите на робата му се смъкват до лактите. Симеон зяпва и обръща гръб. Аз не съм толкова чувствителен и ги изучавам с професионален интерес.

Той няма ръце. Онова, което стърчи, са сбръчкани чуканчета.

— Полуслепият мъж без ръце едва ли е човекът, който е строшил черепа на Александър.

Пресичаме площада срещу тълпите, които напускат черквата. Симеон е ядосан.

— Защо винаги питаш тези хора кой е убил Александър? Нима очакваш да ти кажат?

Забавям крачка и Симеон се изравнява с мен.

— Когато бях млад офицер в армията, един от хората ми беше намушкан при кръчмарско сбиване. Трима мъже били с него. Попитах ги кой е виновният и двама дадоха един и същ отговор. Третият назова един от тях.

— Лъгал ли е?

— Каза истината. Първите двама се бяха наговорили да го натопят.

Докато Симеон предъква моята проповед, инерцията на тълпата се променя. Хората спират и се отдръпват встрани, така че между тях се образува проход. Симеон и аз сме изблъскани назад. Запердена с виолетови завеси лектика сякаш плава над хорските глави — човек не може да види осмината сарматски роби, които се потят под нейната тежест. На пердетата е избродиран императорският монограм, а до него паун — емблемата на принцеса Константиана, Константиновата сестра.

— Евсевий привлича много богомолци — отбелязвам аз.

Лектиката минава между хората и изчезва във входа на двореца. Тълпата отново се раздвижва. Симеон и аз заобикаляме черквата и сами си отваряме малка врата в една осмоъгълна пристройка. Симеон изглежда притеснен — не мога да кажа дали се тревожи за Евсевий, или от моето присъствие в черквата. Обаче никой не ни обръща внимание. Помещението е пълно с мъже, които се събличат и свободно клюкарстват. За миг имам чувството, че сме влезли в баня. Очевидно това е мястото, където свещениците свалят робите след службата.

Евсевий е набит мъж с увиснали бузи, рядка косица и дебели устни със странен морав цвят, сякаш е преял с боровинки. Застанал е в средата на помещението, заобиколен от помощници, които развиват дълъг златен плат от раменете му. Виждам, че ме разпознава; чакам и го наблюдавам как се опитва да се сети кой съм. И преди сме се

срещали, но се съмнявам, че някой от нас си е правил труда да го помни.

— Гай Валерий — припомням му аз.

— Гай Валерий Максим — поправя ме той, сякаш съм забравил собственото си име. Изтърколва Максим от устата си като поантата на виц. — Ти беше в Никея. Скрит в сенките с ръка върху меча, слушаше какво си говорим. Знаеш ли, че те наричахме Брут? Страхувахме се, че ще получим нож в гърба, ако кажем нещо, което не ти хареса.

Не знаех това.

— Вероятно можем да отидем някъде, за да поговорим насаме.

Строг поглед.

— Нямам тайни от моите пасоми.

Много добре.

— Вчера следобед Александър Киренски умря в Египетската библиотека — започвам аз. — Императорът... — Претеглям думата, приписвайки си нейната сила. — Императорът ме помоли да разследвам смъртта му.

— Е, и?

Реакцията ме шокира. Първо, с пълната липса на съчувствие; второ, заради факта, че не му пука кой ще види това. Всички в помещението слушат нашия разговор, сякаш сме гладиатори в битка. И нито един от тях — а всички са християни — не изглежда притеснен от смъртта на своя епископ.

— Едно от последните неща, което Александър е направил, е да поиска да се срещне с теб. Скоро след това е бил мъртъв.

Евсевий се завърта като тромава сврака, с вдигнати високо ръце, така че църковният прислужник да свали робата му.

— Вчера не съм ходил в библиотеката.

— Аврелий Симах твърди, че си бил там.

— Аврелий Симах. — Казва го с фъфлене, обезобразявайки името до неузнаваемост. — Знаеш ли неговата история? Той беше един от главните архитекти на гоненията по времето на Диоклециан. Създаде толкова мъченици, че небето сигурно е препълнено с тях. Преди трийсет години за малко не уби Александър. Вероятно е решил да довърши пропуснатото.

Ако исках да убия Александър, щях да го направя тогава и да бъда обявен за герой.

— Симах каза, че те е видял в библиотеката — упорствам аз. — Лъже ли?

Евсевий се обръща, за да се изправи с лице срещу мен. Сега, когато стихарът е свален, си личат тлъстините, които издуват туниката му.

— По времето, когато отидох в библиотеката, Александър вече беше мъртъв.

— Видя ли трупа?

— Христос казва: *остави мъртвите да погребат своите мъртъвци*^[2]. Не е тайна, че между Александър и мен съществуваха различия. Ако бях останал там да проливам крокодилски сълзи, кой щеше да ми повярва? — И след това с кратко показно разкажание, надявайки се, че това ще ме накара да си тръгна, добавя: — Предпочетох да скърбя насаме.

Той казва истината за едно нещо. Ако това е най-добрата симулация на скръб, на която е способен, не би заблудил никого.

---

[1] Сизиф е обвинен в надменност, защото смята, че може да надхитри боговете. — Б.пр. ↑

[2] Мат. 8:22 и Лука. 9:60. — Б.пр. ↑

13.

Лондон — днес

„ARCUM TRIUMPHIS INSIGNEM DICAVIT. Петък,
17 ч. Аз мога да помогна.“

Аби се втурна обратно в читалната зала, като се спря само за миг, колкото да покаже на охраната читателската карта. Седна пред компютъра и прехвърли думите в търсачката.

„Вашето търсене: ARCUM TRIUMPHIS INSIGNEM
DICAVIT — не съвпадна с никакви документи.“

Направо не можа да повярва. *Целият интернет и това да не се появи нито веднъж?* Въпреки всичко по някакъв перверзен начин това ѝ вдъхна надежда. *Който и да го е изпратил, не е искал да се разбира лесно. Знаел е, че може да го прочете някой друг.*

Приличаше ѝ на латински. Преписа с печатни букви думите на лист и се запъти към справочното гише.

— Можете ли да ми кажете какво означава това?

Библиотекарката, висока негърка в рокля с крещящи шарки, си сложи очилата.

— Той посвещава арката като знак за триумф.

— А имате ли представа откъде е?

Жената си свали очилата.

— Предполагам, от някоя триумфална арка.

— Възможно ли е да се разбере от коя?

— Може да опитате Корпуса. — Жената видя обърканото изражение на Аби. — *Corpus Inscriptionum Latinarum.* Това е каталог на

всички надписи на латински, оцелели от Римската империя. Разбира се, стига този да е римски. Може и да е от някой паметник на загинали през Втората световна война. — Жената видя празния поглед на Аби и въздъхна. — Хората продължавали да ги надписват на латински.

Тя изписа един стелажен номер и посочи на Аби рафтовете от другата страна на читалнята. Не ѝ отне много време да го намери. Томовете на корпуса заемаха почти цял стелаж и тежаха вероятно повече от дузина човеци. Обаче бяха добре организирани и след пет минути Аби откри онова, което търсеше:

„IMPERATORI CAESARI FLAVIO CONSTANTINO
MAXIMO PIO FELICIAUGUSTO SENATUS
POPULUSQUEROMANUS QUOD INSTINCTU
DIVINITATIS MENTIS MAGNITUDE CUM EXERCITU
SUO TAM DE TYRANNO QUAM DE OMNI EIUS
FACTIONE UNO TEMPORE IUSTIS REM PUBLICAM
ULTUS EST ARMIS ARCUM TRIUMPHIS INSIGNEM
DICAUIT“

„На император цезар Флавий Константин Велики, благочестивия и щастлив Август, който по божествено вдъхновение и чрез великия си ум със своята войска отмъсти за републиката със справедливо оръжие на тирана и на неговите поддръжници едновременно, Сенатът и народът на Рим посвещават тази арка като знак на неговия триумф.“

А отдолу беше посочено местоположението ѝ — *Рим, арката на Константин*.

Рим, Италия — днес

Някога пътиците за Рим приставаха в Остия — процъфтяващото пристанище на устието на Тибър. Обаче то се беше затлачило още преди векове и първо погребя древния град, запазвайки

го така за бъдещите поколения археолози и туристи. Сега пътниците кацаха на другия бряг на реката на пет километра от Остия, където се простираше летището „Фиумичино“. Аби взе влака за Рим и се настани в малък пансион в квартал Траставере. Направо не можеше да си намери място.

Още беше ранен следобед и трябваше да убие няколко часа, докато дойде време за срещата. Купи си туристически справочник и взе такси до Форума. От дясната страна, отвъд непокритите разкопки, огромна тухлена сграда се издигаше нагоре по хълма във все поразширяващи се концентрични кръгове. В справочника пишеше, че това е Траяновият форум, а когато тя влезе, се оказа съвсем лесно да си представи, че е в някой от съвременните молове. Беше си мислила, че повечето римски руини са или двуизмерни основи, или изтърбушени обвивки като Колизея. Обаче тази сграда беше напълно запазена: отворен атриум, над който се извисяваха трите етажа галерии. Разочарова се, когато научи, че те вероятно са приютявали правителствени учреждения, а не магазини.

Разхождаше се през галерии, пълни със скулптури и късове, извадени от руините на Римския форум, докато не намери залата, която търсеше. Погребална архитектура. Експонатите бяха изложени във фалшиви каменни ковчези, разположени из помещението така, че да имитират гробници. Човек трябваше да се наведе, за да погледне вътре.

Парче от надгробна плоча, IV век сл.Хр. пишеше на табелката. Дъхът ѝ се ускори, когато прочете надписа, отпечатан отдолу. TANGERE VIVI, MORTUOS NAVIGARE. За да стигнеш до живите, трябва да се промъкнеш през мъртвите.

Обаче гробницата беше празна — вътре нямаше нищо, освен гола черна стена. Самотна картичка, залепена за ръба, предлагаше смирено извинение на три езика: *Временно този експонат не е на разположение.*

Млад пазач беше седнал на стол в ъгъла. Аби отиде при него и се насили да се усмихне.

— Говорите ли английски?

Мъжът кимна и топла усмивка огря лицето му.

— Знаете ли какво се е случило с този експонат?

Усмивката му се смени с официално изражение.

— Беше откраднат. Една нощ преди два месеца банда крадци влезе с взлом и го открадна.

Нещо в нея се стегна.

— Ужасно. — Аби огледа помещението. От тъмните ъгли ѝ намигаха червени светлини. — Няма ли аларми?

— Били са професионалисти. Хълмът зад нас е много стръмен — много лесно можеш да се качиш на покрива — влезли са през вентилационна шахта, срязали са алармата и — чао.

— Много ли неща откраднаха?

— Само това. Смятаме, че са работили за колекционер, който много точно е знаел какво иска. — Мъжът поклати глава. — Странно. Целият музей е бил пред тях, пълен с много по-ценни неща. Защо не са взели тях?

— Полицията откри ли нещо?

— Не, нищо.

Радиостанцията му изпука и някой каза нещо на италиански — явно го викаха.

— Приятно разглеждане, госпожо.

Оставаше ѝ още време за убиване. През сърцето на Рим минаваше модерен път, построен по нареждане на Мусолини, но тя предпочете стария маршрут — по Виа Сакра през Форума. Вървеше между порутените храмове и строшени колони, опитвайки се да си ги представи пълни с живот, покрай Сената, където Брут е наръгал Юлий Цезар; край храма „Свети Лоренцо“ — барокова църква, затворена като в клетка от колоните, принадлежали някога на езическия храм, посветен на Антоний и Фаустина.

Над извисения пищен паметник на Виктор Емануил започнаха да се събират облаци. Огромните кухи арки на базиликата на Максентий и Константин се извисяваха от лявата ѝ страна — архитектурен мащаб, невиджан чак до появата на железопътните гари през деветнайсети век. А пред нея — най-голямата реликва от всички: начупеният казан на Колизея. Макар и в края на сезона, още имаше опашка от туристи, които чакаха, за да влязат, както са правили хората и преди две хиляди години. Аби не им обърна внимание, а продължи по близкия площад до една мръснобяла арка, извисяваща се в ъгъла на огромния площад.

Зад нея движението с рев се носеше около древната арена. Погледна часовника си: 4:58.

Арката на Константин. Издигната след 312 г., за да ознаменува Константиновата победа над Максентий в битката за Милвийския мост, която го превръща в безспорен господар на Западната Римска империя — така пишеше в пътеводителя.

Константин Велики. Беше чувала това име, но не знаеше нещо повече от онова, което Грубер ѝ каза. Римски император, който покръства империята в християнството, а с това и Европа, а после всички места, докъдето стигаха европейските пипала. В пътеводителя имаше кратка биография на императора, която не казваше кой знае колко, като се изключат баналностите от рода на тази, че е роден в днешна Сърбия, а майка му била дъщеря на собственик на публичен дом.

Но трябваше да има нещо повече. Откакто се беше събудила в болницата, Константин бе някакъв странен премигващ като пламък на свещ спътник, който я поздравяваше след всеки завой само за да се стопи след това в сенките. Златната огърлица с неговия монограм. Ръкописът от четвърти век, оставен в сенките на Константиновия дворец в Трир. Текстовото съобщение, което цитираше надписа на арката. *Съвпадение ли е? Шега? Да не би да полудявам?* Сякаш беше впримчена в сън, в който тича през лабиринт и всеки завой я изправя пред една и съща стена.

Вдигна очи към горната част на арката. Сериозни брадати мъже, облечени в роби, гледаха втренчено надолу към нея, сякаш искаха да ѝ кажат нещо.

Какво общо има това с Майкъл?

Чу стъпки зад гърба си и се обърна. Екскурзоводка водеше група туристи от издигания се отсреща Колизей — жената със сурово лице беше вдигнала шарен чадър като някакво бойно знаме. Аби огледа лицата и се запита какво всъщност търси. Никой не поглеждаше към нея — бяха твърде заети да зяпат арката в дисплеите на своите фотоапарати и камери, докато екскурзоводката ги обогатяваше с факти, които всъщност не искаха да знаят. Жената говореше на английски. Аби се приближи, за да чува, докато чакаше някой да я бутне по ръката или да срещне погледа ѝ.

— Днес учените смятат, че първоначално арката е била построена от врага на Константин Максентий. Когато Константин го побеждава в прочутата битка при моста, я приспособява за себе си.

Туристите, които си правеха труда да слушат, изглеждаха изненадани.

— Да, всички смятат, че римляните са строили всичко от нулата, нали така? — попита екскурзоводката. — Но не е така. Мраморните релефи са взети от други паметници. Големите релефи са взети, поне така се смята, от арка, първоначално посветена на Марк Аврелий. Фризът е от форума на император Траян, също от втори век. Ротондите идват от паметник на Адриан — като вала^[1], нали се сещате? Във всички тези случаи лицата са изстъргани и заменени, за да приличат на Константин.

Туристите покорно оглеждаха резбите, разбърканите тълпи каменни мъже, заети с войни и лов, а гологлавият император в средата им. Никой не поглеждаше към Аби.

— Всъщност историята не свършва дотук — продължи екскурзоводката и посочи с чадъра една от колоните във фасадата на арката. — Седем от тях са автентични, от жълт нумидийски мрамор. През шестнайсети век един от папите я свалил, за да я сложи в архибазиликата на св. Йоан Латерански. — Някои от американците в групата изглеждаха шокирани; повечето европейци бяха съсредоточени върху апаратите си. — Човек невинаги може да защити миналото, защото то принадлежи на настоящето.

Туристите приключиха с правенето на снимки и бавно поеха към следващата си порция история. Аби стоеше там като последното момиче край дансинга, което отчаяно се надява да се появи някой кавалер и да го спаси. Никой не се обърна, никой не дойде.

Тя заобиколи арката, за да се увери, че не е пропуснала някого. Провери телефона си за съобщения. За стотен път прочете старото съобщение, чудейки се дали не е пропуснала нещо.

„ARCUM TRIUMPHIS INSIGNEM DICAVIT. Петък,
17 ч. Аз мога да помогна.“

Да, правилно беше разбрала. Думите на екрана, съставени от дигитални букви, съвпадаха с онези, изсечени в мрамора на централната арка над главата ѝ. Прочете и останалата част, като използваше превода, който си беше преснимала в Британската библиотека.

По божествено вдъхновение и чрез великия си ум. Да, по малко от двете ще ми дойдат добре, каза си тя. За сетен път погледна часовника си. 5:19.

Няма да дойде, каза си мрачно. Пълното безсмислие на случващото се ѝ се стовари като паве. Руините от миналото ѝ се мръщеа и я хокаха. Какво си беше мислила, като дойде тук само заради анонимното съобщение? Тя протегна ръка и се облегна на един от стълбовете, които предпазваха арката от превозните средства. Испита усещането, че ако не докосне нещо действително, завинаги ще се зарее из света.

Чуха се още стъпки — пунктуално, като по часовник, приближаваше друга група туристи. Този път екскурзоводът беше възрастен мъж с побелели мустаци, сако от туид и задължителния сигнален чадър. Аби отново се зае да оглежда лицата на хората, които го следваха — юноши, дошли тук на ученическа екскурзия, за които тя беше направо невидима.

— Арката на Константин — започна екскурзоводът. — Издигната през 312 година като паметник на Константиновата победа в сражението край Милвийския мост. Константин бил християнин, а Максентий езичник. След победата на Константин Европа се християнизира.

Учениците се забавляваха със своите телефони и MP3 плеъри. Неколцина правеха снимки. Аби беше като замаяна. Беше ѝ дошла една налудничава мисъл.

— Извинете — обърна се тя към екскурзовода. — Къде е Милвийският мост? Имам предвид, съществува ли още?

Мъжът я изгледа с благодарност за нейния интерес.

— Милвийският мост. Той е тук в Рим, в края на Виа Фламиния, която минава край Вила Боргезе. Много е популярен сред влюбените — добави той, за да впечатли юношите.

— Благодаря.

Аби намери свободно такси срещу спирката на метрото при Колизея. В пет и половина в петъчната вечер движението в Рим беше едно непрекъснато задръстване. Отне им двацет минути, за да стигнат до Виа Фламиния. Аби седеше на задната седалка вкопчена в дръжката на вратата и гледаше право напред. По предното стъкло започнаха да се стичат дъждовни капки.

Той посвещава тази арка на своята победа. Надписът сочеше арката, но тя самата беше просто символ, знакът бележеше битката, която ознаменуваше. Надеждата ѝ беше смътна, дори Аби разбираше, че е налудничаво отклонение в цялото това гонене на вятъра, но трябваше да опита.

Мостът се издигаше в северния край на Рим, където Тибър се извиваше около един хълм. Тя плати на шофьора и тръгна към мястото. Дървета с дебели стволове се издигаха по протежение на бреговете; вълнички браздяха повърхността на реката, където водата срещаше плитчини. Ако махнеше жилищните сгради и сергиите зад тях, би могла да си представи, че местността е била същата и по времето на Константин — диво място извън чертите на града.

Древните римляни го бяха построили като пътен мост, но модерните им наследници предпочитаха да не поверяват превозните си средства на 2100-годишните му арки. Тя разполагаше с него изцяло, като се изключат неколцината бизнесмени, които се връщаха от работа, и двойката юноши пред нея, които се кикотеха. Докато ги наблюдаваше, те коленичиха пред парапета в края на моста. Момчето извади катинар от джоба си и го заключи на парапета. То каза нещо и момичето го целуна. След това момчето стана и с ръка през рамото на момичето, хвърли ключа през рамото си в реката.

Изпълнена с любопитство, Аби отиде до мястото, където бяха стояли. Перилото беше покрито със стърчащи на различни страни стотици катинари. На някои от тях бяха изрисувани сърца и клетви с черни флумастери: послания на любов, страст, вечна вяност. Доколкото можеше да види, нито едно от тях не беше за нея. Остана вторачена в желязната стена, издигната от катинарите — бариера, която я заключваше навън. Всички тези хора, свързани от тяхната

любов, а една самотна жена е застанала там заради казаното в едно анонимно съобщение.

Да, Марк е прав, каза си кисело тя. Наистина имаш нужда от психиатричен преглед.

Тя се върна обратно по моста. Когато го прекоси наполовина, се усети, че се размотава, вкопчена в надеждата, че все още някой може да я потупа по рамото, да я прибере като изгубено дете и да ѝ даде ключа, от който се нуждаеше. *Идиотка.* Ускори крачка и се зачуди откъде може да хване трамвай, за да се върне обратно в града.

Когато слезе от моста, забеляза черна лимузина „Алфа Ромео“, паркирала до бордюра с работещ двигател. Един мъж слезе от пътническата седалка и тръгна към нея.

— Абигейл Кормак? — Имаше акцент, който вероятно не беше италиански. По-гърлен говор. Носеше черно поло и черни джинси, върху тях дълго черно кожено палто и черни ръкавици.

Изведнъж осъзна колко глупава е била. Съобщението гласеше „Мога да помогна“ и тя бе повярвала, защото се чувстваше отчаяна. Обаче хората, които искат да ти помогнат, не ти изпращат загадъчни съобщения, на които не можеш да отговориш, нито те влачат из половин Европа, за да търсиш някакви неясни работи.

Обхвана я ужас. Направи се, че не е чула, завъртя се на токове и бързо тръгна обратно по моста. Светлините, които проблясваха върху водата, изглеждаха страшно далеч.

Но не беше достатъчно бърза. Шляпането на тичащи крака преодоля разстоянието, преди дори да е успяла да погледне назад. Черна ръка я обгърна, заковавайки ръцете ѝ; другата я стисна за гърлото.

В ухото ѝ гласът каза:

— Ако се дърпаш, ще те убия.

---

[1] Отбранително съоръжение от торф и камъни в римска Британия. — Б.пр. ↑

14.

Италия — лятото и есента на 312 г.

Ето че станаха четирима.

Галерий умря миналата година — почина от конфузна смърт, която Константин положи големи усилия да разгласи. Вътрешностите му изгнаха от вътре навън; тумор растеше в гениталиите му, докато не доби вид, както разказват, на мъж в постоянна възбуда. Червеи се развъдиха в тялото му и ако неговите прислужници бяха сложили парче месо на раната му, щяха да го махнат бъкащо от личинки. Християните бяха възхитени.

Човекът, който наследи Галерий, беше Лициний — селянин войник с обикновено лице и изродено въображение, който веднага се зае да махне младшия съимператор на Галерий Дая. От двореца си в Трир Константин изпращаше и на двамата неискрени окуражителни писма; от време на време, когато изглеждаше, че едната или другата страна ще надделее, някоя дискретна пратка злато възстановяваше равновесието. Колкото по-дълго продължават да се бият, казваше той, толкова по-малка е вероятността да обърнат поглед на запад.

Защото Константин имаше свои собствени битки. Брачният му съюз с Фауста не беше родил нито деца, нито мир с нейното семейство от узурпатори. Константин може да чака за деца, в края на краищата вече има наследник в лицето на Крисп, но не и за мир. Миналата година старият Максимиан се опита да обърне армията му срещу него самия. Константин прости на тъст си; Максимиан показа благодарността си, като се опита да го прободее, докато спи, но планът беше разкрит. Тогава Константин изгуби търпение и предложи на тъста си да изпие отрова. Обаче Максентий, неговият шурей, още е окупираше Рим и цяла Италия — непризнат и неразкаян. След смъртта на Галерий Константин може да си позволи да насочи вниманието си на юг.

Жреците казват да не ходим. Те извършиха всички процедури както трябва: убиха животните по предписания начин, извадиха органите, провериха доказателствата. Червата твърдяха, че е лошо време за кампания. Константин попита: какво знаят мъртвите животни за войната? Основната част от армията на Максентий е във Верона, на североизточната граница, в очакване на нападение от Лициний. Една атака от северозапад ще го заvari неподготвен.

— Покажете ми къде го има това в червата? — нарежда Константин.

— Моят брат винаги прави това, което препоръчват гадателите — отбелязва Фауста.

Трудно е да се определи дали това е укор или съвет. Пет години след сватбата зрелостта на юношеството е започнала да се втвърдява като праскова, оставена на слънце. Когато баща ѝ организира убийството на Константин, тя дойде в спалнята на съпруга си, за да го предупреди. Сега ще нападнем брат ѝ — а тези очи с дълги мигли както винаги са празни и невинни.

Чудо е, че успя да убиеш стареца с отрова, мисля си аз. Това ви е в кръвта — на теб и на цялото ти семейство.

И ето, подобно на Анибал шест века по-рано, прекосяваме Алпите. Константин се оказва по-добър авгур от своите жреци. Портата към Италия е Сегузио^[1] — запалихме града заедно с гарнизона в него. Този урок не остана ненаучен от гарнизона в Торино; те не изчакаха да бъдат заобиколени, а изскочиха да ни срещнат на бойното поле. Константин разгада плана им, притисна ги откъм фланговете, после смаза центъра им с кавалерията и го притиска в стените толкова силно, че пресата от трупове събори портата.

Как можеш да победиш Константин? Гражданите на Милано^[2] не знаеха — затова просто отвориха портите и се предадоха. Помпеян, главнокомандващият на Максентий, смяташе, че знае, и едва не успя. Битката при Верона беше отчаяна и в един момент сякаш нашата линия щеше да се разкъса: Константин трябваше да се хвърли сам в боя, като мушкаше, сечеше и удряше заедно със своите войници, сякаш се готвеше лично да поваля противниците един по един чак до Рим.

Аз бях до него и пазех дясната му страна. Денят беше мрачен и дъждът шибаше като стрели: мнозина легнаха в гробовете, защото се бяха подхлъзнали в най-неподходящия момент.

От гмежа на битката излетя метателно копие. Видях го прекалено късно — замахнах с щита, но то ме подмина. Единственото, което можах да направя, бе да гледам.

Сега често мисля за мъжа, който хвърли копието. Дали се е подхлъзнал, след като го е запратил? Успял ли е да хване хлъзгавата дръжка както трябва? Възможно ли е някоя дъждовна капка да е паднала на върха му и да го е отклонила от пътя?

Копието прелетя на два сантиметра от лицето на Константин и се заби в знаменосеца до него. Нещастният човек бе повален от коня в калта и изпусна щандарта. Когато го намерихме, вече бе строшен на парчета. Това беше лоша поличба, но нещата можеха да бъдат много по-зле. Подгоних мъжа, който хвърли копието, и му отсякох главата — за всеки случай.

Спечелихме битката — пътят към Рим беше открит.

Това са благословени времена. Септември преминава в октомври, а слънцето грее — златна светлина върху златисти листа. Небесата над нас са сини, въздухът — свеж. Виждаме ясно света. Далеч от ритуалните ласкателства в двора, Константин отново е истински човек: когато сега мисля за него — искам така да го запомня. Разменя си шеги със стотниците, по ботушите му има роса; наведен над картата под светлината на лампа, изстрелва въпроси към нас, неговите генерали; язди белия кон начело на колоната, докато сигурната стъпка на армията люлее пътя. Може светът около нас да умира, но ние знаем, че сме на поход, за да го обновим.

— Рим е нищо — казва Константин една вечер, излегнат на лежанката в палатката след вечеря. По време на кампания той става по-слаб, чертите му се изострят. Меката плът по бузите и брадичката се стопява. — Посочи ми един император от последните петдесет години, който е престоил там повече от месец.

Аз отпивам от виното си и се усмихвам. И двамата знаем, че онова, което казва, и е истина, и не е. Рим е твърде отдалечен от границите, за да бъде полезна столица, затова прекарахме живота си очи в очи с варвари — от Никоидия и Трир, та чак до Йорк. Вълните на историята бяха отминали нататък, оставяйки Рим на брега като изхвърлен от водата кит: подут и потръпващ, крепеше го единствено

самоуважението. Но въпреки това си остава царят на градовете, сърцето на нашата цивилизация, изворът на имперските мечти. Да го владееш, означава власт, която няма нищо общо със снабдителни линии или гарнизонни крепости.

— Да не би да ти е дошъл друг ум? — закачам го аз. — Можем да се върнем в Трир и да оставим Лициний да довърши Максентий.

— Ще превземем Рим. — Толкова е сигурен.

Откакто го познавам, Константин притежава аура, която те кара да повярваш в невъзможни неща. По време на тази кампания тя пламти по-ярко от всякога. Все едно да срежеш какавида и да видиш още течната пеперуда. Понякога се вглеждам в него и си казвам, че почти не го познавам.

Той захапва ябълка.

— Помниш ли пътя за Отун? Когато преди три години воювахме с франките?

Отнема ми известно време, но споменът се връща. Походната колона по обед, синьото небе и силната мараня. Изведнъж вдигнахме очи и видяхме съвършен кръг от светлина около слънцето. В неговия център то грееше като капка разтопено злато, а от горящото му сърце излизаха четири лъча, които образуваха кръст.

Армията като един човек падна на колене и благодари на бога на непобедимото слънце — патрона на Константин. След това цял един ден армията беше обхваната от уплах, сякаш бяхме докоснати от божествената ръка. Обаче спяхме, ядохме, продължихме похода и въздействието постепенно избледня. Едно от тези чудеса, които се случват от време на време — като кървавочервените луни и гръмотевични бури, чрез които боговете ни напомнят за своето величие.

— Помня, че въпреки това водихме тежка битка с франките — казвам аз.

Константин ми се смее.

— Винаги в очакване на следващата битка.

— Тя никога не е далече.

Той се отпуска на лакът и върти огризката от ябълката между пръстите си.

— А ако можем да построим един различен свят? Свят, в който лятото означава да си играеш с децата си и да пиеш вино, а не да

стягаш връзките на ботушите си, за да отидеш на война?

— Тогава ще станеш бог.

Той отхвърля това предположение.

— Говорих с Осий. — Осий е испански епископ, чернокож мъж с бяла коса и три дълбоки бръчки на челото. Едната от мислене, другата от молитви, а третата от изненадите на живота — така обича да казва. — Знаеш ли какво казват християните? Техният бог, Христос, е дошъл на света, за да го освободи от греха. Да донесе мир вместо война.

Ако това е вярно, той очевидно се е провалил. Не го казвам. Това би разрушило нещо между нас.

Константин захвърля огризката от ябълката в тъмния ъгъл на палатката. Един невидим роб я вдига.

— Единственото, което иска империята, е мир. — Когато казва „империята“, има предвид императора. Между тях няма отлика. — От най-скромния селянин на нивата до най-гордия сенатор на Палатинския хълм — всички искат мир. Знаеш ли кое направи малкия град на брега на Тибър най-великата сила в историята? Копнежът за мир.

Правя всичко възможно да не избухна в смях. Това би било грешка. Можеш да се смееш на приятел, но никога на императора.

— Всичко, което сме искали някога, е мир за нас самите. Да можеш да вървиш по пътя, без да те е страх от онова, което идва иззад хълма. Разширихме границите на цивилизацията до краен предел. И сега, вместо да ги защитаваме, ние се бием помежду си за празни титли и безсмислени победи. Опустошаваме хората, които сме родени да спасим.

През цепнатина в завесите виждам сина му Крисп със своя учител, наведен над домашното си по гръцки. Константин говори гръцки, но не може да пише; решен е неговият син да се справя по-добре.

— Гай, кръстът в небето през този ден — това беше послание. Бог протегна ръка и ме призова за слава. Да бъда Негов инструмент за установяване на мир в света.

Той спуска крака от лежанката и става. Аз следвам примера му.

— Ще спечелим битката срещу Максентий, и то по такъв начин, че никой да не може да се усъмни откъде е дошла победата. Моля те, Боже, това да бъде последната битка, която трябва да водим.

— Моля те, Боже — съгласявам се аз послушно.

През нощта, когато лагерът е потънал в сън, моите братя и аз се срещаме в една пещера, за да налеем бича кръв в земята и да подсигурием победата.

Една хладна утрин в самия край на октомври нашата войска се строява за последната битка. Пред нас са изправени една армия, река и град. Подредбата е важна. Вместо да се крие зад непревземаемите стени на Рим, Максентий е изкарал армията си навън и е прекосил Тибър. Явно се е допитал до авгурите, които са му казали, че ако избере полето за битката, Рим ще бъде освободен от един тиранин — а човек никога не е тиранин в собствените си очи.

Обаче Максентий не беше оставил всичко на случая. Беше прекъснал Милвийския мост, в случай че нещата не се развият според предсказанието. Беше го заменил с понтонен мост от талпи и лодки — ако му се наложи да отстъпи, може да го прекъсне и да попречи на Константин да го преследва. Максентий има доверие в авгурите, но в армията си не толкова.

— Какво знае едно мъртво животно за войната? — повтаря Константин своите собствени думи и се засмива. — Не е трябвало да се доверява на магьосници.

— Но тогава щеше да си прахосал парите, които похарчи, за да ги подкупиш — изтъквам аз. Клекнал съм до потока и се опитвам да измия боята от ръцете си.

Тази сутрин, един час преди съмване, Константин направи преглед на армията. Гробници се издигаха по протежение на пътя: той се покатери на един тухлен мавзолей — мраморната облицовка отдавна беше задигната, за да говори на хората. Дори аз не знаех какво щеше да каже.

Започна като всеки генерал. Напомни на армията колко далеч бяха стигнали заедно. Припомни им техните победи. Избра неколцина души от строените, които бяха извършили ярки подвизи, и ги разказа така, сякаш никой не беше чувал за тях. Стандартната процедура. Обаче застанал там, с росата, която се просмукваше в ботушите ми, топлейки се от телата на хората, притиснати около мен, докато луната избледняваше, изпитах усещането, че съм пред едно ново начало.

— Върховният Бог от висините ми изпрати сън — обяви Константин. Бронята му сияеше като звезда на тъмносиния фон на небето. Отвъд полетата зората разкъса хоризонта. — Божият пратеник дойде при мен със знак. Каза ми, че ако днес се сражаваме под Неговия знак, със сигурност ще победим тирана и ще спечелим победа за вечни времена.

В подножието на гробницата настана някакво движение. Един войник се покачи по стълбата и подаде нагоре нещо, което приличаше на дълго копие, обгърнато в бял плат. Константин го взе и когато го вдигна, платът се смъкна и открия новия щандарт. Дълга дръжка, обкована със злато, с имперския флаг, увиснал от златен кръст. Венец, изплетен от скъпоценни камъни, го увенчаваше, а в средата, на фона на разсъмването, бяха изписани буквите ХР.

— Това е Божият знак.

Беше избрал момента много точно. Слънцето се извиси над гробницата и го обгърна с лъчите си. Бляскави отражения се стрелкаха от скъпоценните камъни в щандарта и заслепяваща светлина заля лицата на гледащите войници. В този момент дори аз бяха готов да повярвам.

Никой не попита по какво се различава това от смешната вяра на Максентий в магьосници. Константин беше дал на воините си всичко, за което можеха да мечтаят: победи, плячка и по-малко загуби, отколкото бяха нанесли. Сега можеше да им каже да преплуват голи Тибър и никой нямаше да се усъмни в заповедта му.

Между другото, всички знаят, че днес ще победим. Константин казва, че ако влезеш в битка, чудейки се кой ще спечели, вероятно няма да си ти. Максентий има повече войници, но това са новобранци и помощни части, подкрепени от малко преторианци, които от година не са излизали от базата си. Ние сме закалени в битките воители с хиляди мили победи зад нас. Ако ангелът иска да даде пример — избрал е подходящ ден.

Червени петна замърсяват потока. Избърсвам ръце и се мятам на коня, за да обходя нашия боен строй. Всички се подчиняват на Константиновото нареждане. Хората удрят с плоското на мечовете по щитовете. Каквито и емблеми да са носели преди — рога на овен^[3], загърнатия в плащ герой Херкулес, гладния лъв на Четвъртия късметлийски — моя легион, сега са покрити от Константиновия

монограм — името Христово. Дори нехристияните го носят. Те очакват техният командир да общува с Господа преди битка — да събере божествена разузнавателна информация. Разчитат на това.

Във въздуха се размахват кървавочервени юмурици. Всички вярват, че битката вече е спечелена.

Войниците на Максентий не издържат първата атака. Обикновено срещу добре подредена пехота не се изпраща кавалерия, но Константин предположи, че тези мъже нямат куража за битка. Ние се втурваме надолу по хълма и човешката стена се разпада. Максентий се опитва да избяга по понтонния си мост, но в бъркотията на разгрома въжетата се скъсват и той е запратен във водата. Изваждаме го половин миля надолу по течението, когато водата довлича трупа му до колоните на Милвийския мост. Лично му отрязвам главата, за да може Константин да я покаже на римските граждани.

Година по-късно Лициний най-накрая се отървава от своя съимператор Максимин Дая и го екзекутира. Сега са останали двама императори — Лициний и Константин — Изток и Запад — и двама богове, надничачи ревниво иззад раменете им.

Константинопол — април 337 г.

Седя на пейката в двора на моята къща. Пръстите ми дърпат колана и го завъртат така, че месинговата тока да улови слънцето. Плъзгам нокътя на палеца си във вдлъбнатините и драскотините по метала. Това беше моят *cingulum* — коланът за меча, с който бях онзи ден и оттогава го нося. Обаче дали е същият колан? Кожата се протри три или четири пъти и бе сменена с по-дълга. Някои от плочките паднаха и бяха сменени с нови. Точно както аз и Константин сме същите хора, участвали в тази кампания, но въпреки това чужди един на друг. Месинговата кожа на стария лъв е издрана и потъмняла.

Пред вратата настъпва някаква суматоха. Чакам иконома да дойде да ми каже кой е там, но той не идва. Вместо това четирима войници в кървавочервени туники и лъснати брони изскачат от мечтанията ми и един уплашен центурион казва:

— Ела с нас.

---

[1] Днешната община Суза в Пиемонт. — Б.пр. ↑

[2] За разлика от останалите споменати в романа градове авторът не използва латинското име на Милано — Медиполанум. — Б.ред. ↑

[3] Знак срещу уроки. — Б.пр. ↑

15.

Рим — днес

— Ако се съпротивляваш, ще те убием.

Аби се отпусна. Значи така става, помисли си вцепенена. Идват през нощта и те отвличат. Може би ще те убият, а може и да се задоволят да те претършуват и потрошат. Но ти никога няма да си същата. На терена беше чувала тази история хиляди пъти: кафяви очи, сини очи — и в тях винаги мъртви сълзи.

Мъжът я наблъска в колата и я натисна на задната седалка. Някакъв плат обгърна главата ѝ: усети миризма — запита се дали е хлороформ. Опита се да задържи дъх, но сърцето ѝ блъскаше прекалено силно. В един момент осъзна, че вероятно е лосион за след бръснене, задушливо сладникав, напоил качулката с миризмата на лилии.

Колата потегли. Ръката на тила ѝ притискаше лицето ѝ към кожената седалка.

Колата увеличи скоростта. Единственото, което Аби можеше да направи, бе да се съсредоточи върху звуците наоколо: потракването на обикновен колан; оборотите на двигателя; от време на време щракането на мигачите. Ако беше филмов шпионин, можеше да брои секундите между завоите, за да узнае маршрута им. Обаче тя беше уплашена и далеч от всякаква помощ: това беше единственото, което можеше да прави, за да не позволи на паниката да я обсеби.

Чу сирена в далечината. Вкопчи се в надеждата: някой я беше видял и звъннал на полицията — извикал помощ? Сирената ставаше все по-силна, докато Аби не почувства, че е точно зад тях. Усети, че колата намалява ход, след това се отклонява към бордюра. Понечи да свали качулката, да се изправи и да изкрещи за помощ. Ръката на тила ѝ я натисна още по-силно надолу.

Изведнъж сигналът отмина. Доплеровият вой се понесе в далечината и заглъхна. Отново беше сама.

Тогава повърна на кожената седалка.

Колата спря в мрака. Ръката вдигна Аби и я издърпа навън. Беше все още със завързани очи, но изглежда бяха запалили вътрешното осветление, защото ги чу да ругаят за изцапаната седалка.

Разбирам онова, което казват, помисли си тя. Отне ѝ още няколко мига, докато осъзнае, че говорят сърбохърватски^[1]. От отчаяние затвори очи, макар че заради качулката това нямаше значение.

Поведоха я нагоре по стълбище, като не внимаваха — удряше си глезените и кокалчетата на ръцете в препятствия, които не можеше да види. След това подът стана равен. Чу шума от отваряне и затваряне на врати. Най-накрая спря. Една ръка свали качулката от главата ѝ.

Реши, че са я довели в някакъв музей. Стоеше в средата на черно помещение без прозорци. Диодни лампи на тавана осветяваха експонатите на стените: късове бял камък, гравирани на фризове с богове и зверове, растения или просто строги надписи. Повечето имаха остри ръбове, сякаш бяха набързо изсечени от някой по-голям блок. В средата на помещението стоеше писалище със стоманени крака и плот от черен мрамор, на който нямаше нищо. Зад него на кожен стол, който го правеше да изглежда дребен, седеше слаб мъж с посивяваща коса. Носеше черен костюм и бяла риза с разкопчана яка, сякаш се беше приготвил да излиза вечерта. В скута му лежеше хромиран пистолет.

Той насочи оръжието и се усмихна, когато я видя да трепва.

— Абигейл Кормак. Питала ли си се някога защо не си мъртва?

Аби стоеше вторачена в него.

— Кой си ти?

Той посочи с пистолета към експонатите по стените.

— Колекционер. Търговец. Купувам и продавам.

Очите ѝ започнаха да свикват със светлината. Тя огледа лицето му: остри скули, ъгловата челюст, толкова силно хлътнали очи, че светлината не стига до тях. То беше безкрайно по-действително от неясната фотография, която бе видяла в Британската библиотека, на всичко отгоре направена преди доста години. Сега кожата му беше поувиснала, косата — разредена. Беше си пуснал малка брадичка, прошарена с бели косми. Но нещо се бе съхранило — онази яростна енергия, която и фотоапарат не може да замъгли.

— Ти си Золтан Драгович.

Очите му се присвиха. Безкръвните устни се свиха. Той насочи пистолета срещу нея и свали предпазителя отстрани. Аби чу как зад нея пазачът прави крачка встрани.

— Ще ме застреляш ли? — Искаше да извика: *Хайде, давай. Свършвай с това.* — Защо ме доведе тук?

— За да отговориш на въпросите ми — озъби се той. Пистолетът не се отмести. Хромираната цев хвърляше отблясъци отразена светлина по стените. — Например защо си още жива?

— Не...

— Трябваше да умреш в Которския залив. Пратих един човек, казваше се Слобо. Искам да знам защо не те уби?

— Не помня — по-скоро изграчи, отколкото отговори тя, защото устата ѝ беше пресъхнала. Отчаяно искаше да пие вода и да седне, защото иначе щеше да припадне. — Знам само, че ме простреля.

— Слобо не се върна.

— Не знам какво е станало с него.

— Никой не знае. Може би ще кажеш, че е избягал? — Беше вдигнал пистолета, сякаш разговаряше с него. — Невъзможно. Моите хора не бягат. Ако се опитат, винаги ги намирам. А виж, него не можах.

Аби потърка очи, надявайки се да се събуди и всичко това да се окаже кошмар.

— Той уби Майкъл. Видях го.

— Щом не мога да намеря Слобо, това означава само едно — той е мъртъв. — Драгович мързеливо се завъртя на стола си като лодка, която се върти около котвата. — Госпожице Кормак, позволи ми да ти съобщя няколко факта. Слобо е стигнал до вилата с кола. Когато дошла полицията, колата била още там.

Гледай човека, а не оръжието. Това я бяха научили преди години в Програмата за оцеляване във враждебна среда. *Колкото повече гледаш оръжието, толкова по-вероятно е да го използва.* Това не правеше съвета по-лесен за следване.

— Лежала си на пода с куршумите на Слобо в тялото. В рамото, но не в сърцето или главата. Защо? Слобо не беше небрежен или сантиментален човек. Щом те е оставил жива, значи той е бил мъртъв.

Гледай човека. Но това не правеше нещата по-лесни.

— Не съм го убила аз, ако това искаш да знаеш.

— Кой друг беше там?

— Никой. Само Майкъл и аз.

Обаче така ли беше в действителност? Тя се сети за нещо, което бяха казали в болницата. Някой се беше обадил на полицията. Спомените ѝ бяха толкова объркани, че трудно можеше да е сигурна в каквото и да било, но не смяташе, че тя го е направила. Струваше ѝ се невъзможно.

Така че кой друг е бил във вилата?

Драгович избута стола назад и се изправи. Отиде с небрежна походка до стената и огледа една от каменните плочи. Тази беше боядисана, а не гравирани и макар цветовете да бяха избелели, все още се виждаха ясно. Мумифициран човек протягаше ръка, увита в бинтове, от каменен саркофаг, а един брадат Христос се готвеше да му помогне да се изправи. В краката му си играеше куче.

— Ето още един факт. Слобо умря, Ласкарис също. Но аз четох полицейските доклади. Когато са пристигнали, са намерили само един труп.

Той се извъртя и втренчи очи в Аби. Тя отстъпи малко назад, но веднага една ръка се опря в гърба ѝ, да не би да ѝ хрумне нещо.

— Твоят човек имал ли е съучастник?

— Слобо работеше сам. — Драгович се премести към една мраморна статуя — гола жена с щръкнали нагоре гърди, но без ръце. Той плъзна пръст по мраморното ѝ гърло. — Двама мъртъвци, един труп. Как би обяснила това?

Единственото, което можеше да направи, е да вдигне рамене.

— Не знам.

Изведнъж Драгович се озова пред Аби, прекосявайки помещението толкова бързо, че тя трудно успя да различи движенията му. Пазачът зад нея притисна ръцете ѝ към тялото толкова силно, че почти я вдигна от пода. Студен метал се впи в челюстта ѝ, когато Драгович заби пистолета в лицето ѝ. Мъртвешката миризма на лилии едва не я задуши.

— Госпожице Кормак, трябва да разбереш, че вече си мъртва. Ако реша някой да умре, това става. Ако засега те оставям жива, то е само защото искам да ми кажеш разни неща. Мога да те убия на мига и да те хвърля в Тибър и на никой няма да му пука. Дори няма да могат да те разпознаят, когато приключача с теб, разбра ли?

Лицето му беше толкова близо, че покаралата му брада я одра по бузата. Сълзи се застичаха по лицето ѝ и попиха в брадата му. Този близост беше почти изнасилване.

— Нищо не знам — каза тя умолително.

Чу се да го повтаря отново и отново, изпаднала в пристъп на истерично заекване, от който не можеше да се измъкне. Драгович се отдръпна отвратен. Биячът зад нея разхлаби хватката си и тя се отпусна върху му. Почувства как той се притиска о нея и се заотърква в тялото ѝ като куче.

— Достатъчно. — Драгович щракна с пръсти и биячът я пусна. Аби падна напред върху пода и остана там на четири крака. — Твоят любовник Ласкарис трябваше да ми даде нещо. Затова дойдохте в къщата ми.

— Чанта за документи — измърмори Аби, но прекалено завалено, за да я разберат.

Биячът пристъпи, хвана я за косата и изви главата ѝ назад, за да погледне нагоре към Драгович. Сега цевта зееше над нея и тя не можеше да не я гледа.

— Майкъл носеше чанта за документи. Видях я.

— Какво стана с нея?

— Не знам.

Мъжът я издърпа за косата да се изправи. Пазачът я повлече след Драгович към специално осветен къс камък на стената. По него нямаше гравюри или рисунки, само два реда от заострени главни букви и над тях монограм. Аби се вторачи в камъка.

Драгович махна с пистолета към него.

— Разпознаваш ли го?

Нямаше смисъл да лъже. Той го прочете на лицето ѝ.

— Виждала съм този символ и преди. Във вилата... имаше златна огърлица.

— Какво стана с нея?

Нямаше смисъл да лъже и за това.

— Полицията ми я върна. Взех я в Лондон, но правителството научи и я конфискуваха.

Изражението на Драгович не се промени. Той посочи отново към каменната плоча.

— А текстът? Разпознаваш ли го?

— Не знам латински.

Челюстта ѝ изтръпна, когато цевта на пистолета се стовари върху нея. Аби се отдръпна, но ръката, заровена в косата ѝ, я задържа и бутна напред. Тя залитна и се отпусна на колене. Драгович стоеше възбуден над нея и дишаше тежко.

— Днес следобед беше във Форумата. Потърси мястото, откъдето идва тази плоча. *Защо?*

Аби изплю кръв на пода. *Той не знае за ръкописа, за Трир и Грубер.*

Тя се вторачи в плочата, знака, наподобяващ кръст, над думите, които не можеше да прочете, и се помоли на Бог, в който всъщност не вярваше, да ѝ помогне.

— Символът — изломоти тя. Посочи с трепереща ръка към плочата. — На плочата има същия символ като на огърлицата. Исках да го видя.

— Затова ли дойде в Рим?

Сега тя искрено се изненада.

— Съобщението.

— Какво съобщение? Кой ти каза да дойдеш тук?

Тя го погледна безизразно. Кръв се стичаше по брадичката ѝ не знаеше от устата или отнякъде другаде.

— Не си ли ти?

Той едва не я удари отново. Тя видя как ръката му се напруга, усети как хватката, стиснала косата ѝ, се стяга в очакване. Видя яростта на лицето му и разбра, че ако я удари отново, ще продължи, докато по нея не остане нищо здраво. Сведе глава.

Нямаше удар.

— Кажи ми защо дойде в Рим — повтори той с глас, напрегнат от усилието да се сдържа.

— Текстовото съобщение. Не зная кой го е изпратил. В него се цитира надписът на Константиновата арка. Пише, че може да помогне.

Драгович каза нещо над главата ѝ. Ръката пусна косата ѝ и Аби отново се свлече на пода. Чуха се отдалечаващи се стъпки, които скоро се върнаха. Когато отвори очи, Драгович ровеше из чантата ѝ. Сигурно я бяха донесли от колата. Извади телефона и пусна чантата на земята до нея.

— Е, виждаш ли? — измърмори Аби. — Не си ли ти?

Драгович присви очи към екрана. Изглежда изненадан, помисли си тя. След това биячът я вдигна на крака и качулката отново я покри. Последното, което си спомняше, беше задушавашата миризма на лилии, която я обгърна.

---

[1] Това понятие се използва от 1945 до 1991 г. — Б.пр. ↑

16.

Константинопол — април 337 г.

Войниците не са от дворцовата охрана. На плащовете им са изобразени двама борещи се мъже. Четиринайсети легион, кръстен на съзвездието Близнаци. По закон би трябвало да са на хиляди мили от тук на Рейнската граница, за да следят варварите да не пресичат реката.

Центурионът отдава чест.

— Генерал Валерий, моля ела с нас.

От много време никой не ме е наричал генерал.

— Кой иска да ме види?

— Стар приятел.

Това е лъжа, но няма значение. Всичките ми приятели отдавна са умрели — по един или друг начин. Но в този град, когато войници дойдат в дома ти, това, което казват, е само предлог. Достатъчно често съм бил на тяхно място. Трябва да тръгнеш с тях и да се помолиш на който бог смяташ, че може да те спаси.

Намятам плащ, слагам си широкопола шапка и им позволявам да ме отведат. Избягваме очевидните местоназначения — двореца, казармите Школа^[1], Влахернския дворец — вместо това завиваме към хълма със стръмните стълби, които се спускат към Златния рог. В ранния неделен следобед градът дреме като куче: безистените са празни, магазините затворени, фурните угаснали. Дори кирките и чуковете са замлъкнали. Целият свят е спрял, защото така нареди Константин. Кой ще се откаже от бог, който ти дава един свободен ден седмично?

Очаква ни скиф, който се полюшва сред боклуците и отломките, които задръстват пристанището. Дванайсет силни роби налягат греблата. Очаквам, че ще ни прекарат през Рога; вместо това обръщат и поемат към откритите води на Босфора. Впервам очи в трюмната вода. Веригата е навита на гнездо близо до носа; котвата, с която завършва, изглежда достатъчно тежка, за да потопи възрастен мъж.

Както се е засилил вятърът, който вдига пяна от гребените на вълните, никой няма да ме види как цопвам.

Придърпвам плаща плътно към тялото, за да се защита от вятъра, и насочвам вниманието си към града на азиатския бряг — Хризополис, златния град. През последните години изгуби малко от блясъка си — великолепието на Константинопол хвърля дълга сянка през протока — обаче определен вид хора все още ценят неговите удобства. Къщите са просторни, въздухът — чист, а подозрителните очи, които наблюдават всеки сантиметър от Константинопол, не могат да виждат толкова надалеч.

Лодката отминава градското пристанище и продължава покрай брега до частен каменен пристан. Дълги градини се простират от водата до красивата вила на върха на хълма. Бадемите са цъфнали; пчели бръмчат между цикламите и розите. На половината път до къщата мъж в туника чака на каменна тераса. Това ли е старият ми приятел? Трябва да е на половината от моите години — в средата на трийсетте, с къса черна коса, подстригана на прав бретон на челото, и лице, което инстинктивно се извива назад, за да те гледа отвисоко. Изглежда доволен, че ме вижда, макар да не мога да си представя защо.

— Генерал Валерий.

Той стиска ръката ми, но не се представя. Чака, като се надява, че аз ще си спомня кой е.

— Марк Север? — Това е наполовина чисто предположение, но улучвам. — Не съм те виждал от...

— Халкедонската кампания. — Сега, когато го разпознах, е щастлив да ми припомни.

— А сега си в Близнаците? — предполагам аз. — Вече трябва да си поне трибун.

Лицето му поруменява.

— Началник-щаб на цезар Клавдий Константин^[2].

— Разбира се. — Минали са цели дванайсет години от последната ни кампания, когато той беше разпален млад офицер и се въртеше около моя щаб, очаквайки всяка команда, която би могла да му донесе мъничко слава. Махвам с ръка, като извинение за възрастта ми. — Нали знаеш, паметта на възрастните... Чух за това, но ми изхвъркна от ума. Поздравления, напълно го заслужаваш.

Той се преструва, че приема извинението ми. Армията е добър избор на поприще за него — няма маска за дворцовия живот.

— Защо си в Константинопол сега? В отпуска ли си? — Той не отговаря. Посочвам с ръка вилата на върха на хълма. — Това твоята къща ли е?

— На един приятел. Позволи ми да я използвам за тази среща.

Един роб поднася на сребърен поднос вино с подправки. Отпивам от чашата и гледам през залива. Кафеникава омара от прах и дим оцветява небето над града.

— За какво прекара възрастния човек през протока? За да си припомним доброто старо време ли?

Той се обръща и ме оглежда несигурно. Може би не съм онзи, когото си е спомнял.

— Генерале, в доброто старо време ти държеше ръка на пулса.

Спомен: тъмен бряг, опасан с борове, камъчета, които се забиват в коленете ми, докато се свивам до трупа. Кървавите ми пръсти, притиснати в неговия врат.

— Пенсионирах се. Притежавам вила в мизийските планини и след месец ще се върна там завинаги. Веднага щом императорът ми позволи да си тръгна.

Той докосва рамото ми, опитвайки се да създаде известна близост.

— Нищо не се променя. През всяка кампания, в която съм воювал с теб, ти казваше, че ще ти бъде последна. А чувам, че императорът ти е възложил да свършиш една последна работа за него. Все още си неговата доверена дясна ръка.

Вторачвам се в него над ръба на чашата.

— Ти си много добре осведомен.

Той се засмива и посочва града отвъд залива.

— Звукът се пренася добре по водата.

— И какво си чул?

— Че императорът е поискал да разследваш смъртта на епископа.

От всички неща, които очаквах, след като войниците бяха дошли в дома ми, това беше най-неправдоподобното. Какво има у този епископ, което прави всички, като почнеш от стария езичник до началник-щаба на следващия император, толкова чувствителни към неговата съдба?

— Защо войник като теб го е грижа за някакъв епископ?

Допълнителната облага от името, с което се ползвам, е, че хората винаги приемат, че знам нещо дори когато твърдя обратното. Север ме дарява със съзаклятническа усмивка.

— Гай, носят се слухове. Сигурно си ги чул.

— Представи си — не съм.

— Говорят, че когато е намерен твоят умрял епископ, е липсвало сандъче за документи.

Ха, кога беше успял да стане „моят умрял епископ“?

— Епископ Александър е пишел книга за Константин — компендиум на събитията по време на неговото управление. С каквито и документи да е разполагал, те са били само за това.

Север се навежда към мен.

— Не ме интересува миналото.

Напълно му вярвам. Константин отгледа ново поколение по свое подобие, за което миналото е чисто и просто неудобно. Фамилните богове се затварят в килера, а от старите книги стават чудесни подпалки.

— Знаеш, че в двора има фракции — продължава той. Лицето му е розово и блести от пот.

— Затова го наричат двор. Хората избират страна и играят игрички.

Шегата ми не му харесва.

— Това е сериозно. Говорят, че сестрата на Константин, Константиана, притежава тайно завещание, което той бил написал.

За втори път днес срещам името на Константиана, макар за пръв път да чувам за тайно завещание.

— Кой е наследникът?

— Никой не знае.

— А кой тогава пуска слуховете?

Поглежда ме отчаяно.

— Никой не знае. Шепот, погледи и сенки в мъглата. Ти най-добре от всички би трябвало да знаеш как става.

Вдигам рязко глава: наистина ли мисли това, което каза? Проучвам лицето му, но всичко, което чета по него, е приятелски интерес.

Подцених го. Той може да играе дворцовата игра не по-зле от всеки друг.

— Няма тайно завещание — отговарям аз безизразно. — Дори и да имаше, защо ще е у Александър? Кога наследяването е било решавано от свещеник? Армията е върна — това единствено има значение. Единствено това е имало значение.

— Времената са различни. Това е нов век.

— Всеки век смята така.

— А възрастните си мислят, че нищо не се променя. — Поглежда ме съжалително, сякаш иска да каже, че ми е дал възможност. — Сега християнството е онова, което обединява света.

Изучавам го още по-внимателно. Носи кожен ремък около врата си: той потъва под туниката му, но когато накланя глава назад, мога да зърна извития люспест гръб на бронзова риба.

— Помня, когато ти беше гарван, а аз скорпион — казвам аз.

Север ме поглежда така, сякаш съм почнал да бълнувам, сякаш изразът не означава нищо и не го е чувал натъпкан заедно с другарите си във влажно мазе, където пръстта на границата се просмуква през камъните. Сякаш никога не е коленичил пред мен, за да мога да сложа знак с кръвта на мирта на челото му и да го въведа в мистериите, които отчаяно искаше да научи.

— Да вярваш в бог, който не съществува, е чиста суета. — Трябва да е научил това изречение от някого от своите свещеници: прекалено умно е, за да е негово. — Христос постави основите за вселената и Той е Онзи, който ни усъвършенства.

Няма смисъл да споря. Бих могъл да го обвиня в предателство заради отричането от старите богове, но стрелите ми няма дори да го одраскат. На него не му пука. Не го интересува миналото, дори неговото собствено.

— Защо сте тук? — питам аз.

— Цезар Клавдий се тревожи за здравето на баща си.

Превод: *Константин е възрастен човек. Ако нещо се случи, Клавдий иска неговият човек да е на място, за да охранява наследството му. Не е за чудене, че се е скрил тук, за да наблюдава двореца от другата страна на залива. Ако Константин научи, ще прати Север до края на живота си да брои чайки на някоя скала в Егейско море.*

— Видях Август преди два дни. Можеш да се върнеш в Трир и да докладваш, че беше в отлично здраве.

Север кимва, сякаш моите сведения са полезни. И двамата знаем, че никъде няма да ходи.

— Валерий, трябва да науча всичко за завещанието. — Беше зарязал обръщението „генерале“. — В двора има фракции и кой знае какво могат да направят, за да лишат Клавдий от наследството му.

— Константин държи на собственото си мнение повече от всеки друг живял на земята.

— Въпреки това може да бъде разколебан от слухове. Както сам добре знаеш.

Отново забива нож в сърцето ми. Няма как да е случайно, макар да не можеш да прочетеш нищо по неговото благоразумно любезно лице. Гняв и срам бушуват у мен. Искане ми се да го хвърля във водата и да го държа под вълните, докато рибите не изгризат завинаги тази усмивка от устата му.

— Север, ти все още си гарван, дори да не си спомняш онези дни. Кацнал на клон на дървото, очакващ вятъра да доведе миризмата на смърт.

Това е последното ми нападение, но то не го трогва. Единственото, което предлага, е снизхождение с лека отсянка на разочарование. Никога не съм имал свое семейство; беше ми спестено преживяването да видя как потомството започва да се отнася към родителите си като към своите собствени деца. Сега научих какво е усещането.

— Лодката ще те откара обратно.

Не ме изпраца. Когато стъпвам на пристана обаче, един последен въпрос долита отгоре:

— Питал ли си се защо Константин помоли човек, който не знае нищо за Църквата, да разследва смъртта на епископа?

Защото ми има доверие.

Не го казвам. Защо да се излагам на още подигравки?

---

[1] В казармата „Палатинската школа“, се обучава и квартирува императорската гвардия, създадена на мястото на преторианската гвардия от Константин Велики. — Б.пр. ↑

[2] Пълното му име е Флавий Клавдий Константин, по-късно известен като Константин II. — Б.ред. ↑

17.

Рим — днес

До последната секунда тя не можа да отгатне какво ще правят с нея. Със завързани очи я извлякоха обратно по стълбището и до колата, после пътуваха цяла вечност. Ръката на тила ѝ не се отпусна нито за миг. Лежеше свита на топка с лице във вонящото повърнато, преживявайки наново кошмарите си. Вилата на брега, тъмният музей и всички ужасни места на земята, където е била. Различни гласове говореха у нея, преплитащи се призраци. Хектор, който я предупреждава: *Прекарваш твърде много време в преследване на мъртъвци, трябва да излезеш, за да глътнеш въздух.* Майкъл на плажа през някаква ваканция: *Никога не се обвързвай емоционално.* Докладите, които беше писала — безстрастни и точни. *Свидетелите са видели как жертвата е била натикана в колата от непознати мъже; осем часа по-късно са я открили мъртва в гората.*

Само когато дойдоха за мен, нямаше никакви свидетели.

Неочаквано колата спря. Отвори се врата. Почувства тласък в гърба и след това разтърсващ удар, когато падна тежко на рамото си. Над главата ѝ вратата се затръшна. Чу рева на двигателя и свиренето на гумите, а избълваните в лицето ѝ от ауспуха газове я задушиха. След това настъпи тишина.

Смъкна качулката от главата си и се озова в блясъка на натриевите лампи на градската нощ. В далечината чифт стопове завиха зад ъгъла и изчезнаха.

Беше сама. Над главата ѝ шумяха чинари; фин дъждец мокреше бузите ѝ и отмиваше сълзите. Изправи се на крака и залитна към каменната стена на метър и нещо от нея. Долу, окован в бетон, Тибър неизменно течеше. На около двеста и петдесет метра нататък по течението видя мост, а от другата му страна грамадата на затвора Траставере, който се издигаше до нейния хотел.

Почти са ме докарали до вкъщи. Усети го като едно последно завъртане на ножа в раната.

Залитна през моста и заблъска по вратата на хотела, докато не ѝ отвориха. В стаята си извади всички възможни одеяла от шкафа, струпа ги на купчина върху леглото и пропълзя под тях.

Заспа едва на разсъмване и когато се унесе, сънищата бяха жестоки.

Спа до обяд, когато с трясък влезе камериерката и уплахата накара Аби така да се разпищи, че мъжът на рецепцията я чу и долетя в галоп.

Взе си душ и се облече. След това се отби в малкото кафене на ъгъла и изпи три чаши еспreso, седнала на висок стол пред бара. Неколцина мъже се опитаха да я погледнат в очите, но изражението ѝ беше толкова яростно, че бързо подвиха опашка.

Аби се ровеше из спомените си от предната вечер. Все още бяха ярки и болезнени: трябваше да се отнася внимателно към тях, подобно на патолог с гумени ръкавици. Една цигара би ѝ помогнала, но над бара имаше знак „Пушенето забранено“ и тя не искаше разпавии.

Питала ли си се някога защо не си мъртва?

Драгович също не знае, помисли си тя. Във вилата се е случило нещо, което и той самият не разбира.

Все още ѝ се струваше невероятно. Преди два дни Драгович представляваше само заглавия и слухове, плашило в сенките на световната сцена. А сега беше действителност, като брада, която стърже по кожата на бузата ѝ. Кафената ѝ чашка затрепери на чинийката си.

Двама мъртъвци, но само един труп.

Трябва да има още някого. Някой, който е спрял убиеца и е повикал полицията. Който ѝ е изпратил писмото с адреса на Майкъловата сестра, а след това текстовото съобщение, докато беше в Британската библиотека. *Мога да помогна.*

Това истина ли е? Досега с нищо не беше помогнал. Спомни си за мъжа в Йорк, който я преследваше в дъжда. Единственият човек, който се появи в Рим, беше Драгович. Никаква помощ.

Беше почти напълно сигурна, че не Драгович е изпратил съобщението. Беше го видяла да го чете на телефона ѝ — той самият беше не по-малко объркан от нея. Ако беше искал да я пипне, със

сигурност би намерил по-лесен начин, отколкото да ѝ праща гатанки на латински.

За да стигнеш до живите, трябва да се промъкнеш през мъртвите.

Поемата и символът — какво означаваха? Символът на огърлицата и на камъка, поемата на камъка и в ръкописа. Как изобщо са попаднали в ръцете на Майкъл?

Майкъл.

Сърцето ѝ се сви. Помисли си дали да не изпие още едно кафе и реши, че е по-добре да не го прави. Започна да усеща тялото си така, сякаш ще се разпадне от треперене.

Майкъл. Той беше липсващата брънка, празното място в центъра на кръжащите около него мисли. Всеки път, когато се доближаваше до него, се отдръпваше назад от страх пред онова, което би могла да открие. Беше я завел във вилата на най-издирвания човек на Балканите. Дори тя не можеше да се престори пред себе си, че е било съвпадение. Драгович притежаваше поемата и символа от камък, а Майкъл — символа от злато и папируса.

А откъде е взел огърлицата? Спомни си какво ѝ беше отговорил, когато го попита. *Един циганин ми я даде.*

Трябваше да се върне. Каквото и да е направил Майкъл, то е започнало в Косово. Остави кафената си чашка и се отправи към вратата.

Поне съм още жива, каза си тя, опитвайки се да го приеме като нещо положително и да заглуши заядливия глас, който веднага я опроверга.

Засега.

Прищина, Косово

Прищина лежеше на вълнисти хълмове, над нея се издигаше горист гребен, а под него — несекващият дим от електроцентралата „Обелик“. Между тях се простираше твърде обикновен град, тип Варшавски договор — ниски панелни блокове, накъсани тук-там от някоя бетонна фантазия. Връщането ѝ тук беше като да обуеш стар комплект дрехи, по които никога не си си падал много. Аби седеше на задната седалка в таксито, докато се катереше нагоре по булевард „Бил

Клинтън“, покрай позлатената статуя на бившия президент, който беше вдигнал едната си ръка, сякаш искаше да помахва на постоянните задръствания. Може в Америка да го бяха подложили на процедура за сваляне от поста, но в Косово той остана недосегаем. На всеки ъгъл строги на вид войници от НАТО гледаха от билбордове, за да напомнят на населението, че е в безопасност. Нагоре по хълма стояха неподвижни кранове, извисяващи се над бетонните стени на огромна базилика без покрив — нова черква за Майка Тереза.

Завиха наляво покрай хотела със Статуята на свободата на покрива, покрай Младежкия дворец и грандхотела. Ако на човек му трябваше косовски символ — той беше напълно подходящ — четирийсет и четири етажа посткомунистическа носталгия, наполовина завити в скеле, драпирано с плакати, обещаващи бъдещо величие, а другата половина не беше докосвана от петнайсет години.

Таксито я остави пред нейното жилище. Тя нямаше ключ, но Анука, хубавото финландско момиче, което работеше за Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, имаше резервен. Беше късен съботен следобед — от вътрешността на апартамента чуваше Анука да си пее, докато шеташе или се приготвяше да излезе.

След като Аби почука, Анука отвори вратата, облечена в розово бюстие и с хавлиена лента на главата.

— Боже мили, Аби! — Финландката я прегърна и разцелува по двете бузи. Изглеждаше истински доволна да я види — толкова много, че Аби трябваше да надникне в спомените си. В тях Анука беше от съседите, които поливат цветята ти и ти се усмихват в коридора. Може би е имало и нещо повече от това. Въпреки тежката работа да действаш на терен като част от мисия, това тук доста приличаше на летен лагер. Човек се сприятелява, споделя лични неща, лятото свършва и повечето от казаното се забравя сред обилие от обещания за размяна на писма и поддържане на връзка. Точно това беше направило връзката ѝ с Майкъл толкова лесна.

Като изключим това, че него вече го няма, а аз продължавам да го преследвам.

— Толкова се тревожихме за теб — обясняваше Анука. — Чухме разни налудничави неща за вас с Майкъл. Дори по новините. Идваха журналисти, но аз нищо не казах. А и нищо не знаех. Наистина ли си

добре? — Тя погледна разреза на брадичката ѝ, направен от мушката на пистолета. — Какво ти е на лицето?

Аби сложи ръка на рамото ѝ.

— Можем ли да го обсъдим по-късно? Просто пристигнах и сега трябва да си изясня някои неща.

— Разбира се. Искам да кажа, когато пожелаеш. Ако мога да ти помогна по някакъв начин — само ми кажи. Окей?

Беше толкова искрена, толкова оживено мила, че Аби едва не се заплака.

— Надявах се, че резервният ми ключ е все още у теб.

— О — сянка мина по лицето на Анука, — Аби, съжалявам, но трябваше да го дам на полицията. Двама типове от ЕУЛЕКС и няколко косовски полицаи. Искаха да претърсят апартамента ти. Реших, че ще вземат някои неща за теб. Не мисля, че ми върнаха ключа.

Аби се вторачи в дървената врата, на чиято повърхност изпъкваше циклопското око на шпионката.

— Можеш да останеш при мен — продължи да бърби финландката, но се смръщи. — Довечера ще излизам с Феликс и вероятно ще преспя при него. Тук отново няма вода. Казаха, че ще дойде чак утре. Ако искаш, мога да ти дам ключ за моето жилище.

— Не се притеснявай — успокои я Аби. — Ще отида в полицейския участък и ще си взема ключа обратно.

Започна да се спуска бавно по стълбите, докато не чу вратата на Анука да се затваря. Тогава седна на стълбите и зарови лице в дланите си.

Дори в собствения си дом не мога да си вляза. От всички неща, които се бяха случили, откакто Майкъл я заведе във вилата, това ѝ се стори най-несправедливо. Светът ѝ беше обърнал гръб; избутваха я към изхода. Студеното стъпало беше нейният единствен дом, поне засега. Дори когато Анука я прегръщаше, се чувстваше като удавница, която се изплъзва от чуждите ръце.

Отново няма вода. Това беше характерно за Прищина. Десет години международно управление, десетки милиарди долари за възстановяване и строителство, но когато завъртиш крана или натиснеш електрическия ключ, никога не си сигурен какво ще се случи. *Голям късмет, че Англия получи водопроводите си от викторианците, шегуваше се Майкъл. Ако трябваше да разчитаме на*

ООН или ЕС, още щяхме да тичаме наоколо с кофи и да се пощим от българите.

Кофи.

Тя се изправи и слезе по стълбите. Отвън, откъм задната част на сградата, имаше двор, където хазаинът държеше кофите си. Половин дузина сателитни чинии я гледаха вторачено отгоре; нелегално свързаните електрически кабели се виеха надолу по бетонния стълб.

Блокът беше построен под формата на Н, но партерният апартамент бе запълнил празното място с удължена кухня. Аби надникна през кухненския прозорец и видя, че е празна.

Придърпа една от кофите до стената, качи се на нея и след това се издърпа на кухненския покрив. Не беше много изискано, но нямаше кой да я види.

В ъгъла на покрива, към който гледаше прозорецът на банята ѝ, под срязан улук стоеше кофа със застояла вода. Държеше я тук, за да я излива в тоалетната, когато няма вода. Обикновено забравяше да я извади. Когато ѝ се случи за трети път, Майкъл я изнесе и я върза на място, така че да няма защо да се тревожи. Толкова често използваше кофата, че накрая изобщо престана да затваря прозореца на банята. Майкъл я закачаше, че това е опасно, но Прищина — въпреки името, с което се ползваше Косово — беше един от най-безопасните градове в Европа.

Аби опря пръсти на рамката на крилото и бутна. Отначало не подаде и тя се запита дали някой загрижен полицай не е видял, че прозорецът е отворен, и не е завъртял ръкохватката. Обаче се оказа просто заял от бездействие и в един момент двете крила се отвориха. Няколко секунди по-късно вече беше в собствения си дом.

Заради промените завръщането ѝ в лондонския апартамент се оказа обръкващо: миналото ѝ беше пренаредено. Тук не промените я разтърсиха. Съдовете от вечерята в четвъртък вечерта, които още чакаха някой да ги измие. Студеното пране, останало в сушилнята. В спалнята радиото свиреше парче на „Симпъл Майндс“. Дали наистина е работило през цялото време, чуруликайки звуци на живот, който бе изчезнал подобно на далечната светлина на мъртва звезда?

Аби потрепери. Апартаментът може да не се бе променил, но тя определено беше: почувства, че мястото ѝ вече не е тук. И не всичко беше както преди. Колкото повече гледаше, толкова повече неща

забелязваше. Чекмеджето в спалнята, което не беше напълно затворено. Снимката на етажерката с книги не беше на мястото си, а една лавица по-надолу. Вратата към гостната, която тя винаги оставаше отворена заради светлината, сега беше затворена.

Какво са търсили?

Изведнъж изпита силна уплаха. Не искаше да бъде на това място, което вече не чувстваше свое, то сякаш беше гробницата на предишния ѝ живот. Отиде в спалнята и напъха малко дрехи в една чанта. Започна да рови из гардероба, търсейки някое по-топло палто. Дори това ѝ причиняваше болка. Сред своите поли и блузи откри дрехи на Майкъл, ризи и панталони, които лека-полека се умножаваха в гардероба, откакто бе започнал да преспива при нея. Усети се, че ги докосва, че търка между пръстите си тъканите, сякаш беше възможно да извлече нещо останало от Майкъл. Знаеше, че не бива, но не можеше да престане. Отново заплака, но не се опита да спре. Усещаше плача като естествена реакция, сякаш нещо дълбоко у нея най-сетне бе успяло да стигне до повърхността.

Ръката ѝ се плъзна по предницата на едно сако и спря. Под райето усети нещо твърдо. Бръкна във вътрешния джоб и извади тънко червено тефтерче. Неволно се усмихна. Тефтерчетата на Майкъл бяха непрекъснат обект на шеги. Беше притежавал поне три, за които тя знаеше, възможно е и повече, с различна форма и големина, които живееха свой собствен живот, появявайки наслуки се в джобове, на лавици или бюра. Когато трябваше да си отбележи среща, Майкъл я записваше в някое от внезапно появилите се тефтерчета. Единственият път, когато Аби отбеляза колко безрезултатно е това, той доби престорено наранен вид. *Аз съм наполовина грък и наполовина ирландец*, отговори. *Спазването на уречените часове просто не ми е в гените*. И все пак тя не беше чувала някога да е пропуснал уговорка.

Отвори тефтерчето и заразливства страниците — последните седмици от живота на Майкъл. Не го беше използвал често — повечето от вписванията бяха обикновени срещи, дребни задачи. Но две от бележките изпъкваха. Първата, три седмици преди смъртта му: *Левин, ОДВС^[1]*, подчертано три пъти. Второто, през следващата седмица: *Джесъп, 91*.

Звънът на телефона разкъса тишината. Аби за малко не изпусна тефтерчето. Звъненето продължаваше, прониквайки във всеки ъгъл на

жилището; тя не помръдваше. Чувстваше се като крадец, заловен на местопрестъплението. *Това е твоят дом*, нахока се тя.

Не вдигна слушалката. Телефонът продължи да звъни и тя почти свикна с шума. Точно тогава той спря. Аби чу как долу на улицата спира кола. Изтича до прозореца и погледна навън. Сребрист „Опел“ с двойно предаване и номера на ЕС беше спрял от другата страна на улицата до бордюра. Вратата се отвори и тя се дръпна назад, за да не я види някой на прозореца. Откъде знаят, че е тук? Анука ли се е обадила?

Аз съм служител на ЕС, намирам се в собственото си жилище. Но в действителност не беше съвсем така. Тя изтича до кухнята и взе резервния ключ от кутията за бисквити, ако се наложи отново да се върне. След това се промъкна в банята, спусна се от покрива и изчезна по пътека, която се виеше между жилищните блокове и оградата от телена мрежа. Не се обърна да погледне назад.

---

[1] Официални досиета на военнослужещи. — Б.пр. ↑

18.

Константинопол — април, 337 г.

Седя на кърмата на лодката. Слънцето залязва над Константинопол; дворецът е в сянка, докато от другата страна покривите на Хризополис греят позлатени. Обхванат съм от мрачно настроение, макар да ми трябва известно време, за да го разбера. Гневен съм, че позволих на Север да ме предизвика, но това постепенно отминава. Не за първи път губя самообладание. Чувствам, че у мен има нещо по-дълбоко, по-злокачествено, но не мога да го докосна.

Оставям го настрана и се насилвам да мисля за същността на нашия разговор. Ако Константиновият син Клавдий е изпратил началника на своя щаб от Трир в Константинопол, трябва да е разтревожен за своя баща. По-точно: тревожи се за своето наследство. Както Константин сам доказа преди трийсет години в Йорк, мястото на един син е до неговия умиращ баща. Ако короната се подхлъзне, той трябва да е там, за да я хване.

Шокиращо е да мисля, че може би Константин умира. Когато го видях, изглеждаше много добре. Но аз съм невеж. Той има лекари и билкари, които изследват всяка капка негова жлъчка или кръв; освен това разполага с роби, които се грижат за него. Ако има кръв в изпражненията му, странни белези по кожата или половината нощ буха, сякаш ще си изкашля червата, някой ще знае. И новините ще стигнат до онези, които са готови да платят за тях.

Защо Север проявява интерес към Александър? Не вярвам тайното завещание на Константин да е било у него. Ако е толкова важно, Константин щеше да обърне града наопаки, а не да ме моли да проведа дискретно разследване.

Гъста мрежа заобикаля Александър. В мислите си се опитвам да проследя нейните нишки. Симах, закостенял поклонник на старата религия, и Евсевий, върховен жрец на новата. Астерий Софиста,

надничаш в катедралите, в които му е забранено да влиза. Дяконът Симеон. А сега и Север.

Симах — прокурорът, който е могъл преди трийсет години да убие Александър.

Астерий — предал вратата си, когато Александър е запазил своята.

Църковникът Евсевий, чието повишение е спряно от Александър.

Симеон, който постоянно се оказва на погрешното място в погрешното време.

Север Гарвана, който чака смъртта и бъдещето.

И Александър — мухата в центъра на мрежата, която се гърчи и трепка, докато паяците плетат нишките си.

Най-накрая разбирам какво ме е разстроило. Причината не е в това, че изгубих самообладание, или защото не успявам в начинанието си. Причината е в мисълта как Север стои във вилата си и чака Константин да умре. Това ме засяга — но не заради приятелството, което някога имаше между нас.

Познавал съм Константин през целия си живот — ако някой може да гледа на него като на обикновен човек, това трябва да съм аз, но сега осъзнавам, че съм преглътнал неговия мит за почти богоравния император, без дори да забележа. Ако — когато — си отиде, какво ще ми остане?

Питал ли си се защо Константин е помолил някого, който нищо не знае за Църквата, да разследва смъртта на епископа?

Лодката, която пресича Босфора, е добро място за обмисляне на подобни неща. Робите се напъват, греблата се размахват; лодката сякаш се движи, но брегът не се приближава.

Спя лошо и се събуждам късно. В центъра на това разследване има празнина и мисля, че това е Александър. След три дена влачене из града открих доста хора, които може да са го убили, но все още не съм видял жертвата.

Седя в празната си къща и взимам един от ръкописите, които ми даде Симеон — от Александровите. Нарича се „Търсенето на истината“. Питам се дали Симеон е търсил иронията. Може би Александър ще заговори с мен от гроба си.

Истината не може да бъде другар на насилието, нито правосъдието на жестокостта.

Религията трябва да се защитава не чрез убиване, а с умиране, не с насилие, а с търпение, не чрез грях, а чрез вяра.

Човечността трябва да бъде защитавана, ако искаме да сме достойни за наименованието човешки същества.

Оставям свитъка и го навивам. В него не намирам истината, която търся. Написаното го представя като разумен човек — дори приятен. Нищо, което да подсказва защо някой би искал да го убие.

Религията трябва да се защити не чрез убиване, а с умиране. От кого защитава религията си? От стар враг като Симах? От някого в неговата собствена Църква? Или от човек като Север, за когото религията и политиката са двете страни на една и съща монета?

Осъзнавам, че Александър не може да говори от гроба. Възщност той още не е в него. Все още е изложен за поклонение, за да могат опечалените да изразят уважението си.

Обзема ме нездраво любопитство. Не го познавах — може би щом го видя като мъртвец, ще науча нещо.

Константин може да е завоювал целия свят, но и той не може да властва над мъртвите. Когато събори стария град Византион, за да го построи наново по свой вкус и представа, една от старите постройки, които остави незасегнати, беше храмът на Венера Либитина — богинята на мъртвите. Той се издига под стария акропол на северните хълмове на града — извън полезрението на императорския дворец и черквите, които увенчават върха на хълма. Черна статуя на богинята е приклепнала на пиедестала: със забулено лице и присвити колене, черните криле разперени, готови да се размахат и да отнесат нищо неподозиращия живот. Магазини и сергии задръстват тесните улици към храма, предлагайки всичко нужно за мъртъвците. Делви с мирта изпълват с миризмата си въздуха — когато духа северният вятър, тя стига чак до двореца. Хладни оръжия със страшни остриета примамват любопитните. Има ленени превръзки; лампи и тамян за палене на гроба; паметни и оброчни плочи — проснати на земята за разглеждане. Каквото ще да казват епископите и философите — смъртта е икуменична — обединява всички. Един и същ каменоделец ще ти

гравира християнската риба, лирата на Орфей или змията на Изида. Сарафите въртят добри сделки, разменяйки старите монети със старите богове по тях с новоизсечените от Константин.

— Всички са еднакво добри за лодкаря! — подвиква един от тях весело, когато минавам край него.

Не ми отнема много време да намеря погребалния агент, който е облякъл епископа с разбитата глава. Оказва се мургав египтянин с голямо шкембе и подути от обработката на мъртвци пръсти. Египтяните държат търговията с погребенията. Между погребалните дюкяни можеш да намериш сергии, които продават всякакви египетски деликатеси. На съседната улица са производителите на папирус. Сигурно Александър е ходил много пъти там. Питам се дали е предчувствал последното си пътуване?

Погребалният агент клати глава, когато споменавам епископа.

— Не можех да направя много. Съблякох и измих тялото; балсамирах го и му сложих одеждите. Но лицето му — просто невъзможно.

— Къде е сега трупът?

— В черквата „Св. Йоан“. Мислех, че като епископ ще го закарат в катедралата, но робът каза, че няма.

— Какъв роб?

— Християнин.

— Каза ли откъде е?

— Не.

Той издува дебели бърни и започва да клати глава, защото съм го разочаровал.

— Мъртвите заслужават своите тайни.

В миналото християните в Рим сбутваха черквите си в пригодени магазини, складове и дори в частни жилища. Когато Константин построи новия си град, той го дари с множество черкви. Но християнското паство се беше увеличило толкова бързо, че те започнаха да не стигат и хората прибягнаха до старите си практики. Черквата „Св. Йоан“ изпълва приземния етаж на жилищна сграда близо до градските стени, който някога е бил баня. Талпи покриват някогашните басейни; тритонът на стената е обезобразен, морските

нимфи са заличени с боя, а част от рибите са запазени. Който е решил Александър да бъде изложен за поклонение тук, не е искал да окуражава опечалените.

Робът каза, че няма. Питам се, чий роб?

В понеделник сутринта черквата е почти празна. Радвам се, че няма кой да ме види: чувствам се достатъчно неловко, задето съм влязъл в тяхното светилище. Трупът на Александър лежи на носилка от слонова кост при входа на черквата. Свещи горят в четирите ъгъла; от мангала в краката му се носи пушекът на тамян. Облечен в проста бяла роба, краката му сочат към вратата, бяло платно покрива лицето. Спомням си обяснението на погребалния агент: *лицето му — направо невъзможно*, и се поколебавам. Никога не съм бил толкова гнуслив.

Дръпвам платното и простенвам.

Разбирам защо погребалният агент беше недоволен. Опитал се е да направи най-доброто, но само е влошил нещата. Успял беше с гребен да изчисти по-голямата част от засъхналата в брадата кръв, но лекетата оставаха и я изпъстриха като мрамор. Очите са затворени, сбръчканата кожа е посипана сякаш с брашно, където агентът е използвал грим. Най-зле е челото. Хлътнало е навътре — единичък съкрушителен удар е строшил черепа и е отворил кървава дупка в кожата. Виждат се малки дупки, където погребалният агент се е опитвал да я зашие, преди да се откаже.

Дръпвам парчето платно над слепоочията, покривайки раната. По останалата част от лицето няма повреди, но нещо в мен изпитва нужда да го види такъв, какъвто е бил жив. Протягам два пръста и дръпвам назад клепачите. Процежда се прозрачна течност, подобна на сълзи — мехлем, който погребалните агенти използват, за да държат клепачите затворени. В мен се вторачват чифт тъмнокафяви очи с нещо, което прилича на изненада.

Внезапно обаче изненаданият се оказвам аз. Познавал съм го през повече от половината си живот. Като свещеник в двора на Диоклециан, обсъждащ възгледите, които скоро щяха да го пратят на дибата^[1] на палача. Учителят, който по време на сватбата подгони момчето, качило се на брачното ложе; и отново — в палатката по време на италианската кампания, наведен над масата, преподава на момчето гръцки, докато Константин размишлява върху намеренията на своя бог. Виждал съм го десетки пъти из домакинството на Константин, но

никога не съм му обръщал ни най-малко внимание. Дали съм знаел името му? Сигурно.

Изглежда е учил един от синовете ми.

Странно, че съм го забравил. Все едно да обърнеш къщата наопаки заради загубена монета и накрая да я намериш на мястото, където си я оставил.

Миризмите на тамян и балсамираща течност са се просмукали в стомаха ми. Черни петна замъгляват зрението ми; имам нужда от въздух. Втурвам се към вратата, оставяйки лицето на Александър открито. В края на улицата има площад с чинар. Ако успея просто да поседя на сянка, след минута-две ще се оправя. Ще...

— Гай Валерий?

Не мога да се направя, че не го виждам — почти се блъснах в него. Отстъпвам назад и виждам мъж в официални одежди, блестящи очи и твърде широка усмивка за ужасите в мен. Срещнах го в градината на Симах.

— Порфирий?

— Дойдох да се поклоня на епископ Александър. Той махва с ръка към сградата от другата страна на улицата. — Човек като него заслужаваше нещо по-добро от тази черква. Робите ми капнаха, докато ме донесат до тук. Човек би помислил, че императорът... — Вижда пепелявото ми лице и млъква по средата на изречението. Усмивката преминава в загриженост. — Добре ли...

— Трябва да седна.

Той ме отвежда при лектиката си. Не лягам — щях да се почувствам така, сякаш съм проснат за собственото си погребение. Сядам неудобно на ръба на платформата под сянката на балдахина, докато един от робите отива да донесе вода.

— Отишъл си да се срещнеш с епископ Александър в библиотеката. — Гласът ми потреперва. Все още се боря със спомените си. Все едно съм се прибрал вкъщи и откривам, че нова фигура е нарисувана сред познатите сцени на стената. — Добре ли го познаваше?

— Той ми помогна да науча истината за християнската религия. — Забелязва изненадата ми. — Покръстих се преди няколко години.

— Смятах... като приятел на Симах...

— Аврелий Симах е стоик. — Уморена усмивка. — Външните неща не могат да докоснат душата му.

— Преди трийсет години не беше толкова сговорчив.

— Всички бяхме такива. — За миг очите му стават безизразни, но после отново се фокусират. — Валерий, искаш ли да научиш истината? Преди трийсет години бях не по-малко жесток към християните от Симах. Може би дори повече. По време на преследванията бях в Палестина, след това в Никомидия и вършех ужасяващи неща. Тогава за пръв път срещнах Александър — и тази среща не беше приятна.

Мрежата, която бях изплел около мъртвия епископ, се сдобива с още една нишка.

— Кое те накара да си промениш мнението?

— Видях знака на Божията истина.

Не е възможно да разбереш кога говори сериозно и кога — не. Никога не престава да се усмихва; всяка дума, която произнася, има субективна отсянка, сякаш само я пробва как звучи. Опитвам се да си представя това усмихнато лице, застанало над мангал, да заравя дамгата^[2] в жаравата.

— Ти участва в походите на Константин. Неговите победи не ти ли се сториха свръхестествени — доказателство, че Бог го е избрал? Щом Максимиан, Максентий, Галерий и Лициний не можаха да устоят срещу него, кой съм аз да споря? Видях как се обърнаха нещата. Бях бивш проконсул, който се беше подхлъзнал от правия път, бях и амбициозен.

— Покръстил си се, за да улесниш кариерата си?

По някакъв начин знаех, че няма да се обиди.

— Трябва да си глупак, за да си избереш бог, който не може да ти помогне. Никога ли не си се чувствал изкушен?

Робът се връща с пълна манерка. Отпивам бавно водата.

— Да, имаше време, когато съм мислил по въпроса.

— Разбира се, твоята кариера едва ли се е нуждаела от това. Префект на преторианците, другар на императора, началник-щаб, консул.

— Това беше много отдавна.

— Аз не извадих толкова късмет. — Стрелна ме с поглед, за да види дали разбирам. — Един скандал — може би си чул? *Carmen et*

erroг^[3] — стихотворение и грешка, както казва Овидий. Следващото, което осъзнах, беше, че седя в малка къща на края на света, под сянката на Траяновия вал край Дунава, и размишлявам за своите грешки. Прекарах там цели десет години. — Въздишка и повдигане на рамене. — Както и да е. Поне написах доста стихотворения. И срещнах Александър.

— Той защо беше там?

— Заради религиозен диспут. Нали помниш, че през последните дни на управлението си Лициний се обърна срещу християните, защото смяташе, че помагат на Константин. Затова изпрати Александър в изгнание.

Подритва един камък на улицата.

— Можеш да си представиш колко ужасно беше — прокурорът и неговата жертва, събрани на едно място след толкова години. Може би Лициний е знаел и е смятал, че ще го довърша, макар да се съмнявам, че имаше толкова акъл. Вместо това станахме приятели. Знам, че звучи неправдоподобно, но Александър беше необикновен човек. Аз се опитах да го направя мъченик, а сега стана светец. Никога не спомена случилото се. Чаках, чаках — това ме побъркваше. Тълкувах всеки жест, всяка дума, която казваше, убеден, че е част от някакъв капан. Един ден, когато повече не можех да понасям неизвестността, го попитах направо дали ме помни от Никомидия.

Снишава глас.

— Всичко ми прости. Това не беше неохотната прошка на приятел, комуто си сторил неправда, а той презрително стоварва щедрия си дух върху теб. Никакви укори, никакви проповеди. Каза „прощавам ти“ и това беше всичко. Никога повече не спомена за Никомидия.

Да, голяма полза е мал, нали — отвърща жестокият глас в мен. В главата ми проблясва споменът за завития в бяло платно труп на масата. Подушвам миризмата на течността за балсамиране по пръстите ми. Изпитвам срам и това ми е неприятно.

— Прекарвахме дълги следобеди седнали на брега на Черно море и разговаряхме. Бях омаян от това как този човек ми прости, което бях сторил. Накрая изглеждаше очевидно. Когато Константин победи Лициний в Халкедон и Александър беше повикан обратно, бе невъзможно да отхвърля Христовата милост — или могъщество.

Той млъква.

— Знаеш ли какво написа Александър в една от книгите си? *За да управляваме света, трябва да притежаваме свършените достойнства на един, вместо слабостите на мнозина.*

— За Константин ли говори?

— За Бог. Обаче онова, което е вярно за Бог, се отнася и за Неговото творение. Твърде дълго имахме прекалено много богове и императори и страдахме заради това. С Константин ние имаме един Бог, един владетел, една обединена империя. Без разделение, без омраза, без войни. Кой не би повярвал в това?

Това ме кара да повдигна вежди.

— Без войни? Знаеш ли, че докато разговаряме, Константин събира армията си за поход срещу Персия?

Ставам от лектиката, тласкан от гняв, който смятах, че съм овладял.

— Искаш ли да знаеш защо не се покръстих, докато всички — от императора до баняджията, го направиха?

Порфирий учтиво чака.

— Заради лицемерието. Проповядваш мир, прошка, вечен живот — и свършваш като Александър, проснат на маса със залепени клепачи.

Порфирий се засмива и не може да спре.

— Нима вярваш, че ти няма да свършиш по същия начин?

---

[1] Приспособление за изтезаване чрез разпъване. — Б.ред. ↑

[2] Желязо за жигосване. — Б.пр. ↑

[3] Не е известно точно защо Овидий е заточен в Томи. Той самият твърди, че е видял нещо, което не е било за неговите очи. — Б.пр. ↑

19.

Прищина, Косово — днес

Шаи Левин, главен патоанатом на отдел „Изчезнали лица и криминологични изследвания“, живееше срещу железопътните линии в една от наскоро боядисаните вили. Те се катереха по хълма срещу центъра, където живееха чуждите проконсули, издигнати над града, който управляваха. Колкото по-високо се изкачваш, толкова по-хубави стават къщите, а посолствата — по-претенциозни. На самия връх на хълма, скътана зад гребена и скрита от очите на дипломатите, беше разположена истинската власт: база „Филм Сити“, щабквартирата на мироопазващата мисия на НАТО в непокорната провинция. Никой не можеше да сбърка йерархията.

Аби мина покрай дипломатическите коли, паркирани до бордюра, изкачи се по стъпалата и натисна звънеца. Надяваше се, че това е нужната врата. През юни беше идвала тук на прием с Майкъл, но спомените ѝ бяха неясни.

Толкова рано в неделната сутрин улицата беше тиха: не играеха деца, нямаше движение. Ниски облаци се носеха над долината и правеха въздуха млечнобял. Аби беше прекарала нощта в хотел — един от онези, които не се посещаваха много от чужденците, прехапвайки устни всеки път, когато асансьорът, който минаваше до стаята ѝ, започваше да се движи. Веднага щом реши, че времето е прилично, тя се измъкна от задната врата и тръгна нагоре по хълма.

— Да?

Шаи Левин стоеше на прага, облечен в бяла риза с разкопчана яка и навити ръкави, панталони с много джобове и бос. Кожата му беше мургава, косата къдрава, а нежните му черни очи не издаваха с нищо ужасите, на които всеки ден ставаше свидетел. Поведението му беше благо и учтиво, английският — с лек акцент. Сред служителите на международните помощни организации той беше легенда. Хората, които не знаеха какво друго да кажат, често го наричаха светец, при което той неизменно се усмихваше и посочваше, че е евреин. В

течение на годините Аби го беше срещала десетина пъти на различни приеми в различни части на света, но се съмняваше, че е оставила у него трайно впечатление.

— Аби Кормак — представи се тя. — Работя в правосъдието.

Запита се докъде ли се е разпространила лошата ѝ слава. Изражението на Левиновото лице ѝ отговори напълно.

— А, ти си била заедно с Майкъл Ласкарис от митническите служби, нали? Много съжалявам — чух какво се е случило.

Какво друго си чул? Кафеникав хеликоптер на КФОР прелетя над главите им и направи кръг, за да кацне във „Филм Сити“. Аби се приближи към вратата.

— Преглеждах някои от нещата на Майкъл. Мисля, че сте се срещнали малко преди да умре.

Левин кимна.

— Да, предполагам, че е така.

— Опитвам се да разбера защо беше убит.

Сянка премина по лицето на Левин и то доби изражение, сякаш е чул отдавна очаквана диагноза. Той сякаш се поколеба, но секунда по-късно отвори вратата широко.

— Влез.

Заведе я в модерната всекидневна — отворена, с паркет на пода и дълги френски прозорци, от които се откриваше панорамна гледка към града под тях. Аби ѝ се любуваше, докато той приготвяше чай. Дори за неканения гост помещението излъчваше спокойствие.

Левин поднесе две чаши чай на махагоновата масичка за кафе.

— Ходи ли в полицията?

— По-късно. — Да излъжеш Левин беше все едно да псуваш в черква. Тя го познаваше само по името, с което се ползваше, но и това беше достатъчно. Камбоджа, Хаити, Босна, Руанда, Ирак — където и да имаше заровени трупове в немислими количества, Левин беше човекът с лопата в калта. Той ги сглобяваше наново, правеше ги отново човеци. — Защо Майкъл е искал да се срещне с теб?

— Сприятелихме се в Босна. През 1998 година един земевладелец не искаше да ни разреши да копаем в неговата земя, макар да бяхме почти сигурни, че там има гроб. Майкъл се появи и го убеди. След това пътищата ни се пресичаха от време на време — различни назначения на разни места. Знаеш, че светът е малък.

— Какво искаше последния път, когато се видяхте?

Левин сякаш се почувства неудобно.

— Аби, зная през какъв ад си минала, но трябва да говориш с полицията.

— Те смятат, че съм забъркана, но не съм — добави тя. — Простреляха ме и толкоз.

Тогава ѝ хрумна мисълта.

— От полицията разговаряха ли с теб?

— Само няколко общи въпроса. Казах им, че беше добро момче. Не го познавах отблизо.

— Но той е идвал при теб малко преди да умре. — *Още колко пъти ще трябва да го повтарям?* — Единствено, което искам, е да открия истината. Сметнах, че можеш да помогнеш.

През това време Левин се беше вторачил в гледката зад прозореца. Сега вдигна очи и срещна въпросителния ѝ поглед с тъжни, пълни със съчувствие очи.

— Майкъл дойде при мен в лабораторията. Имаше нещо, свързано с работата му, за което искаше моя професионален съвет.

Тя знаеше каква е професионалната област на Левин.

— Труп?

— Не би трябвало да ти казвам.

— За бога — помоли го тя. — Ти отговаряш за намирането на мъртъвци. Да даваш отговори. Сигурно всеки ден те чакат сираци и вдовици като мен, които искат да знаят какво се е случило. Дръж се с мен като с една от тях.

— За това си има канали — измърмори Левин, ала повече на себе си, отколкото на нея. Той започна да разбърква чая си, но след това стана, сякаш беше взел някакво решение. — По-лесно ще бъде да ти покажа.

Спуснаха се с колата му надолу по хълма и прекосиха града до сградата на отдел „Изчезнали лица и криминологични изследвания“ в болницата. Макар да бе неделя сутрин, движението беше затруднено.

— Сигурно не си спомняш, но аз бяха в Ирак по същото време като теб. Махавил^[1] — плахо, като обикновено момиче, което

разговаря с капитана на колежанския футболен отбор, каза Аби. — Срецаха ме се няколко пъти.

— Помня. Беше в екипа по военни престъпления — чувах добри думи за теб. А сега местиш бумажки в ЕУЛЕКС. Какво се случи?

Този въпрос не беше нов, тя разполагаше с богат запас от отговори. Ново предизвикателство, време за промяна, нови възможности. Но знаеше, че Левин няма да ѝ повярва. Не искаше да го обижда с изтъркани фрази.

— Предадох се.

— Ирак?

Аби поклати глава.

— Можех да се справя с Ирак. Беше толкова епично нещастие, че е трудно да обвиняваш когото и да било за случилото се. Имам предвид всички, които бяха там. От политиците по принцип очакваш да прецакат нещата.

Той я чакаше да продължи. За своя изненада тя откри, че иска да продължи. С него беше лесно да разговаряш.

— Случи се в Конго — каза тихо. Вторачи се през прозореца в триъгълната кула на Радио Косово, в добре облечените млади косовари, които отиваха на неделна разходка в заобикалящия кулата парк. — Село, наречено Кибала. Бях там, когато една нощ пристигна банда на племето хуту. Това е голям минен басейн — много редки метали. Милициите се опитват да контролират търговията, за да се финансират.

Левин кимна.

— Както и да е. Бандата реши, че селяните не ѝ плащат достатъчно. От ООН знаеха, че съществува опасност. Бяха изпратили батальон корейски миротворци, за да държат положението под контрол. Отидох в базата им и умолявах командира им да подсигури селото. Той направо ме отрязва. След това ми каза да остана в базата — било прекалено опасно да бъда навън. — Чу се, че е започнала да говори по-високо, а гласът ѝ трепереше от прилива на чувства. — Боже мили, та тия мъже бяха обучени и въоръжени до зъби. Бандитите бяха въоръжени само с мачете и кокаин. Миротворците можеха да ги изгонят от района за по-малко от пет минути. Вместо това оставиха селяните на съдбата им. Повечето бяха жени и деца — мъжете ги

нямаше, защото бяха на работа в мините. Единственото, което можех да направя, е да слушам писъците.

— Нека отгатна — каза Левин. — Никой не е чувал за това.

— Някои хора казаха, че причината била икономическа. Както изглежда, металите от тази част на света се влагат в мобилни телефони. Може би корейците са имали заповед да не смущават доставките. — Тя вдигна рамене. — А може и да не е така. След като нещо стане факт, хората направо полудяват защо е било позволено да се случи. Но винаги има милион причини да не правиш нищо. Не е нужно да си корумпиран, страхлив или неспособен. Просто си оставаш в кревата и заключваш вратата. Щом веднъж го направиш, дори само един-единствен път...

— ... вече е трудно да го преодолеееш — довърши вместо нея Левин. — Знам, много е трудно.

— Как го правиш? — попита тя. — Как продължаваш? Има толкова много зло по света, че каквото и да правим, за да го отблъскваме, то продължава да настъпва. Не стига ли понякога и до теб?

Левин беше вторачил очи в пътя и не отговори.

— Хайде — настоя тя, — аз ти разказах моята история.

— Аз нямам история.

— Тогава тайната ти.

— Няма тайна. Предполагам, че просто... — Той отби, защото една линейка си пробиваше път към болницата. — Човек трябва да погребва мъртвите.

— За призраци ли говорим?

— Не като тези по Все светии, увити в бели чаршафи. Но ако нещо съществува в съзнанието, значи го има, нали така?

Недоволен от отговора си, Левин се смръщи.

— Ако не погребем мъртвите, както трябва, с почит и достойнство, те стърчат наоколо и ни преследват. Провери в историята. Ние сме първата велика цивилизация, която не знае как да се оправя със своите мъртъвци. За нас това е само логистичен проблем — грижим се да не отнемат много място. Земята е ценна, нали? Обаче човекът не съществува само в своето собствено тяло. Останките ще те преследват, ако не ги погребеш както трябва.

Той се изсмя тихичко.

— Звуча така, сякаш са го правили с мен. С една дума: когато работиш с мъртвите, не се самозаблуждаваш, че работата някога ще свърши. Предполагам, че това е причината да продължавам.

Отделът „Изчезнали лица и криминологични изследвания“ се помещаваше в ниска кафява сграда — една от многото сред разпрострялата се на всички страни болница. Аби слезе от автомобила и се огледа наоколо. Старата ѝ служба — ЕУЛЕКС, беше малко по-надолу по улицата зад няколко разпръснати дървета. Макар да беше неделя сутрин, пак се тревожеше, че е толкова близо. Мина група лекари в бели престилки и тя извърна глава. Левин видя, но нищо не каза.

Той я пусна да влезе и я поведе по стълбището надолу към мазето. Усети как в стомаха ѝ се появи буца. Всичко ѝ се струваше много познато: лющещата се боя, изхабените плочки, миризмата на никотин и дезинфектант, попила в стените. Дъхът ѝ се учести, когато си спомни как се събуди в болницата в Подгорица. Някъде из дълбините на сградата се чуваше монотонното пиукане на монитор за сърдечна дейност, досадно като капеща чешма. Или въображението ѝ играеше номера?

Ако нещо съществува в съзнанието, значи го има, нали така?

Левин отвори дебела стоманена врата. Отвътре изригна сладникавата като сироп миризма на формалдехид и едва не я задуши. ЕС беше платил за подновяването на помещението. Плочките бяха блестящо бели, а лампите на тавана болезнено ярки след сумрачния коридор. На стената редица метални врати като тези на фурните тихичко бръмчаха.

Левин ѝ подаде зелен гащеризон и маска за лицето. След това отвори една от вратите и издърпа дълго корито от неръждаема стомана. Аби вторачи поглед в една точка на стената, после бавно започва да свежда очи, докато не видя какво лежеше в него.

Не беше това, което очакваше. Във ваната лежеше скелет, проснат в цялата си дължина, ръцете плътно до торса, а черепът гледаше към тавана. Костите бяха сухи и потъмнели от годините — едва ли не праисторически. Приличаше по-скоро на музеен експонат, отколкото на резултат от военно престъпление.

— Това ли донесе Майкъл? — Кимване. — Обясни ли защо е у него?

— Искаше да знае какво мога да му кажа за скелета.

— И?

— Скелетът е на човек, вероятно навлязъл в седемдесетте си години, когато е умрял. Почти сигурно е, че са го убили. — Той пъхна обгърнат от гума пръст към задната част на гръдния кош. — Виждаш ли това? Четвъртото горно ребро е срязано точно до хрущяла. Добре се вижда натрошеният остатък.

— Какво означава това?

— Най-вероятно е промушен в гърба.

Аби видя, че зад лицевата маска Левин се усмихва.

— Смешно ли е?

— Предполагам не и за него. Но така или иначе, няма да започнем разследване.

Тя не разбра.

— И защо?

— Защото е умрял преди около хиляда и седемстотин години.

Левин отиде до стената, свали маската и ръкавиците и си изми ръцете. Когато се върна при нея, усмивката му беше изчезнала, но в очите му нямаше отговори.

— Значи Майкъл ти е донесъл открит от него скелет на човек, убит преди повече от хиляда години? — повтори Аби.

— Като изхождам от възрастта, предполагам, че е римлянин. Изотопният анализ го поставя в средиземноморски климат, така че вероятно е пътувал, а състоянието на костите показва, че се е хранил добре — значи е бил богат. И както вече казах, вероятно е промушен в гърба.

Левин прекоси помещението до метален шкаф и извади една папка. Вътре имаше купчинка листове и малък кафяв предмет в найлонов плик.

— Имаше и още нещо. — Той извади друга ръкавица от автомата, плъзна предмета от плика и го сложи под микроскопа на работната маса. — Това е катарам на колан. Хвърли едно око.

Аби прилепи око до окуляра. Виждаше се нещо кафеникаво и размазано, подобно на пласт есенни листа. И в училище не беше много

добра в работата с микроскоп. Тя опипом намери винта и намали увеличението, докато картината не стана ясна.

Тогава направо зяпна. От замъглеността се бяха появили букви, замърсени и неясни, но все още се четяха. Тя започна да плъзга предметната масичка, разчитайки ги една по една.

LEG III FELIX

— Това е името на римски легион — поясни Левин. — Щастливият четвърти. — Забеляза изненадата ѝ. — Намерих го в интернет. Явно са били разположени в Белград, което не е много далеч оттук. Ако погледнеш под надписа, ще видиш знака на легиона.

Аби взе катарамата от предметната масичка и присви очи, за да я разгледа по-добре. Да, ръждата пречеше и изкривяваше всичко, но успя да го различи. Слаб лъв, с пропорциите на хрътка и къдрава грива, която се спускаше до раменете.

— Момчетата от НАТО не са първите окупатори в тази част на света — подхвърли Левин. — Този обаче не е извадил късмет.

Тя остави катарамата на масата и погледна отново към скелета във ваната. Мъртвите очни ябълки гледаха към нея. Драскотина на челото го правеше да изглежда сякаш сбръчкано в размишления, като че ли изваден от мрака, мъртвият присвиваше очи, за да я види.

Кой си ти, запита се тя.

А ти коя си, сякаш отговори черепът.

— Майкъл каза ли къде е намерил скелета?

— Каза, че било на север, близо до сръбската граница. В бандитския район. Не го попитах защо си играе на Индиана Джоунс там. Сигурно е имал нужда от охрана, защото се появи с един „Ленд круйзер“ на американската армия. Американски войник му помогна да внесат скелета.

— Разбра ли как се казва?

— Остави ми автографа си. Майкъл го накара да подпише документите, като каза, че било по-добре неговото име да не е в списъка. — Левин зарови из документите в папката. — А, ето го. Специалист Антъни Санчес, 957-и екип за свързка и наблюдение.

— Имаш ли представа къде мога да го намеря?

— Доколкото знам, всички американци са в база „Бондстийл“ край Феризово. — Той виждаше какво ѝ минава през главата. — Имаш ли жълт пропуск?

Жълтите пропуска осигуряваха достъп в базите на КФОР. Предполагаше се, че се дават само на служители на НАТО, но по някакъв начин Майкъл се беше сдобил с такъв. Отбиваше се в базите, купуваше цигари и алкохол от безмитните магазини. *Това подхожда ли на митнически служител?* — беше попитала тя. Той просто се изсмя.

— Съобщи ли на полицията за това? След като Майкъл беше убит?

— Показах им скелета, в случай че има нещо общо с убийството. Щом разбраха колко е стар, не искаха и да знаят за него. Казаха ми да го изпратя на отделението за студени досиета. Не споменах специалист Санчес, защото реших, че може да му навреди.

От миризмата в затвореното подземие на Аби започна да ѝ се вие свят. Отчаяно се нуждаеше от въздух.

— Доктор Левин, благодаря ви много. Надявам се, че не съм ви създала неприятности.

— Всичко е наред. — Той свали гащеризона и го закачи на окачалката. — Гледай само да не се озовеш на моята маса. Въпросите, които задаваха полицаите, когато бяха тук...

— Какво искаш да кажеш?

— Може би не ти трябва да знаеш отговорите.

— Напротив.

— Знам. — Левин заключи папката в шкафа. — Трябва да надникнеш в очите си. Виждам го всеки ден.

— Какво имаш предвид?

— Погледът на човек, който преследва призраци.

С две ръце Левин избута ваната обратно в стоманения мавзолей и затвори с трясък вратата.

---

[1] Град в Ирак. — Б.пр. ↑

20.

Константинопол — април, 337 г.

Когато се връщам у дома, съобщението вече ме очаква. *Тази нощ ела в двореца.*

— Празненство по случай рождения ден на племенника на императора — обяснява ми икономът.

Не е ясно дали това е покана или заповед, но аз няма да откажа. Минало е много време, откакто съм участвал в дворцово тържество. Робите ми извадиха тогата от шкафа, където беше събирала прах, и прекараха целия следобед в търкане с тебешир, за да почистят петната. Отнема ни час в сгъване, подгъване и ругатни, докато си спомним как да я накараме да стои както трябва. Икономът ми подхвърля, че изглеждам великолепно, точно както някога. Казаното прозвучава тъжно.

Залата с деветнайсетте ложета се намира в дворцовия комплекс в сянката на Хиподрума, чиито горни редици се извисяват над нея. Съпоставката е подходяща и жестока. И двете сгради са дълги и високи с остър завой в края; и двете по свой начин са състезателни писти. Съревнованията в залата са по-малко публични, но по-жестоки; и двете са предпоставка за случайни смърти. Мраморните подове не попиват кръвта толкова добре, колкото пясъкът.

По-висока от човешки ръст статуя на Константин с тримата му синове се извисява от пиедестал при входа и гледа към залата. Между него и децата му има странно разстояние, сякаш дори те не смеят да го доближат. Трябва много внимателно да огледаш пиедестала, за да откриеш запълнените следи от петия чифт нозе, които са стояли на мрамора.

Под свода в началото на помещението Константин и полусестра му Константиана се излежават върху първото ложе като двойка египетски богове, извършили кръвосмешение. Невъзможно е да не видиш, че са заобиколени от призраци. Дори техният племенник,

Цезар Далмаций, чийто рожден ден щяхме да празнуваме, стои настрана.

От горната част на помещението останалите осемнайсет ложета се редят покрай двете срещуположни стени като двете прави писти на Хиподрума. Това е мястото, където се решава надбягването: колкото по-близо си до императорската двойка, толкова си по-близо до победата. Константин не обича тези официални вечери: не му се нрави, че трябва откровено да подрежда хората по ранг. Чувствителното му сърце не понася разочарованието на гостите, когато се озоват до вратата, а прагматичният му разум разбираше ползата от несигурността. Стъпваш по-внимателно, когато не знаеш какво ти е положението.

Аз заемам определеното ми място — от лявата страна, втори след последния. Споделям ложето с мършав съдебен служител, който поглъща храната така, сякаш не е ял от цяла седмица, един сенатор от Витиния и един търговец на жито, който може да говори само в килограми. Слушам дрънкането му за вредителите в Египет и дали тазгодишното прииждане на Нил няма да пропадне, докато оглеждам останалите гости. Евсевий е тук — близо до входа на помещението, потънал в дълбок разговор с мъж, когото разпознавам като Флавий Урс, маршал от Константиновата полева армия. Питам се за какво толкова могат да разговарят епископ и войник.

Трудно ми е да не поглеждам към първата маса откъм дясната ръка на Константин; трудно е да не ненавиждам хората, излегнали се там сякаш по право. Питам се защо ли съм поканен.

— В сравнение с миналия месец цената скочи с пет денария. — Търговецът разкъсва със зъби печен на шиш съсел. Мазнина, смесена с кръв, покапва по брадичката му. — Много интересно, нали разбираш? Обикновено през пролетта цената пада, защото морето вече става за корабоплаване и корабите започват отново да пристигат. — Той започва да се киска, сякаш това е гатанка, достойна за Дедал. — Авгурите и магьосниците предсказват бъдещето по мъртви вътрешности и по полета на птиците. Аз пък предсказвам по цената на житото.

Отговарям му — това е най-безболезнената възможност.

— И какво виждаш?

— Не е ли очевидно? — Поглежда ме така, сякаш съм детенце.
— Неприятности.

Преди да успее да ми обясни подробно, в помещението настъпва тишина. Константин се е изправил и крачи към центъра на залата. Позлатеният полукупол спира светлината и я връща обратно в трептящия въздух около него така, че той сякаш е стъпил сред пламъци. Ние всички скачаме на крака, но Константин махва със сбръчканите си ръце, давайки ни благословията си да останем седнали.

— Тази вечер тук всички сме приятели. Приятели на империята и приятели на моя скъп племенник Цезар Флавий Далмаций.

Обръща се към цезаря и му махва да стане. Далмаций пристъпва тромаво напред, с плаха усмивка приема аплодисментите, с които го посрещат. Днес става на деветнайсет, но изглежда недорасъл — дългата му коса се вие на малки къдри, а очите му естествено се свеждат към земята. Златната му роба сякаш е била заета от някой с десетина сантиметра по-нисък.

Константин поглежда публиката и разиграва загриженост.

— Някои от вас изглеждат разтревожени. Може би смятате, че ще говоря прекалено дълго, като се има предвид върху колко много прекрасни качества, притежавани от моя племенник, мога да се разпростра. Ще се опитам да не ви досадя.

Това е доста изтъркана реторска шега — вероятно стара колкото Омир. Предизвиква послушен смях, но нищо повече. От другата страна на залата виждам Евсевий да прошепва нещо на Урс. Генералът едва забележимо кимва.

— Въпреки това искам да кажа няколко думи за своя племенник, който другата седмица ще тръгне с мен на поход срещу персийците. Милостивият Бог ме е благословил с трима чудесни синове, с които да споделям императорското бреме. Горд съм да прибавя към тях тримата моя племенник, като син.

Сенаторът до мен изглежда отвратен.

— Не можехме ли да намерим някого другого да свърши това? — промърморва той.

Прав е — наистина е мъчително. Константин въобще не трябваше сам да произнася панегирика. Предполагам, искал е да поласкае Далмаций, но той изглежда откровено отчаян. Дори Константин усеща настроението, макар да не знам дали разбира

причината. Усмивва се още по-широко и заговорва още по-високо. В един момент дори отива до Далмаций и го прегръща доброжелателно през раменете. Но нищо не се получава. Човекът, който омагьоса света да приеме нов Бог, сега не може да накара публиката си да ръкопляска на един юноша на неговия рожден ден. Горкият Далмаций стои като кукла.

Напрежението се отразява и на Константин. Гласът му започва да преграква; два пъти трябва да спира заради пристъпи на кашлица. Чувам как в дъното на залата започват приглушени разговори.

Спомням си какво каза Север. *Цезар Клавдий се тревожи за здравето на баща си.* Оглеждайки помещението, осъзнавам изведнъж, че всички тук го знаят. Лампите са прекалено ярки, усмивките — твърде застинали. Това е погребален пир, започнал прекалено рано. Те погребват Константин жив.

Най-сетне вечерята завършва. Робите разчистват съдовете. Гостите стават и сега вече се смесват в множеството. Търговецът на жито се извинява и избягва в другия край на залата не по-малко отегчен от мен, отколкото аз от него. Промъквам се към предната част на помещението, стараяйки се да привлека погледа на Константин, но тълпата е прекалено гъста. Вместо това попадам сред кръг мъже, потънали в разговор. Те млъкват, когато им се натрапвам.

— Гай Валерий Максим. — Това е Евсевий в обшита със злато тога, не по-малко величествена от тази на императора. Отново отсянка на подигравка, когато произнася фамилното ми име. — Още ли не си открил истината?

— Чакам някой да ме просветли.

— Един от нашите братя во Христе беше пребит до смърт със статуя на философа Хиерокъл — обяснява Евсевий на останалите. — Прословут гонител на християните е стоял точно зад него. Императорът е заповядал на Гай Валерий Максим да намери убиеца.

Гроздът мъже около него започва да кима сериозно. Те са странна компания за един епископ: префектът на Константинопол, префектът на провизиите, който надзирава хлебните дажби, двама генерали, чиито лица са по-известни от имената им, и Флавий Урс, маршал на армията. Познавах го, когато беше трибун на Осмия легион.

Викахме му Флавий Мечката. На бойното поле носеше шапка от мечка кожа и огърлица от нокти и зъби. Той е нисък, широкоплещест, с могъщ гръден кош и гъста брада, която крие белезите по лицето му. Баща му е варварин, прекосил границата по време на хаоса преди управлението на Диоклециан, който след това влезе в римската армия, за да пречи на сънародниците си да го последват. Мисля, че синът е не по-малко гъвкав.

Той не долавя иронията на Евсевий и кимва одобрително.

— Генерал Валерий знае как да се оправя с престъпниците.

Да, предполагам, че знам.

Евсевий се измъква, за да се види с двама сенатори, които го заговориха. Изглежда познава всички събрани тук. Прекарвам още няколко минути с Урс и генералите, обсъждайки подготовката на персийската кампания, възможните резултати и дали могат да стигнат до Ктесифон през есента. *Точно както някога.*

Но има нещо различно. Тези мъже са на върха на своята власт — би трябвало да трептят от увереност. Вместо това изглеждат сковани и нерешителни. Дори докато разговарят с мен, очите им се стрелкат из залата. В началото предполагам, че просто са отегчени. Но те не търсят някого, с когото да разговарят, а наблюдават всичко. Кой чие рамо докосва. Кой се усмихва и кой се мръщи или кима. Кой пуска шега и кои се смеят.

Най-могъщите хора в империята, а са сковани от страх. Императорът е колос — ако падне, клането ще бъде кърваво и безразборно.

Обръщам се към Урс.

— Вчера се сетих за Луций Север. Помниш ли го?

Дали е от светлината на лампите, или Урс ми намигна? Иначе мрачното му лице остава непроницаемо.

— Обаждай се.

Тълпата оредява. Хората се измъкват, измисляйки извинения. Никога не е било така. Продължавам към предната част на залата, обаче, изглежда, Константин вече си е тръгнал — без да се сбогува и сам.

Мисля си да направя същото. Не зная защо той ме покани тук, но това бе една пропиляна вечер. Обръщам се да си вървя и се озовавам пред един от дворцовите евнуси. Той не казва нищо, но ме поканва с

ръка към странична врата, изкусно скрита зад една от колоните. Две дузини ревниви очи виждат как съм повикан и го отбелязват.

След дима, благовонията и горещината в залата нощният въздух ме пречиства. Евнухът ме води през празния двор, под арка и по протежение на аркада, докато се изправяме пред врата. Лампи горят в скоби на стените; стражи от Школата стоят изпънати, напомнящи привидения в своите бели униформи. Евнухът почуква, чува нещо неразбираемо отвътре и ме поканва с жест да вляза.

Разбира се, аз очаквам Константин. Вместо това се озовавам пред сестра му Константиана, седнала като стара жена на плетен стол с одеяло на раменете. Това трябва да е нещо като гардеробна: върху мебелите са пръснати дрехи, чифт червени обувки са изритани в ъгъла. Две момичета робини са клекнали до нея и свалят слоевете мазила и пудра от лицето ѝ като работници, реставриращи статуя.

Тя е вторачена в сребърно огледало на тоалетката си, без да поглежда към мен.

— Чувам, че имаш нова задача от Август — казва без въведение. Винаги „Август“, никога „Константин“ или „брат ми“. — Не мислех, че някога отново ще те използва.

Продължава да се взира в сребърното огледало на тоалетката, без да поглежда към мен. Технически тя е полусестра на Константин, макар между тях да няма дори полуприлика. Лицето ѝ е дълго, овално и плоско; смятат я за красива онези мъже, които си падат по липсата на изразителност. Носи косата си сплетена на сложни плитки, вдигнати на главата ѝ и навити на панделка от слонова кост — прическа, прекалено младежка за жена, която приближава четирийсетте.

Не мисля, че забележката ѝ изисква отговор, затова не казвам нищо. Едва ли е изненада, че се интересува от смъртта на Александър. Изглежда цял Константинопол говори за това.

— Казаха ми, че сега Август те кара да разследваш убийства. Сигурно е разнообразие да не ги извършваш.

Покланям се и фиксирам погледа си върху картината на стената зад нея. Трите богини на грацията и красотата: Аглая, Ефросина и Талия — напразна надежда в това помещение.

— Подчинявам се на Август за всичко. Винаги.

Докаато изстъргва грима, една от робините натиска прекалено силно. Константиана изскимтява; червено петно изскача на избелената

й буза. Без да се обръща, тя протяга ръка през насажденията и плясва умело момичето по лицето.

— Вчера те видях на черква с Евсевий от Никомидия — подхвърлям аз.

Никаква реакция. Защо да се оправдава пред мен?

— Той ще спечели много от смъртта на епископ Александър.

— Той ще спечели много, каквото и да се случи. Евсевий е изключителен човек и го очаква блестящо бъдеще.

— Освен ако не бъде обвинен в убийство.

— Няма да посмееш.

Сещам се за охраната пред вратата. Ако съм научил нещо, което няма да се хареса, дали ще си тръгна жив?

— Константин поиска да открия истината — колкото и да е невероятна.

Започвам отново да оглеждам трите грации. Художниците, които са ги нарисували, са направили странен избор. Аглая е възрастна жена с дълги сребристи коси и лице, което изглежда така, сякаш някоя усмивка ще го разруши. Ефросина прилича забележително на жената пред мен — едно по-младо превъплъщение, чиито горди очи показват колко е далеч от благоразумието. Талия е единствената, чието цветущо лице подхожда на името ѝ^[1], макар да личи, че е прерисувано, и то неумело, така че сега главата ѝ не е на една линия с тялото. Все едно гръбнакът ѝ е строшен.

Константиана забелязва, че съм се разсеял.

— Слушаш ли ме?

— Прости ми — извинявам се аз. — Спомних си твоята сватба.

Милано — февруари 313 г. — двайсет и пет години по-рано...

Декларацията, която прокламират, започва така: *Когато аз, Константин Август, и аз, Лициний Август, щастливо се срещнахме в Милано и обсъдихме всички въпроси, свързани с общественото добруване...*

Константин и Лициний — последните двама императори. Те идват в Милано шест месеца след победата на Константин при Милвийския мост, за да разделят света помежду си. За да циментират своето съдружие, Лициний ще се ожени за Константиновата сестра

Константиана. Никой не споменава, че последният човек, сключил брачен съюз със семейството на Константин, сега е безглав труп на дъното на Тибър. Поводът е щастлив.

Обаче не и за мен. По време на кампанията бях дясната ръка на Константин. Сега, когато битките са спечелени, няма голяма нужда от мен. Свещеници и жени изпълват двора. Носи се слухът, че богът на християните е избрал Константин, или обратното, и свещениците са го накацали като мухи еднокрако куче. А що се отнася до жените — не може да вдигнеш сватба без тях.

— Предпочитам всеки ден да срещам банда мародерстващи готи, отколкото да се опитвам да разбера тия жени — обявява Константин един ден след вечеря. — Плашат ме повече от всяко бойно поле.

Ами тогава ги отпрати, казвам си аз. Но той не мисли като мен.

Константиана изглежда лъчезарна, истински щастлива. На двайсет и четири сигурно се е тревожила, че ще си остане стара мома, част от никога неключена сделка. В един момент дори се понесоха слухове, че Константин може да ми я предложи. Сега е сестра на един август и съпруга на друг — човек би си помислил, че е най-могъщата жена в света.

Фактически тя дори не е най-могъщата жена в гардеробната. Зад нея е застанала Константиновата майка Елена и ръководи робините, които решат и закрепват с фуркети косите на Константиана, докато Фауста, съпругата на Константин, се излежава на една софа и подмята остри комплименти. Колко се бил поправил външният вид на Константиана, след като ѝ вдигнали косите; колко добре прикривала роклята плоските ѝ гърди; колко приятно било да видиш зряла булка. Аз и Крисп сме в стаята, чакайки да ескортираме Константиана на сватбата, но това не ги спира. Свикнали са да говорят пред деца и слуги.

Фауста и Константиана приличат на статуи от едно и също ателие. И двете са родени от августи и отгледани в дворци, смеят се по един и същи начин, държат се по един и същи начин, по един и същи начин накланят глави и се цупят, когато не получат онова, което искат. Почти сигурно са роднини, макар че ще ти трябват яки ножици, за да пробиеш заплетените клони на императорското родословно дърво.

Елена е различна от тях. Издигнало се само обикновено момиче, чийто съпруг става Август. Тя носи сребрилата си коса дълга, като

предизвикателство срещу възрастта; не е красива като другите две, но лицето ѝ е безкрайно по-силно.

Вратата се отваря с трясък. Има само един мъж, който може да влети на тази среща по такъв начин, и това, разбира се, е Константин. Оглежда трите жени, зърва ни с Крисп в ъгъла и впива поглед в нас.

— Валерий, нужен си ми.

Константиана се обръща на стола си.

— Нещо не е наред?

— Лициний създава неприятности. Все още е готов да проявява търпимост към християните, но иска да изпратя Крисп обратно в Никомидия като заложник.

— Не — казва Елена.

— Това със сигурност не е кой знае какво искане — обажда се Константиана.

Константин, който не отстъпва пред никой мъж на земята, полага усилия да не се подчини на майка си.

— Не беше толкова придирчива, когато ме изпрати в двора на Галерий — оплаква се той.

— Това беше цената баща ти да бъде издигнат за Цезар. Нужен залог. Сега ти притежаваш всичко. Не е нужно да поемаш този риск.

— Говориш така, сякаш моят бъдещ съпруг е едва ли не убиец — възразява Константиана. — Защо племенникът ми да не дойде и остане при нас на изток?

Можеше да си го спести. Елена отива при Крисп и го обгръща, сякаш да го защити. В момента той е на тринайсет и расте бързо, има непринудено държане и винаги е готов да се усмихне — затова е любимецът в двореца.

— Единственият ти син — припомня Елена на Константин.

— Единственият ти син *засега*. — Фауста се изтърколва по гръб на софата и се потупва по корема, който най-сетне е почнал да се издува под роклята ѝ.

От опит знам, че няма нищо по-самодоволно и неспокойно от бременна императрица.

Това не впечатлява Елена. За нея собственият ѝ развод е незаконен. Децата на Констанций от втората му жена не са нейни: значи децата на Константин от втората му съпруга няма да бъдат нейни внуци, независимо чия кръв тече в техните вени. Императорско

семејство е само нейното с Констанций: Константин ще е този, който ще опази нейното наследство, а Крисп ще го укрепи.

— Мога да отида в Никомидия — обажда се Крисп, — ако се налага.

Константин отхвърля предложението.

— Лициний просто опитва да получи по-добра сделка. — Замисля се за миг. — Дали да не му предложи дополнителна провинция? Например Мизия?

— Ако му предложиш земи, ще си помисли, че възнамеряваш да си ги вземеш по-късно — изтъквам аз.

Споглеждаме се с Константин зад гърба на Константиана.

— Нима христијаните са толкова важни, че си готов да провалиш сватбата ми? — изстенва Константиана.

Робите продолжават, без да обрџчат внимание на нашия спор, закрепвайки оранжевото ѝ було с фуркети и пристягајќи колана на роклята, докато ние обсъждаме дали сватбата ќе се състои.

— Трябва ли да споменаваш христијаните? — питам аз. — Защо не направиш декларацијата по-неясна — религиозна слобода за всички, без да се изтъква никој конкретно.

— Не — обажда се Елена отново. — Кой ти даде победите? Чий знак изрисува на щитовите на својата армија, кога победи Максентий?

Прекосявам стаята и се заглеждам през прозореца.

— На Лициний не му пука за христијаните. Той просто иска да бџде успокоен.

— И как да го успокоя?

— Нищо не му предлагај. — Възмутен хленч от Константиана. — Нищо повеќе от онова, което вече си дал. — Кажи му, че предложението ти е справедливо и че да иска повеќе, говори за липса на доверие.

Константин обмисля казаното.

— Ами ако откаже?

— Отседнал е в твоя дворец, на твоя земя, пазен от твоята армија. Ако сега се откаже от брака, ужасно ќе те затрудни.

Оставям усложненията неизречени. Не искам да обиждам Константиана пред прага на сватбата ѝ. Но тя не е глупава. Без армија, провинции или пари, които да хвърли в този спор, тя използва оръжието, с което располага: избухва в плач.

— Не може ли поне веднъж в живота си да направиш сватба, без да мислиш какво ще спечелиш от това? Сякаш и в брачното ни ложе искаш да легнеш!

— Не, не искам! — Константин се впуска напред и я прегръща бащински. — Лициний усложнява нещата. Обаче Валерий е прав: предложението е почтено и той сигурно ще го разбере. — Още една прегръдка. — Няма да иска да те изпусне.

Една императрица не би трябвало да плаче. Сълзите на Константиана съсипаха грима ѝ. Половин дузина робини се втурват, за да поправят щетите, пудрят и оцветяват, докато поправките вече са незабележими. Когато спускат булото ѝ, бурното допреди малко лице не показва нищо друго, освен ярко пролетно слънце.

Тя не знае, че вече съм получил заповед да замина за Балканите и да разузная за най-добрите места, където една армия може да се снабдява, да лагерува и се сражава.

Сватбата започва и е толкова пищна, колкото булката и женихът заслужават. Заключение гласи: *Нашата цел е да разрешим не само на християните, но и на всички останали свободата да почитат която религия желаят; които и божества да обитават небесата, нека бъдат умиротворени и благосклонни към всички поставени под наша власт.*

Християните са толкова щастливи, сякаш техният Бог се е спуснал от небесата и е започнал да раздава благословии във форума.

— Това е начало — скромно отбелязва Константин. — Има още много работа.

Константинопол — април 337 г.

— Сватбата ми... — Бледа усмивка напуква пудрата по лицето на Константиана, макар със сигурност да не е предназначена за мен. — Почти я бях забравила.

— Щастлив ден.

— Купих на брат си време да се приготви за следващата война. И двамата го знаем — днес. — Тя ме поглежда съжалително. — Знаеш ли, че имаше време, когато Август обмисляше да ме омъжи за теб?

— Не, нямах представа — отговарям аз честно.

Маската на лицето ѝ се възстановява. Вратата към миналото се захлопва.

— Знаеш, че другата седмица Август заминава на военна кампания. Когато замине, ще докладваш на мен. Каквото и да откриеш.

Тръгвам си за къщи без придружители и без да обявят, че напускам вечерята. Може би трябва да съм по-предпазлив. Когато се приближавам към къщата си, нещо се размърдва пред вратата. Твърде дългото време, прекарано в двореца, ме е направило неспокоен. Отдръпвам се, спирам, оглеждам сенките.

Там има някого.

— Нима искаш да обереш един старец? — провиквам се аз. Сега ми се ще да не бях толкова суетен да се разхождам без бастун.

Една фигура влиза в кръга светлина, която лампата над вратата ми хвърля. Облекчение се разлива по тялото ми, когато разпознавам Симеон.

— Можеше да изчакаш вътре.

Изглежда изненадан от тази мисъл. С толкова плашещо име ли се ползвам?

— В черквата днес е влязъл някой — не го видях — и е оставил пакет на стъпалата. Вътре имаше съобщение.

Подава ми плоска восъчна плочка. Вдигам я към светлината:

„Гай Валерий Максим,

Утре на свечеряване бъди при статуята на Херкулес.

Мога да ти дам нещо, което искаш.“

Няма име, нито подпис. Восъкът е сух и ронлив.

— Кога е оставено?

— Следобед.

— Някой видя ли човека, който го е оставил?

— Нищо не си спомнят.

Разбира се, че не си спомнят. Отпращам Симеон и му казвам да дойде утре отново. Денят се оказа твърде дълъг. Преди да заспя, последната ми мисъл е за Константиана — приведена жена, остаряла без време, без да има дори спомени за утеха.

Моята сватба. Почти я бях забравила.

Как ще разкрива убийство в Константинопол? Градът е пълен със счупени статуи и счупени хора; живот, смазан от ежедневното насилие като камък под длетото на каменаря. Когато и да попиташ, никой нищо не си спомня.

---

[1] Имената на грациите (харитите) означават на гръцки: Аглия — сияйна, Ефросина — благоразумна, и Талия — цветуща. — Б.ред. ↑

21.

Прищина, Косово — днес

Аби стоеше в пасажа от другата страна на улицата и наблюдаваше своя жилищен блок. Беше там от половин час, оглеждайки се за опасности и събирайки смелост. Всички паркирани автомобили бяха празни; никое от пердетата към улицата не помръдваше. Преди двайсет минути беше видяла Анука да излиза от входа със спортния сак през рамо. Значи щеше да разполага поне с един час.

Със сърце в гърлото прекоси бързо улицата, отключи и влезе в сградата. Не започнаха да вият сирени; не се чу свирене на автомобилни гуми; никой не изкрещя името ѝ. Понесе се нагоре по стълбите към своя апартамент. Точно когато ръката ѝ се готвеше да хване дръжката, забеляза угълчето на лист, пъхнат под вратата.

За миг се замисли дали да не хукне надолу по стълбите, след това до летището и да се прибере в Лондон. *Не бъди глупава*, смъмри се тя. Ако някой чакаше вътре, нямаше да остави бележка, с която да издаде присъствието си. Аби отключи и влезе.

Жилището беше празно. Тя вдигна бележката и я разгъна.

„Чух, че си се върнала. Да се видим на по питие.

Джесъп.“

Следваше телефонен номер с косовски код. Аби сгъна листа отново и го пъхна в джоба. Бележката плачеше за петдесетина въпроса, но сега нямаше да мисли за тях. Отиде в спалнята и намери автомобилните си ключове в чекмеджето, където ги беше оставила преди месец. Колата също си беше на мястото — зад ъгъла пред малък супермаркет.

Аби влезе в магазина и се престори, че разглежда списанията, докато всъщност наблюдаваше улицата за очите, които сигурно я

търсеха, докато успя почти напълно да се убеди, че няма такива.

По истинска магистрала Феризово щеше да е на петнайсет минути с кола от Прищина. По Е65 в южна посока пътят отне на Аби почти цял час. Това можеше да ѝ осигури време за мислене, но тя беше прекалено заета да оцелее. Двулентовият път беше основната артерия на Косово за връзка с външния свят, претъпкана във всеки час на денонощието с камиони, коли, автобуси и дори от време на време по някоя каруца. Колоните пълзяха и ако се появеше пролука, веднага я заемаше някой след самоубийствено надминаване. На мостовете жълти табели указваха скоростта на танковете — напомняне, че страната все още е окупирана.

„Бондстийл“ — най-голямата военна база на САЩ на Балканите, беше разположена сред вълнистите хълмове под заострения шпил на планината Люботрън — по-известен сред войниците като Маунт Дюк. Аби остави колата си на паркинга и тръгна по тясната алея между оградата от телена мрежа и високите бетонни блокове за противовзривна защита. Вляво от нея високо укрепление от пръст се простираше по границите на периметъра и на нея ѝ хрумна, че първичното устройство на военния лагер не се е променило от хилядолетия.

Пропускът беше сграда от гофрирана ламарина без прозорци, със стени, боядисани в червено, и рентгенови устройства. В мига щом влезе, един латиноамериканец в кафява униформа я заговори. Надписът на ръкава му гласеше „Военна охрана“. Запита се защо най-могъщата армия на света се нуждае от охрана и срещу кого. Той попита за пропуса ѝ и загледа неразбиращо, когато тя не можа да го покаже.

— Аз работя в ЕУЛЕКС — обясни Аби. — Трябва да се срещна с един от вашите войници. Специалист Антонио Санчес.

Още по-голямо смайване. Приблужи висок чернокож сержант.

— Госпожо, проблем ли има?

Нещата тръгнаха на зле много по-бързо, отколкото беше очаквала.

— Не, няма проблем. Просто трябва да говоря с един от войниците ви тук — специалист Санчес.

— От Министерството на правосъдието — допълни пазачът.

— Загазил ли е?

— Не, няма такова нещо.

— Искате ли да напишете оплакване до неговия командващ?

— Това не е...

— Имате ли разрешение за достъп до класифицирана информация?

— Аз...

— Госпожо, по-добре да дойдете друг път — обяви сержантът твърдо. Надраска някакъв номер на парче хартия ѝ и го подаде. — Това е телефонът на отдел „Връзки с обществеността“, ако искате да направите оплакване.

— Благодаря.

Тя се затътри обратно по пътеката сред група местни работници и чистачи, които бяха приключили за деня. Не ѝ се искаше веднага да потегли обратно, затова седна в кафенето от другата страна на пътя и пред чаша кафе започна да гледа как облаците се трупат над долината. Тази част от света май получаваше не само своя дял от бури, а и нечий чужд.

Помисли си, че Майкъл никога не би позволил това да го спре. С обаяние щеше да измъкне пропуск от пазача или просто щеше да влезе с приказки, шеги и бутилка уиски. Тя разигра разговора отново наум и изстена. Как е успяла да се превърне в такъв мизерен неудачник? Загледа се през витрината в бетонните стени и наблюдателните кули. Не беше място, където би проникнала с взлом.

Изпи си кафето и взе решение. В кафенето имаше обществен телефон: използва го, за да набере номера от бележката на Джесъп. Той вдигна почти на секундата.

— Радвам се да те чуя.

— Какво правиш в Косово?

— Бих могъл да ти задам същия въпрос. — Не беше нито ядосан, нито заплашителен. Стори ѝ се, че звучи съчувствено. Аби се насили да сдържи подтика си да му отвърне със същото.

— Марк тук ли е?

— Заседнал е в Лондон. — Тонът на Джесъп не издаваше особено съжаление от този факт.

— Трябва да те видя.

— Значи сме двама.

Срещнаха се в бар „Деветдесет и едно“. Майкъл се бързикаше, че бил един миниатюрен ЕУЛЕКС: безупречна кръстоска между френско кафене и английска кръчма, сбутан в сграда от югославско време с избити по време на войната и още неподменени прозорци по горните етажи. Беше топло и оживено, но Аби би предпочела някое не толкова публично място. Това беше прищинският отговор на заведението на Рик в Казабланка: рано или късно всеки дипломат, бюрократ, журналист или шпионин минаваше оттук. Разпозна германските съдии, задълбочени в разговор с началника на полицията; на друга маса главният секретар на ЕУЛЕКС се хващаше на бас за мач от английската висша лига с колега от отдела за връзки с печата.

Джесъп беше седнал на маса в тъгла и гледаше мача. Пред него имаше бутилка албанска бира „Пея“ и чаша „Гинес“ — и двете недокоснати. Той й помахна, щом я видя — сякаш срещата им е най-естественото нещо на света, а когато седна, бутна бирата пред нея.

Спомни си вписването в тефтерчето на Майкъл: *Джесъп, 91.*

— Често ли идваш тук?

— Когато съм в Прищина.

— Нали си чувал слуха, че ЦРУ са монтирали бръмбари във фасонките на лампите?

Той извади диктофона от джоба си и го изгледа с престорена тъга:

— Значи няма да имам вече нужда от теб.

Аби сложи чантата си на масата и я отвори.

— Ще ни спестя още неприятности. Взemi онова, което искаш да откраднеш.

Джесъп не й обърна внимание.

— Предполага се, че си в отпуска по болест. Защо се върна в Косово?

— Опитвах се да избягам от хора като теб.

Ако заяжданията й го дразнеха, не позволи да му проличи.

— Занесохме огърлицата при някакъв многознайко в Британския музей. Той установи, че наистина е римска огърлица от четвърти век. Истинска, а не имитация.

— Мога ли да си я получа?

— Тя е в Лондон, но ако ми кажеш истината как е попаднала у теб, може да ги помоля да я пратят по куриер.

Тя се вторачи в лицето, коравите черти и практичната му подстрижка. Нямахше му доверие.

— В Лондон ви казах истината. Майкъл ми я даде. Не каза откъде я е намерил.

— Знаеше ли, че се интересува от антики?

Но нея тази посока на разговора не я интересуваше.

— Сега е мой ред — парира го тя. — Защо седмица преди да умре, си се виждал с Майкъл тук в бара?

Джесъп беше прекалено добър професионалист, за да изглежда учуден.

— Той ли го спомена?

— Намерих бележка в негово тефтерче.

Той отпи от гинеса и изтри пяната от горната си устна.

— Чудесно е, че човек може да пийне чаша истинска бира — отбеляза без връзка с разговора им.

Тя не се усмихна.

— Защо се срещнахте?

— Хубаво — тъй като се разбираме добре, защото сме честни един към друг — аз съм от специализирания отряд за борба с контрабандата. Срещнах се с Майкъл, за да обсъдим трафика на оръжие.

— За вас ли работеше?

— Смяташе, че представлявам руски бизнесмен, който иска да внесе в Обединеното кралство произведени в Украйна АК-47. — Той издържа втренчения ѝ поглед, чакайки я да разбере. — Щеше да ми помогне.

Барът се разтресе от радостни възгласи. На телевизионните екрани отборът домакин беше успял да се докопа до изравнителен гол. Аби не отместваше поглед от Джесъп. Искаше ѝ се шумът да промени онова, което каза, да го върне обратно, да го заглуши. Отпи голяма глътка бира, горчица и киселеца в устата ѝ. Нищо не се промени.

Играта започна отново, сега още по-оспорвана.

— Имаш ли доказателства? — попита Аби. — Ти си се преструвал, за да можеш да го вкараш в капан. Може и той да е правил

същото.

— Имаме достатъчно доказателства. Следили са го с месеци.

Лицето му не даваше никаква надежда. Аби блъсна стола си назад и хукна към тоалетната. Когато излезе пет минути по-късно с мокри очи и зачервена кожа, Джесъп още беше там. Не беше докоснал бирата си в нейно отсъствие.

— Какво искаш от мен? — прошепна тя. — Майкъл е мъртъв. Кого продължавате да преследвате?

— Има един човек на име Золтан Драгович...

— Срецнах го.

Сега беше ред на Джесъп да се смае. Попадение. Аби изпита мрачно удоволствие от случилото се.

— Миналата седмица ти не знаеше името му...

— Хвана ме в Рим. Не трябваше ли да ме следите, а?

— Проблеми с юрисдикцията — измърмори Джесъп. — Продължавай.

— Неговите хора ме набутаха в кола и ме отведоха на място, което приличаше на музей. Подобно на вилата му в Черна гора. Сметнах, че ще ме убие.

— Какво искаше?

— Какво общо има с Майкъл?

Джесъп въздъхна.

— Драгович е най-големият трафикант на хора, оръжия и наркотици на Балканите. Майкъл работеше в митническата служба на най-пропускливата страна в региона. Трябва ли да го казвам?

Тя още не можеше да проумее. Каза си, че не може да повярва. Но дълбоко в себе си, в най-тъмните ъгълчета на душата си знаеше, че в това има логика. Никога несекващият поток пари у Майкъл, колата и ваканциите, които бяха екстравагантни дори по мерките на работещите в Прищина западноевропейци. Вилата. Един спомен проблесна в главата ѝ, освободен от мрака и отричането, които толкова дълго го бяха замъглявали.

— Онази нощ във вилата — започна тя бавно. — Събудих се и излязох навън. Майкъл беше при басейна с мъжа, който го уби, но те не се биеха. Разглеждаха заедно нещо. Едва като ме видя, онзи нападна Майкъл. — Спомни си първия въпрос на Джесъп. — Драгович искаше да научи защо съм оцеляла.

— Сметнали са те за мъртва. И не бяха далеч от истината.

— Не. — Аби щипна кожата на челото си с показалец и палец, опитвайки се да отблъсне болката, която блъскаше отвътре. — Драгович каза, че е имало още някого. Човекът, който бил изпратил, не се върнал, а труп също нямало. — Тя вдигна очи. — Вярно ли е?

— Полицията откри само трупа на Майкъл. Предполагам, че другият тип може да е бил отнесен в открито море.

— И така да е, кой го е убил? — Аби погледна надолу. Беше си изпила бирата, без дори да усети вкуса ѝ. — Какво искате от мен? — попита тя отново.

Джесъп се протегна през масата и взе ръцете ѝ в своите. Тя се опита да ги дръпне, но той я държеше здраво и не пожела да я пусне.

— Погледни ме. — Аби извъртя глава като капризно дете, отказвайки да го погледне в очите. — *Погледни ме.* Смяташ, че смъртта на Майкъл е краят на нещо? След тази нощ Драгович се е побъркал. Рутината е отишла на кино. Отвлича те, завеждат те при него — това не е част от плана. Някои от неговите най-близки съдружници никога не са се срещали с него, защо ти?

Никога ли не си се питала защо не си мъртва?

— Сред хората на Драгович се носят слухове. В каквото и да е бил забъркан Майкъл, било е нещо огромно — далеч надхвърлящо дребната контрабанда, в която го бяхме уличили. И нямаме ни най-малка представа за какво може да става дума.

Тя престана да се дърпа и се вторачи в него, потърси утеха в очите му, но не откри такава.

— Аз също не знам. Дори не знам защо съм жива.

— Имаш нещо.

Аби посочи чантата си.

— Всичко, което притежавам на този свят, е тук вътре.

— Върни се назад. Нещо, което Майкъл ти е казал? Нещо, което ти е дал?

— Предполагам, че може да е оставил нещо в апартамента ми.

— Претърсихме го много грижливо. — Видя изражението ѝ. — Извинявай, но теб те нямаше, за да ни отвориш.

Тя отново опита да издърпа ръцете си и този път той я пусна. Една мисъл започна да се оформя в главата ѝ, път, извеждащ от

лабиринта, който Джесъп, Майкъл и Драгович бяха издигнали около нея.

— Можеш ли да ме вкараш в база „Бондстейл“?

22.

Константинопол — април 337 г.

Поредният залез; прахолякът на още един ден започва да се сляга. Дюкянджиите пускат кепенците, а грънчарите гасят огньовете за през нощта. Зад затворени врати джебчий свиват и отпускат пръсти, убийци острят ножове, а ревниви жени стриват отрова във виното на своите съпрузи.

Чакам на хълма, докато гледам как бакърената светлина на слънцето оцветява морето долу. Стоя на пост, патрулирам границата между деня и нощта. Не зная кого търся; надявам се, ще разбера, когато го видя. Сам съм. Симеон искаше да дойде, но аз го отпратих. Историята му за съобщението, оставено в черквата, трудно може да се нарече правдоподобна — обаче съм любопитен да видя къде ще ме отведе.

Статуята на Венера стои на малък площад на южния склон на града, издигащ се над морето, където се пресичат пет улици. Обикновено проститутките го използват като място за срещи, но тази вечер не са толкова много. Може би моето оглеждане ги прогонва.

Подобно на всички постови, мислите ми се отвличат и аз започвам да си спомням...

... как се изтърколвам от леглото в мрака, навличам грубия вълнен плащ, гледайки да не събудя останалите. Нощта е толкова студена, че повърхността на водата е замръзнала и се строшава. Днес е най-тъмният ден в най-тъмния месец на едно от най-мрачните места на света.

Константин отваря вратата и ние се измъкваме. През парадния плац, покрай задната част на главната квартира и оборите. В този час на деня светът е само миризми и звуци: пушек от дървата в печките, овче блеене от кошарата, докато очакват касапина, мляскането на коне,

които дъвчат сено в обора. Главната порта е заключена, но има страничен вход в източната кула, а постовият е заспал.

Отвъд стените заскрежената трева скърца под ботушите ни. Прекосили сме граница — намираме се отвъд края на света. Изкатерваме се по насипа пръст, спускаме се в долината, прекосяваме реката и се изкачваме по отсрещния хълм. Сърцето ме боли от студа, но това е хубава болка — чиста и неопетнена.

На върха на хълма растат групичка брези и една бодлива зеленика. Сега в небето се е появила светлина, но още не е слънцето. Константин спира, обръща се към най-синята част от хоризонта и чака. Влажният му дъх образува ореол от пара около главата му.

— Ако трибунът разбере, че сме напуснали лагера без разрешение, една седмица ще даваме нощен караул — оплаквам се аз (този спомен от нашия живот трябва да е много ранен; не мисля, че сме на повече от шестнайсет). — Може да стане и по-лошо. Ами ако ни намерят местните — двама римски войници от погрешната страна на стената?

Константин вади меча си и посочва хоризонта, след това се завърта и показва зад нас.

— Знаеш ли каква е разликата между тук и там?

— По-хубави жени? — шегувам се аз.

Той посочва към укреплението, което смътно се различава на хребета зад нас.

— Стената. Зад нея никой не се страхува от нападение. Отпред няма нищо, което си заслужава да бъде защитавано.

— Значи това те кара да се чувстваш по-добре, докато стоиш тук и мръзнеш до смърт, слушайки сенките?

Той не ми обръща внимание.

— Знаеш ли защо?

— Какво защо?

— Защо империята означава мир?

— Защото нашите армии изкарват с бой желанието на всеки, който иска да воюва с нас.

— Заради установения ред. — Той продължава да гледа укреплението зад нас. — Нашата империя има четиринайсет хиляди мили граница и на всяка една от тях има укрепление, което изглежда така, а вътре има мъже, които говорят един и същи език. Независимо

дали край Дунав, Нил или английската Тайн, ти ядеш същата храна, чуваш същите песни, възхваляваш същите богове.

Потропвам с крака и се питам как ли бих обяснил евентуалните измръзвания на центуриона?

Константин се обръща към мен.

— Защо се молим на боговете?

Търкам очи — прекалено съм сънлив, за да водим подобна дискусия. Черното небе над нас омеква до императорско алено.

Но Константин очаква отговор.

— Да избегнем нещастieto?

— Точно така. — Точно това е искал да кажа. — Може би обаче трябва да очакваме повече от нашите богове. В края на краищата са богове!

— Те са ревниви прелюбодейци и убийци — отцеубийци, братоубийци, детеубийци. Освен това имат странна наклонност към дивацината.

— Стари богове. — Той ги отхвърля по същия начин, както отправя старите хора. — Знаеш ли, има един гръцки философ, сега му забравих името, който казва, че старите богове са просто разкази — действителни хора, чиито легенди са били преувеличавани в течение на вековете, докато не сме започнали да си мислим, че са богове.

Докосвам железния амулет, който нося на врата си, моя амулет за късмет, дето трябва да ме пази от злото.

— През последните петдесет години нашите владетели се държаха като тези богове и едва не изгубиха империята. Трябва да гледаме отвъд тях. Имаме нужда от по-висш бог.

— Промените започват отгоре.

— Старите богове са господари на мрака и съперничеството. Трябва да обожаваме бог на светлината. Единствен бог за един свят. — Той откъсва плод от бодливата зеленика и го смачква между пръстите си. Изглежда се е убол. — Светлината дойде в света и мракът не можа да я разбере.

— Какво е това?

— Чух го в столовата. — Гласът му звучи унесено. — Където и да си в империята, когато вдигнеш очи, виждаш слънцето и знаеш, че то е с теб. Топли гърба ти, кара посевите ти да узреят, осветява твоя път. Дори в най-дълбока зима то се завръща. Непобедимата светлина.

Обръща се на изток с протегнати ръце. Бледа светлина проблясва на хоризонта. Обаче засега слънцето не се издига и светът е все още в мрак.

Чудя се защо си спомням това. Не защото имаше значение покъсно. В историята на Александър не го пише, но историците, които ще са свободни да работят, когато си е отишъл, ще отбележат, че приносът на Константин за отбраната на империята беше отслабването на нейните граници. Той изтегли полевата армия и я съсредоточи дълбоко във вътрешността, оставяйки помощни войски и мобилизирани местни да ги пазят. Тъй като живеещите в граничните области контактуват свободно, половината от онези, които трябваше да държат въвн от границите, бяха техни роднини.

Все едно да оставиш корпуса на лодката да изгние, разчитайки на това, че имаш достатъчно канчета, за да я изгребеш, каза един приятел, който работеше в левантинското корабоплаване.

Но споменът упорства. Константин, който чака разсъмването с мокри от росата очи, решен да намери нещо по-добро отвъд хоризонта и убеден, че ще го постигне.

Примигвам. Някой върви по улицата към мен — здрав мъж, който е вдигнал качулката на плаща си, за да се защити от вечерния бриз. Вижда ме, спира, сваля качулката, под която се разкрива снопче бяла коса върху покрит със старчески петна скалп. Аврелий Симах.

— Какво правиш тук? — питам аз.

— Вървя — плъзга той очи по мен. — Това е повече от онова, които ти правиш.

— Аз чакам някого.

— Още ли чакаш, за да научиш кой е убил Александър Киренски? Август ще изгуби търпение.

Слушам го с половин ухо, докато се чудя защо ли е тук. Той ли е човекът, с когото трябва да се срещна? Със сигурност не се държи така, сякаш е очаквал да налети на мен.

— Говори ли с християните? — настоява да научи.

— Те ме посъветваха да говоря с теб. Особено твоят приятел Порфирий, който знае няколко интересни истории за гоненията.

Симах завърта очи.

— Няма нищо, което християните да обичат повече от това да ти разказват собствените си минали злодеяния. Това им позволява да си мислят, че са по-добри, отколкото са били.

Не възразявам — но съм изненадан, че го чувам да казва подобно нещо.

— Смятах, че Порфирий ти е приятел?

— Беше мой гост. Когато стане на моите години, човек не го е грижа за измислицата приятелство.

Отново не възразявам.

— Знаеш ли в какво вярвам? — пита Симах спонтанно. — В Рим. Диоклециан не тръгна да ги преследва от злоба. Искаше да излекува империята — да сложи край на разделенията, които съсипаха много императори и позволиха на варварите да нахлуят. Смяташе, че ако успее да обедини Рим под една обща вяра, ще спаси империята. Константин има същия план, само че с друг бог. Това е всичко.

Отново си спомням зимната сутрин с Константин. Странно е, че се сещам точно сега.

— Да, Константин вярва в един обединяващ бог — съгласявам се аз, — но не се опитва да налага набожност с нажежено желязо и диба.

— Предполагам, смяташ, че това го прави по-благочестив. — Той размахва бастуна и накуцвайки се отдалечава изненадващо бързо. След шест крачки се обръща. — Мисли за Александър — предупреждава ме. — Каквото и да говорят за любов и мир, всяка религия има нужда от кървави жертвоприношения.

След още десетина крачи изчезна. През цялото време, докато разговаряхме, наблюдавах статуята зад гърба му да не би някой да се спотайва там. Сега ми е трудно да я видя: нощта бързо се спуска.

Но не толкова бързо, че да не я забележа. Висока слаба фигура — не повече от сянка между другите сенки — излиза из сумрака зад статуята. Спира, навежда се, сякаш да оправи връзката на сандала си, и тръгва отново.

Нова форма се е появила в мрака. Виждам ниските очертания на кутия или сандъче, лежащо на стъпалото до статуята. Бързам натам и го вдигам.

Това е кожена кутия за документи с месингови обръчи. Стените ѝ са издути; когато я вдигам, усещам тежестта ѝ. Пръстът ми проследява гръцките букви, издълбани върху дръжката от слонова кост.

АЛЕКСАНДРОС

Мъжът, който остави кутията, почти е изчезнал между две жилищни сгради — но там се вижда грозд светлини в края на пасажа — оброчни лампи горят пред малък храм. За миг силуетът му се очертава на фона на шарените светлини от пламъците като чудовище, което изпълзва от пещерата си. Висок и мършав, дългокрак, с къса туника.

Завива наляво и изчезва.

Бързам след него — колкото мога със старите си крака и кутията, която тежи. Надолу до храма, наляво нагоре по хълма. Би трябвало да е тъмно, но не е: дори през нощта градът сякаш грее с блясъка на собственото си съществуване. Но ако успея да го видя...

Боря се да запазя равновесие, крачките ми кълтят силно по паважа. Мъжът пред мен се обръща и ме вижда. В продължение на още няколко метра се опитва ме прогони със силата на желанието си или се преструва, че не ме е забелязал. След това проверява отново, вижда кутията в ръката ми и всичките му съмнения се разсейват. Хуква.

Не мога да ускоря ход много — със сигурност не и с кутията в ръка. Дали да не я хвърля? Дори да го направя, вероятно няма да мога да го хвана. Сега вече е почти на гребена на хълма и щом прекоси главната улица, може да изчезне в лабиринта от улици на стария град и да изчезне завинаги.

Тънка фигура в призрачнобяла туника изтичва покрай мен. Мъжът ми се струва познат, макар да не мога да видя достатъчно от него, за да съм сигурен. Онзи пред нас го вижда и сякаш се паникьосва. Поколебава се и накрая се шумгува в странична уличка. Не успява да избяга. Когато накрая стигам там, чувам сумтенето и ударите от бой с голи юмруци в мрака. Мъжът е хванат и сега се бори да се освободи от преследвача си на земята. Отскубва се и рипва като куче. Висока стена се издига покрай пасажа: мъжът подскача, хваща се за горния край и започва да ритва, за да се прехвърли през нея. Опитвам се да сграбча краката му, но той изпълва крак и ме улучва в лицето. Прескача стената и изчезва. Устата ми киселее от кръвта и е

изтръпнала от болка, но това не може да се сравни с яростта, че съм го оставил да избяга.

— Кой е той?

Симеон се надига от земята и търка рамото си. Бях му казал да не идва, но сега това вече няма значение. Трябва да се прехвърля през стената, но не мога да се справя сам. Карам го да приклепне под нея и да ми направи апашко столче, за да ме повдигне в тъмнината. Тухлите са студени и неравни; имам чувството, че ще ги изкъртя с голи ръце, ако те не се предадат първи. Ритам и се гърча като риба, за да се набера.

— Да помогна?

Успях. Оставам легнал върху оградата за секунда, за да си поема дъх.

— Подай ми кутията. — Това е единственото нещо, което спечелих. Няма да го оставя да се изгуби.

Симеон ми я подава нагоре.

— А сега отиди и намери нощната стража.

Той кимва и хуква обратно надолу по улицата. Стиснал кутията, аз падам зад стената. Коленете ми пукат, но не се строшават.

Озовавам се на строителна площадка. Един ден това ще стане добре обзаведена вила за някой придворен; в момента е бъркотия от ниски тухлени стени и плитки изкопи, които трудно се забелязват в мрака. Напрягам очи за беглеца, но нищо не виждам.

Доколкото мога да разбера, стената огражда целия парцел, но все някъде трябва да има вход. Тръгвам бавно по границите на парцела, оглеждайки мрака. Колкото повече се вглеждам, толкова повече очите ми се приспособяват и толкова по-сложна става картината. В мрака всяка талпа, колона или полуиззидана стена приемат формите на човек. Ако успея да стигна до входа преди него — все още има надежда да го хвана.

Следвам стената след един завой и още малко по-нататък. Ръката ми се плъзга по тухлите на оградата, попада в празнота, след това напипва дърво, панти и резе. Портата. Бутам я, но тя не помръдва; вероятно строителите са я заключили отвън.

Не е излязъл оттук. Може да се е покатерил обратно през стената, но не и без да вдигне шум. Това означава, че все още е тук, в капан с мен, като гладиатори на арената.

А аз все още нося Александровата кутия за документи, която ми тежи. Отдръпвам се от портата и слагам сандъчето в един ров зад висока до коленете стена, скривайки го с малко пръст. Всеки звук си играе с въображението ми, изкривено от страх, докато вече не знам какво чувам. Може и да бъркам — вероятно отдавна си е отишъл, а на сутринта аз още ще клеча тук сам в калта.

Повече не мога да понасям тишината.

— Тук ли си?

Никакъв отговор. Нощта поглъща думите ми.

— Кой си ти?

Нищо.

— Ти ли уби Александър?

Чувам тракане отдясно — шум от ритнати камъчета. Вероятно отново се беше раздвижил. Надничам внимателно над стената. Нощният бриз донася звука; мисля, че съзирам движение.

На четири крака пълзя покрай стената. Земята е осеяна с камъни, които не виждам, за да ги избягвам. Всеки път, когато се впиват в дланите и коленете ми, трябва да прехапвам устни. Стигам до купчина керемиди и за малко да ги бутна да паднат.

Почти стигнах. Виждам очертанията на главата му над нисък парапет. Тя леко помръдва, докато той поглежда на едната и другата страна. Не знае къде съм.

Скачам на крака и спирам победен — това не е човек, а кофа, окачена на въже от високо скеле. Когато духне вятърът, кофата помръдва. Ако се люшне прекалено силно, камъчетата в нея започват да тракат. Това съм чул.

Той го е знаел. Държал ме е в ръцете си през цялото време. Преди да се усетя, се оказва зад мен. Хваща ръката ми я извива зад гърба ми; протяга се покрай лицето ми, хваща въжето, което виси от скелето и го увива около врата ми. Ще ме удуши. Опитвам да се отскубна, но той е по-силен от мен. Кофата се удря в гърдите му, чакълът се търкаля като смъртоносно кречетало.

Изведнъж се чуват викове и светлини. Пламъци осветяват неравния терен. Симеон е довел нощната стража. Яки ръце издръпват моя противник от гърба ми. Въжето е развито, аз падам, зяпайки за въздух на земята. Когато успявам да се изправя, вече са накарали с ритници моя нападател да се подчини.

Отивам при тях и се вторачвам надолу. Подковани с цинтове ботуши го държат притиснат към земята. Той е мършав човек с късо подстригана посивяла коса, а от носа му тече кръв. Дори сега по лицето му играят гордо превъзходство и презрение, от които не може да се освободи.

— Защо остави кутията с документи под статуята?

— Кой е господарят ти?

Той подсмърча и избърсва с длан лицето си, размазвайки кръв по него. Черни очи гледат нагоре към мен, без да се отклонят.

Сержантът от нощната стража слага обувката си на ръката на мъжа и бавно започва да натиска. Нещо се строшава, мъжът изпищява. Това не е неразбираем животински рев, а име.

— Симаааах!

23.

Косово — днес

— Малко преди да умре, Майкъл е попаднал на хиляда и седемстотин годишен римски труп. Нямам представа как и къде. Американски войник на име Санчес му помогнал да го докарат.

На пътническата седалка Джесъп изглеждаше замислен. Колата беше негова, но след три произшествия на излизане от Прищина, избегнати на косъм, Аби настоя тя да шофира.

— Както може би си забелязала, Драгович го тресе римската треска — отбеляза Джесъп. — Луд е на тая тема. Знаеш ли, че се радва на прякора си Императора? На унгарски Золтан значи император. Драгович се държи така, сякаш е превъплъщение на Цезар. Ако Майкъл е имал връзка с него — а такава е съществувала — и е намерил нещо, останало от Римската империя, Драгович би бил очевидният купувач, на когото да звънне.

Ако Майкъл е имал връзка с него. Щом мъжът, когото си смятала, че обичаш, е корумпиран, и най-издирваният бандит на Балканите го държи в малкото си джобче... Тази мисъл беше отровна, твърде ужасна, за да я проумее наистина. Трябваше да я държи далеч от себе си, затворена в стъклен буркан, и да внимава да не се строши, защото ще я съсипе.

— Била съм в две от къщите на Драгович. — Това също беше неоспорим факт. — Той притежава повече римско изкуство, отколкото папата. Какво може да е открил Майкъл, което онзи е пожелал толкова силно?

— Според нашия човек в музея, огърлицата вероятно е от времето на управлението на Константин Велики, около 300 г. след Христа. Чувала ли си за него?

— Аха.

Още не знае за ръкописа в Трир, помисли си Аби. Задържа очите си на пътя, докато се разминаваха с камион, натоварен с дърва за горене.

— Както ти каза, той няма нужда от нови произведения на изкуството. Или пари. — Джесъп се загледа през прозореца в прелитащите край тях складове за скрап и строителни материали. — За да се разпали толкова обаче, трябва да е било нещо много специално.

Аби пусна чистачките, защото започна да пръска дъжд.

— Може би специалист Санчес знае за какво става дума.

Когато спряха на паркинга, дъждът се беше усилил и се лееше силно и безмилостно над базата „Бондстийл“. Хукнаха по пътеката между бетонните защитни екрани и телената мрежа. Докато стигнат пропуската, двамата вече бяха подгизнали.

Днес охранителите бяха други: нямаше кой да разпознае Аби, нямаше и възражения, когато Джесъп показва пропуската си. Капитан с висока яка на куртката ги посрещна и ги поведе към зелена „Тойота Ленд крузър“.

— Дошли сте, за да се срещнете със специалист Санчес?

— Нямаме уговорена среща — обясни Джесъп.

— Разквартируван е в Южния град. Ще ви закарам.

Аби се качи отзад и се вторачи през прозореца, докато пътуваха по широки улици от трамбована пръст. Накъдето и да обърнеше поглед, пейзажът от вълнисти хълмове се бе превърнал в замръзнала координатна мрежа от транспортни средства, подредени в редици бараки и прави улици, които ги свързваха. Спомни си, че някой ѝ беше разказал как американците разрушили два хълма и запълнили с пръстта долината, за да изравнят мястото.

В базата имаше нещо безутешно, въпреки огромните ѝ размери. Пътуваха няколко минути покрай редици кафяви бараки и с малки изключения не видяха жива душа. Нямаше танкове или хамъри: повечето автомобили, които се виждаха, бяха цивилни ленд крузъри като техния. На едно дълго парче земя имаше редица палатки, които служеха за хеликоптерни хангари — странно временни в този организиран пейзаж.

— Вярно ли е, че тук имате „Бъргър Кинг“? — попита Джесъп капитана.

— И един „Тако Бел“^[1]. Тук съм от единайсет месеца и никога не съм ходил там. — Мъжът се засмя. — Точно както у дома.

— И къде е това?

— Северна Дакота.

Ако се чувстваше засегнат, че го бяха пратили от другата страна на земята да поддържа реда между враждуващи от векове народи в страна, която вероятно беше с размерите на средна ферма в родния му щат, човекът не го показваше.

Аби се сети за Рим и се запита дали последните дни на империята са били такива. Малцина мъже далеч от дома, свили се в крепост, издигната за по-величави времена. А може би границите винаги са били такива: самотни отдалечени места, където в храстите се крият варвари и вали непрекъснато.

Капитанът паркира джипа от едната страна на улицата и ги поведе към дървената веранда в предната част на гъсто населените дървени бараки. Стигнаха до врата, почукаха и влязоха.

Специалист Антъни Санчес седеше на дървена койка и играеше с видеоконзола „X-бокс“ на четирийсетинчов телевизор, сложен на железен стол. Беше висок и широкоплещест, облечен в риза със защитен цвят, която беше достатъчно широка, за да има място за напомпаните му в спортната зала бицепси. Когато вратата се отвори, той се обърна да погледне и на екрана една състезателна кола излетя от пътя и избухна в огнено кълбо.

— Предполагам, че вие сте онези, заради които днес ми казаха да не излизам. — Кепето му беше килнато напред и козирката скриваше очите. Гласът на войника беше дрезгав, а чертите — изненадващо деликатни за силното му тяло.

— Ще ви чакам в колата — обяви капитанът.

Санчес натисна зеления бутон на конзолата. Без светлината от екрана помещението стана толкова сумрачно, че едва го различаваха. Мъжът се протегна към срещуположната койка и вдигна празна кутия от пица.

— Съжалявам, но нямаме бисквити, чай или нещо подобно.

Джесъп се наклони към него.

— Разкажи ми за Майкъл Ласкарис.

От Аби кепето се обърна към Джесъп, после към пода.

— Какво искаш да знаеш?

— Заедно сте занесли труп в Отдел „Изчезнали лица и криминологични изследвания“ — обади се Аби. — На описа стои

твоят подпис.

Кепето не помръдна. Дъждът барабанеше по покрива на бараката. Дълга шипяща съгласна се чу от устата на мъжа: може би сдъвкана ругатня или просто беше въздъхнал.

— От доста време не съм се виждал с Майкъл.

— Мъртъв е — обясни Джесъп.

Санчес си играеше с джойстика на конзолата, правейки безсмислени кръгове с него.

— Разкажи ни как се запозна с Майкъл.

— В бар.

— Типично за него.

— Дойде да ме намери тук в базата. Беше в цивилни дрехи, но мисля, че се ориентираше добре вътре. Почерпи няколко бирички и всичко беше готино. След това ми каза, че прочел един доклад за мисия, който бях вкарал в базата данни на ЕСН.

— ЕСН? — попита Джесъп.

— Екип за свръзка и наблюдение. Моята част. Излизаме в групи по трима с всъдеход и разговаряме с местните, захранваме с информация командването. Нали разбирате, строим мостове.

— За какво беше този доклад?

— На север, около Нотинг Хил. Това е една махала...

— Маха... какво?

— Махала. Селище, нали разбирате. Както и да е. Там разговаряхме с няколко типове и в този миг се появява един фермер на косовския си „Харли“. — Санчес забеляза, че отново не го разбират. — Не сте ли ги виждали? Взимат градински култиватор, слагат му колелета вместо крилчатите лемежи, отзад му закачат ръчна количка и се получава нещо като пикап. Викаме им косовски харлита.

— Знам за какво говориш — кимна Аби.

Джесъп имаше озадачен вид.

— Та този тип ни казва, че според него в земята на съседа му има скривалище за оръжие. Той бил добър гражданин, затова искал ние да знаем. Откровено казано, вероятно искаше полето за себе си. Но какво от това, нали? Отиваме и претърсваме, където ни е казал, и откриваме скрита врата и пещера с няколко ръждясали калашници и пистолети. Да, това е голяма работа, но не чак толкова голяма. Нещата излизат от контрол, когато осветяваме наоколо с фенерчетата си. Това място не е

обикновена пещера — то е гробница или нещо подобно. По стените има стари рисунки, а в средата голям каменен ковчег.

Дъждът блъскаше още по-силно. Всичко, което Аби виждаше от Санчес, беше силуетът му, очертан на фона на зарешетения прозорец.

— Тогава ли намерихте трупа?

— Не тогава. Бяхме на мисия. Прибрахме оръжията и извикахме да арестуват собственика на земята. Командирът остави човек на пост. След това се прибрахме. Всъщност това не беше нашият сектор — ние сме Бойна група „Изток“, а мястото беше доста на север. Отидохме там просто за да покажем добра воля.

Добра воля пред кого, учуди се Аби.

— Както и да е, описах случилото се в доклада и седмица по-късно Майкъл се появи в бара и ме помоли да види мястото. Казах му, че няма проблеми, но трябва да е през свободното ми време. Ходя само където ми кажат. И два дни по-късно сержантът ме вика и ми казва, че съм определен да съпровождам един цивилен, отиващ да установява факти. Беше малко раздразнен, защото това му съсипваше графика, но Майкъл беше един от онези типове, които правят нещата да се случват.

Можеш да повториш това.

— Поехме на север по посока Митровица и пещерата. Бойна група „Север“ беше сложила на пост един норвежец, но Майкъл носеше какви ли не документи и нямаше проблеми. Влязохме вътре с няколко лоста и чукове. Майкъл посочи ковчега и каза: „Давай да отворим това нещо“.

Дъждът беше отслабнал. Единственият шум в стаята беше шуртенето от улуците и водосточните тръби отвън.

— Имам две командировки в Ирак, преди да дойда тук, и съм виждал какви ли не гадости. Но това беше направо лудост. Вътре беше тъмно като в рог и се сетих за проклятието на Тутанкамон и подобните глупости, които бълва каналът „Дискавъри“. Капакът наистина беше тежък. Направо ми се откъснаха пръстите, докато го вдигнем. Особено когато се видя какво има вътре.

— Скелет — обади се Аби. Тя си спомни празните орбити, потъмнелите кости на металната маса.

Главата на Санчес се стрелна нагоре към нея.

— Предполагам си го видяла в „Изчезнали лица“. Завихме го в мушамата и го изнесохме покрай пазача. Майкъл искаше да вземе и

капака на ковчега, но нямаше начин да го вдигнем и отнесем. Направи снимки на рисунките по стените и на вазата...

— Какво?

— Вазата. — Произнесе думата по американски, изяждайки началото. — Нещо подобно на глинена бутилка с размерите на еднолитрово шише малцово уиски. Беше в ковчега при трупа, запечатана с восък или нещо подобно.

— Майкъл отвори ли я?

— Не и пред мен. Излязохме доста бързо. Норвежецът говореше по радиостанцията си и Майкъл започна да става неспокоен. Потеглихме със скелета в багажника. Предполагам, малко като мафиоти.

Санчес свали кепето и започна да го върти из ръцете си. За пръв път Аби видя очите му — две блестящи точки светлина в сумрака.

— Това беше. Направих онова, което ми каза. Не мислех, че ще има някакви проблеми.

Чувствам болката ти, помисли си Аби. Аз съм в същата лодка.

— Майкъл спомена ли защо го интересува находката? — попита Джесъп.

— Говореше през цялото време, но не много по същество, ако разбирате какво искам да кажа. Попитах го за какво е всичко това, а той отговори, че било просто рутинна процедура.

— Но ти не му повярва?

— Не, но какво от това? Занасянето на труп в моргата не е нарушение на Женевската конвенция. Особено ако човекът е мъртъв от няколко години. Както вече споменах, върша само онова, което ми кажат. Мъртвият римлянин не е мой проблем.

Аби се втренчи в него.

— Откъде знаеш, че е римлянин? Майкъл ли ти каза?

— Може би. Не си спомням. Но аз съм католик, бил съм в много черкви и знам, че надписите бяха на латински.

— Какви надписи?

— На ковчега.

---

[1] Верига за бързо хранене, където се сервира мексиканска храна. — Б.пр. ↑

24.

Константинопол — април 337 г.

Някой бива измъчван някъде в този дворец. Това не би трябвало да се случва. Законът казва, че не можеш да измъчваш човек, дори роб, освен в случай на предателство. Разбира се, законът е гъвкав: предателството е твърде субективно престъпление. Ако разполагаш с нужната власт, можеш да го формулираш по свой вкус, но това все пак отнема време. Посред нощ някой трябва да намери адвокат, за да състави изключение, да намери точните секретари в съда, за да сложат точните печати — и всичко това, преди да могат да затегнат първия винт.

Някой взима цялата работа твърде сериозно.

Би трябвало да съм там, за да си вода бележки. Вместо това събрах всички лампи, които можах да открия, и се затворих в един склад с Александровата кутия за документи. Не разбирам случилото се тази вечер, но достатъчно съм се нагледал на гнило правосъдие, за да доловя миризмата. Освен това ми хрумна умната идея, че много от въпросите в тъмницата ще се отнасят до документите в моите ръце. Скоро някой ще се сети, че съм донесъл кутията в двореца.

Работата е бавна. Документите са в различен формат, писани с различни мастила и от различни ръце; повечето са на гръцки, макар да има и малко на латински. Съсредоточавам се върху тях, но се чете трудно, когато не знаеш какво търсиш. Някои са писма или паметни бележки от имперските архиви; други приличат на извадки от книги. Не успявам да открия обща тема. Ето едно:

„До император Август Флавий Валерий Константин
от Цезар Флавий Юлий Крисп

Тежка буря забави нашите приготовления и разруши
три кораба, но сега флотата е готова и утре ще отплава.“

Второ — едно стихотворение:

*„За да стигнеш до живите, трябва да се промъкнеш
между мъртвите.“*

Трето:

*„XII/II Пиша с най-дълбоко съболезнование за
смъртта на твоя внук.“*

Кихам и започвам да ругая, когато листовите на моята импровизирана маса се разхвърчават. Помещението е пълно с прах. Дузина гравирани каменни плочи, всяка с теглото на кон, са опрени в стените и чакат да бъдат качени на новите Константинови паметници. Мраморни войници, замръзнали в сражения, ме блъскат по глезените.

Вдигам друга страница. Пламъците на лампите премигват и трепкат; очите ми са уморени — не са свикнали с толкова четене. От страницата срещу ми изскача моето собствено име.

*„Разрешено със заповед на Август за Гай Валерий
Максим: постави всички ресурси на имперския пост на
негово разположение и му дай каквото поиска, за да ускори
пътуването си до Пула.“*

Има и дата, но не е нужно да я проверявам. Светът е станал сумрачен; мисля, че някоя от лампите трябва да е угаснала. Слагам листа на временната маса и облягам тяло на мраморната плоча.

Какво е правил Александър с това?

Вратата се отваря рязко. Нахлулият въздух издухва листовите; един пада близо до маслената лампа и се запалва. Аз се засилвам към него, но движенията ми са сковани и непохватни. Симеон се втурва от вратата, хвърля го на земята и с крака стъпква пламъка, преди да е пламнала цялата купчина.

— Искат да те видят.

След това уверено прибира листовите в кутията. Когато се срещнахме, можех да го обвиня в убийство. Сега мога само да го последвам. В коридора чакат двама стражи от Школата, за да ни съпроводят — през тъмни и празни зали, където нарисувани фигури хвърлят сенки по златото, през изпълнени с дървета дворове, където роби смятат цветовете, които са се отронили днес. И отново в залата за аудиенции, където преди четири дни Константин ми нареди да намеря убиеца на Александър.

Този път има подходяща публика. Евсевий, дори в този час безукорно облечен в тежка бродирана роба. Флавий Урс в пълна, излъскана униформа. Аблабий, префектът на преторианците, и двамата консули Фелициан и Тициан. Плюс самият Константин на трон от слонова кост, покрит с толкова много скъпоценни камъни и злато, че ти е трудно да съзреш човека под тях. От короната му висят бисерни перпендули и се спускат по бузите му като сълзи.

Въпреки цялата сурова сила в помещението, има нещо потайно в това събрание. Големият полилей, който виси над трона, хвърля ярък кръг светлина около него, но тя не достига много далеч. Отвъд нея празната зала е като грамадно мрачно порицание.

— Гай Валерий Максим. — Поне веднъж Евсевий ме поздравява без подигравка. — Свършил си отлична работа. Август беше прав да те дари с доверието си.

Преди да успея да отговаря на тази неочаквана похвала, вратата се отваря отново. Четирима стражи въвеждат Симах. Откакто го видях преди няколко часа, си е сложил обточената с пурпур тога. Облякъл се е набързо: единият край се е измъкнал и заплашва напълно да се развие. Косата му е разчорлена — прилича на краставо куче в последния стадий на болестта.

Евсевий пристъпва напред като прокурор.

— Аврелий Симах е обвинен в убийството на най-набожния епископ Александър Киренски.

Никой не е казал и дума на Симах, но той трябва да го е очаквал. Вкопчва се в тоягата си като удавник за сламка.

— Същия ден си бил в библиотеката.

Симах кимва.

— Знаел си, че Александър е там.

Има вид сякаш се готви да го отрече, но после се отказва. Не иска да улеснява Евсевий.

— Тази вечер си се разхождал в близост до статуята на Венера. Гай Валерий те е видял там.

Никой не иска от мен да го потвърдя, но Симах има да добави нещо:

— Всяка вечер се разхождам там. Всеки, който ме познава, знае, че може да ме намери при статуята.

Симеон продължава да държи кутията с документи. Евсевий я взима от него и я вдига. Нещо се променя в лицето на Симах, макар че не мога да кажа дали е разпознаване или объркване. Може би съм прекалено великодушен и искам да повярвам в неговата невинност.

— Виждал ли си тази кутия?

Симах се опитва да подпъхне тогата си, която има опасност да се смъкне от костеливото му рамо.

— Не.

— Принадлежи на епископ Александър. Тази вечер, след като си срещнал Валерий, твоят роб се е опитал да се отърве от нея и беше хванат на местопрестъплението.

— Лъже.

— Даде показания под мъчения, че ти си му заповядал да го направи.

— Може би не е трябвало да го подлагате на мъчения.

Необичайно гневно избухване, което не му носи нищо добро.

— Ти не беше толкова внимателен, когато християните бяха в твоя власт. — Слюнки пръскат от устата на Евсевий. Лицето му е зачервено от мъст. — Ти беше прословут преследвач и враг на християните, но когато Август Константин унищожи архипреследвачите Галерий и Лициний, той те дари със своята прошка. Щом обаче онзи ден си видял Александър Киренски в библиотеката, насилническата ти природа е взела връх. Пребил си го до смърт, използвайки бюста на лъжеидеолога Хиерокъл като оръжие.

Симах изслушва обвинението в мълчание. Няма театрални отричания, няма тръшкане на колене и вкопчване в нозете на императора. Не е дошъл в таен съд посред нощ с очакването, че ще докаже своята невинност. Когато Евсевий свършва, той просто поклаща глава и казва едно твърдо:

— Не.

— Може би е било просто защото беше християнин? Може би никога не си му простил, че те предизвика в твоята собствена тъмница, че те е победил. Затова си го мразел.

— Уважавах неговата смелост. Презирах онези, които се предаваха. Хора като... — той замълчава, опитвайки се да се сети за името — Астерий.

— *Достатъчно.* — Дори Евсевий е изненадан от силата на реакцията си. Може би пред очите му са осакатените ръце на неговия приятел, доживотната присъда, която е получил за предателството към вярата.

Той си поема дълбоко въздух и се обръща към Константин.

— Господарю, няма други свидетели на трагичната смърт на Александър. Единственият, който я е видял, е убиецът. — Ръката му се стрелва към Симах. — Този човек. А след като го убил по най-варварския начин, който човек може да си представи, е откраднал неговите документи. Кой знае защо — може би е смятал, че може да използва Александровите познания срещу Църквата? Но когато мрежата на императора започва да се стяга около него, когато усърдният Гай Валерий влиза в дирите на убиеца, той изпада в паника. Започва да се тревожи, че кутията ще бъде намерена. Затова нарежда на роба си да се отърве от нея.

— Лъжи.

Главата ми се мае, докато слушам как моята собствена история се пренаписва пред очите ми. Поглеждам към Константин. Лицето му е безизразно като стъкло, но долавя погледа ми и се обръща едва забележимо, за да го срещне.

Изкупителна жертва ли ти трябва? Или искаш да научиш кой наистина го е извършил?

Не вярвам и дума на това. Ако Симах е искал да се отърве от кутията с документи, защо просто не я е хвърлил в пристанището или не я е изгорил? Защо ще изпраща роба да се отърве от нея точно на мястото, където прави вечерните си разходки? Евсевий подготвя Симах да поеме вината. Тук истинският въпрос е защо?

Константин продължава да ме наблюдава. Симах също. Дали това е възможност да спася невинен човек? Прекарах последните пет дни, разследвайки убийството, но сега, когато се стигна до този

внезапен процес, не мога да сетя за нищо, което да кажа. Нямам реплики в това представление, което те разиграват. Аз съм реквизит, тъп предмет, който се размахва от други. В това отношение не се различавам кой знае колко от Симах.

Императорският поглед се отклонява, Симах откъсва очи от мен, изгубил последната си надежда. Отвращението на лицето му ме осъжда.

Вторачил поглед в пода, Константин произнася една-единствена дума.

— Депортация.

Заточение. Ще бъде лишен от имуществото, от поданството, от семейството и от правата си. От правна гледна точка ще престане да съществува.

Симах затваря очи. Цялото му тяло трепери; единственото, което го крепи прав, трябва да е неговата гордост. Сещам се какво каза Порфирий за него. *Той е стоик. Външните неща не могат да докоснат душата му.* Не мисля, че сега тази философия ще му е от голяма помощ.

— Августе, какво да правим с кутията? — пита Евсевий.

— Изгорете я.

Стражите отвеждат Симах. Константин слиза от трона и изчезва през някаква врата. Играта е свършила и вече нямат нужда от мен. Никой не се опитва да ме спре, когато си тръгвам. Щом излизам от стаята, хуквам по дворцовите коридори след шума от войнишките ботуши. Настигам ги в чакалнята до северната порта.

— Дошъл си да отпразнуваш своя успех? — Гласът на Симах е безжизнен.

— Нямам нищо общо с това.

— *Нямам нищо общо с това* — повтаря той папагалски с фалцет.
— И аз нямах нищо общо с убийството на Александър, но виж ме сега.

— Съжалявам.

Гримаса. Толкова малко му е останало, че дори съчувствието се брой за нещо.

— Константин е разумен човек — настоявам аз. Не зная защо казвам това. Може би си мисля, че ще ми прости. — След няколко месеца ще те повика обратно.

— След няколко месеца всички ще сме мъртви. Да твърдиш нещо друго е чиста лъжа. Първо се отърват от теб; после пращат убийците.

Избърсва челото си и ми отправя поглед, пълен с омраза.

— Знаеш как стават тия работи.

25.

Косово — днес

Излязоха от базата „Бондстейл“ и потеглиха на север, нагоре по магистралата към Прищина. На Аби вече ѝ прилошаваше само от вида ѝ. Джесъп поиска Санчес да дойде с тях, но командирът му направо отказа. Най-много, което успя да изкопчи от него, беше карта на КФОР, на която Санчес отбеляза мястото, където според него се намираше гробницата.

Дъжд се стичаше по предното стъкло; пред тях тежко се полюшваха големи камиони с брезентови чергила. Аби извади цигара от джоба си и заопипва под арматурното табло за запалка. Намери само празното гнездо.

— Днес му викат електроконтакт — отбеляза Джесъп и се ухили насреща ѝ. Извади запалка от джоба си и се протегна да ѝ поднесе огънче.

— Благодаря. — Тя потупа издутината в джоба си. — Искаш ли?

— Отказах ги.

Тя стрелна поглед към него и видя, че се смее.

— Защо тогава носиш запалка?

— За извънредни случаи.

Митровица беше охлузен нисък град, притиснат между две реки. По време на войната тук бяха извършени едни от най-големите зверства; дори сега градът още бе разделен. Френски войници охраняваха мостовете; камбанарии и минарета си оспорваха знамената на изправени една срещу друга армии. Аби се беше надявала да избегнат това, но главният път беше затворен за ремонт. Те прекосиха и влязоха по път върху насип срещу наводнения. По бреговете на реката се търкаляха ръждясали коли. От другата страна на реката разпадаща се фабрика бълваше пушек и замърсяваше всичко наоколо.

Докато Аби караше, Джесъп почукваше по телефона си.

— Какъв шпионин си ти? — закачи го тя. — Не трябва ли поне да гледаш къде отиваме?

— Чета за това. Изглежда римляните са имали сериозно присъствие тук. Оловни и сребърни мини. Намираме се само на 128 километра от Ниш.

— Това хубаво ли е?

— Там е роден император Константин. Казах, че символът на твоята огърлица е неговият монограм, нали помниш?

Аби се смъкна малко в седалката. Още не беше казала на Джесъп за ръкописа в Трир. Подходящият момент някак беше отминал.

— Е, и? Мислиш, че там е гробът на Константин?

Още почуквания по телефона.

— Тук пише, че е погребан в Константинопол. В черквата „Светите апостоли“. — Той свали телефона уморено. — Не знам.

Аби пушна радиото и впи поглед в пътя. Помисли си, че Джесъп я наблюдава, и изпита отвращение. *Колкото и да е мил, все пак е шпионин*, напомни си тя.

Парчето свърши. Заговори някакъв албански диджей, след това се чу американска реклама.

Радио КФОР — радиото, което го е грижа.

На север от Митровица движението по пътя намаля. Джесъп беше прибрал телефона си и гледаше навън през прозореца. Пътуваха през речна долина, зелените полета край коритото на реката отстъпваха на гъсто залесените хълмове и планините нататък.

Нещо привлече вниманието му.

— Знаците са различни — отбеляза той. — Сръбски?

— По тези места те имат държава в държавата. Мнозина приемат само сръбски пари.

Джесъп поклати невярващо глава.

— Цялата тази така наречена страна е по-малка от Съмърсет. Човек би си помислил, че ще е достатъчно малка и за тях, за да не се опитват да я парцелират наново.

— Те продължават да смятат, че са част от Сърбия. Ако Алиансът не беше завоювал тази територия, още щяха да са.

— Може би трябваше да помислят за това, преди да започнат да колят албанците.

— Да, може би.

Джесъп я погледна отстрани.

— В досието ти пише, че си идеалистка.

С ъгълчето на очите си тя видя железен кръст да се издига на хребета, който се извисяваше над пътя.

— О, това беше много отдавна.

Двамата потънаха в мълчание. Военен камион с германското знаме отмина в обратната посока. В огледалото Аби видя отегчените войници в каросерията, стиснали оръжията си.

— Не смяташ ли, че трябваше да поискаш подкрепление? — попита тя.

— Лондон преценява провинцията тук като доста спокойна.

— Ако нещата се объркат, няма да прострелят Лондон.

— Знам това. — Джесъп се взря с присвити очи в картата. — Мисля, че пътят е веднага след този завой.

Аби намали почти до ходом. Погледна в огледалото. Малък червен „Опел“ ги беше следвал известно време, но не го беше виждала през последните няколко километра.

— Това ли е?

Беше черен път с ивица трева по средата. Сливаше се толкова добре с околните поля, че можеше и да не го забележат, ако в единия ъгъл не се издигаше бяло параклисче с увехнал букет в основата му — свидетелство за нечия пътна трагедия.

Джесъп продължаваше да се взира в картата, сякаш се опитваше да изсмуче малко повече смисъл.

— Хайде да опитаме.

Коловозите по пътя бяха много дълбоки и Аби включи двойното предаване на тойотата, но през цялото време трябваше да полага усилия, за да не излезе от него.

Джесъп се наведе и надникна през предното стъкло.

— Как смяташ, тези следи пресни ли са?

Аби нямаше време да погледне. Черният път бе прекосил долината и сега започваше да се изкачва между дърветата по хълм. Почвата вече беше по-твърда, но наклонът и стърчащите тук-там скали представляваха нови усложнения. По склона се стичаха ручейчета и

изчезваха в меката пръст. Под короните на дърветата денят се беше превърнал във вечерен здрач. Тя прехвърли гребена на хълма, взе един остър завой и така рязко спря, че едва не задави двигателя. Черен пикап беше спрял направо на пътя, така че напълно го запушваше. Двама мъже в сини униформи и качулки на главите стояха до него, прегърнали по един АК-47.

— КФОР трябваше да се погрижи това да не се случва — отбеляза Джесъп. Беше извадил телефона си и трескаво натискаше по екрана. — Трябваше да осигурят свободното ни придвижване.

— Май някой не е получил паметната бележка. — Аби се изненада колко е спокойна. Колкото и налудничаво да звучеше, знаеше какво да прави в подобни случаи — в миналото беше преживяла десетки. Обстановката се сменяше, но актьорите — никога: мъже с оръжия и пикапи.

Тя бръкна в джоба за пакета цигари, после вдигна ръце така, че мъжете с автомати да ги виждат. Единият се приближи; другият остана при пикапа, насочил оръжието към радиатора на ленд крузъра.

Първият се изравни с тях и ѝ направи знак с ръка да свали прозореца. Черни очи я огледаха през кръглите отвори за очите на качулката. Изглеждаше изненадан, че жената шофира.

— Документите, моля? — изръмжа мъжът на английски.

Аби извади цигара със зъби, след това му подаде пакета. Той го взе, без да благодари.

— Мога ли да си бръкна в чантата? — каза тя на сръбски.

Очите се присвиха, после мъжът кимна с глава.

— Какво правите тук?

Аби кимна с глава към страните на ленд крузъра и мислено благодари на Господ, че лепенките бяха на мястото си.

— ЕУЛЕКС. Подпомагаме Министерството на околната среда.

Тя порови в чантата си и подаде паспорта си на маскирания. Той отвари страницата, където беше пъхнала двайсет евро.

— А твоят приятел?

Тя вдигна рамене.

— Експерт от Лондон. Искаше да види дърветата.

Двайсетте евро изчезнаха в джоба на униформата.

— Изчакайте тук.

Мъжът се върна при другаря си и двамата си казаха нещо. Другият извади сребрист мобилен телефон и заобяснява енергично в слушалката. Цевта на автомата продължаваше да сочи колата.

— Какво им каза? — попита Джесъп.

Аби гледаше право напред и се опитваше да контролира дишането си.

— Той си мисли, че търсим нелегални дърва.

— Нелегални дърва?

— Седемдесет процента от косоварите се отопляват с дърва. Извън градовете животът е доста примитивен. Дори в градовете електроснабдяването е, меко казано, ненадеждно. Нелегалната сеч е голям проблем.

— И той си мисли, че сме по горещи следи?

Единият от мъжете край пикапа продължаваше да говори разпалено по телефона.

— Кой знае какво си мисли. Или на кого докладва. Тези униформи са на сръбската полиция.

— Разрешено ли е...

— Пазиш ли онази запалка?

Джесъп я протегна, но ръката му трепереше толкова силно, че не можа да я щракне. Аби я взе от него и си запали цигарата.

— Това са Балканите — каза тя и издуха облак дим. — Униформите нищо не значат. През деветдесетте години Милошевич прати югоармията през границата с нови кокарди и изведнъж това се оказа босненската армия. — Тя потупваше с пръсти по волана. — Не се ли очаква от теб да бъдеш експерт по нещо?

— Аз съм всестранно развит.

Пред тях маскираният завърши разговора и прибра телефона. Бакелитът проблесна като нож, когато светлината от фаровете попадна върху него. Мъжът праметна автомата през рамо и пое бавно обратно към тях.

— Наред ли е всичко? — попита Аби и протегна ръка, за да си вземе паспорта.

После ѝ остана смътна представа за това, което последва. Паспортът падна в калта; ръката на мъжа се впи в китката ѝ и я дръпна напред. С другата ръка той отвори вратата. Тя залитна от колата и се стовари пред краката му в калта.

Груба ръка я сграбчи за яката и я вдигна на крака, блъскайки я в колата. Джесъп беше свален от втория полицаи, който го държеше под прицел. Аби усети как мъжът изви ръцете ѝ зад гърба и ѝ сложи пластмасови белезници. Не оказа съпротива.

Те я завлякоха до пикапа и я вдигнаха в каросерията. След това дойде ред на Джесъп. Единият от мъжете се качи при тях, а другият в кабината. Пикапът се стрелна напред: Аби се плъзна назад по мокрия под и се стовари върху задния капак. Маскираният, който се държеше за един ремък за осигуряване на товара, следваше движенията ѝ с цевта на калашника. Пикапът подскочаше по изровените коловози, подхвърляйки Аби и Джесъп като трупове. С ръце, завързани зад гърба, Аби дори не можеше да се хване за нещо. Лежеше с лицето надолу, усещайки вкуса на кръв, дъжд и стомана по езика си, и чакаше всичко да свърши.

Дъждът, който барабанеше по гърба ѝ, се усили, въздухът стана по-лек. Тя се обърна и погледна нагоре. Гъсти гори се катереха по планински склонове, но небето над тях се виждаше. Пътят също беше по-равен. Каза си, че сигурно са се спуснали в някоя долина.

След едно последно накланяне пикапът спря. Докато не го изключиха, Аби не беше осъзнала колко е шумен двигателят. Сега чу барабаненето на дъжда по каросерията и шумоленето на вятъра между дърветата.

Пазачът им отвори прозорчето, което свързваше каросерията с кабината, и подвижна на шофьора:

— Това ли е мястото? Тук ли ще се срещнем с него?

Шофьорът изръмжа нещо, което прозвуча като потвърждение. Пазачът скочи от каросерията и се вмъкна в кабината на сухо. Аби се сви на топка и се облегна на Джесъп, за да се стопли. Подгизналите ѝ дрехи я обгръщаха като леден пашкул; топлината я беше напуснала.

— Всичко е наред — прошепна Джесъп в ухото ѝ. — Повиках ги. Кавалерията идва.

Това изискваше да имаш надежда, а тя вече нямаше. Лежеше там и очакваше дъждът да я разтвори в нищо.

Явно беше затворила очи и задрямала, защото когато ги отвори, маскираният се беше навел над нея и я разтърсваше да се събуди.

Главата ѝ пулсираше, тялото ѝ трепереше толкова силно, та ѝ се струваше, че ще се разпадне.

Въпреки болката и шума в главата си осъзна, че мъжът говори на сръбски:

— Ставай. Още малко и ще дойде.

Той я повдигна и я свали на земята. Джесъп вече стоеше долу. Бяха влезли в широка дива ливада, обгърната от планини — безнадеждно и самотно място. Черен път водеше на изток към гората; друг се спускаше от север към долината и се пресичаше с първия на кръстовището, където беше паркиран пикапът на маскираните. По него се спускаха два черни рейндж роувъра, като хвърляха високо кал зад гумите. Аби чу в далечината бумтене като от водопад.

Маскираният погледна нервно към небето, след това бутна Аби и Джесъп към страната на пикапа, отстъпи назад и започна да мести автомата от единия към другия. Рейндж роувърите спряха на тревата от двете страни на пикапа, образувайки нещо подобно на груб триъгълник. Мъже по джинси и черни канадки изскочиха от тях, а единият отвори задната врата на първия джип.

Слаба фигура в дълго вълнено палто слезе и грижливо избягвайки калта, тръгна към тях. В тази просторна пустош изглеждаше по-дребен, отколкото в офиса си в Рим, но аурата на могъщество, която го обгръщаше, не беше отслабнала. Дори телохранителите му предпазливо се държаха на разстояние от него.

— Драгович — измърмори Джесъп до нея.

Драгович спря на няколко крачки от тях. Не обърна внимание на Аби, а впи продължителен пронизващ поглед в Джесъп. После поклати глава.

— Не е той.

Телохранителят до него извади пистолет изпод канадката и го насочи към главата на Джесъп. Далечният шум се усили. Аби чу Джесъп да крещи молби, въртейки се като куче на каишка. Земята под нея сякаш затрепери. Вятърът се усили, пращайки капки в лицето ѝ. Маскираният направи няколко крачки назад.

Отблясъкът от дулото разцепи света на две. Пикапът се заклати, когато куршумите запратаха тялото на Джесъп в него. Кръв, по-топла от дъжда, изпръска лицето на Аби. През звъна в ушите си чу пулсиращо боботене, което удави виковете около нея.

Единият от маскираните я стисна за гърлото. Лицето му почти се долепи до нейното.

— Какво е това? Ти ли повика шибаните ченгета? Ти или приятелчето ти?

Угасващ спомен проблесна в съзнанието ѝ — Джесъп, който натиска дисплея на телефона си точно преди да бъдат пленени. *Кавалерията идва*. А тя не му повярва.

— Не знам.

Той я бутна встрани от пикапа, завъртя я и я дръпна за косата така, че лицето ѝ да сочи към небето.

— Какво, по дяволите, е това?

Над хребета на хълма изскочи черен хеликоптер и се понесе нагоре по долината към тях. Носът му беше тъп, а фюзелажът — нисък и широк. Под него стърчаха колелета като нокти на граблива птица. Леко се отклони заради вятъра и когато зави, Аби видя белия надпис на фюзелажа: КФОР.

Мъжете около нея се разпръснаха. Видя как Драгович се хвърля в задната част на роувъра, а скъпите му панталони бяха изпръскани с кал отзад. Още преди да беше успял да затвори вратата, колата се стрелна към дърветата. Вторият рейндж роувър я последва.

Хеликоптерът ревеше над главата ѝ. Аби почувства ударите от витлата му като крошета по тялото, тягата направо щеше да я вдигне от земята. Ярък пламък изскочи от страната на хеликоптера; пикапът се замаята, когато едрокалибрените куршуми разкъсаха предния капак и блока на двигателя. Черен пушек се изви от мотора.

От пушека изскочи единият от маскираните типове в полицейска униформа. Той я хвана за ръката, все още с белезници зад гърба; тя направи опит да се отскубне, но той притисна дулото на автомата в гърба ѝ и започна да крещи, че ще я убие на място, ако не тръгне.

Зарязвайки трупа на Джесъп, свлечен до димящия пикап, маскираният я повлече през ливадата към дърветата в далечния край на долината. Другият ги последва. От колата теренът ѝ се беше сторил равен, но пеша откри, че е точно обратното, осеян беше с неочаквани могили и ниски насипи, които стърчаха над земята като играчки, оставени под килима. Със завързани на гърба ръце, подгизнали дрехи, които я стягаха като усмирителна риза, и маскирания, който я дърпаше

да бърза повече, отколкото можеше, Аби залиташе и се олюляваше като пияна.

Ревът на хеликоптера, който беше позаглъхнал, се чу отново, този път по-силен отпреди. Въздухът наоколо се раздвижи и я понесе към дърветата. Аби изви глава, за да погледне. Само на стотина метра от тях хеликоптерът се готвеше да кацне на черния път през долината — беше толкова близо, че успя да види войниците с каски, прикленали край вратите.

Забави ход. Маскираният я дръпна напред, удряйки глезена ѝ в стърчащ камък. Тя залитна напред, закрачи през дългата мокра трева и влезе, олюлявайки се, в гората. Автоматични откоси затрещяха зад тях, накъсвайки пляска от перките на витлата. Аби и нейният похитител се обърнаха.

Хеликоптерът отново беше във въздуха, зависнал над половин дузина войници, които се бяха разпръснали в сянката му. Аби видя каските им да се подават над тревата. Повечето бяха обърнати с гръб и водеха престрелка с невидим противник от другата страна на долината, но двама се промъкваха през ливадата към тях.

Маскираният извади нож. Аби усети студа на стомана върху китките си, после почувства рязко дръпване и ръцете ѝ се оказаха свободни.

— Сега можеш да тичаш по-бързо — каза мъжът.

Той я смушка с дулото на автомата в кръста и тя се подчини. Пое, залитайки, нагоре по хълма между дърветата, като се бореше с наклона, мокрите дрехи, калта и хлъзгавите клони — всички те се опитваха да я отблъснат назад към цевта на автомата.

Изад дърветата зад гърба ѝ проехтя изстрел. Инстинктът я накара да се хвърли на земята, но не беше улучена. Когато погледна назад, видя сърбина седнал на земята, стиснал крака си, откъдето течеше кръв. Другият дотича на помощ и обстреля невидимия противник между дърветата.

Беше с гръб към нея и Аби реши, че това е единствената ѝ възможност, затова хукна.

Времето спря. Тя се озова в свят на листа, кал и олово, на викове и изстрели и без хоризонт отвъд следващото дърво. Тичаше, диво махайки с ръце. Краката я боляха от усилието да преодолява съпротивата на мокрите дънки, гърдите ѝ сякаш щяха да се пръснат, а

сърцето така я промушваше, че се запита дали изобщо ще усети куршума, ако дойде?

Дърветата започнаха да редят и тя излезе на малка полянка, където стърчеше висока скала. В нея се отваряше ниска цепнатина, около която се издигаха купчини прясно изкопана пръст. Найлонова лента беше завита около нея. До входа от пръчката, на която беше поставен, ѝ се ухили овнешки череп. Някъде, не много далече, чу шум от забързани стъпки.

Въпреки паниката усети мрака на това място, настойчивото усилие на недоброжелателна сила да я вкара в пещерата. Ветрец разбърка косъмчетата на тила ѝ; буйната част на въображението ѝ реши, че Майкъл иска да ѝ каже нещо. Предупреждение? Благословия? Тя заоглежда лентата на вратата, фасовете, стъпкани на земята, и фолиото от пакетите с войнишки дажби, разхвърляни в храсталаците. Това беше мястото, заради което дойде. Беше ѝ се струвало толкова важно — а сега почти не ѝ пукаше.

Обаче стъпките приближаваха и вече нямаше избор. Затова се наведе и влезе в пещерата.

Светлината отвън не стигаше много навътре. Паникьосана от мрака, Аби се потупа по джоба и напипа запалката на Джесъп. Извади я и пламъкът освети гладко издялани стени — бяха твърде правилни за пещера. По-скоро беше коридор, който водеше в скалата.

Няколко метра по-нататък той се разшири в ниско правоъгълно помещение със сводест таван. В единия край лежеше каменно корито, над което имаше ниша, където някога вероятно беше стояла статуя. Целите стени — до последния сантиметър бяха покрити с избледнели рисунки в охра, зелено и синьо. На светлината от запалката Аби видя лодка, която пресича пълно с риба море; бръшлянени мустачета се виеха около колони; богиня в прозрачна туника се спускаше върху заспал герой, заобиколен от лъвове, луната и слънцето. Имаше и надписи, но колкото и да се опитваше, Аби не можа да различи изронените букви.

Това е гробница, помисли си тя. Каменното корито беше саркофаг — виждаше капака, облегат на него, и белите драскотини в камъка, където Майкъл и Санчес бяха подпъхнали лостовете.

Свали палеца си от бутончето на запалката, за да не свърши газта. В заобикалящия я мрак седна на пода — мокрите ѝ дрехи бяха

по-студени от смъртта. Трепереше, но почти не го забелязваше. Притисна палец в стоманата на запалката само за да почувства малко топлина.

Замисли се за изтръгнатия от гроба си скелет и се запита дали и нейният гроб няма да бъде тук. Живот за живот — труп за труп. Спомни си Шаи Левин. *Най-вероятно е бил промушен в гърба*. Беше трудно да си представи, че тази гробница принадлежи на човек, който някога е живял и дишал точно като нея. *Вероятно е пътувал. Сигурно е бил богат*. Човек, който беше планирал и поръчал гробницата си за поколенията, без да му мине през ума, че седемнайсет столетия покъсно тя ще се окаже забутана в безлюдно кътче на една размирна страна.

Шум пред пещерата. Викове и трополене на камъчета. Аби вдигна глава. Глух пукот се изтъркала надолу по коридора и с интуиция, събудена от близостта на гроба, тя разбра, че някой друг е умрял.

Дневната светлина в края на коридора помръкна.

Нямаше къде да се скрие. Ако трябваше да умре, поне щеше да накара копелето да я погледне. Тя щракна запалката. Духовете на богове и герои надничаха изпод избледнелите бои и чакаха да предявят правата си върху нея. Мъжът в коридора — мъж ли беше? — се приближи. За миг остана в пълен мрак — отвъд деня и преди пламъка. Вятърът довя миризмата му — гнили листа и мокра пръст — миризма на зейнал гроб.

Той пристъпи напред. Лицето му ту влизаше, ту излизаше от светлината. Дълбоки сенки поглъщаха бузите му, така че единственото, което Аби видя, беше движещият се напред череп и къдравата сива коса, потъмняла от дъжда.

Зави ѝ се свят. Чу как боговете ѝ подвикват и се смеят. Сигурно вече беше умряла. Тя вдигна запалката и сенките от бузите му изчезнаха. Усмиваше се.

— Майкъл?

26.

Константинопол — април 337 г.

— Смяташе, че ще те пусна да си ходиш, без да се сбогуваме?

В празната гробница Константин се обляга на неосветения олтар и ме поглежда в очите. Последния път, когато го видях, беше облечен като бог; сега носи обикновена бяла роба и сиво наметало срещу вечерния хлад. Само начинът, по който бе изтъкан платът, подсказваше колко е скъп.

— Сметнах, че си приключил с мен.

Преди тук живееха много богове, а сега само един. В най-високата точка на най-високия градски хълм Константин събори храма на Дванайсетте богове^[1] и издигна мавзолея си върху неговите основи. Отвън не изглежда по-различно от онези, които другарите му императори построиха за себе си: Максентий в Рим, Галерий в Тесалоника, Диоклециан в Сплит^[2]. Кръгла кула в квадратен двор, заобиколен от аркади, които подслоняват баните, складовете за лампи и помещенията за свещениците, които ще пристигнат, щом новият обитател се нанесе за постоянно.

Той няма да бъде сам. В ротондата има седем ниши. Едната е за саркофага му; в останалите шест са поставени статуите на дванайсетте Христови апостоли. Типично за Константин. Махнал е дванайсетте стари богове, а на тяхно място е сложил дванайсетте християнски апостоли — бог за бог, килограм за килограм. Когато проектът му бъде завършен, никой няма да може да види конците, с които е съшит.

Боговете напускат света и отстъпват място на хората. Такъв е ходът на историята.

Но в момента нищо не е завършено. Скеле покрива цялата източна част на стената. Слоеви прах се пластят по дванайсетте фигури в нишите по стените. Това също е типично за Константин. Велики начинания, по които още се работи. Цялата постройка е огромна кутия, пълна с прах. Късното слънце грее през цветните стъкла и рисува фигури във въздуха.

— Тази нощ, когато осъдихме Симах, сякаш искаше да кажеш нещо.

— Нямаше да има значение.

Решен съм да му се противопоставя, да кажа възможно най-малко и да се прибера вкъщи, за да ръководя робите, докато опаковат домакинството ми. Не исках да идвам. Направих го само защото той е Август.

— Трябваше да откриеш истината — подсеща ме той.

— Ако я искаш.

— Смяташ, че е невинен?

Нещо в мен рухва. Възмущение удавя гордостта ми и се излива навън.

— Не знам дали е невинен, но съм сигурен, че са му скроили номер. Бях там, когато неговият роб предаде кутията. Едва ли можеше да се измисли нещо, което по-добре да го натопа.

— Но кутията е била у него.

— У роба му.

— Робът даде показания под мъчения, че я е получил от господаря си. Трябваше да разрешим случая бързо. Евсевий каза, че християните били нетърпеливи. — Вижда изражението на лицето ми и въздиша. — Гай, преди не беше толкова придирчив.

Всяка религия има нужда от кърваво жертвоприношение. Симах беше видял бъдещето по-добре от мен.

Неловко мълчание виси в осеяния с пращинки въздух между нас. Константин посочва с ръка сводестата зала.

— Виж тази бъркотия. Ако утре умра, ще се чудят какво да ме правят. — Засмива се. — Не се притеснявай. Няма да склопя очи, преди да оправя персийците. Една последна победа, за да довърша делото си.

Настъпва пауза. Може би му е дошло наум колко последни победи е спечелил досега.

— Помниш ли Хризополис? Следващият ден?

Хризополис — септември 324 г., трийсет години по-рано...

В една топла неделна утрин Константин и семейството му се разхождат. Дългото горещо лято още не си отива: небето е синьо,

морето спокойно, земята спечена като камък. Пурпурните императорски обувки вдигат прах, докато върви между кипарисите и боровете на върха на хребета. Константин крачи напред, а Крисп до него сочи подробности от великата флотилия, закотвена под тях. Аз ги следвам отблизо. След мене вървят жените и децата — най-малкият, Констанс, е само на годинка и все още е в обятията на своята дойка. Може да минат за обикновено римско семейство, което търси плодове или яйца. Но фактически в момента са неоспоримите владетели на империята. От другата страна на хълма двайсет и пет хиляди трупа чакат да бъдат погребани.

По мои сметки това е едва третият юнски ден, през който не съм в броня. Цяло лято си пробивахме път със сражения. Трябваше да минат десет години, но сблъсъкът между Константин и Лициний най-сетне предстоеше. През юни влязохме в Тракия, тайно прекосихме река Хебрус и накарахме Лициний да си събере багажа от своята главна квартира в Адрианопол, олекнал с трийсет хиляди души. През август, когато той се надяваше да ни спре при Византион, Константин буквално прекрачи градските стени, след като построи пръстен насип срещу тях. В същото време Крисп докара нашия флот от Тесалоника и разби флота на Лициний в протока пред Галиполи. Аз бях с Константин във Византион, но по думите на всички това беше смела, блестяща победа.

Сега, когато ги гледам пред себе си, баща и син, е лесно да повярвам, че това семейство е целунато от боговете. Константин наскоро е минал петдесетте, но е все така деятелен, както винаги — силен мъж в своя късен разцвет. Крисп е син, с когото всеки мъж би се гордял. Висок и хубавеляк, с меките красиви черти на Константин и с гарвановочерна коса. Той е във възрастта, когато новите преживявания се съчетават със самоувереността на младостта, за която няма невъзможни неща. Лесно се разсмива и кара другите да се смеят — дори своя баща. Когато Константин се препъва — той все още лекува рана в бедрото, получена в атаката на Адрианопол — Крисп бързо протяга ръка и го улавя. После сочи корабите и разказва различни истории: *този* закачи флагмана на Лициний; на *онзи* капитанът падна през борда, защото се препъна в кокошка, избягала от кафеза.

Без предупреждение иззад нас изскачат две момчета и нападат Крисп с борови клонки. Клавдий и Констанций — на осем и седем

години, най-големите синове на Константин от Фауста. Крисп се засмива, намира едно клонче на земята и подгонва своите пищящи полубратя обратно към майка им.

Константин се обръща към мен с блеснали очи:

— Имало ли е по-щастлив човек?

Вчера той стана неоспорим господар на империята. Докато Лициний висеше на азиатския бряг, за да го пресрещне, когато пресича протока от Византион, той отведе армията двайсет мили по-нататък и прекоси без всякаква съпротива. За пръв път от двайсет години се озовахме от тази страна на Босфора. След обичайните малки сблъсъци двеста хиляди мъже се строиха на прашната равнина между Халкедон и Хризополис, за да се преборят за съдбата на света.

Това не беше най-великата битка на Константин като генерал. Нямахме рисковани хитрости, нито умна тактика. Той сложи своя щандарт, лабарума, в центъра на линията си; зад него струпа конницата, а зад нея пехотата и ги стовари като боен чук право срещу Лициний. Може би важноста на случая го направи консервативен. А може би отново беше забелязал онова, което другите не бяха: след като бе заобиколен по фланговете при Адрианопол и решен това да не се повтори, Лициний беше оставил центъра си слаб. А и прекарала в походи цялото лято, нашата армия беше в дивашко настроение и искаше бързо да сложи край на войната.

Стигаме до края на носа. Леки вълнички се плискат върху скалистия бряг под нас; отвъд проблясващото море Византион се издига над своя нос. В момента той е малко фериботно пристанище: полезна спирка за пътуващите към Азия или нагоре по Черно море, но твърде далеч от попътния вятър на Средиземно море, за да върти голяма търговия. От това разстояние най-изпъкващата сграда са баните, а ниските очертания на хиподрума едва се различават.

— Това ли ни доведе да видим? — попита Фауста.

Тя се е доближила изотзад с малкия Констанс. Под огромната шапка с воал, която носи, за да предпазва кожата си от слънцето, гласът ѝ е приглушен. Докато Константин е прекарал живота си по границите, Фауста е рожба на двореца. Не може да разбере защо трябва да се върви пеш до място, където няма сянка, не е окосено и пометено. Това направо я обижда.

— Това място е пътят на света. — Понякога Константин говори по начин, който те кара да смяташ, че вижда неща, които ти не можеш. — На половината път между Изтока и Запада. А от днес е център и на историята.

Обръща се към мен.

— Видя ли новия начин, по който християните правят своите книги? Наричат го кодекс. Вместо от един-единствен свитък, той се състои от множество страници, които отваряш и затваряш като редица от врати.

На мен ми прозвуча ненужно усложнено.

— Не виждам какво не му е наред на свитъка. Историята се развива сезон след сезон, година след година. Никога не спираме и тръгваме отново.

Константин се усмихва.

— Понякога е така. Но понякога обръщаме страницата и започваме начисто.

Клавдий и Констанций май са победили Крисп. Той рухва театрално на земята, започва живописно да се мята, стиснал въображаема рана на хълбока, и след това утихва.

— Мислех, че вече си достатъчно голям, за да водиш истински сражения — подмята Фауста.

Крисп скача на крака и изтърсва прахта и боровите иглички от туниката си.

— Но не толкова, че да не мога да играя с братята си.

Фауста се намръщва. Момчетата ѝ обожават Крисп — за тях той обединява най-доброто от бащата и по-големия брат в едно, а тя не може да го понесе. Подобно на Крисп, и Константин е бил единствен син от първи брак. Подобно на Крисп, Константин има трима полубратя от втория брак на баща си. Отнася се към тях царски, но никога не ги допусна и на сто мили от истинската власт. Победата във вчерашната битка за нея е горчива. Ако има само един император, какво ще наследят нейните синове?

Вик зад нас разкъсва плисъка на вълните и бръмченето на мухите. Когато си единственият владетел на света, не отиваш просто така на разходка. Императорската стража е заградила целия нос. Сега дузина стражи се приближават, крачейки един зад друг по тясната пътека между тревата и храсталаците. Жена и момче, и двамата в

прости бели туники, вървят между тях. Константиана и нейният син Лициниан.

В мига, когато те се появяват, Константин престава да бъде баща, съпруг и приятел и отново се превръща в Август. Изпъва рамене и сякаш пораста поне с десетина сантиметра.

Войниците поздравяват и се подреждат в редица. Константиана пуска на земята вързопа си от пурпурна тъкан, и се отпуска на колене в прахта. Синът ѝ коленичи до нея.

— От съпруга ми Лициний — императорската му одежда. Той се отказа от всички титли и от всякакви претенции за власт. Единственото, за което моли, е да пощадиш неговия и на семейството му живот.

— Ако той беше спечелил вчера, дали щеше да ме пощади? — Константин посочва с жест Фауста, Крисп и момчетата. — А тях?

— Ако Лициний беше спечелил, в този миг щях да съм на колене пред него, за да моля да бъдете пощадени.

Дрехата ѝ е изкусно скъсана, косата грижливо разчорлена; човек би помислил, че идва направо от бойното поле. Но мъката, изписана на лицето ѝ, е истинска. Константиана също е имала мечти.

Тя се вторачва в краката на Константин. Ръката на капитана на стражите се плъзва към ефеса на меча. Константин едва доловимо поклаща глава.

Обхваща брадичката на сестра си с длан и извива главата ѝ назад. Втренчва се в очите ѝ. Никой не вижда какво преминава помежду им.

— Грешката е моя — обявява Константин. — Той излъга всички ни — не трябваше да разрешавам да се омъжваш за него. Върни се при съпруга си и му кажи, че приемам капитулацията му. Титлите му са изгубени, но може да получи безопасен преход до Тесалоника. Дворецът там ще ви бъде удобен дом. — Топла усмивка. — В края на краищата ти все още си моя сестра.

Константиана се изправя и показно прегръща Константин, но е толкова отпусната, че едва успява да го обгърне с ръце. Щом се съвзема малко, той леко я отблъсква назад и ѝ подава ръка.

Когато тя я целува, чувам от нея само три думи: *Tu solus Dominus*. Ти си единственият Господар.

Константинопол — април 337 г.

— Това беше добър ден — казва Константин. — Свършихме си работата.

— А на следващия, когато изгря слънцето, ти имаше два пъти повече провинции да управляваш и два пъти повече работа.

— Да, но бяхме свободни. — Той прекосява помещението и дръпва покривалото на една от статуите. Бяло брадато лице се вторачва в него. — Помниш ли, когато бяхме деца в Диоклециановия двор? Лежахме будни и се вслушвахме в скърцането на дъските, питайки се дали тази нощ ще започнат убийствата? Всяка вечер се молах на Бог да доживея сутринта. Бях толкова уплашен, че те карах да спиш в леглото ми.

— Но те не дойдоха.

— Смятах, че когато стана единствен Август, никога повече няма да ме е страх. — Той се взира в лицето на статуята. — И всеки ден оттогава се страхувам да не изгубя всичко.

— Какво правеше за теб Александър? — питам аз направо.

Константин се смръщва. Не му се ще да се връща в настоящето.

— Пишеше една история. Смяташе, че ако изложи всички събития в живота ми подред, ще намери някакъв модел. Божията воля.

— Нищо друго? — Константин е с гръб към мен и плъзга пръсти по мраморните гънки на наметалото на светеца. — Погледнах в кутията му и видях какво има вътре. Беше пълна с документи, които беше събрал. Но не такива, каквито ти би желал да влязат в неговата книга. Всъщност бих казал, че ти имаш не по-малък мотив да го искаш мъртъв, отколкото всеки друг.

— Александър беше усърден изследовател. С колкото повече факти разполагаше, толкова по-ясна картина на Божията воля щеше да представи. Осигурих му достъп до всеки архив и библиотека в този град. До всеки документ.

Спомням си какво намерих на Александровото писалище — бръснач, бурканче лепило. И внезапно всичко си идва на мястото.

— Той не е пишел история — обявявам аз. — Пренаписвал я е — и не в книгата си, а дълбоко в архивите. — Константин се извърща, за да слуша. По лицето му виждам, че съм прав. — Премахвал е завинаги

всичко, от което те е било срам или те е излагало. Както скулпторът изсича отново лицето на статуя.

Когато проектът му е готов, никой няма да може да види конците.

— По-добро лице. — Константин се връща в центъра на ротондата. — В живота си постигнах толкова неща. Намерих разрушен свят и му дадох мир. Хидрата на управлението, която Диоклециан остави — отразях главите ѝ една по една, докато чудовището не умря и всички му злини също. От деня, когато армията ме провъзгласи за Август в Йорк, мъчително умираха хора, защото други не искаха да пожертват старите богове, в които и без това никой не вярваше. Сложих край на това. Позволих на хората да вярват в каквото искат — дадох на империята Бог, който е достатъчно силен и достатъчно милостив, за да търпи различни мнения и дори грешки, Бог, който отхвърля насилието.

Сещам се за Симаховия роб някъде из мазетата на двореца. Представям си как е пищял.

— Но насилието си остава.

— Разбира се. — Сега е развълнуван. — Все пак живеем в света такъв, какъвто е, а не в онзи, който бихме желали. Ако работата беше лесна или безболезнена — от мен нямаше да има нужда. Ти повече от всеки друг знаеш какво ми струва това.

Обляга се на олтара, сякаш повече не може да стои прав. Има нещо, което трябва да бъде казано точно сега — последна възможност да разсее мъглата помежду ни. От години не сме стигали толкова близо до честност помежду си. Но не мога да продумам.

— Трябва да бъда помнен такъв, какъвто бях. — Вече почти се моли, но не на мен. Той говори с вечността. — Нещата, които постигнах, а не цената, която платих. Поне толкова заслужавам.

Иска историята да го обича.

— И накара Александър да се погрижи за това.

— Той знаеше всичко — всичко — и никога не ме е осъждал за каквото и да било. Затова трябваше да знам кой го е убил. Затова помолих теб.

— И след това осъди първата удобна изкупителна жертва?

Не съм го виждал по-развълнуван, най-после човекът в него ми се разкрива.

— Не ме ли слушаш? Не разбираш ли?

Вече не говорим за Александър и Симах. Застанали сме един срещу друг, разделени от олтара. Залязващото слънце хвърля пурпурни лъчи във въздуха и неговите дванайсет апостоли са безмълвни свидетели. Зная какво трябва да кажа.

Обаче думите са сурови. Претеглям ги, тежат като камък в ръката ми. Мъча се да я вдигна, но тя не иска да помръдне. Аз не съм Александър. Не мога да му простя.

— Ти обедини империята. Това ще бъде твоето завещание.

И? Чака за още, дава ми пълна възможност. Когато вижда, че нищо няма да последва, се изсмива горчиво.

— Не знаеше ли? Разделих я между синовете си. Клавдий, Констанций и Констанс ще наследят по една трета. *Mundus est omnis in partes tres.*^[3] — Исмива се отново, но прозвучава толкова отчаян, сякаш плаче. — Само нещата да бяха по-различни.

Само нещата да бяха по-различни. Може да пренаписва историята колкото си иска, но някои факти са неизтриваеми.

— Късмет срещу персийците.

Пръстът му изтегля черта в прахта по олтара, която пресича друга.

— Ще се радвам да се махна. Понякога чувствам, че този град ме убива.

Оставям го сам в неговия мавзолей, смален от скелетата на недовършените си сънища. Уловени в слънчевите лъчи пращинки безшумно падат на земята.

---

[1] Олимпийските богове. — Б.пр. ↑

[2] В латинската епоха името на Сплит е Спалатум. — Б.ред. ↑

[3] Светът е разделен на три части (лат.). — Б.ред. ↑

27.

Косово — днес

Пръстът ѝ се плъзна от езичето на запалката. Пламъкът угасна и в гробницата се възцари мрак. Тя врътна колелцето и от усилие и бързане протри кожата на пръста си, преди да успее отново да я запали.

Майкъл още беше там.

Какво се казва на умрял човек? През изминалите две седмици непрекъснато беше разговаряла с него — разпитваше, умоляваше, проклинаше. И сега той беше тук, а тя не можеше да измисли какво да каже.

— Пред пещерата видях сметката на един от лошите, но може да има още. — Той погледна през рамо. — Разбира се, все още има време. Тя не отговори, а продължи да го гледа ококорена.

— Как...?

— Как те намерих? Или как така не съм умрял?

— Как ще се измъкнем оттук?

Той се засмя.

— Както винаги практична. Точно това обичам в теб. — Хвана я за ръката и клекна пред нея. — Боже, колко ми липсваше. Толкова съжалявам за... всичко.

Ръката му беше студена, но дъхът му върху бузата ѝ бе топъл. Въпреки мръсотията и пушека, които го обгръщаха, тя подуши отсянка от истинската му миризма — силна и сладка като уиски в зимна нощ. Това повече от всичко друго я убеди, че е действителен.

— В съседната долина има една колиба. Драгович не знае за нея. Там живях през последните няколко дни.

Тя го гледаше безизразно.

Той обхвана с длани бузите ѝ.

— Аби, чаках те!

Излязоха от пещерата и поеха колкото може по-бързо през гората. Майкъл водеше, а Аби се стараше с все сили да не изостава.

Боботенето на хеликоптера продължаваше да разтърсва въздуха, макар че дърветата го правеха невидим.

— Това са американците — уверено обяви Майкъл. — Вероятно стрелят по сенки. Ако някой отвърщаше на огъня, щяха да се чуват други звуци.

Все още в гората, прехвърлиха хребета и започнаха да се спускат по склона от другата страна. Стрелбата вече не се чуваше, макар че хеликоптерът още не беше отлетял. Всъщност боботенето и плясъкът сякаш се усиливаха. Прелетяха точно над главите им, откъсвайки капки от мокрите дървета, които забарабаниха по тях като дъжд.

— Най-сетне сами — обяви Майкъл, наподобявайки френски акцент.

Това бяха думи, които често използваше в Прищина, когато техни приятели най-после си тръгнат след дълга алкохолна вечер. Още едно малко доказателство, че беше истински.

Без да спират, продължиха надолу към долината. Слънцето залезе зад облаците; въздухът стана студен. Точно в момента, когато Аби си помисли, че повече не може да направи и крачка, излязоха на полянка — в действителност това бе празното пространство между две големи дървета, където се издигаше малка каменна колиба. Не беше представителна, но се виждаха комин и здрав покрив, а това беше напълно достатъчно на Аби.

Майкъл не посмя да запали огън, а и дървата в гората така или иначе бяха мокри. Аби се сви под изгризано от мишките одеяло на дървен нар, докато той топлеше консерва зрял боб на газовата печка.

— Хайде, разкажи ми пак защо не си мъртъв?

— Заблудих те, нали? — Видя как у нея се надига гняв и бързо се извини. — Съжалявам, зная, че не е смешно.

— Това не е игра.

— Не, не е. — Извади тапата на винена бутилка и изля малко от съдържанието ѝ в метално канче. Течността беше прозрачна като отрова и толкова силна, че Аби я подуши чак от другата страна на помещението.

— Сливовица. Местна домашна ракия. Ще те сгрее.

Отпи и ѝ се прииска да имаше цигара, за да премахне вкуса от устата си.

— Защо отидохме във вилата? Знаел си, че е на Драгович.

Майкъл се поколеба. Единствената светлина в стаята идваше от синия газов пламък на малката печка, която го очертаваше на фона на тъмния ъгъл.

— Кажи ми истината — предупреди го тя.

Сливовицата пареше гърлото ѝ, но не можа да достигне до замръзналата ѝ сърцевина.

Той се обърна към нея.

— Да, знаех, че вилата е негова. Имах уговорка да отидем там, за да му предам някои неща, които искаше.

— От гробницата?

— Да. — Майкъл се замисли за миг. — Не зная колко си научила или си се досетила, но ето фактите. Патрул на американци от КФОР намира пещерата и отбеляза това в доклада си. Докладът стигна до Прищина и попадна на бюрото ми. Едно от щастливите стечения на обстоятелства в живота.

— Ти ли се свърза с Драгович?

— Знаех, че е луд на тема Рим. От дълго време се опитвах да стигна до организацията му.

— Да стигнеш?

— Ужилване. Да проникна в неговата орбита и да го проваля. — Той замръзна неподвижен.

Тя си помисли, че се е вторачил в нея, но в мрака не можеше да види очите му.

— Значи не работиш за него?

— Това ли ти казаха? — Майкъл се протегна и сложи ръце на раменете ѝ. — Аби, за бога! За такъв ли ме помисли?

— Помислих те за умрял.

На печката тиганът започна да бълбука и да съска. Майкъл го дръпна от пламъка.

— Предполагам, че вече знаеш всичко за Драгович. Той е най-злият човек на Балканите и това вече говори само по себе си.

Той завъртя копчето на печката, за да регулира пламъка.

— Помниш ли Ирина?

Аби кимна. За нея Ирина беше черно-бяла снимка на библиотечната лавица в апартамента на Майкъл — лъскава коса, бледа кожа, черни очи. Напомняше ѝ за плакатите с изчезнали хора по парапетите в сградата на правителството в Прищина. Веднъж попита

Майкъл за снимката, защото беше решила, че е на някого от семейството му.

— *Умря във войната* — отговори той и смени темата.

— Ирина беше една от жертвите на Драгович през 99-а година. Няма да ти разказвам какво ѝ е сторил, но четох докладите. Може да използваш въображението си.

Аби потрепери. Беше чувала тези истории. Колкото долни и жестоки мъчения бяха измислени по света, всички бяха прилагани по време на войната в Косово. Носеха се слухове и за пленници, прекарвани в Албания, където ги убиваха и вадеха органите им, за да ги продават на богати клиенти на Запад.

— Драгович е причината да се върна отново на Балканите. Когато изскочи тази находка от римски артефакти, помислих, че мога да я използвам, за да го докопам. Аз заложих въдицата, а той я налапа.

— От Външно те смятат за корумпиран.

— Трябваше да стана доброволец. Знаеш как стоят нещата в ННС.

ННС означаваше „Наблюдение, наставничество и съвет“ — официалната мисия на ЕУЛЕКС в следосвобожденско Косово.

— Половината правителство на Косово работи за Драгович. ННС означава, че той вижда всичко. И последният лист хартия, цялата електронна поща в главната квартира се озовава на бюрото на Драгович, преди да стигне до последния етаж.

Той въздъхна.

— Аби, не мога да изразя с думи колко съжалявам, че те взех със себе си.

— Защо ме взе?

— Сгреших. Знаех, че от ЕУЛЕКС са по петите ми, защото мислят, че съм в комбина с Драгович. Добре, изпълняват си задълженията. Хората на Драгович душеха наоколо, за да видят дали не ги будалкам, така че вътрешното разследване придаде автентичен вид на нещата. Но не беше лесно. Не исках някой от ЕУЛЕКС да нахлуе на срещата ми във вилата точно когато най-сетне бях стигнал до някъде. Знаеш, че няма нещо, което чиновниците на ЕС да мразят повече от работата през почивните дни. Реших, че ако дойдеш с мен, ще решат, че няма нищо специално, и ще ни оставят на мира.

С лъжица изсипа боба в една чиния и ѝ я подаде.

— Имам само една. Съжалявам, не съм подготвен за гости.

Тя отблъсна чинията — не беше гладна, но той настоя.

— Кога за последен път си яла? — Не изчака да чуе отговора. — Трябва да ядеш. Нямаме много време.

Аби пое чинията. В мига, когато първата лъжица боб се озова в устата ѝ, осъзна, че е изгладняла.

— Нещата се объркаха. — Майкъл се отпусна на един дънер и се залюля напред-назад. — Изобщо не трябваше да бъде опасно. Драгович щеше да изпрати своя човек — казваше се Слобо — за да вземе артефактите, и толкоз. Двамата с теб щяхме да изкараме хубав уикенд и аз щях да съм на крачка по-близо до сърбина.

— Да, но не се получи.

— Още от началото Слобо беше твърде нервен. Може би беше дошъл със заповед да ме убие. Не знам. Когато ти се появи на площадката пред басейна, той взе решението.

— Хвърли те в пропастта — припомни му Аби.

— Дори басейнът на Золтан Драгович трябва да се почиства. На метър и нещо под ръба на скалата има малка площадка със скеле — приземих се на нея.

— Късметлия.

— Когато се изкатерих обратно, Слобо вече те беше докопал. Аз... — Той се вторачи в мрака. — Убих го. Ужасно нещо. В момента... След това...

Настъпи дълго мълчание. Когато заговори отново, тембърът на гласа му си беше върнал звучността.

— Обадох се за линейка. После изхвърлих трупа от скалата и се погрижих да не падне на площадката. Тогава вече видях линейката да идва по автомобилния път. Затова избягах. Аби, най-трудното нещо, което някога съм правил... оставих те. Беше по-тежко, отколкото да убия Слобо.

— А трупът? Сестра ти Джени... Между другото, тя сестра ли ти е? Каза, че си бил ти. Тя знаеше ли?

— Не ми е минавало и през ум, че ще сметнат Слобо за мен. Ти беше в кома, заобиколена от полицаи: обадох се на Джени, защото беше единственият човек, на когото можех да се доверя. Каза, че местната полиция иска тя да разпознае трупа. Помолих я да го

направи. Когато всички те мислят за умрял, е много по-лесно да избягваш неудобните въпроси.

— *По-лесно?* — Болката и шокът, които дремеха у нея, внезапно се превърнаха в гневно изригване. — Копеле! По-лесно ти е било да ме оставиш да си мисля, че си умрял? По-лесно ти е било да ме оставиш да се лутам из Европа, чудейки се защо някакви хора искат да ме убият? На това ли му викаш „по-лесно“?

Майкъл захлупи лицето си с ръце.

— Толкова съжалявам.

— Не съм те молила за нищо.

— Знам.

— Защо се върна за мен?

— Защото най-малкото ти дължа извинение и обяснение. — Той вдигна глава, търсейки прошка. — Драгович те преследва. Той знае, че нещо не е наред. Като за начало — фактът, че тялото на Слобо липсва. Може да е чул слухове, че са ме виждали. В тази част на света се случват много малко неща, за които той не научава. Тогава е предположил, че съм скрил нещо от него.

Той зачака Аби да каже нещо. Тя знаеше, че не бива — още не беше напълно готова да се откаже от гнева си, но въпреки това се чу да пита:

— Ръкописът?

— Не можех да понеса мисълта нещо толкова да бъде изгубено завинаги, защото съм го дал на Драгович. Заслужаваше си да го задържа за втори поглед. В интернет намерих доктор Грубер и му го занесох. Дори някой ден да се наложеше да дам ръкописа на Драгович, исках да бъда сигурен, че информацията в него ще оцелее. Каквото и да имаше в онази гробница, то е важно за Драгович. Той си мисли, че зад него се крие нещо повече.

Тя му подаде празната чиния и отпи още една глътка от бистрата ракия. Алкохолът опари езика ѝ, но поне беше нещо истинско.

— Е, и какво смяташ да правиш сега?

— В Белград има един човек, който знае повече за тези неща. Направих снимки на гробницата. Искам да разбера дали той няма някакви идеи по въпроса.

— Идеи за какво?

— За това какво търси Драгович. Не зная какво е то, но той обърна половината Европа с хастара навън, за да го намери. Вече не мисли рационално.

Значи сте двама, помисли си Аби.

— Нарушава собствените си правила да не се набърква лично: стана уязвим. Ако можем да стигнем до това нещо, каквото и да е то, преди него...

— Той ще те унищожи.

— Не и ако сме внимателни.

Майкъл обра чинията с лъжицата, за да дояде и последните остатъци. Стърженето на метал в метала звучеше така, сякаш точеше нож.

— Ти си видяла досието му и знаеш какво представлява. Мисля, че можем да го изпързалиме.

След това завъртя ключа на печката и пламъкът угасна.

28.

Константинопол — май 337 г.

Макар да е вече май, преди да изгрее слънцето, е още студено. В този час Константинопол е призрачен град: крачките ехтят под празните колони, а статуите сякаш се пробуждат за живот. От вратите на фурните в пекарните греят малки огньовете. Миризмата събужда у мен вълчи апетит.

Прекосявам форума. От върха на своята колона на трийсет метра от земята Константин ме следи с поглед. Висок е трийсет метра и всеки сантиметър от него е божествен: гол, с лъчиста корона, чиито дълги заострени краища се протягат, за да стигнат зората. В едната ръка държи копие, а в другата стиска глобуса на света. Инженерите му го монтираха на колоната за една нощ и когато слънцето изгря, Константин се появи над града сякаш от небесата. Чух, че християните били бесни.

Трудно е да свържеш огорчения човек, когото видях в мавзолея, смален от вечността, с бога над мен. Опитвам се да не мисля за това и продължавам да бързам. Завивам наляво надолу по хълма, между сградите зървам сивото море и отново ускорявам ход. Не искам да закъснявам.

Човек има чувството, че градът е опустял. Константин потегли на война преди три дни. Хиляда войници се събраха на августеума, величествения площад пред двореца. Константин в златна броня ги изведе от града в позлатена колесница, теглена от бели коне. Слънцето, някогашният му покровител, отново го благослови. Христограмът, прикрепен към шлема му, грееше; стражите от Школата в своите бели униформи блестяха като острие от светлина зад него.

А пред всички тях вървеше лабарумът — щандартът, който бе изковал пред Милвийската битка. Минали са почти двайсет и пет години, откакто за пръв път го показа, застанал върху една гробница край Виа Фламиния. Оттогава рядко е имало година да не предвожда армията в битка. Готи, сармати, франки, императори съперници —

всички те срещаша непобедимия щандарт и бяха разбивани. Въпреки това по него няма и драскотина. Златният венец, който обгражда христогорама, е толкова ярък, колкото в деня, когато е бил изработен; слънчевите лъчи блестят през инкрустираните скъпоценни камъни като звезди.

Цялото население излезе да гледа, изпълваше улиците в продължение на мили без край. Вероятно повечето са се питали дали някога ще го видят отново — и кой ще води армията, когато поеме по пътя назад.

А сега дойде време за едно друго заминаване. Днес Симах потегля с кораб за Пирея на еднопосочно пътуване до някаква безименна скала в Бяло море. Дошъл съм да го изпратя. Мисля, че поне това му дължа.

Спускам се по стръмните стъпала между два склада и излизам на кея. Макар да е много рано сутринта, пристанището вече кипи от живот. Рибари разтоварват нощния улов; камъните звънтят, докато роби търкалят амфори с вино към празните ръчни колички. В другия край, където стълбище води към кораба, стоят четирима войници от дворцовата охрана и си разказват мръсни истории. Симах не е с тях.

Приближавам ги.

— Тук ли е Аврелий Симах?

Никой от тях не ме разпознава и не отдава чест. Били са още деца, когато за последен път съм предвождал легион. За всеки случай сержантът ме оглежда предпазливо.

— Кой иска да знае?

— Приятел на Август. — Показвам им диптиха от слонова кост и те застават мирно.

— Още не е дошъл — отговаря сержантът. След това оглежда небето. — Дано дойде по-скоро, защото при изгрев смяната ми свършва.

— И този там — добавя един от войниците, когато посочва една фигура, която се крие в преддверието на склада за зърно със спуснатата върху лицето качулка на наметалото — пита за затворника.

Тръгвам надолу по кея. Хрумва ми нещо, което Симеон беше казал — ако има справедливост, днес сутринта ще го кача на този

кораб — но въпреки това тръпки полазват по гърба ми. Сега, когато Константин е заминал, градът е по-опасно място.

Фигурата излиза от преддверието и тръгва към мен. Качулката се свлича назад: Порфирий. През изминалата седмица е остарял. Театралната енергия, която помня от Симаховата градина, е приглушена; блясъкът в очите — избледнял. За моя изненада той ме прегръща като стар приятел.

— Ние, възрастните хора, трябва да се държим един за друг — заявява, — преди младите напълно да са ни изхвърлили.

Отстъпва и ме оглежда изпитателно.

— Чух, че не си одобрил онова, което сториха на Симах.

— Август лично произнесе присъдата по случая.

— Човек би си помислил, че щом е решил да го извърши толкова явно, Симах просто би си признал.

Дали не се опитва да ме накара да кажа нещо инкриминиращо? Оглеждам оживеното пристанище: пристанищния хамалин, който похапва навита зеленчукова питка, седнал на амфора, пристанищния писар, почукващ със стилото си върху плочка за писане. Където и да отидеш в този град, винаги има публика. По-добре да си мълча.

— Чух, че показанията на роба се оказали решаващи — настоява Порфирий. — Сам ли го разпита?

Де да бях! Който и да беше скроил шапката на Симах — робът беше ключът към него.

— Измъчвали са го в двореца. На следващата заран вече беше на път за сребърните мини в Дардания. — Разтворих ръце. — Понякога римското правосъдие е прекалено бързо за стар човек като мен.

Той кимва — повече няма да измъкне от мен.

— Въпреки това си дошъл да изпратиш Симах. Много мило от твоя страна.

— Август иска да бъде сигурен, че наистина е заминал. — Казвам го на шега, но прозвучава жестоко.

Порфирий леко отстъпва.

— В това не може да има съмнение. Симах е стоик — ако не друго, поне ще замине с достойнство.

Обаче все още няма и следа от него. Слънцето изгрява, войниците започват да мърморят. Кошове риба се товарят на количките и поемат по улицата към пазара. Порфирий и аз чакаме в мълчание.

Виждам как той започва да се вълнува: бе защитил приятеля си пред мен и ако Симах не дойде, честта му е изложена на опасност. Започва да се разхожда по кея, като нетърпеливо хвърля погледи нагоре по хълма.

Сержантът се приближава. Аз имам пълномощия от императора и изведнъж съм се превърнал в авторитет.

— Още преди час трябваше да е тук. Дали да не отидем у тях?

Уморих се да чакам.

— Аз ще отида.

Без да пита, Порфирий тръгва с мен. За възрастни мъже изкачването е трудно. Когато стигаме пред къщата на Симах, и двамата пухтим като товарни коне.

Вратата на къщата е заключена. Дърпаме въженцето на звънеца, който виси отвън, но никой не отваря. Цялата му собственост е била конфискувана: робите са задържани и продадени, но все е останал някой освободен, за да подготви заминаването му.

— Може да е поел по друг път надолу към пристанището? — предполага Порфирий. — Сигурно сме се разминали по пътя.

— Ако е така, вече е заминал. — Не ми харесва мисълта отново да слизам надолу до пристанището. Какъвто и импулс на милосърдие или вина да ме е накарала да искам да изпратя Симах, с издигането на слънцето над хоризонта е избледнял. Историята, в която Константин ме въвлече, свърши и се чувствам стар. Време е и аз да тръгна.

— Тук има странична врата. — Порфирий е завил зад ъгъла на къщата.

Едва не го оставям да продължи сам, но любопитството ми изведнъж надделява и ме кара да го последвам. От тази страна на сградата няма прозорци — между нея и къщата на съседа се простира тесен пасаж. На половината път по нея в тухлената стена се вижда кафява дървена врата.

Порфирий натиска дръжката и вратата се отваря. Прекрачваме през прага и се озоваваме в малък склад, който мирише на дървени стърготини. Трески и парчета кора са осеяли пода: дори дървата му за огрев са отнесени. В съседните стаи прахта вече е започнала да се сляга. Те ми припомнят едно изоставено укрепление на източната граница, което видях преди много време — плавей, изхвърлен на

брега, до който някога е стигала границата на свиващата се империя. Единственото, което намираме вътре, е прах.

Още една врата — друго празно помещение, и изведнъж се озоваваме в ярката светлина на двора с колонадата, която гледа към градината. В нейния център до басейна лежи Аврелий Симах с увиснала надолу глава.

Един-единствен поглед е достатъчен, за да ми стане ясно, че никъде няма да заминава.

29.

Нови пазар, Сърбия — днес

Нови пазар — наименованието на града трябва да се приема буквално, макар че пазарът тук сега беше запуснат. Целият град представляваше Балканите в умален вид: южната част с минарета и виещи се отомански пасажи, северната част — от християнски бетон, а помежду им рекичка, която ги разделя. Дори бежанците, които се блъскаха по улиците му, съответстваха на тези две части: мюсюлмани, изгонени от сърбите в Босна, и сърби, прогонени от косовските мюсюлмани.

Аби си купи нови дрехи в един от многото магазини втора употреба и се преоблече в тоалетната на автогарата. Купиха два билета от гишето и се настаниха в задната част на автобуса. До Белград щяха да пътуват пет часа.

През прозорците се виждаха речни долини, покрити с шубраци хълмове, осеяни с кафяви и зелени петна и доста често с овощни градини или каменоломни. Първобитен, самотен пейзаж.

Майкъл извади камерата от раницата и я включи. Сложи ръка на екрана, за да го закрие, макар автобусът да беше полупразен. Започна да разглежда снимките от гробницата, като ги увеличаваше или намаляваше, за да проучи някоя подробност.

— Това е капакът на саркофага. — Той увеличи изображението.
— Виждаш ли надписа?

Въпреки възрастта им буквите бяха дълбоки и ясни.

— G VAL MAX — прочете Аби.

— Гай Валерий Максим — обясни Майкъл.

Тя го стрелна с поглед.

— Нямах представа, че знаеш латински.

— Учих в класическа гимназия, преди всички да станат частни.
— Той почука по екрана. — След като видях надписа, направих малко проучвания. За този Валерий има сведения. Бил е консул през 314 година след Христа. Запазени са надписи, които го сочат за

преториански префект на император Константин Велики. Нещо като началник на кабинета или консилиере — ако си падаш по „Кръстникът“. Важен човек.

— Докато не е получил нож в гърба.

Майкъл кимна.

— Знаеш ли нещо за Константин?

— Попрочетох едно друго.

Майкъл захревърля следващите снимки — избледнелите фрески и падащата на парчета мазилка. Опита се да увеличи надписа, но колкото повече се доближаваше до него, толкова повече той се разтваряше в петно от пиксели. Разочарован, остави камерата на седалката. Аби я взе.

— Не смяташ ли, че е странно? — Тя намали увеличението, за да види оцелелите фрески в цялост. — Не виждам никаква християнска иконография! Няма кръстове, нито христогорами; нищо, което да напомня някоя библейска история.

— Според онова, което четох, от гледна точка на религията управлението на Константин било много объркано време. Не всички са се събудили една сутрин с решението да станат християни.

— А огърлицата, която ми даде? Намерил си я в гробницата, нали?

— Запечатана във вазата заедно с ръкописа.

— Тя е християнски символ.

— Така си помислих.

— Мъртвият човек — Гай Валерий — защо ще иска тя да е с него в гробницата, а цялата ѝ украса да не съдържа други подобни символи?

Майкъл вдигна рамене.

— Може би се е отрекъл на смъртния одър?

Тя се замисли за ножа, който се е забил в гърба на мъжа с достатъчно сила, за да му строши реброто. Потрепери.

— Като стана дума за огърлицата, още ли е у теб?

— От Външното министерство я прибраха.

Майкъл се загледа през прозореца.

— Вероятно няма значение.

Белград, Сърбия — днес

Автобусът ги остави на автогарата в подножието на хълма близо до градския център. Смръщеното небе беше причина за подранилия сумрак; неспирен дъжд барабанеше по улиците, а гръмотевиците трещяха над речната долина. Купиха си чадър от магазинче пред чакалнята на гарата.

— Как сме с парите? — попита Аби.

— Добре — успокои я Майкъл. — Предимството да се преструваш на мошеник е, че през ръцете ми минават много пари.

— Тогава да намерим къде да отседнем. Има един хотел, в който...

— Не — отрязва я твърдо Майкъл. — Знаеш правилата в Сърбия. Всеки хотелски гост се регистрира в най-близкия полицейски участък. Дори да не разпознаят имената ни, ще видят, че нямаме печати за влизане в страната. Изобщо имаш ли паспорт?

Аби се потупа по джоба на панталона, но нищо не напипа. Спомни си, че се бе протегнала за него на пропускателния пункт; след това ръката на маскирания се беше впила в китката ѝ и я бе извлякла от колата. Без онзи изобщо да му обърне внимание, паспортът беше паднал в калта.

Разтърси я ридание. Испита чувството, че се смаява — малко момиченце, изгубено в непознат град. Без възможност да се измъкне — дори не можеше да докаже коя е.

Майкъл, изглежда, не забеляза, защото си гледаше часовника.

— Хайде, имаме среща, на която трябва да отидем.

Тя закрачи след него през автогарата и излязоха на оживената улица пред нея. Майкъл носеше чадъра смъкнат ниско, така че да скрива лицата им. Аби го хвана под ръка, като внимаваше да не я изпръскат минаващите автомобили.

— Къде е срещата?

— На един сал.

Саловете са белградска забележителност — барове и нощни клубове на салове, закотвени край бреговете на Сава и Дунав в продължение на повече от километър и половина. Досега Аби не беше ходила в подобно заведение, макар да ги беше виждала отдалече при

пътуванията си до Белград. Някои приличаха на къщи, други на шлепове: онзи, на който се бяха качили, имаше извит покрив от стоманени листове, с което приличаше повече на самолетен хангар, отколкото на нощно заведение. Лежеше на около двајсетина метра навътре в реката, свързан с брега чрез импровизиран мост от талпи и забити в земята дървени стълбове, напомнящи скеле. Надписът над вратата гласеше „Риск“, макар да не беше ясно дали това е името на бара, или предупреждение.

Аби огледа несигурния мост, хлъзгав от дъжда, и сивата река, която течеше под него. Не ѝ харесваше, твърде много приличаше на подвижен крепостен мост.

— Ще бъде трудно, ако се наложи да си тръгнем бързо.

— Не аз избрах мястото.

Тръгнаха със залитане и олюляване по мокрите талпи. Един охранител ги претърси надве-натри — напомняне, че това е град, който все още не е в мир със самия себе си. На вратата имаше табелка „Оръжието забранено!“, но това изобщо не я успокои.

Вътре помещението беше просторно и цареше полумрак, макар че и той не можеше да скрие колко е празно. Стените бяха боядисани във виненочервено, но толкова тъмно, че изглеждаха черни, накъсани през няколко метра от неоновии осветителни тела с агресивни абстрактни форми. В средата на помещението стоеше диджей и пускаше оглушаваща музика, макар никой да не танцуваше. Малцината клиенти се бяха оттеглили в сепаретата по краищата на помещението. Един от тях, възрастен човек, който беше сам на масата, вдигна глава, като влязоха, и им кимна да се приближат.

— Кой е този? — попита Аби, докато прекосяваха заведението. Тя се опитваше да бъде дискретна, но заради гърмящата музика трябваше да изкрещи въпроса, за да я чуе Майкъл.

— Господин Джакомо. Той е онова, което преди наричаха укривател на крадени вещи.

Ако се съдеше по външния му вид, господин Джакомо имаше дълго минало: щръкналата му бяла коса съвсем липсваше на темето, което стърчеше нагоре като носа на лодка. Лицето му беше сбръчкано и мургаво, веждите диво рунтави. Носеше кафяв костюм от туид, бялата му риза без вратовръзка беше разкопчана почти до границите на

приличието. Когато приближиха, той се изправи и ги покани в сепарето. Не им подаде ръка, но махна на келнера и поръча два коктейла с коняк.

— Добре ли пътувахте? — попита. Акцентът му беше трудно определим — можеше да е на човек от половин дузина страни, които граничеха с Адриатическо море. — За първи път ли сте в Белград?

Въпросите му бяха изцяло насочени към Аби.

— Била съм тук и преди.

— Разгледахте ли крепостта? А етнографският музей?

— Господин Джакомо работи много в музеите — обади се Майкъл. Беше направил опит да се пошегува, но Джакомо не се усмихна.

— Господин Ласкарис, ти си направи труда да си уредиш среща с мен. Аз съм зает човек, но ти отделих време. Макар твоята професия и моята често да са в... противоречие. — Той сложи ръце на масата и се наведе. — Какво искаш от мен?

Майкъл запали цигара и издиша дима. Светлината от неоновата фигура на стената обагри дима в червено; пулсиращите прожектори на дансинга премигнаха по края на облака дим, сякаш бяха далечни светкавици.

— Искам да знам какво търси Драгович.

Джакомо присви очи.

— Това не е име, което се произнася на глас. Особено в този град. — Той докосна ухото си. — Дори сам да не можеш да се чуеш, някой друг винаги може.

— През последния месец Драгович обърна Европа с хастара навън. — Майкъл демонстративно повтори името. Ритъмът на музиката се усили, блъскайки като тичащи крака. — Търси нещо.

— Човек като него винаги преследва нещо. Оръжия, момичета, наркотици... Дори някой митнически инспектор от Европейския съюз. — Джакомо извади своя пакет цигари и го сложи на масата. — Може би ти знаеш повече от мен за това?

— Търси някакъв исторически артефакт. Вероятно римски. От начина, по който действа, личи, че знае какъв е. Реших, че може би и ти си в течение.

Джакомо обмисли казаното.

— Човекът, когото спомена, не споделя често мислите си с мен.

— Ако търси римски артефакт, ти със сигурност трябва да си чул за това.

— Смяташ, че съм толкова знаменит? — Джакомо вдигна чашата си и се загледа в отраженията по стъклото. — Може и да съм. Кое те кара да мислиш, че предметът, който търси, е римски?

Пепелта от цигарата на Майкъл се удължи още малко.

— Всички знаят, че е луд по римските артефакти.

— Така ли?

Въпросът увисна във въздуха и се смеси с дима и шума. Джакомо се вторачи в Майкъл, който се извъртя малко, за да стрелне поглед към Аби. Вдигна леко вежди. *Какво да му кажем, а?*

Джакомо стана.

— Моля да ме извините. — Възрастният мъж се потупа по стомаха. — Старчески проблеми. След минутка ще продължим разговора.

Той се измъкна от сепарето, заобиколи дансинга и се насочи към тоалетните. Тътреше крака в костюма си от туид и много приличаше на старец, който се е изгубил.

— Откъде го намери? — полюбопитства Аби.

Майкъл допи коктейла.

— Имам неколцина познати в света на изкуството. Контрабандата на откраднати произведения на изкуството и антики е голям бизнес. Господин Джакомо е един от най-добрите — или най-лошите — зависи единствено от гледната точка.

— И няма да ни предаде на Драгович? — Тя се огледа. Нарочно или не, Джакомо ги беше сложил да седнат с гръб към входната врата. В допълнение проблясващите светлини на цветомузиката и блъскането на басите ги лишаваша напълно от сетива.

— В нищо не съм сигурен. — Майкъл махна на келнера за още един коктейл. — Слуховете твърдят, че конкурира организацията на Драгович. За всичко, което си струва.

Дали нашият живот си струва? — запита се Аби.

В другия край на помещението забеляза мъж в кожено яке, застанал на бара. Беше млад, косата му стърчеше гелосана в ежови бодли, яростно акне покриваше бузите му. Пред него стоеше чаша бира, но се бе разположил така, че сепарето им влизаше в зрителното му поле. Тя леко кимна в неговата посока.

— Смяташ ли, че е от хората на Драгович?

— Вероятно е приятел на Джакомо. — Майкъл махна с ръка, сякаш искаше да отпъди тези мисли. — Колко да му кажем?

— Има ли значение? — Тя не можеше да откъсне очи от младежа на бара.

— Да си имаш работа с човек като Джакомо е все едно да играеш покер. Не искам да си разкрием козовете твърде рано.

Аби не можа да се сдържи и се засмя.

— Нима мислиш, че няма да усети, ако блъфираме?

В другия край на помещението Джакомо беше излязъл от тоалетната. На Аби ѝ се стори, че когато мина покрай бара, размени погледи с младежа с гелосаната коса. Старецът седна и изчака, докато келнерът донесе питието на Майкъл. Неговата чаша беше още наполовина пълна.

— Е?

Майкъл отпи голяма глътка от новото си питие.

— Имаше една гробница в Косово. Аз я намерих. Вътре имаше артефакти и ги продадох на Драгович.

— Трябваше да дойдеш при мен. Щях да ти дам по-добра цена.

— В гробницата имаше стихотворение. — Майкъл извади салфетката изпод столчето на чашата и написа първия стих на латински по памет. След това я плъзна през масата.

Джакомо повдигна вежди.

— Аз не съм поет. Дори учен не съм.

— Сметнах, че може да го познаеш.

— От твоята гробница?

— Това е препис на стихотворение, което е вече известно. Идва от надгробна плоча в Музея на Римския форум.

— Някога е бил в Музея на форума — поправи го Джакомо. — Наскоро беше открадната, макар да си мисля, че е още в Рим.

Черните му очи се стрелкаха между Майкъл и Аби. *Знае, че е у Драгович, помисли си Аби. Чувал е за малкия музей на сърбина в Рим. Какви ли връзки съществуваха между тях?*

— Драгович открадна плочата със стихотворението. Смята, че може би сочи пътя към нещо много ценно.

— И така да е, не ме е питал за моето мнение.

— Аз те питам.

Втораченият поглед на Джакомо се плъзна над рамото на Майкъл към вратата. Аби трябваше да положи усилие да потисне нуждата да се обърне и да погледне.

— Какво знаеш за стихотворението? — попита Джакомо.

За нейна собствена изненада изведнъж Аби се чу да отговаря:

— Датира приблизително от четвъртото столетие — около времето на Константиновото управление.

Джакомо се облегна на пейката.

— Константин Велики. Знаеш ли, че е роден в Сърбия? Мисля, че тук се специализират в мегаломания. — Той се изкиска. — Къде в Косово се намира гробницата?

— В една гора — отговори Майкъл спокойно.

— Когато я ограби, остави ли нещо? Нещо, което някой приятел може да отиде и да вземе за теб?

— По стените има фрески. Запазени, в твърде добро състояние.

— Майкъл извади камерата от раницата си и му ги показва на екрана.

— Ако можеш да ни помогнеш, ще ти дам по-точно описание на местоположението.

Аби се вторачи в него. *Наистина ли върши това*, попита гласът в нея. Представи си бандитите на Джакомо в гробницата и потрепери от мисълта как бормашините им вадят трошливата основа на фреските. *Те не им принадлежат*, каза си тя, сякаш беше чула протестите на хиляда и седемстотин годишният скелет, който някога е бил мъж на име Гай Валерий Максим.

Джакомо извади химикалка от джоба си и написа нещо на гърба на салфетката.

— Това е адрес на хотел. Отидете там, разположете се удобно. Ще поразпитам, ще говоря с едни хора и ще ви намеря там, когато имам какво да ви кажа.

— Чакай малко — възрази Аби. — Ако се настаня в хотел, ще ми поискат паспорта, защото трябва да ни регистрират в полицията.

Джакомо я погледна изпитателно. Златен зъб проблясваше в полуотворената му уста. *Показах му слабо място*, каза си Аби. *Сега се чуди как да се възползва*. Възрастният мъж извади сребрист мобилен телефон и проведе кратък разговор. Аби се чудеше как изобщо чува нещо при тази шумна музика.

— Няма да ти искат паспорт.

— Колко трябва да чакаме?

— Докато науча нещо. Знаеш ли какво казва Сократ?

— Умирам за чаша бучиниш? — изстреля Майкъл.

Шегата беше плоска и Джакомо пак не се усмихна.

— Знанието е у теб.

Той стана и си тръгна, без да плати. Мъжът с акнето по бузите му кимна, докато старият минаваше покрай него, но не го последва.

30.

Константинопол — май 337 г.

Аврелий Симах лежи свлечен до ръба на басейна. Ръцете му са разперени, сякаш иска да запази равновесие: дясната му ръка е потопена във водата. Лицето му е лилаво; туниката — на червени петна от кръвта в повръщаното, което е изкашлял по гърдите си.

С Порфирий се споглеждаме. Никой от нас не смята, че това е нещастен случай.

Първо се отърват от теб, след това изпращат убийците.

Бял мраморен бюст лежи в краката на Симах. Порфирий се опитва да го вдигне, но е прекалено тежък за него. Прочита името в основата и се изсмива горчиво.

— Катон Младия. Знаеш ли тази история?

— Така мисля.

— Стоик, който предпочел самоубийството пред изгнанието. — Подритва с босия си крак бюста по чакъла. — Симах не беше по-силен от мен. Не би довлякъл Катон дотук само за да разиграе историческа сценка.

— Някой е искал да си помислим, че точно това е направил.

— Искат да мислим, че е самоубийство.

Във водата проблясва нещо, което привлича погледа ми. Протягам се и изваждам малка сребърна чаша. Една от рибите е толкова близо, че усещам люспите ѝ по кожата си, но не помръдва. Никоя не помръдва.

Всички риби са мъртви. Носят се с коремите нагоре по повърхността, полюшвайки се леко като перца.

Изведнъж усещам водата по ръката ми като обрив, тя пробожда и пари голата ми кожа. Вероятно това се дължи в голяма степен на въображението ми, но зная, че има отрови, които могат да убият при допир. Избърсвам ръката си с пеша на наметалото и търкам толкова силно, че едва не си разранявам кожата.

Порфирий ме наблюдава неуверено.

— Отровата е била в чашата — обяснявам аз. — Когато Симах е паднал, тя се е търколила във водата. Вътре е имало достатъчно, за да отрови рибата. Вероятно вълче биле.

— Аврелий Симах заслужаваше нещо по-добро от това. — С внезапен изблик на енергия той сграбчва бюста, бута, тегли и го прехвърля през ръба на басейна. Той пада с плясък във водата: вълната прелива през ръба. Няколко риби са изхвърлени на земята.

— Трябва да извикаме стражата.

Порфирий ме поглежда така, сякаш съм си изгубил ума.

— Ще кажат, че е самоубийство.

— Точно това искаме да кажат. По-добре е, отколкото да обвинят нас.

Гневът ме напуска. Сега и двамата сме оплетени в тази мрежа. Той отива при колонадата и сяда прегърбен на едно стъпало. Аз обикалям езерото и си налагам да преодолея желанието да си търкам ръката.

— Симах не се е самоубил — казвам аз. — Онзи, който го е убил, вероятно е убил и Александър.

Той вдига очи.

— Това задължително ли е?

— Нека приемем, че Симах не е убил Александър. Можем ли да приемем, че който го е убил, е искал да припише това на Симах?

— Можем да приемем, че е имал мотив. Но такъв имат мнозина. Включително ти.

Започва да ме дразни, възразявайки на всяка дума, която казвам, подобно на софист на форума. Самодоволните философи в нишите на колонадата зад него сякаш кимат в съгласие.

— Не съм искал да натопя Симах.

— Но имаш мотив. Искам да кажа, че е имало натиск някой да бъде обвинен, преди да се отправят контраобвинения. И да стане съвсем неудобно.

Той въздиша.

— Валерий, тук има три въпроса и те не изискват непременно един и същи отговор. Кой уби Александър? Кой скрои шапката на Симах? И накрая, кой го отрови?

Неговите тънки разлики не ме интересуват.

— Кой друг има интерес да натопи Симах? С неговата смърт последните следи са заличени.

— Вече бяха заличени — той трябваше да е на кораба сега. Ако са искали да бъдат сигурни, щяха да го направят в открито море или щом стигнат в Гърция. Никой нямаше да научи или да го е грижа.

— Твърдиш, че това е съвпадение? Че е извадил необичайно лош късмет да му припишат убийство и след това просто се е самоубил?

Млъквам и гледам надолу към свлечения на чакъла труп. Опитът ме е научил, че в този град няма съвпадения.

— Който и да е натопил Симах, не го е избрал случайно. Премахнали са го по някаква друга причина. Заточението не е било достатъчно — искали са неговата смърт.

Порфирий нищо не казва, запазвайки си правото на собствено мнение.

— Ти беше негов приятел. Можеш ли да се сетиш за някого, когото познава, за някого, когото е обидил?

— Много християни го мразеха.

— Смяташ, че са чакали трийсет години за това? — Поклащам глава. — Това тук е било по спешност.

Оставям мълчанието да се проточи. Дори в несъмнения му шок има нещо потайно у Порфирий, което ме кара да потръпвам.

— Трябва да разберем кой го е извършил — казвам аз. — Стига тайни.

— Нима мислиш, че ще получиш правосъдие?

— Ще се задоволя и с това да избегна съдба, подобна на Симаховата.

Трудно е човек да се освободи от старите навици. Дори в тази притихнала вила говоря така, сякаш някой ме наблюдава. Но вече е твърде късно за предпазливост.

Обхваща ме ярост. Внезапно Порфирий се превръща в проводник на всяка лъжа и всяко предателство, срещу които се изправях през последните седмици. С подхранвана от яда сила, която смятах за завинаги изгубена, подхващам трупа на Симах под мишниците и започвам да го влача по чакъла. Ужасен, Порфирий скача на крака.

Пускам тялото и то пада тежко.

— Симах беше ли ти приятел?

Цялото му тяло трепери, а главата му се люшка като парче месо, набучено на нож. Приемам това за „да“.

— Тогава, за бога — твоя или моя, кажи ми това, което знаеш.

Вторачвам очи в него и той не може да срещне погледа ми. Впива очи в земята. Отворените очи на Аврелий Симах гледат нагоре към него. Порфирий прошепва нещо, което не мога да разбера напълно. Прозвучава ми като „тайна“.

— Каква тайна?

— Не е моя, за да я кажа.

— На Симах ли е?

Той отново се отпуска на стъпалото и обхваща с ръце коленете си.

— На Александър.

Цялото ми внимание е съсредоточено в него.

— Александър ровеше из архивите заради своята история. Забутан някъде из архива, открил доклад, който Симах е написал преди трийсет години. Щеше да го използва, за да го изнудва.

— Откъде знаеш?

— Помниш ли, че Константинополският патриарх умря преди няколко месеца?

Спомням си разговора със Симеон в двора на черквата „Света Ирина“. *Евсевий е един от най-вероятните негови заместници. Александър беше против неговия избор.*

— Константинополският патриарх е най-влиятелният църковник в империята. — Порфирий обмисля това изявление. — Някои биха казали, че Рим стои по-високо — но това беше, преди Константин да се премести тук. Евсевий иска този пост от сърце и душа. Александър беше не по-малко решен да го спре.

Много неща си идват на мястото.

— Той е открил тайна? Тайна за Евсевий?

— Чувал ли си за човек на име Астерий Софиста?

Спомням си онзи увехнал възрастен мъж, обезобразените му ръце, скрити под ръкавите, а очите — втренчени в черквата, в която му беше забранено да влиза.

— Онзи ден той също беше в библиотеката.

Порфирий оглежда заобиколената от колонада градина. Единствените му слушатели са мъртвец, няколко отровени риби,

десетина отдавна умрели философи и аз. Дори така не е лесно да се разкрие тайна, пазена толкова дълго време. Думите му са едва доловими:

— По време на гоненията Астерий и Евсевий са били в тъмницата на Симах. И двамата били изгряващи таланти, ползвали се с име на почтени хора: много християни ги имали за пример. Император Диоклециан решил, че ако сломи тях, много християни ще станат отстъпници от вярата.

Симеон беше казал: *Имало дузина християни — семейства с деца — които се криели в резервоара под къщата на Астерий. Той ги издал на императора, който наредил всички да бъдат разпънати на кръст.*

— Знам тази история — отбелязах аз. — Астерий се пречупил, а Евсевий — не.

Порфирий поклаща глава. Челото му опира в яката, сякаш той надзърта в дълбините на своята душа.

— Евсевий се пречупил, а Астерий — не — измърморва и в първия момент решавам, че е повторил казаното от мен. После разбирам.

— *Евсевий* е предал онези християни? — Той кимва. — Тогава как...

— Как Евсевий става епископ, а на Астерий е забранено завинаги да влиза в черква? — Той прокарва пръсти през косата си, а дланта му се покрива с петна от прах. — Астерий и Симах се спазаряват той да поеме вината.

Трудно ми е да преглътна тези усложнения.

— Откъде знаеш?

— Защото Симах ми каза тогава. Това го забавляваше — лицемерието на случилото се.

— А защо след това не е продумал?

— Защото е бил честен, държал е на своята дума. И защото е смятал, че няма значение. Скоро след това гоненията свършиха и нямаше какво да спечели от свалянето на Евсевий. А когато Константин взе властта, да нападнеш Евсевий се превърна в опасно начинание.

Опитвам се да схвана всички нови факти и да изтегля от тях нишката, която свързва Порфирий с трупа в краката ми.

— Защо Александър е мразил толкова Евсевий? Ти каза, че той самият не е искал да става патриарх.

Порфирий ме изгледа съжалително.

— Ти май наистина не знаеш нищо за християните, а?

Не се опитвам да отричам.

— Има две фракции. Те се наричат с най-различни имена, но най-разпространените са ариани и православни. Арианите са последователи на доктрината на свещеник, на име Арий, според която Христос, синът Божий, е създаден от нищото от Своя Отец. Православните твърдят, че за да бъде истински Бог, Христос трябва да е вечен и несътворен.

Погледът ми се отклонява към пространия труп на Симах. Тялото вече е почнало да се вкочанява и се е извило като арка сякаш от неописуеми страдания. Питам се, какво значение имат тези неразбираеми теологически спорове на мястото, където сега се намира.

— Чувал съм това и преди. Смятах, че споровете са решени още по време на Константиновия Никейски събор, преди дванайсет години.

Евсевий беше казал: *Ти беше в Никея. Стоеше в сенките и слушаше какво говорим с ръка на меча. Наричахме те Брут: Знаеше ли това?*

Порфирий откъсва една роза и започва да къса листенцата ѝ.

— Спорът така и не беше решен. Константин посредничи за компромис, но още преди да си заминат от Никея, отново се бяха хванали за косите. За известно време Евсевий беше изпратен на заточение.

Той въздъхна.

— Вече не е въпрос на теология. Съмнявам се, че дори половината от хората, които твърдят, че са ариани или православни, могат да обяснят сложността на Божествената същност.

— Евсевий е ариан?

Смътно си спомнях нещо такова, но вече бяха минали дванайсет години. Порфирий потвърждава.

— Главният ариан. Той прие арианството за своя кауза, а Астерий Софиста стана неговият главен помощник. Бедният Арий трябваше да свири втора цигулка в своята собствена ерес. Александър от своя страна беше един от водещите мислители на православната

партия. Надпреварата кой да заеме патриаршеския трон в Константинопол беше последната им битка.

В мислите си се връщам към нощта в двореца. Евсевий — главният обвинител — и неговият гняв, когато Симах спомена Астерий. Не е за чудене, ако си е помислил, че Симах ще разкрие истината.

Опитвам се да сглобя свързана история.

— Александър намира доказателството, че по време на преследванията Евсевий е предал Църквата. Той повиква Евсевий в библиотеката, за да се изправи срещу него и да го накара да се оттегли от избора за патриарх. Повикал е там и Симах, за да потвърди случилото се. Евсевий е имал сериозни мотиви, за да иска смъртта и на двамата — те могат да докажат, че е предал Църквата.

Те убиха своя собствен Господ — какво не биха сторили, за да запазят своите привилегии.

— Евсевий не е бил в библиотеката онзи ден — отбелязва Порфирий. — Не е успял да стигне.

— Но Астерий е успял.

Още докато го казвам, разбирам, че това не може да е вярно. Астерий не е разбил черепа на Александър, защото няма ръце.

— Симеон каза, че видял... — Оставям изречението недовършено. Не ми трябва закачулената фигура на Симеон, за да обясня това. Отговорът е очевиден.

Блъскане по вратата разкъсва тишината в градината; на улицата крещят нетърпеливи гласове. Мисля, че разпознавам гласа на сержанта от пристанището. Вече е минало много време от края на дежурството му. Порфирий скача паникьосано на крака.

— Остани — казвам му аз. — Пусни ги да влязат.

— А Симах? Какво да им кажа за него?

— Кажи им, че е самоубийство. — Бързо пресичам двора към страничната врата. — Така или иначе, това е единственото, което искат да чуят.

31.

Белград, Сърбия — днес

Хотелът се намираше на последния етаж на жилищен блок в стария град, на юг от главния булевард „Княз Михаил“. Улиците бяха преплетени и характерни, явно сградата им е била наложена от Титовите архитекти — квадратна и от бетон. Найлонови платнища покриваха входното фоайе, макар лющещата се боя да не предоставяше доказателства, че бояджии са докосвали стените.

Тракащ асансьор ги качи до кафяв коридор на шестия етаж. Рецепцията беше настанена в малка стенна ниша по средата. Зад стоманената решетка седеше мустакат мъж и гледаше телевизия. Той им подаде ключ и посочи надолу по коридора.

— Последната стая.

Най-доброто, което можеше да се каже за нея, беше, че предлага гледка — през реката и дъжда, където небостъргачите на Нови Белград се издигаха като колони от шарени светлини. Те сякаш идваха от някакъв друг свят.

Майкъл заключи вратата и постави стол под бравата, но той едва ли щеше да попречи на топката да се завърти. Аби се хвърли на леглото. Насред симфония от кафяво и сиво, покривката на леглото беше от златиста вискоза. Тя зарови глава във възглавницата.

Майкъл се отпусна на крайчеца на леглото и я погали по рамото.

— Съжалявам — измърмори той.

— Какво ще правим?

— Какво можем да направим?

— Нямам доверие на Джакомо.

— Аз също му нямам доверие. Обаче той е най-доброто, с което разполагаме. — Изтърколи се по гръб и запали цигара. — В света, в който сме попаднали, трябва да се оправяме с хора като него. Вече не си в Хага.

— Да не мислиш, че не знам? — Тя се опря на лакът, за да може той да види гнева ѝ. — Имала съм работа с най-ужасните убийци на

този свят — мъже, пред които Джакомо и дори Драгович изглеждат като невинни дечица.

— Знам...

— Не, не знаеш. — Целият гняв и ужас от последните дни заизвира като порой от нея. — Знаеш ли защо това беше възможно? Защо едно нищо като мен можеше да застане лице в лице с тези чудовища — без оръжия или охрана — и да си тръгне живо?

— Защото си имала кураж.

— Защото имаме институции и закони, за да се оправяме с подобни хора. Сега не сме по-добри от тях.

Майкъл махна с ръка към прозореца.

— Виж къде сме — това място също беше една от черните точки на земята. Нима смяташ, че правила, институции и закони имаха някакво значение тук, когато Милошевич водеше война срещу всички?

— Милошевич свърши в затворническа килия в Хага.

— След като изби 140 000 човека. И след като НАТО най-сетне събра смелост и го бомбардира, за да отиде по дяволите. Това добре ли е?

— Ако не е, тогава не сме нищо повече от диваци и варвари.

Майкъл протегна ръка, за да я докосне по рамото, но Аби рязко се дръпна. Чувстваше, че сълзите ѝ напират, но не искаше да му достави това удоволствие.

Той се завъртя и стана от леглото. Застанал прав, се вторачи в него, сякаш търсеше някого.

— И така, какво ще правим? — попита тя отново. Гласът ѝ прозвуча глухо.

— Познанието е у теб — промърмори Майкъл. — Единствената следа, с която разполагаме, е стихотворението. Драгович мисли същото — иначе не би откраднал копието от Музея на форума.

Аби се замисли върху думите му. Този проблем беше като лейкопласт върху отворените ѝ рани.

— Стихът върху надгробната плоча в Рим е само от две изречения. Онзи, който Грубер разчете от ръкописа, е от четири.

Майкъл извади листа от джоба си и го заоглежда.

— Пак няма на какво толкова да се опрем.

Зад овехтелите пердета дъждът блъскаше по прозорците. Аби се сети за един друг дъждовен ден в друг град в покрайнините на

Римската империя. *Анализирах първите няколко реда.*

— Ами ако редовете са повече? — попита тя. — Грубер каза, че не е свършил с анализа на ръкописа — едва бил започнал. Може да има още куплети.

Очите на Майкъл заблестяха. Той се завъртя рязко.

— Чакай тук.

Облече якето и тръгна към вратата.

— Къде отиваш?

— Да се обадя по телефона. — Наведе се и я целуна по челото. — Не отваряй на непознати.

Остана сама в продължение на дванайсет минути и всяка от тях ѝ се стори като година. Стаята се отопляваше от чугунен радиатор, който пукаше и шумеше като обладан от духове. Всеки шум, който издаваше, я стряскаше като пистолетен изстрел. Хвана се, че се взира във вратата с блъскащо сърце и затаен дъх. Непрекъснато очакваше, че някой ще почука и ще опита да отвори. Когато Майкъл се върна, за малко не припадна от облекчение.

На лицето му беше изписано ликуване.

— Утре рано сутринта доктор Грубер ще вземе самолета за Белград. Ще ни донесе своето копие на ръкописа и думите, които досега е успял да разчете.

— Не каза ли нещо повече? За стихотворението?

— Намекна.

— Не можа ли просто да ти го прочете по телефона?

Майкъл пусна хищническа усмивка. Въпреки всичко преживяно и онова, което им предстоеше, в изражението му имаше нещо толкова уверено, че Аби неволно му се усмихна в отговор. Той легна отново на леглото и я целуна, подръпвайки ръкава на жилетката ѝ.

— Би могъл. Но тогава нямаше да бъде сигурен, че ще си получи стотте хиляди евро, които му обещах.

Това беше най-дългата нощ в живота на Аби. Лежеше под завивките прекалено уплашена, за да се съблече. Целият град беше сглобен от някакви неспирно блъскащи се чаркове: тръбите за парното и радиатора; асансьорът, автомобилите и трамваите на улиците под прозореца. По едно време чу в далечината нещо, което приличаше на

изстрели, макар че може и да беше кола с разцентровано запалване. Тя уби половин час в очакване да го чуе отново — в работата си се беше научила доста добре да различава звуците при стрелба — но шумът не се повтори.

Майкъл, изглежда, не се безпокоеше. Спеше и тихо похъркваше. Накрая Аби откачи радиобудилника от нощното шкафче и отиде в банята, където се опита да удави нощта в софт рок. Червените цифри ѝ показваха времето, присмивайки се на усилията ѝ да дочака съня. Най-накрая, свита във ваната, с възглавница под главата и одеяло върху тялото, успя да заспи.

Събуди се със схванат врат и главоболие. Майкъл стоеше на прага на банята по боксерки.

— Реших, че си избягала. — Може би все пак не беше спал толкова здраво, колкото си беше помислила. Очите му бяха кървявали, бузите и брадичката прекалено обрасли за тези ден-два, откакто не се беше бръснал. Бръчиците около очите му не издаваха мъдрост, а просто умора.

— Не можах да заспя.

— Признак на гузна съвест. — Насили се да пусне усмивка, за да ѝ покаже, че се шегува. — Умирам от глад.

Цената на стаята, която им бе уредил Джакомо, не включваше закуска. Влязоха в едно кафене от другата страна на улицата и си поръчаха омлет и кафе.

— Всъщност имаш ли сто хиляди евро?

Майкъл разряза омлета си на две.

— Ще прескочим тази пропаст.

Аби не се впусна да спори. Чувстваше се точно като изследовател на джунглата, който се опитва да прекоси бездна по оръфан въжен мост. Да стигне до другата страна не беше главният проблем — така или иначе щеше да се озове там, след като мостът се скъса.

— Кога ще пристигне?

— По обяд. Казах, че ще се срещнем в замъка.

— Колко кафкиански.

Аби задъвка храната в мълчание. Майкъл махна на келнера за още кафе.

— Може да има и нещо друго — опита тя най-накрая. — Когато Джакомо каза, че отговорът може да е у нас, той не знаеше, че има още стихове. Сигурно има някаква следа в тези стихове, с които разполагаме.

Майкъл изглади салфетката на масата и се вторачи в нея, произнасяйки думите полугласно.

— Звучи ми като санскритски — каза той най-накрая.

— Това е латински — подсети го тя. — Нали каза, че можеш да го четеш?

— Пропуснах образователния минимум.

— Тогава хайде да намерим някого, който може.

Студентски Тръг — площад „Студентски“, лежеше в края на главния хълм близо до катедралата — трева и дървета на площ с размерите на футболно игрище, заобиколени от обичайната смесица от неокласически и палеосоциалистически сгради на Белградския университет. Посветените някога на комунистическите герои статуи в парка бяха съборени и заменени с фигури от по-малко спорна част на миналото. В някакъв момент са планирали паркът да стане част от цяла зелена артерия, която да минава през сърцето на града. А сега служеше главно за автогара.

Откриха Факултета по класическа филология и философия в красива розово-сива сграда в южния край на площада. Пет минути, прекарани в интернет кафе, им бяха дали едно име. А обаянието на Майкъл и познанията по сръбски на Аби спечелиха симпатиите на портиера, който ги насочи нагоре по стълбите към малък кабинет. Пълни с листове папки, натрупани по лавиците, буквално преливаха от стелажите; на срещуположната стена висеше карта с границите на Римската империя в нейния апогей. Зелен бюст на кръглолик мъж с изпъкнала брадичка и плоски бузи от теракота надничаше измежду саксиите върху прозоречния перваз. Очите му сякаш се бяха втренчили в точка точно над главите им. Лицето му беше напрегнато — отговорностите на властта сякаш стягаха всеки негов мускул.

Обитателят на кабинета — доктор Адриан Николич — беше, общо взето, по-омекотена разновидност на бюста: среден на ръст, с тъмна брада, къдрава кестенява коса и кафяви очи, които изглеждаха склонни да се усмихват. Носеше пуловер върху карирана риза, кафяви кадифени панталони и високи обувки с връзки.

— Благодаря ви, че ни отделихте време — започна Аби на сръбски.

Той кимна, зарадван, че тя говори родния му език. В малка страна, ползваща се с лошо име, това има значение.

— Не знаех, че имам такава международна известност. Може би трябва да си поискам увеличение на заплатата. — Той завъртя бавно стола си, като ги покани с жест да седнат на износения диван срещу него. — След петнайсет минути имам лекция. С какво мога да ви помогна дотогава?

Аби му подаде измачканата салфетка със стихотворението и превода, който беше добавила тази сутрин.

— Намерихме го... ъъ... най-неочаквано.

— Намерили сте го?

— Сложно е за обясняване.

Той кимна.

— Тук сме на Балканите. Неща се намират и се губят. С хората е същото. Научихме се да не задаваме въпроси.

От чекмеджето на писалището извади очила с рамки от коруба на костенурка и прочете стихотворението.

— Очевидно сте го превели. Какво смятате, че мога да добавя?

— Каквото се сетите.

Сухо изсмиване.

— Всичко ли?

— Съпътстващите обстоятелства, при които беше намерено, подсказват, че е от времето на Константин Велики.

— Затова сте се сетили за мен. — Той кимна към бюста на перваза. — Знаете ли, че е бил роден в Ниш? Моят роден град.

Аби пое дълбоко дъх.

— Може би звучи налудничаво, но ние смятаме, че стихотворението сочи към изгубено съкровище или артефакт. Вероятно свързан с царуването на Константин.

Николич я погледна безизразно в очите. Изражението му беше непроницаемо.

— Напълно сте права.

— Така ли?

— Права сте, че звучи налудничаво. Смятате ли, че подобни неща се случват в действителния живот? Някой да влезе в кабинета ти с лист хартия или карта, която води до отдавна изгубено съкровище? — Той стана. — Не мога да ви помогна.

Аби и Майкъл не помръднаха от дивана.

— Стихотворението е истинско, ако това ви притеснява — подхвърли Майкъл.

— Имате ли оригинала? — Майкъл кимна. — Може би ако ми го покажете, ще мога сам да реша. Не? Така си и помислих. Между другото, от коя институция сте?

— Работим за Европейския съюз. — Майкъл извади от портфейла си личната карта от ЕУЛЕКС. — Аз работя в митническата дирекция. Разследваме банда трафиканти на произведения на изкуството и това е антика, която успяхме да заловим.

— Смятаме, че може би има и други съкровища — добави Аби. — Единственото, което искаме да знаем, е дали стихотворението дава някакво указание за какво може да става дума?

Все още прав, Николич взе отново листа и започна да проучва текста.

— Тази дума — *signum*. Знаете ли какво значи?

— Знак — отговори Майкъл. — Знакът на спасението, който осветява пътя напред.

— Така. Това е важна дума в живота на Константин. Преди голямата битка при Милвийския мост видял кръст от светлина на небето и чул словата: *In hoc signo vinces* — с този знак ще победиш. Знаете ли какъв е бил този знак?

— Христогорам — послушно отговори Аби.

— Хи Ро — поправи я Николич. — Това са първите две букви от името на Христос на гръцки. Ако мислите в графични символи, Х е с формата на кръст, а поставеното над него Р е човекът.

Аби си спомни огърлицата, сега заключена в каса или чекмедже в Уайтхол.

— Фактически обаче това не е истинският христогорам. Този се нарича ставрограм — от гръцката дума ставрос, която значи кръст.

— Добре.

— Оригиналното описание на битката при Милвийския мост е написано на гръцки. Знаете ли кой е гръцкият еквивалент на „сигнум“? — Дватамата запитани поклатиха глави отрицателно. — „Тропайон“. Тази дума също има много значения. Може да бъде трофей, военен паметник или щандартът, който армията носи в битка.

Отново ги погледна изпитателно.

— Знаете ли за бойния щандарт на Константин?

— Лабарумът — кимна Аби. Спомни си нещо, което доктор Грубер беше казал в Регионалния музей в Трир. „Символът Хи Ро, който видял в съня си, се превърнал в златен щандарт, инкрустиран със скъпоценни камъни.“

Аби спря и зачака Николич да продължи, но той си стоеше там със скръстени ръце, вторачен в нея, сякаш очакваше нещо.

— Питайте за нещо от времето на Константин, което да е изключително ценно? Съкровище от първокласно историческо значение, изгубено от векове?

На Аби ѝ просветна.

— Мислите, че стихотворението може да се отнася за действителния лабарум? Онзи, който е носила войската на Константин?

Той вдигна рамене.

— Защо не?

— Какво се е случило с него? — полюбопитства Майкъл. — Подобно съкровище не може просто така да изчезне — искам да кажа, че Византийската империя е съществувала допреди малко повече от петстотин години. Не е ли някъде в някой музей?

— Смятате, че защото нещо е важно, хората се грижат за него? Дори гробницата на Константин в Истанбул не е оцеляла. Когато турците превземат Константинопол, разрушават неговия мавзолей, който бил в черквата „Светите апостоли“, и издигат на нейно място джамия.

Обърна се към картата на стената и прокара с пръст линия през Балканите от Адриатическо до Черно море.

— Този област е била гранична в продължение на повече от две хиляди години. Александър Велики? На изток и юг империята му се простирала чак до Индия и Египет. Но на север и на запад минавала през Косово. Римската епархия Мизия — днес модерна Сърбия — се подхвърля напред-назад между източните и западните императори, когато през 476 г. Западната империя рухва, този град — Сингидунум — днешен Белград — е бил крепост, която е гледала отвисоко на варварите отвъд Дунава. След това идват османците, после Съветският съюз и Югославия. Знаете ли коя е една от причините, заради които се сражавахме с Хърватия през деветдесетте години? Те са западни католици, а ние — източноправославни, това е наследство от разделянето на Византийската империя през единайсети век. Границата означава войни. Така че да — нещата се губят.

Николич свали книга от една лавица и я запрелиства.

— Това е византийско житие за живота на Константин, написано през девети век. След като описва лабарума и използването му при Милвийския мост, авторът казва: „Той съществува до днес и се съхранява като най-голямо съкровище в императорския дворец, защото, ако враг или зло заплашат града, неговата сила ще ги унищожи“.

— Това е било — Майкъл пресметна наум — преди хиляда и сто години. И оттогава нищо повече?

— През 1204 г. Константинопол е ограбен от участниците в Четвъртия кръстоносен поход. Много от неговите съкровища са скрити или изгубени; някои са отнесени във Венеция от кръстоносците. Четирите коня, теглещи златна колесница, които стоят пред фасадата на църквата „Свети Марко“, някога са се извисявали над портите на императорския хиподрум. Византийците превземат отново града, но през 1453 година той пада завинаги в ръцете на турците. Вероятно те са задигнали онова, което е било останало.

— Значи може да е във Венеция... или Истанбул... или скрит на съвсем друго място, нали?

— Венеция беше ограбена от Наполеон, Париж от нацистите, Берлин от Съветите, а Москва от всеки с пари. — Николич се усмихна тъжно. — *Sic transit gloria mundi*. Или, ако ми позволите да го превода на езика на професионалните историци: непрекъснато се случват гадости.

Няколко камбанки звъннаха от високоговорителите на компютъра.

— Време е да влизам в час. Съжалявам, че не мога да ви помогна повече.

Двамата тръгнаха по обратния път и се озоваха на улицата. Край бордюра бяха спрели тролеи, а шофьорите им пушеха пред вратите.

— Може би Грубер ще ни каже повече.

32.

Константинопол — май 337 г.

Бързам надолу по пасажа, после нагоре по булеварда, покрай който се редят чинари. Още са само фиданки, но един ден ще хвърлят сянка върху цялата улица. Ако градът оцелее толкова дълго. Империята е осеяна с наполовина довършени градове, издигнати, за да задоволят суетата на различни императори. Виждал съм всички: Тесалоника, Никомидия, Милано, Аквилея, Сирмиум — дори Рим е заобиколен от хиподруми, на които никога не са се провеждали състезания, мавзолеи, чиито обитатели са били погребани другаде. Дали някой император ще бъде готов да живее в град, кръстен на неговия предшественик?

Ускорявам крачки, гонен от бързината на мислите си. Спомням си какво ми каза Константин в деня, когато ме завлече в двореца. *Християните плюят и драскат, но не хапят.* Спомням си и последните думи на Луций Север от другия бряг на Босфора, където чака Константин да умре. *Питал ли си се защо Константин е помолил някого, който нищо не знае за Църквата, да разследва смъртта на един епископ?*

Дали Константин ме направи на глупак? Евсевий ли го е накарал? Били са сигурни, че дори да намеря нещо, ще го заровя. През целия си живот заравях Константиновите проблеми.

Има две фракции. Те се наричат с най-различни имена, но най-разпространените са ариани и православни. Арианите са последователи на доктрината на свещеник, на име Арий, според която Христос, синът Божий, е създаден от нищото от Своя Отец. Православните твърдят, че за да бъде истински Бог, Христос трябва да е вечен и несътворен.

Вече бях чувал това.

Никея — юни 325 г. — дванайсет години по-рано...

Така и не разбрах за какво спорят. Доколкото ми е известно, никой никога не беше питал дали Аполон е толкова вечен, колкото Диана, или дали същността на Херкулес е като тази на Юпитер. Моите братя и аз никога не сме седели в нашата пещера да нищим природата и лицата на Митра. Ние правехме жертвоприношенията, провеждахме ритуалите, както ни бяха научили. Доверявахме се на боговете, че си знаят работата.

Но християните са различни: дребнави критикари и педанти, които си пъхат носа навсякъде и прекарват десетки часове в безкрайно задаване на въпроси без отговор. Само — поне така смятах — заради онези мигове на весело прозрение, когато откриват, че има и нещо друго, за което могат да спорят. Това докарва Константин до умопомрачение. Той има нужда християните да се молят за несеквация му успех, без да спорят за дреболии като адвокати.

— Обединената империя има нужда от обща религия — оплаква ми се той един ден. — А разделената Църква е обида срещу единия Бог.

А един обиден Бог — обаче той не го казва — може да реши да си потърси нов защитник.

Християните не могат да постигнат съгласие, че техният Бог има три части — баща, който наподобява Юпитер; син Христос, роден от смъртна жена, за да свърши, подобно на Херкулес, неговата работа на земята; и един духовен вестител, който според мен е нещо като Меркурий. Защо трябва да бъдат един Бог, а не три — никой така и не обясни. Обаче прекарват безброй часове в обсъждане на връзката помежду им така, както сенаторите изказват предположения за променливото щастие на дворцовите фаворити.

Един от тези интелектуални интриганти е свещеник от Александрия, на име Арий. Опитвайки се да опише своя Бог, той каза нещо толкова възмутително, че половината християни не искат и да го чуят; другата половина скочи в негова защита и Църквата внезапно се оказа във война.

— Прекарах двайсет години да обединявам империята, за да могат християните да живеят в мир — оплаква се Константин. — А само година след моята победа те се опитват отново да я разкъсат.

Иска ми се да попитам: *А ти какво очакваше?*

По време на война Константин винаги търси решителната битка. Затова прилага същата логика към Църквата: поканва всички спорещи в своя дворец в Никея, за да се сражават и да обявят победител, когото всички ще признаят.

— Въпросът е толкова незначителен, че не си заслужава споровете — казва той с надежда. — Сигурен съм, че можем да уредим всичко без разправии.

Дворецът се издига на брега на езеро и гледа на запад, бризът от водите прави помещенията прохладни. Никея е скромен град сред плодородни хълмове: голямото изобилие от християни, които се изсипаха тук от цялата империя, едва се побира зад градските стени. Дошли са двеста и петдесет епископи, двойно повече свещеници и презвитери плюс техните слуги, придружители, навлеци и багажа, който носят. Единственото помещение, което е достатъчно голямо, за да се провеждат заседанията на събора, е голямата дворцова зала, където дърводелци са издигнали амфитеатрално редици двойни пейки. Сутринта на откриването епископите заемат своите места, разположени от двете страни на залата, като зрителите на хиподрома.

Повечето от тях, особено източните епископи, които току-що са се озовали под негова власт, днес за първи път виждат Константин. Той ги замайва. Когато всички са станали на крака, влиза сам в ярка пурпурна роба. На слънчевата светлина коприната проблясва като вода, докато скъпоценните камъни, защити към материята, хвърлят цветни петна върху пода. Той пристъпва тържествено надолу по прохода, главата му е сведена, а бузите зачервени от вниманието. Изкачва се на подиума в края на пътеката, където го чака златен курулски стол, какъвто използват магистратите. Обръща лице към епископите и се приближава до стола.

— С ваше позволение?

Те са толкова шокирани, че едва не забравят да измърморят своето съгласие. Никога досега император не ги е питал за каквото и да било. Константин сяда. Епископите също. Евсевий, който е настанен най-близо до дясната ръка на императора, произнася реч, в която благодари на Бог за доброжелателната мъдрост Константинова. Константин произнася реч в отговор. „Освободете се от оковите на

споровете — казва им той — и живеете в свободата на законите на мира. Това радва Бог — а на мен доставя удоволствие.“

Очите му се плъзгат из залата, за да се увери, че е разбран. Двеста и петдесет глави смирено се свеждат.

Обаче две седмици по-късно още не са се огънали. За изненада на Константин излиза, че християните са също толкова фалшиви, както всички останали. Събирането им в двореца не ги е накарало да съсредоточат мислите си върху божественото единство: вместо това ги е насочило към отрова и интриги. Нищо не е постигнато.

На залез-слънце се срещаме в спалнята на Константин. Отвъд прозореца вълните на езерото се плискат върху основата на стените, епископите са на една от своите нескончаеми служби — това е единственото време, когато можем да сме сигурни, че никой не подслушва. Дори дворцовите роби са освободени. Само двамата с Крисп сме — единствените хора, на които може да се довери.

Константин нахлува през вратата. Забелязал съм, че винаги я блъска твърде силно — не е свикнал сам да си отваря. Един секретар подтичва след него, понесъл ръкописите на протегнатите си като цепеници ръце.

— Остави ги там — посочва Константин леглото до мен.

Секретарят ги тръшва, покланя се и си тръгва. Константин развива един и започва да мърда устни, опитвайки се да чете. Питам се дали християните нарочно пишат на гръцки — едно изтънчено унижение.

— От църквата в Александрия до господаря Константин, Август, Цезар и тъй нататък, и тъй нататък — започва да чете Константин. — Като се има предвид, че Евстатий, епископ на Антиохия, се събира с проститутки и неморални жени, ние най-сериозно ви умоляваме да анулирате неговия избор, така че да бъде назначен някой праведен и набожен човек... — Той хвърля свитъка обратно върху купчината. — А някъде между тях — можете да сте сигурни в това — има молба от приятелите на Антиохийския епископ, в която настояват да не обръщам внимание на лъжите, които се разпространяват за него, и да накажа неговите клеветници. — Той плъзга ръкописите по леглото към мен. Някои се плъзгат на пода. — Гай, вземи ги.

— Какво да ги правя?

— Изгори ги.

Понечвам да ги вдигна, но Константин ми махва с ръка.

— Не сега. Изчакай епископите да излязат от черква и го направи някъде, където могат да те видят. Искам да разберат, че си губят времето.

Той се тръшва на леглото.

— Какво трябва да направя, за да ги накарам да постигнат съгласие?

Нищо не казвам. Нито една от идеите ми не е от онези, които Константин нарича конструктивни, а освен това е в лошо настроение. След няколко седмици ще започне неговата *vicennalia* — двайсетата годишнина на неговото управление. Ще има зверове, паради, тържества. По-късно през годината ще отидем в Рим — за първи път, откакто победихме Максентий. Ужасно иска да сложи край на събора дотогава.

Крисп отива до прозореца и наднича към езерото. Кехлибарът на залеза нахлува и къпе лицето му в подобие на пламъци. Сега е на двайсет и пет и в началото на силата си: една по-сдържана и уверена разновидност на баща си. На същата възраст Константин все още живееше според прищевките на един деспот, а вечер си лягаше, без да знае дали на сутринта ще се събуди. Подобно на човек, който е преживял глад, в сърцето си не може да се освободи от страха, че един ден отново ще гладува. Единственото, което Крисп познава, са успехите.

— Причината е в Евсевий — казва той. — Не иска да те предизвика открито, но е напълно против всякакви компромиси. Освен това познава всички начини да удължи споровете, така че нищо да не може да се реши.

— Винаги, когато говоря с него, е много отзивчив.

— Оцеля като епископ на Никомидия — тогава столицата на Лициний — в продължение на няколко години, докато той управляваше. Евсевий е змия, която може да се промъкне във всяка дупка, стига да е на топло.

За Крисп това е рискован ход — опасно е да споменава Лициний точно сега. След поражението му при Хризополис той бе изпратен на заточение в Тесалоника с жена си Константиана и техния

деветгодишен син. Преди два месеца до нас стигнаха слухове, че заговорници с някои сенатори да избяга в Рим, да се провъзгласи за император и да започне поголовно клане на християните в империята. Сега, когато го повтарям, звучи твърде изсмукано от пръстите, но понякога слуховете имат способността да се осъществяват, а Лициний е изчерпал кредита си на доверие пред Константин.

Бях изпратен в Тесалоника да се погрижа за това. Задъханите клюки твърдят, че съм прерязал гърлото на Лициний, след това съм заклал сина, докато майка му гледала. Вярно е само наполовина — командирът на гарнизона уби момчето, след като си бях заминал, и си плати по-късно за прекаленото усърдие. Полуистините се разпространяват с такава лекота, че истината може само да им завижда.

Константин се изправя в леглото и сваля крака на пода.

— Затова ли ми се противопоставя? Чул ли си нещо? Бил е верен на Лициний, така ли?

Струва ми се невероятно Евсевий да бъде в един отбор с човека, който се готвеше да избие всички християни — но не е съвсем невъзможно. Както Константин е показвал вече много пъти, целесъобразността прави всичко възможно.

Обаче Крисп не иска да се обвързва чак дотам. Посял е семето и сега се отдръпва.

— Трябва да спечелиш Евсевий. Ако се огъне, достатъчно хора от неговия лагер ще го последват, така че да обявиш победа. Спомни си твоите битки — подканя той баща си, — понякога можеш да спечелиш войната, като надхитриш противника. А друг път, както при Хризополис, прякото нападение е най-добрата тактика.

— Загубите при надхитрянето са по-малко — измърморвам аз.

— Да, но врагът ти оцелява, за да продължи да се бие.

Константин му махва да млъкне.

— Не съм повикал епископите тук за война. Дойдох да склуча мир. *Мир*. — Скача от леглото, прави три крачки през стаята и се обръща. Ярост възпламенява лицето му. — Нима аз съм единственият човек на света, който иска мир?

— Всички го искаме. — Крисп обаче прозвучава неуверено — никога не е могъл да се справя с избухливостта на баща си.

— Тогава не приказвай така, сякаш водим война. *Хитрини, атаки, сражения* — това са метафори. Никой няма да умре. В края всички воюващи ще станат и ще се върнат към работата, която са вършили преди това. На бойното поле това не се случва.

Константин стоварва юмрук на масичката от слонова кост, опряна в стената. Една маслена лампа е оставена твърде близо до ръба — тя подскача, пада на пода и се строшава. Маслото се разлива.

— Какво искаш да направя? — пита той Крисп. — Да извикам кавалерията, за да стъпче епископите с конските копита? Да извадя очите на християните и да ги горя с нажежени жезла, докато приемат моя начин на мислене, както правеха моите предшественици? Да изпратя армията си по света, за да изтрие от земята всяко селище, което не мисли като мен?

— Нямах предвид...

— Защото това би било твърде лесно. Всеки може да размахва меч. — Той втренчва поглед в Крисп и го кара да сведе очи с бащиния си авторитет. — Валерий и аз кръстосвахме пръчки, когато бяхме на пет, и единственото, което се е променило оттогава, са оръжията, които станаха по-остри. Но ако разчитаме на тях, в империята никога няма да цари мир.

Той подритва разлятото масло на пода, хвърляйки пръски наоколо.

— Защо Диоклециан раздели империята? Защото имаше нужда от повече командири, за да води войните си. Колкото повече хора изпращаше да се сражават, толкова повече ставаха битките. Ние сложихме край на това. Един човек, един мир, един бог. Но не намерим ли нови начини да решаваме своите спорове, да свържем тази империя в едно цяло без мечове, тя ще се разпадне. Това ни предлага християнският бог.

— Това е, което ти предлагаш — вметвам аз.

— Това е работа за поколения. — Той се обръща пред прозореца и разперва ръце широко. — Аз съм такъв, какъвто съм — несвършен, трудно поддаващ се на промяна. Не съм докосвал меча си от деня, когато победихме Лициний — оттогава са минали почти девет месеца, но кълна се в Бог — трудно е. Знаете ли християнската история за пророка Моисей?

— Той извежда народа си от Египет — казва Крисп за мое сведение.

— Обаче никога не стигнал до Обетованата земя. Това оставил на своя наследник... — Константин бърчи чело, опитвайки се да си спомни.

— Йосиф. — Крисп му подсказва името, но не това е в главата му. Вторачил е поглед в баща си. Току-що се е случило нещо важно — проблясък на истина, лъч светлина в бъдещето. Един ден историците ще отбележат, че Крисп е наследил Константин като единствен Август на империята: тези техни думи бяха написани точно в този миг.

Това оставил на своя наследник.

Наследник — не наследници. Константин никога преди не е споменавал наследяването. Фауста от години му вади душата, ужасно искайки да разбере какво крие бъдещето за нейните трима синове, но дори тя се научи да не повдига този въпрос. От шокираното и възхитено изражение на лицето му става очевидно, че и Крисп много е искал да научи. Сега вече знае.

Константин се усмихва на сина си — съучастническа усмивка, изпълнена с обещания. И двамата са се освободили от едно бреме. А аз се чувствам като натрапник.

— Ще преобразим империята по образ Божи — казва Константин. — Един нов свят на мира. Но нищо няма да се промени, ако не убедим хората също да се променят.

Все още замаян, Крисп кимва.

— А щом Църквата не може да постигне съгласие, каква надежда има за всички останали?

Никаква, смятам аз. Мислите ми се връщат в Тесалоника. Гледам как кръвта се разлива по червения мрамор, докато писъците на Константиана разгърсват двореца. Така ли съхраняваш мира? Ще ми се да бяха пощадили момчето.

Константин сядна на крайчеца на леглото. Крисп се разполага до него.

— И така — как да убедим арианите да смекчат своите възгледи? Крисп поклаца глава.

— Никога няма да убедиш Арий. Ако беше сам — може би, но сега неговите идеи са подкрепени от могъщи покровители — той не може да отстъпи. Така би унизил Евсевий.

— Наистина ли каза, че е имало време, преди Христос да съществува? — Константин изглежда искрено ядосан. Не иска неговите поданици да си представят време преди появата на техния Спасител.

— Преди Христос да бъде роден, не е съществувал — цитира Крисп думите на Арий.

На мен ми звучи като нещо подразбиращо се; обаче за християните това е по-страшно от държавна измяна. Но не бива да се отрича на Константин, че няма търпение да се занимава с това.

— Тези въпроси за Троицата са толкова неясни, толкова несъществени, че изобщо не би трябвало да се задават. А ако бъдат зададени, всички би трябвало да проявят здрав разум и да не им отговарят.

— Не можеш да върнеш зададения въпрос. Затова трябва да осигуриш отговор, с който всеки да е съгласен. — Крисп бръква в дипломите на туниката си и изважда малък навит лист хартия.

Константин простенва.

— Още една петиция?

— Александър Киренски — моят някогашен учител, помниш ли го? Той е съчинил символ на вярата.

Символът на вярата е документ, каквито християните обичат: инвентарен списък на атрибутите на техния Бог. Да се намери такъв, под който всички епископи могат да се подпишат, се превърна в главна цел на събора.

Константин го прочита. Дори от безплатността на християнската доктрина той притежава необикновената способност да извлича най-важното.

— Този израз — „Христос... роден, несътворен“ — на това ли Арий ще възрази?

— Ако Бог е сътворил Христос, тогава Христос ще бъде нещо различно от Бог. Но ако е роден от баща си, тогава са единосъщни, съществуват в една и съща материя, което означава, че Христос трябва да е съществувал толкова дълго, колкото Бог.

— Значи Бащата и Синът са една и съща материя.

Виждам как идеята пуска корен в Константиновото съзнание. Следва малко обсъждане, на което не обръщам внимание. Всичко, което има значение, е изводът.

— Трябва да им покажеш пътя. — Крисп посочва купчината забравени петиции, още пръснати по леглото. — Как смяташ, защо ти ги дават?

— За да ме разстройват?

— Защото имат нужда от съдия.

На следващата утрин Константин свиква заседание на събора в голямата дворцова зала. Епископите се подреждат в техните дълги бели редици и стоят прави, докато Константин се настани на златния си стол. Дузина хартиени свитъци са вдигнати във въздуха, за да бъдат забелязани. Константин ги пренебрегва и посочва стария учител на Крисп.

— Съборът дава думата на Александър Киренски.

Възрастният мъж — як, със строго лице, черната му брада на път да побелее — става и започва да говори. Думите му не значат нищо за мен, но още помня как започна.

— Вярваме в един Бог...

В мига, в който Александър свършва, Евсевий вече е на крака, но Константин не му дава думата. Той оглежда събранието с мек поглед.

— На мен това ми звучи много разумно — отбелязва императорът, малко като на себе си. — Съвпада почти напълно с моите собствени вярвания. Всъщност, ако добавиш нещо, за да бъде ясно, че Синът е от същата същност като Бащата...

— Единосъщен, Хомоусиос — подсказва му преводачът гръцката дума.

— ... кой би могъл да го оспорва?

Очите му се плъзгат из залата, докато накрая се спират на Евсевий, който все още стои прав в очакване да бъде призован.

— Епископе?

Евсевий облизва устните си и кашля, за да прочисти гърло. Ръката му подръпва изваден от робата му конец, навива го върху дебелия пръст толкова силно, че върхът му почервенява.

— Аз...

Той, разбира се, е победен. Може да нарече Константин еретик или да приеме компромиса. Самоубийство или отстъпление.

Разперва широко ръце.

— Кой би могъл да оспорва това?

Константин се усмихва възхитен. Останалите епископи — поне повечето от тях — тропат с ръце и ръкопляскат. Усмивката остава на лицето на Евсевий точно докато Константин отмести поглед.

Сега, когато гледам в миналото, съм изненадан, че си спомням всичко толкова ясно. Оттогава не съм мислил често за събора. Онова, което се случи твърде скоро след него, го прогони от мислите ми и промени всичко: това е счупената отломка на история, която никога не се случи. Не пасва.

Можеш да твърдиш, че бащите и синовете имат една и съща същност. Можеш да го напишеш в символ на вярата, подписан от двеста четирийсет и седем изтъкнати християни (Арий и двама фанатици отказаха и заминаха в изгнание). Но това не го превръща в истина.

Бащата създава сина. Обаче не са едно и също.

33.

Белград, Сърбия — днес

*Този град Сингидунум — Белград — беше крепост, която гледаше отвисоко варварите от другата страна на Дунава, каза Николич. Крепостта още я имаше — сега се наричаше Калемегдан. В течение на вековете върху римските основи са строили средновековни българи и сърби, османски турци и австро-унгарци: почти две хиляди години фортификация. Копие на червено знаме висеше от един стълб, украсен със златен лъв и думите *Leg III Flavia Felix* — в чест на щастливия Четвърти легион, който е построил укреплението.*

Аби си спомни нещо, което доктор Грубер беше казал в Трир, посочвайки римската базилика до кметството. Има определени места, където властта пребивава. Историята ли ги узаконява? Или тези места предизвикват подсъзнателно някаква животинска реакция у нас?

Сега крепостта беше парк, зелен анклав, където пътеки се виеха около старите стени, простиращи се до края на носа, пред който Сава и Дунав се срещат. През лятото той беше любимо място на туристите и местните. В късна есен като тази бе запазен за малцина, които разхождаха домашните си любимци или тичаха по алеите. Обаче днешният ден беше някакво изключение. Метални заграждения очертаваха маршрут по някоя от по-ниско разположените пътеки; атлетични мъже с номера, закачени на фланелките, се въртяха наоколо, чакайки да започне някакво състезание. Малцина издръжливи зрители бяха заели места зад огражденията. Самотен сладоледаджия стоеше до количката си близо до входа на парка и четеше списание.

На пластмасова табела беше начертана карта на крепостта и залепена кратка история.

— Калемегдан означава Крепост на полесражението — прочете Майкъл.

Аби беше идвала тук и преди, при едно от посещенията в града на Международния трибунал.

— Сраженията още не са свършили. В централната кула има музей на сръбската армия, където са изложени останките на американския невидим бомбардировач, който свалиха през 99-а.

— Днес има доста мирен вид. — Майкъл изучаваше картата. — Грубер каза, че ще се срещнем при Паметника на победата.

Тя пое по камениста пътека покрай хребета на хълма, която стигаше до върха на носа, където тухлена тераса се извисяваше навътре над Сава. На нея се издигаше бяла колона, върху която меднозелен бог крачеше във въздуха: шестметров, с неправдоподобно скулптирани мускули и лавров венец на главата. В едната ръка държеше меч, а в другата беше зашепил гълъб и гледаше втренчено към Нови Белград отвъд реката. Стръмни стъпала под терасата се спускаха към водата. Черна табела на сръбски и английски предупреждаваше: *Слизането по стълбите опасно за живота.*

Грубер още не беше дошъл.

— Аз ще го чакам при паметника — каза Майкъл на Аби. — За всеки случай се скрий, да не би нещата да излязат извън контрол.

Тя се облегна на парапета и се загледа в двете реки. Дори в този град с милион и половина жители можеше да почувства пущинака. Когато погледнеш напред, виждаш бетонните небостъргачи на Нови Белград, международни марки се рекламират от пана на техните покриви и ръждивите кранове по кейовете. Но погледнеш ли в другата посока, нагоре по реката, виждаш съкрушителна гора, която се простира ненакърнена на изток до хоризонта. Така не беше трудно човек да си представи римски центурион, застанал тук, на края на света — реката с цвят на олово, небето с цвят на пушек — да оглежда гората и да се чуди какво ли мърда из нея.

Тя се отърси от илюзията: моментът не беше подходящ за бленуване. Погледна към паметника дискретно. Майкъл още стоеше там, но вече не беше сам: приказваше с млада руса жена с детска количка. Говореха си весело за нещо и се смееха. В далечината главният съдия на състезанието лаеше някакви указания през мегафона.

Тя поклати отново глава и се опита да потисне ревността. Майкъл беше от хората, които привличат другите: в чужда страна, с непознат език, на който едва продумваше, все пак можеше да завърже разговор. Особено ако „другият“ е млада, привлекателна жена.

Майкъл се наведе над детската количка и разчорли косицата на детето. Каза нещо на жената, тя се засмя и отстъпи назад, заканвайки му се престорено с пръст. Без да престава да се смее, му помахаша за сбогом и забута количката си по пътеката. Майкъл погледна през терасата към Аби, забеляза, че го гледа, вдигна рамене и се усмихна. *Няма за какво да се тревожиш.*

Обаче някой се приближаваше иззад стената зад гърба му — висок слаб мъж в дълго черно палто, с мургава кожа и щръкнали черни мустаци. Грубер. В едната ръка носеше чанта, а в другата — чадър. Крачеше сковано, напрегнат; видя Майкъл и тръгна право към него, без да забележи Аби, която се въртеше около парапета.

Тя гледаше случващото се като в ням филм. Широко усмихнат, Майкъл протегна ръка, за да се здрависа с Грубер; ръцете на Грубер останаха в джобовете. Той каза нещо кратко. Майкъл кимна, като все още се усмихваше. Вдигна синия сак, който бяха купили в някакъв спортен магазин, и го потупа, както се потупва кон.

Грубер няма да посмее да брои толкова пари на обществено място, предсказал беше Майкъл. Ще хвърли поглед набързо, ще види, каквото е очаквал — и ще открие, че е с деветдесет хиляди по-малко, когато вече ще бъде много късно.

Грубер дръпна ципа на сака и надникна вътре. Бръчките по лицето му станаха по-дълбоки. В далечния край на терасата продавачът на сладолед бавно буташе количката, търсейки клиенти.

Грубер посочи към парапета. За миг Аби си помисли, че я е видял. Майкъл изглежда възрази, след това вдигна ръце в жест „да бъде твоето“ и тръгна след германеца. Спряха се на няколко метра от нея. Майкъл остави сака на ниската стена.

Откъм Сава духна студен вятър и довя разговора им до Аби.

— Парите са вътре — каза Майкъл.

— Бих искал да се уверя.

— А аз искам да се уверя, че си донесъл обещаното. — Майкъл сложи ръка върху сака.

Грубер разкопча палтото си и бръкна вътре. Аби се обърна и се облегна на парапета с гръб към реката, сякаш разглежда крепостната стена. При входа детето в количката беше успяло да разкопчае колана, скочи на земята и хукна към продавача на сладолед. Майка му забърза

след него. В далечината Аби чу викове и свирки. Сигурно състезанието беше започнало.

Грубер извади найлонова чанта с няколко листа вътре.

— Нямаше да дойда, ако не ги носех. Реконструкция на текста и моята собствена транскрипция.

— Нещо интересно?

— Бих казал, да. — Той сложи ръка на сака. — Ако всичко е наред...

Майкъл отстъпи.

— Моля, заповядай.

Погледна покрай стената и срещна погледа на Аби. Едва забележимо ѝ кимна.

Не бяха планирали това. *Какво очаква, да му видя сметката посред бял ден?* Тя закрачи към тях двамата. Грубер не я видя, защото се беше съсредоточил да бутне на една страна пачките евро в сака. Пластмасовата чантичка беше изчезнала обратно под палтото му.

Главата му се стрелна нагоре.

— Каза сто хиляди евро, а тук има само десет.

— Ще получиш останалите, когато се уверим в истинността на документа. — Майкъл говореше бързо, импровизирайки. — Трябва да знаем колко ценно е това, което съдържа. — Очите му се стрелнаха над рамото на Грубер и повикаха Аби да се приближи. *Хайде.*

Тя направи още една крачка.

В този миг детски писък разкъса въздуха. Аби, Грубер и Майкъл се обърнаха, за да погледнат. Продавачът на сладолед беше спрял по средата на терасата, металният капак на количката се отвори, сякаш за да напълни фунийка на момиченцето от детската количка. Вместо това ръката му извади дълъг черен пистолет.

Инстинктите на Аби сработиха. Тя се хвърли на земята частици от секундата преди да изтреци първият изстрел. Терасата се превърна във врящ котел от трескави стъпки и писъци. Тя повдигна глава и видя сладоледаджията да тича към сака на парапета.

Майкъл и Грубер бяха изчезнали.

Стрелецът дотича до парапета и отвори сака. Погледна вътре, след това го хвърли на земята и надникна през парапета. Вдигна пистолета и се прицели в нещо в подножието на стената.

Значи Майкъл е там. Нямаше къде другаде да отиде. Без да се замисля, Аби се изправи и се втурна срещу стрелеца. Мъжът беше затворил едното си око, а с другото се прицелваше: затова не я видя. Не знаейки какво друго да направи, тя протегна ръце напред и се хвърли в краката му.

Той се олюля от удара, но не падна. Опита се да я отблъсне, но Аби обгърна с ръце краката му и се търкаляше и гърчеше едновременно с него, докато я влачеше по земята. Изведнъж нещо се стовари върху главата ѝ. Болка прониза черепа ѝ и тя се пусна.

Сладоледаджията я ритна настрана, след това погледна през парапета. Отново вдигна пистолета — но не стреля. Отдолу се чуваха викове и множество стъпки.

Опитвайки се да не привлича внимание, Аби се надигна само толкова, колкото да надникне между пречките на парапета. Трийсетина мъже по фланелки и шорти тичаха по пътеката в подножието на крепостната стена, заобиколени от шепа зрители. Един или двама погледнаха към терасата, за да видят за какво е тази шумотевица, но повечето бягаха с впити в земята очи.

Стената беше прекалено висока, за да е успял Майкъл да скочи. Но по нея се издигаше скеле, от което работници бяха поправяли древната зидария. Найлонови покривки плющяха по стълбовете, скривайки всички работещи зад тях.

Бегачите начело току-що бяха минали покрай основата на скелето. Когато останалите се изравниха с него, найлоновото покривало се разгърна. Двама мъже изскочиха отвътре — Майкъл и Грубер, и се гмурнаха сред атлетите. Чува се викове, някои гневно ги заблъскаха, но те не намалиха скоростта, за да останат в групата. Стрелецът следеше движенията им с пистолета, но две движещи се цели в море от хора, които се бутаха и надминаваха през цялото време — това беше прекалено трудно. Не посмя да рискува.

Терасата се беше опразнила — Аби и стрелецът бяха единствените останали. Той погледна надолу към нея; тя се сви на топка и се замоли да не знае коя е.

Мъжът се поколеба — поне не стреля веднага. Внезапно се чува още викове от другата страна на терасата. Но тези бяха различни — не паникьосани или объркани, а заплашителни. Аби погледна през пръстите си.

Войник в бойна униформа беше застанал върху стената на крепостта, прицелил пушка в мнимия продавач на сладолед. Втори войник се появи откъм входа и опрял приклад в рамото си, закрачи към тях. В объркването си, за секунда на Аби ѝ мина мисълта, че трябва да е започнала нова война; или древните легионери, които някога бяха охранявали това място са се преродили с модерни униформи. Пазачите сигурно бяха чули изстрелите.

Стрелецът хвърли пистолета зад парапета и вдигна ръце. Изглеждаше спокоен, едва ли не примирен — човек, на когото това се е случвало и преди — и вероятно щеше отново да се случи. Стоеше неподвижно, но устата му мърдаше, говореше бързо — очевидно сам. Когато Аби се вгледа по-внимателно, видя сребриста слушалка с микрофон, закачена на ухото му.

Говори по телефона. Можеше да говори с кого ли не по света, но тя предположи, че събеседникът му е много по-близо. Започна да пълзи настрани. Трябваше да намери Майкъл, за да го предупреди.

Войниците я видяха, че се движи, и спряха.

— Стой долу — развикаха се те. Първо на сръбски, а после на английски: — Долу!

Тя не ги послуша. Не смяташе, че ще стрелят по цивилен, особено по жена, която може да е и туристка. Изправи се с труд на краката си и се затича. Зад нея проехтяха викове, но нищо по-страшно. Пазачът на стената нищо не можеше да направи; другият на терасата беше зает със стрелеца.

Аби зави зад ъгъла на тухлената подпорна стена и терасата остана зад гърба ѝ. В далечината се чува полицейски сирени. Тя се затича по павиран път между дърветата, оглеждайки се за Майкъл и Грубер. Изстрелите бяха предизвикали хаос. Десетки хора се щураха между дърветата, разпръснати като селяни, които бягат от настъпващата армия.

Не беше изминала повече от десетина метра, когато чу нови викове зад гърба си. Двама други войници се бяха появили. Нея ли търсеха? Сигурно са отворили сака, видели са парите вътре и са решили, че не е просто жертва, каквато изглежда. Тя си свали якето и го напъха в кофа за боклук под едно дърво, като се надяваше смяната на цветовете да се окаже достатъчна. Къде беше Майкъл?

Виковете изведнъж се промениха — станаха по-настоятелни: вече не търсеха никого, а го бяха намерили. Тя се престаши да погледне назад. Един от войниците се бе прикрил зад дърво, стиснал автомата си като във филм за Виетнамската война. Другият беше застанал на едно коляно, насочил оръжието си срещу нещо.

Аби проследи линията на цевта. На петдесетина метра от нея тъмнокоса жена с червено яке стоеше срещу войника, вдигнала ръце, с преbledняло от ужас лице. Изглеждаше на годините на Аби.

Бяха сбъркали момичето.

Изпита съжаление към двойницата си — но войниците скоро щяха да открият грешката. Аби се обърна и закрачи бързо. Мина през Османската порта, промъквайки се между паникьосаните тълпи. Напред видя двама мъже — единия в зелен анорак, а другия — в дълго черно палто. Ускори крачка.

— Майкъл! — повика го Аби.

Двамата с Грубер спряха и се обърнаха. Майкъл й кимна дискретно; Грубер имаше такъв вид, сякаш ще припадне.

На десет крачки пред тях един тип с бейзболно кепе също се спря. През врата си носеше окачена фотографска чанта с отворен капак, сякаш някой го беше прекъснал, докато прави снимки.

Аби забеляза прекалено късно сребристия комплект „Блутут“ в ухото му.

Мъжът извади малък пистолет от фотографската чанта. Вдигна го, прицели се в Майкъл и стреля.

34.

Константинопол — май 337 г.

Стигам до черквата „Света Ирина“. Константиновите думи в Никея все още кънтят в ушите ми.

Аз ли съм единственият човек на света, които иска мир?^[1]

Ти беше, мисля си аз, *а светът не го искаше...* Миналата седмица край тази черква преминаха в марш хиляда войници на път за Персийската война. През последното десетилетие нямаше година, в която Константин да не поведе армията си в кампания, трупайки победни титли по-бързо, отколкото каменарите успяваха да изсекат надписите върху неговите паметници. Ако бях млад мъж с по-ясни възгледи, щях да го презирам заради лицемерието. Но сега всичко, което изпитвам, е съжаление.

Дори толкова рано сутрин в черквата е оживено. Просяци се редят пред една странична врата, където две жени раздават хляб и мляко. Сериозни млади мъже с току-що покарали бради крачат по двойки и тройки из двора, стиснали купчинки листове. Група деца седят под един чинар с таблички за писане и слушат наставленията на строг свещеник. Сякаш това е неговото село.

Друг свещеник е застанал при черковната врата и поздравява хората, които влизат. Вижда ме да приближавам и ме дарява с топла усмивка.

— Мир вам.

Единственото, за което мога да мисля, е свлеклият се край езерцето с рибките Симах.

— Искам да видя Евсевий.

Усмивката не се поколебава.

— Тази сутрин епископът пое обратно за дома си в Никомидия. Работата му тук приключи.

— Разбира се.

— Братко, изглеждаш уморен. Ще влезеш ли да разделиш залък хляб с нас?

Продължава да се усмихва, още е внимателен.

— Вярно ли е — питам го аз, — че пиете кръв като част от ритуала ви?

— Споделяме кръвта на Христос.

— Надявам се да се удавите в нея.

Изчаквам само толкова, колкото да се насладя на изражението му, след това се завъртам на пети и си тръгвам. Почти съм прекосил половината от двора, когато чувам някой да ме вика по име.

— Гай Валерий!

Това е Симеон — дяконът — който бърза през двора. Изглежда добре отпочинал, зарадван да ме види. Няма вид на човек, който е убил някого снощи.

— Имах намерение да те намеря — казва той.

— Мога да кажа същото.

— Бих искал да получа книгите на Александър. Някой трябва да довърши неговата история.

Хрониконът — истинският компендиум на цялата световна история, осветяващ посоките на Божията воля. Но всичко това е само мит. Спретнатите колони от букви налагат благосклонен порядък върху миналото, какъвто никога не бе съществувал.

— Тази сутрин слязох на пристанището, за да изпратя Аврелий Симах на кораба — казвам аз. Никаква реакция. — Той не се появи.

Изненадата на Симеон изглежда напълно естествена.

— Случило ли се е нещо?

Продължавам да го гледам, чакам да се издаде. Но няма нищо — само едно огледало, което отразява любопитството ми.

— Не знаеш ли?

Раздразнението вкоравява лицето му. Ако знае, не иска да го покаже.

— Аврелий Симах е умрял снощи.

Реакцията му е точно такава, каквата се очаква: ококорени очи, зейнала уста — възплъщение на изненадата. Може би слаб намек за задоволство — вероятно преувеличавам.

— Съжалявам — казва Симеон.

— Смятах, че искаш смъртта му.

— Молих се за него. Христос е дошъл на този свят, за да спасява грешниците.

Странно е да кажеш подобно нещо. Щях да го отхвърля напълно, ако не си спомнях, че Порфирий каза нещо подобно за Александър — как никога не е имал зъб на Порфирий заради неговата роля в гоненията.

Обаче не разполагам с време за отдаване на почит. Ако Симеон мълви молитви за Симах, по-вероятно е да благодари, че старият човек е поел вината за убийството на Александър. Впивам поглед във високата черква зад гърба му. Скеле стърчи от покрива ѝ като птиче гнездо; работници пълзят по купола, за да лепят златния варак. Спомням си тълпите, които се събраха, когато Евсевий дойде да проповядва в деня след смъртта на Александър.

— Сега тук ли работиш?

Кимване.

— Преди да замине за Никомидия, епископ Евсевий ми намери място тук.

— Повишение?

Друго предположение — и отново вярно. Симеон вижда насоката на въпросите ми и става неспокоен.

— Смъртта на Александър ти се е отразила добре.

— Щом искаш да си злонамерен.

— Правилно ли е — натискам го аз — да приемаш покровителството на врага на твоя мъртъв господар?

— Александър и Евсевий имат спор, който започна от Никея. Това не ми влизаше в работата.

— Александър щеше да попречи на Евсевий да стане константинополски патриарх.

— Духовниците избират свободно, а той имаше само един глас. — Симеон клати глава от раздражение; иска да разбере.

— Не е като в твоя свят — това е истината. Ние разискваме и спорим, но със смирение. Няма защо да унищожаваме противниците си, за да спечелим. Бог е единственият съдия, когото признаваме.

Няма нужда да унищожаваме нашите противници. Това срещу мен ли беше насочено? Той е толкова млад, толкова искрен — направо бих могъл да повярвам, че не познава миналото ми.

Аз продължавам да се придържам към своята линия.

— Александър беше премахнат — подчертавам аз. — Едва ли можеше да се случи в по-удобно време за Евсевий. Последната пречка

е отстранена от пътя му. Той печели.

— Виждаш връзка там, където не съществува.

— Така ли? Докато проучваше архивите за своята история, Александър се е ровил надълбоко. В тази кутия за документи имаше достатъчно скандални материали. Някои се отнасяха за Евсевий.

— Той никога не ми позволи да видя какво има вътре.

Пристъпвам към него.

— Ти беше в библиотеката с Александър — вероятно си последният човек, който го е видял жив. След това те намерих в претършваното му жилище да ровиш из документите му. Ти донесе посланието от роба на Симах за срещата, на която да предаде кутията. И беше там, за да се погрижиш да бъде заловен.

Не е уплашен — признавам му това. Гледа ме така, сякаш съм луд: сякаш единственият човек, когото осъждам, като продължавам, съм аз самият.

— Документите бяха у Симах — припомня ми той.

— През цялото време си шпионирал за Евсевий. Когато той е осъзнал какво знае Александър, те е накарал да го убиеш в библиотеката. Използвал си бюста на Хиерокъл, за да изглежда, че Симах го е направил, и когато това се окажа недостатъчно, дал си на неговия роб кутията с документи и си организирай срещата, за да го натопиш. А когато и това не свърши работа, влязъл си с взлом в къщата му и си направил убийството му да изглежда като самоубийство.

На лицето му има странно изражение, но това не е страх, дори не и гняв. Той е неестествено спокоен. Имам чувството, че ме съжалява.

— Аз имах ключ от апартамента на Александър — посочва. — Ако, както ти твърдиш, Евсевий е искал да го отърва от Александър, защо да го извършвам на обществено място, и то така кърваво? Защо да хвърлям толкова труд да намеря изкупителна жертва? Защо просто не съм влязъл някоя нощ в стаята му, за да го убия? Особено ако съм толкова вещ в симулирането на самоубийство?

Това трябва да се признае на християните — знаят как да спорят. Винаги ли беше такъв? Сега изглежда различен: по-силен, по-уверен. Спомням си първия път, когато го видях — пламтеше от гняв, хвърляше искри при всяко смущаване. Сега стоманата беше закалена.

Вече не зная какво да мисля. Отговорите му са толкова нагласени, че не е трудно да повярваш, че са предварително

подготвени. А може би историята, която се опитвам да изтъка, е толкова неубедителна, че му е лесно да пробива дупки в нея.

А съществува и въпросът на Порфирий. Защо да се привлича внимание към Симах с неговото убийство? Защо старецът да не бъде просто оставен да замине в изгнание?

Обзема ме голяма умора. Чувствам немощ, олюлявам се. Симеон ме хваща за ръката и се опитва да ме съпроводи до една пейка, но аз го отблъсквам. Той отстъпва с блеснали очи.

— Август знае, че християнин не би могъл да го направи. Затова поиска ти да разследваш. Той знае, че някой от твоята вяра го е сторил.

Остър гняв прорязва замайването ми.

— Писна ми да ми разправят, че християнин не би могъл да го направи. Единственото, което правите, е да се борите един срещу друг.

— Ти не знаеш нищо за християните.

— Помниш ли събора в Никея?

Той вдига рамене.

— Тогава съм бил на дванайсет.

— Аз бях там. Двеста и петдесет епископи, събрани накуп, и единственото, което можеха да правят, бе да се карат.

— Разбира се, че са се карали. Ние се караме през цялото време, не можем да спрем. Но го правим само защото това е от голямо значение за нас.

Засмивам се и най-сетне нещо го разгневява. Два пъти започва изречение, спира, успокоява се и опитва отново.

— Обичал ли си някога?

Това е последното нещо, което очаквах да каже, и едва не го удрям от изненада. Обаче той не се опитва да бъде жесток. Лицето му е открито: попитал е честно, опитвайки се да стигне до общия корен, който имаме. На неговата възраст не може да си представи, че е възможно да живееш без страст.

Какво да кажа? Да му разкажа ли за жените, които съм имал? Че се ожених късно, несполучливо и за кратко, когато стана ясно, че никога няма да вляза чрез женитба в императорското семейство? Не за това пита. Откровеният отговор е: да, обичал съм. И виж какво направи любовта от мен.

— Обичал съм.

Той кимва доволен.

— Когато обичаш някого, искаш да знаеш всяка подробност от неговия живот. Искаш да научиш всяка мисъл, всяко чувство, защото колкото повече знаеш, толкова повече го обичаш.

Не разбирам.

— За вашия бог ли говориш?

— Ние спорим, защото искаме да Го познаваме. Защото Го обичаме.

— Как можеш да обичаш бог? Боговете са ужасни и опасни, капризни като огъня. Константин се е радвал на тяхното благоволение повече от всеки друг, но дори той така и не се отърва от ужаса, че ще го изгуби.

Симеон се накланя към мен.

— През целия си живот си крачил в мрак — а в мрака светът е плашещо място. Христос дойде, за да донесе светлина. Той скъса завесата и ни позволи да видим светлината на Божията любов. Знаеш ли какво казва свети Йоан? „Защото Бог толкова възлюби света, че даде своя Единороден Син, за да не погине нито един, който вярва в Него, но да има вечен живот.“^[2] Не като вашите богове, които трошат хората като играчки. Нашият Бог пожертва своя единствен син от любов към своето творение. Можеш ли да си представиш това?

Сега стъпва върху несигурна почва.

— Никога не съм имал деца — прекъсвам го аз, преди да продължи. — А що се отнася до вашия любящ бог...

Повече не мога да го понасям. Обръщам се и си тръгвам колкото мога по-бързо.

— Ще се моля за теб — подвиква той след мен.

Поглеждам през рамо, без да забавям крачка.

— Можеш да се молиш да открия кой е истинският убиец на Александър.

Имам нужда от баня. Станал съм преди изгрев и се чувствам мръсен. Усещам прахта в косата, по бузите, дори на езика си. Всеки път, когато погледът ми попада върху китката ми, потрепервам, защото се сецам за отровеното езеро на Симах.

Това е частна баня, доста голяма, но тук ме познават добре. Повечето от хората, които я посещават, са в управлението. В главния

двор млади мъже се боксираат и борят или се разхождат важно, както правят младите, докато приятелите им гледат струпани на групи. В сенките на аркадата сноват амбулантни търговци със своите кутии, пълни с масла, гребени и чуждестранни помади, които ще ни направят по-силни и красиви.

Събличам се в съблекалните и се отправям към тепидариума. Понякога откривам, че шокът от студения басейн влива живот в старото ми тяло; днес обаче имам нужда от топлина. Давам на прислужника бакшиш, за да не ми досаждат амбулантните търговци и масажисти, и се плъзгам в топлата вода. Затварям очи.

Мислите ми отплават по водата. Симеон ли е виновен за убийството на Александър, или Симах? Или и двамата? Още не мога да реша. Симеон беше толкова искрен, че едва не ме убеди да му повярвам.

От друга страна, един убиец може да живее с престъплението си, сякаш никога не се е случвало. Аз би трябвало да знам това най-добре.

В спомена си виждам бедния Симах свлечен в градината. Може би е било самоубийство. Други стоици също са избирали този път: Катон, чиято мраморна глава сега е потънала в езерцето на Симах; Сенека, великият философ и държавник, който заговорничил да убие Нерон. Той умира в баня, като отваря вените си, за да може горещината да изсмуче кръвта от тялото му. Макар да съм чул и друга версия, че всъщност не е умрял от раните си, а се е задушил от парата.

Мисля днес да избягвам горещото помещение. Сенека не е последният, умрял в потилня.

Аврелий Симах е стоик. Външни неща не могат да докоснат душата му.

Какво има у тези стоици? Твърдят, че са овладели света, че са извън неговия обсег. А после се самоубиват. Дали причината е в усилието — огромната воля, нужна да потискаш чувствата си пред лицето на предизвикателствата, поднесени от живота, което накрая ги изтощава?

За да бъдеш извън обсега на света, трябва да станеш бог. Стоиците смятат, че могат да го постигнат с интелект и сила на волята, християните — чрез вярата. В края на краищата, не са чак толкова различни. И едните, и другите се опитват да избягат от човешката природа.

Не е за учудване, че толкова се самоубиват.

Не ми харесва посоката, в която ме водят тези мисли. Отварям очи и поливам гърба си. Водата е твърде студена и се провиквам на баняджията да хвърли още дърва в огъня. Някой произнася името ми.

Навеждам глава назад и поглеждам нагоре. Трябва ми известно време, за да го разпозная: мъж на име Басий — дворецов служител. Преди години служеше в щаба ми, когато бях консул. Сега е гол, кожа с цвят на брашно, влажна от потта, косата му е прилепнала по черепа. Изглежда ужасно, но аз го поздравявам колкото може по-весело. Той влиза и се настанява до мен.

— Чу ли за Аврелий Симах?

Седнал до мен, не може да види изненадата по лицето ми. Трябваше да го очаквам. Древна фамилия, убийство и сега самоубийство: скандалът с дни ще занимава града, докато не се случи нещо по-интересно.

— Чух, че се самоубил — отговарям аз.

— Отрова. — Той разплисква водата с ръка. — Добре че като Сенека не е дошъл тук да го направи. Представи си мръсотията.

— Представям си.

Басий се накланя назад и се почесва под мишницата.

— Най-странното е, че снощи го видях. Дойде в двореца.

Някои от останалите мъже в басейна се примъкват по-близо. Полузатварям очи.

— Да не е мислил, че ще го помилват? — пита някой от тях.

— Беше много развълнуван. Каза, че трябва да се срещне с префекта.

— Вероятно е разбрал какво правят гърците със старите мъже — подхвърля един нисък и набит капитан от гвардията.

Избухва смях, няколко неприлични жеста.

Басий изчаква да утихнат.

— Каза, че е открил нещо за един християнски епископ. Нещо скандално.

Прислужникът изпълнил ли е нареждането ми? Водата е толкова студена, че започвам да треперя. В общия разговор, който започна, се плъзгам близо до Басий и шепна в ухото му:

— Каза ли тайната си на някого?

— Никой не искаше да говори с него. Повися там няколко часа и накрая се отказа.

— Каза ли кой е епископът?

Басий се плъзва в басейна така, че да може да ме погледне дълго и изпитателно. *Скандал ли искаш да предизвикаш*, питат ме очите му.

— Не. — После, не можейки да устои на лесната шега, добавя: — Това щеше да си е чисто самоубийство.

---

[1] На гръцки името Ирина означава мир. — Б.ред. ↑

[2] Йоан. 3:14-18. — Б.пр. ↑

35.

Белград, Сърбия — днес

Мъжът с бейзболното кепе стреля два пъти.

На девет метра от Аби Грубер беше отхвърлен назад, сякаш се бе препънал в нещо, обаче дебелилото му черно палто скриваше всяка следа от рана. После се свлече на земята.

Пистолетът се насочи към Майкъл. Паника избухна наоколо: много хора, които бяха избягали от крепостта, се бяха събрали тук, разкъсвани между страха и любопитството. Сега страхът възтържествува — те се втурнаха към входа на парка, препречвайки пътя на патрулките, които се опитваха да влязат. Писъците и сирените се бореха за надмощие.

Мъжът с бейзболното кепе изкрещя нещо на Майкъл. В краката му Грубер лежеше неподвижен. Кръв попиваше в пролуките между чакъла. Пръстът на убиеца се изви около спусъка.

Аби беше твърде далеч, за да помогне. Искаше да хукне, но краката ѝ сякаш бяха замръзнали. Единственото, което виждаше, беше пистолетът, Майкъл и малкото разстояние помежду им.

Мъж по шорти и черно горнище на анцуг изхвъркна от тълпата и се хвърли към стрелеца. За разлика от Аби той не сбърка. Заби рамо в него, изрита краката му изпод тялото и го запрати тежко на земята. Онзи се помъчи да стане, бейзболното кепе падна, но мъжът с черното горнище го закова на земята. Измъкна пистолета от ръката му и го запрати в храсталаците.

Майкъл беше клекнал до Грубер и измъкна нещо от вътрешния му джоб. Кръв изцапа ръцете му.

— Хайде! — изкрещя той. — Може да има и други!

Аби още не можеше да помръдне. Майкъл се спусна към нея, хвана я за ръката и я повлече след себе си. Когато погледна назад, двама полицаи се приближаваха до стрелеца, автоматите им го държаха на прицел. Мъжът с черното горнище говореше бързо, оглеждаше се и ръкомахаше.

— Трябва да се скрием — каза Майкъл. — Щом полицаите започнат да разпитват свидетелите, ще разберат, че много искат да говорят с нас.

— А Грубер?

Майкъл поклати глава.

— Няма надежда. — Вдигна найлоновата чанта, която беше взел от трупа. В нея беше пробита дупка с размерите на дребна монета.

Излязоха тичешком от парка и пресякоха булеварда. Зад гърбовете им мина трамвай, скривайки ги за кратко от чужди погледи.

— Сега накъде? — попита Аби.

— Кого познаваме в Белград?

Студентският площад беше по-оживен, отколкото сутринта. Точно бяха свършили лекциите; студентите се трупаха на гроздове по площада, чудейки се какво ли става в крепостта. Тук бяха достатъчно близо, за да чуят изстрелите и сирените. За щастие никой от тях май не свързваше Майкъл и Аби — единият окървавен и двамата натъртени — с хаоса. Вмъкнаха се във Философския факултет, без някой да ги познае. Портиерът си спомняше, че бяха идвали сутринта, и им махна да минават.

Бяха дошли точно навреме. Намериха доктор Николич пред вратата на кабинета му. Върху пуловера беше облякъл кожено яке, а в ръката си стискаше връзка ключове. Забеляза ги и им отправи учтива примирена усмивка.

— Да не сте забравили нещо?

Майкъл извади найлоновата чанта на Грубер и му я подаде. Аби не я беше отваряла, като се изключи бързият поглед, хвърлен на съдържанието ѝ в един вход, за да се скрие от любопитни погледи. Това беше достатъчно, за да съзре тъмна разпечатка с размазани букви, които се виждаха неясни върху нея, и да избърше кръвта на Грубер от найлона.

На Николич обаче съдържанието носеше някаква информация, защото той извади най-горния лист и започна напрегнато да го разглежда. Въпреки това не каза нищо за дупката от куршум.

— Това е микрокомпютърна томография на древен папирус?

— Виждали ли сте подобно нещо?

— Чел съм за тази техника.

— Това е оригиналният източник на стихотворението, което ви показахме сутринта — обади се Аби. — Ако има продължение, сигурно е вътре.

Николич остана изненадан.

— И не сте проверили сами?

— Малко бързахме — отговори Майкъл вместо обяснение.

— Затова ни трябва човек, който може да го прочете — добави Аби.

Николич плъзна листата обратно в чантата, но те се закачиха в краищата на дупката от куршума. Макар да бяха избърсали повърхността, още личаха малки петънца кръв. Воят на полицейските сирени заехтя из сградата толкова силно, сякаш колите бяха на площада отвън.

Майкъл се обърна към Николич.

— Имате ли кола? Можете ли да ни изведете от Белград?

Николич се вторачи в него. Майкъл реши да му попречи да каже каквото и да било.

— Разпечатката е ръкопис, принадлежал на един от важните Константинови генерали. Бил изгубен допреди около пет минути, никога не е бил публикуван и точно в момента си търси нов собственик.

За удивление на Аби Николич не им се изсмя, нито повика охраната. Той остана неподвижен дълго време, местейки поглед между нея, Майкъл и найлоновата чанта. Не изглеждаше нито шокиран, нито обиден — а просто слисан.

Вдигна рамене, бръкна в джоба си и извади автомобилен ключ със заешко краче на него за късмет.

— Колата ми е паркирана зад ъгъла.

След това ги поведе надолу по стълбището.

— Не мога да повярвам, че го прави — прошепна Аби на Майкъл, но Николич я чу и се спря.

— Това е Сърбия. Мислите си, че това е най-странното нещо, което ми се е случвало?

Колата на Николич беше малък червен „Фиат“, паркиран зад ъгъла. Аби седна отпред със спусната над лицето коса, така че да го скрива. Майкъл се снеси отзад и се преструваше на заспал, отпуснал глава настрани от прозореца. Движението беше блокирано: патрулки бяха преградили няколко големи кръстовища, макар в действията им да не личеше никаква логика. Аби непрекъснато очакваше да се покаже някой полицай, да почука по прозореца и да поиска документите ми, но нищо не се случи. Те поеха по лъкатушещи, задни улици надолу през стария град и накрая синово излязоха на булеварда. Пресякоха Сава — от моста Аби видя колоната на Паметника на победата, който се издигаше на върха на носа — след това ускориха и излязоха на магистралата, която пресичаше Нови Белград. След минути се озоваха извън града и се понесоха през хълмиста земеделска земя. Аби и преди беше минавала по този път, когато пътуваше за летището: винаги се беше изненадвала колко рязко свършва градът.

Николич не отместваше очи от пътя.

— Искате да излезете от Белград? Вече сте извън града. И сега какво?

Аби погледна найлоновата чанта в скута си.

— Има ли някое място наблизко, където да поговорим?

Николич влезе в бензиностанция на „Лукойл“ веднага след отклонението за летището. Към магазинчето имаше и малко кафене: седнаха на една пластмасова маса и заотпиваха мазно кафе от пластмасови чаши.

— Не искам да ми казвате какви ги вършите — обяви Николич. — Ако полицията ме пита, ще кажа, че сте ме накарали да ви возя под дулото на пистолета.

— Съгласни сме — отвърна Аби. Ако полицията ги хванеше, това щеше да е най-малката им грижа.

— Дайте да видя документа.

Аби му подаде чантата. Той пръсна документите по масата — четири листа със замъглени изображения и два с набраната от Грубер транскрипция.

*„За да стигнеш до живите,
трябва да се промъкнеш между мъртвите.“*

*Слънцето гори отвъд сянката,
спасителният знак осветява пътя напред,
непобедимото сияние на наченат живот.*“

Аби виждаше латинския текст на редовете върху спретнатата машинописна страница. Но имаше още. Николич го проучва известно време, после започна колебливо:

*„Падайки от градината в пещера,
скърбящият баща даде своя син
и зарови между каменистите ѝ стени
трофея на спечелената си победа.*“

Те се спогледаха с нещо като ужас, осъзнали, че чуват слова, които не са били четени от седемнайсет века.

— Трофеят на спечелената си победа — повтори Майкъл. — Ти каза, че трофей е друга дума за лабарума — бойния щандарт.

— Възможно е.

Майкъл накара Николич отново да прочете бавно превода, докато той записваше на гърба на салфетка. В един момент се смръщи.

— Като изключим трофея, май не стигнахме кой знае колко далеч.

— Можеш ли да ни кажеш още нещо за стихотворението? — попита Аби.

Николич вдигна очи.

— Мога да ви кажа името на поета.

Той се наслади на тяхното удивление. Дори при създадите се обстоятелства не успя да се сдържи и се усмихна.

— Написано е от римския политик и поет Публилий Порфирий Оптациан.

— Откъде знаеш?

— По-нататък в ръкописа има списък с имена. — Той им ги показва в транскрипцията на Грубер. — Само по себе си това би направило находката значима. Евсевий от Никоидия — най-прословутият епископ по времето на Константиновото управление.

Аврелий Симах — изтъкнат езичник и второстепенно дребен философ. Астерий Софиста — противоречив християнски теоретик. И Порфирий — поет, който се специализира във висока, неконвенционална поезия.

Беше като че четат руски роман — потоп от непознати, непроизносими имена. Но Аби схвана накъде вървят нещата.

— Чувал си за всички тези хора?

— Невъзможно е учен, който се занимава с Константин, да не ги е чувал.

— Значи Порфирий е пишел поезия?

— Неговите стихотворения се наричат *technopaignia* — гатанки за забавление на императора. Всичките му оцелели стихотворения съдържат тайни послания.

Усмивката му беше станала още по-широка.

— Истина ли е това? — успя да попита Майкъл най-накрая. — Тази сутрин ти ни се присмя и ни изгони от кабинета си, когато казахме, че в стихотворението може да има указание за съкровище. Сега казваш, че човекът, който го е написал, е известен с това, че вкарва тайни послания в стиховете си?

Усмивката избледня. Под спокойното добро настроение на Николич напрежението взе да си казва думата. Той простря ръце в знак, че не е виновен.

— Честно казано, не знам. Имаме стихотворение и име на поет. Ти твърдиш, че стихотворението съдържа тайно послание, а неговите са прочути с тайните си послания. Направих връзката, но може би това не значи нищо. — Той плъзна ръка по масата и бутна листовете настрана. — Може би вашият приятел си е измислил всичко и е казал онова, което е сметнал, че искате да чуете.

Известно време мълчаха. Аби понечи да отпие кафе, но осъзна, че е свършило.

По магистралата с рев минаваха камиони.

— Хайде да приемем, че стихотворението е истинско и че е написано от човека, когото спомена — най-накрая предложи Майкъл. — Как ще разшифроваме тайното послание?

— Това е като... не зная английската дума.

Той каза нещо на сръбски, но Аби и Майкъл го изгледаха с празни очи. Николич се вторачи отчаяно в масата, опитвайки се да

измисли превод. Изведнъж лицето му грейна. Взе хартиената подложка, която беше оставена пред него, и я завъртя. Тя беше направена за деца — колаж от ярки цветове, танцуващи картонени животни и главоблъсканици. Имаше лабиринт, плетеници от линии, картинка, чиито точки трябва да съединиш с линии — и една шарада.

Николич почука с пръст по подложката.

— Точно като нея. Имате текста на стихотворението и го четете нагоре, надолу или диагонално, за да откриете скрити в него думи. Разбирате ли?

Аби и Майкъл кимнаха. Под решетката от думи в рамка бяха изписани още дузина, които децата трябваше да открият. Аби ги посочи с пръст.

— При търсене на думи знаеш какво търсиш.

— Стихотворенията на Порфирий са различен случай. — Николич се отпусна на облегалката и започна да драска по рамката. — В оригиналните ръкописи буквите са били изписвани с червено мастило или подчертани. Някои учени смятат, че дори са били поднасяни на императора върху златни плочки със скъпоценни камъни под важните букви — обаче нито една от тези плочки не е оцеляла.

— Ех, би било хубаво да намериш подобно нещо — подхвърли Майкъл.

Николич не му обърна внимание. Унесено нарисова балончета около няколко думи в рамката под шарадата.

— Всъщност стихотворенията на Порфирий са много заплетени. Скритите думи отправят послания, но също така рисуват картини.

— Какво искаш да кажеш?

Сякаш произволно, Николич направи кръгчета около още думи в мрежата. Когато свърши, кръговете, които беше очертал, оформиха силует на полицаи.

— Нещо такова. Порфирий бил много умен. Понякога самите картини се състояли от букви, които изразявали къси думи или числа. Когато Константин отпразнувал двайсет години от началото на управлението си, Порфирий написал стихотворение, в което скритото послание образува ХХ — римското число за двайсет. В едно известно стихотворение посланието рисува формата на кораб. В други — титлите на императора или неговия монограм.

Аби се вторачи в него.

— Неговият монограм?

— Хи Ро. Като лабарума.

— Отново този лабарум — въздъхна Майкъл. — Това ще да е.

Обаче Аби мислеше по-надалеч и по-бързо. Тя измъкна Груберовата разпечатка от купчината листа — не напечатаната на машина транскрипция, а грубото изображение, реконструирано от ръкописа.

— Покажи ми къде тук е стихотворението.

Николич го посочи. Цялата страница беше тъмна и размазана, буквите представляваха черни сенки, като клонки, плуващи в кална вода. Но тя успя да види къде сочеше Николич. Черен блок от текст с дължина осем реда...

Аби направи квадрат с показалците и палците си и оброчи текста. Без да разваля формата, вдигна ръце към ключицата си.

Някои учени смятат, че дори са били поднасяни на императора върху златни плочки, със скъпоценни камъни под важните букви.

— Имаше една златна огърлица — започна Аби. Майкъл я стрелна с предупредителен поглед — *не пред Николич* — но тя въпреки това продължи. — Намерихме я с ръкописа — квадратна форма с Хи Ро в средата. Мисля, че би паснала точно върху стихотворението. — Тя се замисли и си припомни усещането за студения метал върху голата си кожа и как инкрустираното стъкло улавяше светлината. — В нея имаше инкрустирани мъниста. Дали не показват кои букви трябва да прочетеш, за да научиш скритото послание?

Николич се загледа в нея, сякаш не можеше да реши дали да се довери на разказа ѝ, или да го отхвърли като налудничав.

— И къде е тази огърлица сега?

36.

Константинопол — май 337 г.

Денят е горещ, но от банята излязох измръзнал до кости. Бързо се връщам у дома и обличам дебела вълнена туника и наметало. Прекалил съм — на половината път до двореца вече съм лепкав от пот и треперя на силното майско слънце.

Сядам под сянката на една колонада. Нещо в мен се е счупило; болен съм. Трябва да се успокоя или ще свърша като Симах.

Нова идея ме хвърля в треска. Може би Симах е разправял лъжи като последен опит да избегне заточението. Не, не мисля, че е вярно.

Симеон се смая, че обвинявам него, след като доказателството беше повече от очевидно: документите са били у Симах. За мене беше прекалено лесно да отхвърля този факт, след като реших, че са скроили номер на стареца. Ами ако ги е имал през цялото време? Убил е в библиотеката Александър, взел е неговите документи и е открил всички мръсни тайни на Константин, заключени в кутията. Не е за чудене, че е искал да се отърве от тях. А непохватният му опит да го направи, след който го пипнаха, показва повече от всеки заговор колко е бил нервен.

Вече не ме е грижа кой е убил Александър. Единственото, което искам да зная, е какво е научил Симах — и защо е умрял заради това.

Константин не е първият император, който издига двореца си на нос. Както винаги, той събаря миналото и гради върху неговите основи, но с мащаби, надхвърлящи въображението на неговите предшественици. Когато инженерите му започнаха да копаят, откриха огромен празен резервоар под парцела. Константин лично дойде да го разгледа.

— Ще бъде срамно да се прахоса цялото това място — гласеше неговата присъда. — Използвайте го за бумагите.

Така подземието беше определено за *Scrinia Memoriae* — Хранилище за архиви. В някои отношения е много уместно, че е разположено в стар резервоар. Империята се свива в един кладенец на паметта. А документите, подредени на извитите му лавици, са толкова дълбоки, че са неразбираеми.

Завивам покрай далечния край на хиподрума, където хълмът се спуска покрай работилниците на седларите и налбантите, и влизам в дворцовите подземия през страничен вход. Тази част от комплекса е парк: широки пътеки се вият между дъбове и брястове, а морето проблясва между клоните им. Тук е красиво и спокойно, но гледката не ми прави впечатление. Чувствам се зле.

Можеш да влезеш в Хранилището за архиви през двореца на върха на хълма, но тук има читалня, която рядко се ползва, сгушена под отвесните склонове на парка. В торбата си нося свитък и кутия за писане заедно с диптиха от слонова кост, който ми даде Константин. *Това ще разтваря вратите пред теб.* Вадя го, за да го покажа на стражата, зървам императорския портрет, погледът извит нагоре, за да посрещне Бог. Прибирам диптиха — не мога да гледам това.

Един архивар седи зад гишето в читалнята и аотира някакъв ръкопис. Навеждам се към него през гишето и пъхвам диптиха под носа му. Той ме разглежда. По-млад е от библиотекаря в Египетската библиотека и по-закоравял от него. Жестоките факти от другата страна на бронзовата врата зад гърба му са на един свят разстояние от пречистения въздух на философите и теолозите.

— Имаше един епископ на име Александър. Идвал е тук, вероятно често, за да прави проучвания за една история за Август.

— Помня го. — Той захваща края на тръстикова си писалка. — От няколко седмици не е идвал.

— Няма и да дойде. Умря. В една библиотека — добавям безпричинно аз.

Архиварят изглежда заинтересуван.

— Трябва да видя документите, които е преглеждал.

— А знаеш ли какви са?

— Надявах се, че ти помниш.

Очите му се стрелват към пълномощното, което лежи отворено на гишето.

— Тези документи са се съхранявали десет години под личния печат на Август, без да бъдат докосвани. Трябваше три пъти да проверя в двореца, преди да повярвам, че на архиепископа наистина е бил разрешен достъп. — Той ме поглежда с присвити очи. — Каза, че бил умрял?

— Просто ми ги покажи — казвам аз изтежко. Още нося вълнената си тога и помещението ме задушава. — Разбира се, стига да не искаш да провериш препоръките ми в двореца?

Той затваря двете плочки от слонова кост.

— Те са наред. Всъщност са почти толкова добри, колкото тези на епископа.

Засмива се, сякаш е пуснал сполучлива шега. Тръгва, влачейки крака, към високата врата, сваля големия ключ от врата си и го пъхва в ключалката. Тя заяжда, но той го завърта с тренирано движение, с каквото селянките късат главите на пилетата.

— След теб.

Все едно че влизаш в мина или в тъмница. В действителния свят това все още щеше да е огромно помещение: под земята сенките сякаш се простират в безкрайността. Колоните, които подпират покрива, се издигат на всеки няколко метра — безжизнените редици на вкаменена гора. Прашни стелажи изпълват пространствата между тях, отрупани с плетени кошници, пълни с навити документи. Човек може да повярва, че тук някъде е струпано цялото познание на света — разбира се, стига да знаеш къде да потърсиш.

Архиварят вдига една лампа и ме повежда дълбоко навътре в лабиринта. На всяка от колоните са изсечени гръцка буква и римска цифра. Докато вървим направо, буквите се сменят, но числата остават същите. Когато завием, числата се сменят, но буквите — не. Цялото помещение е подредено като великанска мрежа.

Въздухът е хладен и влажен като този в гробниците. Потта, която ме покри, докато идвах насам, сега е залепнала като ледена маска върху лицето ми. Треперя въпреки дебелилото ми вълнено наметало. Започвам да броя колоните, които отминаваме. XV/Ф. XV/Х. XV/ψ. Опитвам се да си спомня гръцката азбука по ред, отброявайки обратно, за да мога да намеря пътя към изхода, ако взема, че се изгубя.

XV/Ω. Архиварят спира. Стигнахме омега — последната буква, макар коридорът да продължава нататък в още по-дълбок мрак. Чудя се какво ли следва. Мъжът вдига бронзовата лампа от ниша, издълбана в колоната, и я запалва със своята.

— Не е ли опасно с този огън? — учудвам се аз. Гласът ми звучи немощно сред гъстия мрак наоколо.

— Няма какво да се прави.

Подава ми новата лампа и се обръща.

— Тръгваш ли си? — Изведнъж отново съм дете, което отчаяно иска да задържи бавачката си в стаята.

— Донеси онова, което искаш да прегледаш, в читалнята.

Той се отдалечава по дългия коридор със стелажите.

Лампата трепери в ръката ми; за секунда си представям как я изпускам в кошница с папируси и огнената вълна, която ще помете до голо помещението. Стискам дръжката по-силно.

Движа се през прохода. Всеки път, когато рамото ми закача някоя от кошниците, поточета прах се сипят от стелажите върху ми. Тук всички кошници са с капаци, здраво завързани с ленти и запечатани с восък. Повечето печати са започнали да се ронят — но забелязвам един, който е гъвкав и лъскав — отпечатъкът му още е релефен. Приближавам лампата към кошницата. Тъмно петно до него сочи къде е стоял старият печат. Глинена плочка, вързана за нея с връв, описва съдържанието ѝ като дипломатическа кореспонденция от двайсетата година на Константиновото управление.

Проверявам останалата част от прохода и намирам още пет кошници, чийто печат е бил свален и поставен наново. Всички кошници са или от двайсетата година, или от предходната.

Зная какво се случи през двайсетата, юбилейна година. Вдигам първата кошница и я слагам на пода до лампата. Няма смисъл да я нося обратно до читалнята: щом веднъж напусна този тъмен лабиринт, никога повече няма да се върна.

Отпускам се на земята и се опирам на стелажите. Те се клатят и люшкат и сипят прах върху мен. Предпазвам лампата с ръка — ако изгасне, ще се изгубя завинаги.

Започвам да чета. Делото на Александър е видно на почти всяка страница. Част от работата е свършена фино — цяла колона е изрязана, а остатъкът е залепен в едно, така че единствената следа е почти

незабележимата издатина по папируса; други намеси се набиват повече на очи. Параграфи, изречения, понякога отделни думи са изрязвани от текста и когато вдигам свитъка към светлината, той е осеян с дупки, сякаш го е гризъл червей.

Обаче аз мога да запълня празнините.

Аквилея — април 326 г. — единайсет години по-рано...

Властта е време. Първия път, когато минахме през града, бяхме двама млади мъже върху съсипани коне, които имаха половин ден преднина пред закона и сигурната смърт. По-късно, когато се върнахме начело на по-малочислена армия, ние се гордеехме с бързината си при маневрите. Но сега враговете са мъртви, армията е непобедима, а законът е такъв, какъвто Константин го направи. И това ни смазва. Когато бягаш за живота си, не можеш да прекарваш половин ден във всеки малък град с пазар, слушайки местните магистрати да произнасят пълните си с разточителни ласкателства речи. Когато си на война, не спиращ за три дена, защото императрицата има нужда от нова рокля и никой не разполага с нужната качествена коприна.

Някъде в Балканите Константин посети една новопостроена черква. Тълпата от християни го притисна толкова силно, та реших, че ще го смачкат, но той отпрати стражата и тръгна да се разхожда помежду им, оставяйки ги да докосват робата и да целуват ръцете му. Тогава осъзнах защо сега усещането е различно. Той е непобедим. Движи се бавно, защото няма сила на земята, която може да го принуди. Той е станал бог.

Константин твърди, че обича тази по-умерена скорост.

— Гай, най-сетне можем да се насладим на империята, която управляваме.

Но аз не съм убеден. Всеки ден нетърпението му към местните ритуали е по-очевидно, усмивките към тълпите по-насилени. Дори понякога си тръгва по-рано от вечерните пирове, оправдавайки се с работа. Една нощ го последвах до квартирата му. Лежеше на леглото си, въртеше един нож на масата и наблюдаваше отражението си в острието.

Обаче в Аквилея нещата ще се оправят. Тук към нас ще се присъедини Крисп, за да довършим похода до Рим, където

празненствата за vicennalia ще достигнат своя апогей. Всеки разбира, че това е нещо повече от просто празненство за управлението на Константин. Последният император, който празнува двацетгодишно управление, беше Диоклециан. Той отбеляза случая, като обяви оттеглянето си и въздигна своите наследници. Сега Константин е по-възрастен от баща си, когато той умря; Крисп е в разцвета си. На практика през последните две години от Трир той управлява западната половина на империята: готов е за повече. Константин не е казал нищо на никого, дори и на мен, но аз бях там, в Никея. *Ще преустроим империята по образа Божи.* Един бог, един император, един мир — и той спази обещанието си напълно. След Хризополис армиите му бяха затворени в казармите си или изпълняваха церемониални задължения в двореца.

Въпреки това, когато мисля за него, го виждам как си играе с ножа и си спомням какво още каза в Никея. *Аз съм такъв, какъвто съм — несъвършен, трудно поддаващ се на промени.*

Това би трябвало да е весело време, в империята е дошла пролетта, но над мен са увиснали облаци и аз не мога да ги прогоня. Дори на Аполон ще му доскучае всеки ден да предприема бавното си пътуване по небето. Още си спомням какво се случи, когато Диоклециан предаде властта. Ревност, амбиции и гражданска война, която свърши едва при Хризополис.

Когато властта се сменя, дори да е мирно, в света се отварят пукнатини. А земята се разтриса.

В мига, в който стигаме в Аквилея, всичко тръгва наопаки. Докато се движим по крайбрежната равнина, цял ден се трупат черни облаци: бурята се извива точно когато стигаме предградията. Шибацият дъжд разкъсва цветята, които на гирлянди украсяват гробниците покрай пътя, и измокря до кости чакащите сановници. Крисп, който е пристигнал два дни по-рано, е дошъл да ни посрещне: опитва се да произнесе предварително подготвената си реч, но гръмотевици удавят словата му.

— Просто млъкни и освободи пътя — излайва му Константин като на петгодишен, достатъчно силно, за да чуе зяпащата публика.

Крисп почервенява.

Когато стигаме в двореца, багажът е подгизнал, раздразнителността повишена.

— Какъв е този син — да държи баща си на студа? — казва Фауста, увита в тежко кожено наметало. В сумрачната стая обикаля наоколо като вълк в своята пещера. — На твоите години! Горкият Клавдий — това е най-големият й син, — откакто пристигнахме, не е спрял да киха. Учителят му казва, че има треска.

— Тогава може да го пратя в Британия — озъбва се Константин. — Една зима в Йорк и ще свикне да е мокър.

— Точно както баща ти.

Константин прекосява помещението толкова бързо, че ще я тласне в съседната стая. Вдига ръце, сякаш ще я сграбчи за коженото наметало и ще я повдигне във въздуха. Фауста само му се усмихва подигравателно. Успяла е да предизвика реакция. На нейните години това е най-много, на което може да се надява.

Ръцете на Константин спират на косъм от наметалото й. Може би не понася да я докосва. А може би не смее. Фауста е дъщеря, сестра и съпруга на императори: тя е жена, около която има аура, също както около него. Обаче докато тази на Константин е златиста, нейната е злокачествено черна.

Той рязко се обръща и излиза бързешком от стаята.

— Не обвинявай мен за това, че сополивият ти син не може да понася влагата — изкрещява й през рамо.

Презрителната усмивка изчезва.

— *Нашият син!* — изпищява в отговор тя. — Моите момчета са твои синове не по-малко от Крисп.

— Крисп поне не се стопява под дъжда.

Последната дума винаги трябва да е негова. Фауста гледа вторачено подире му и кипи. Откакто напуснахме Константинопол, тя е такава — трънче под седлото. Никога нищо не е достатъчно хубаво. Леглата са прекалено твърди, виното кисело, робите безочливи. Сигурен съм, че това е част от причините, че не се насладих на пътуването така, както би трябвало. Тя докарва Константин до ръба, а това се отразява на целия двор. Известна неудовлетвореност е неизбежна: вече от месец сме на път, а в Рим трябва да пристигнем през юли. Обаче по мое мнение тя го прави нарочно.

Мога да предположа защо. Ако Константин обяви Крисп за Август, когато пристигнем в Рим, нейните синове ще изпаднат от състезанието. Тя е прекарала двайсет години омъжена за мъжа, който уби баща ѝ и брат ѝ, в очакване, че един ден ще стане майка на династия. На трийсет и пет е, родила е пет деца: четири вола са нужни, за да помръднат каруцата с всичките ѝ кремове и козметични средства, но те не могат да скрият затлъстяването или бръчките, които са започнали да издълбават лицето ѝ. Тя и Константин вече почти никога не спят в една и съща стая. В един рядък момент на съжаление си мисля: горката, тя губи всичко.

Все още съм в стаята. Фауста препречва вратата, няма как да се измъкна дискретно. Тя чува шума и рязко се извърща.

— А, вярното му ловно куче. Тичай след него и му оближи задника.

Будя се посред нощ и не знам къде съм. По време на пътуването имаше толкова много нови легла и нови стаи, че са се превърнали в нещо обичайно. Стаята бавно са върти около мен, докато не спира в истинските си измерения. Вратата, прозорецът, камата под възглавницата ми. Тя си дели леглото с мен, откакто станах на девет — много по-постоянна от любовница.

Един роб се е изправил над мен и ме дърпа за ръкава. Не съм го чул да влиза: дворцовите роби се движат в мрака безшумно като котки. А може би съм започнал да остарявам.

— Какво има?

— Август.

На мига ставам и се увивам в старото си военно наметало, докато бързам след роба. От вътрешната му страна е защита примка, в която пъхам камата. В коридора пред стаята ми са запалени всички лампи. Трима стражи от Школата ме чакат; по-нататък има още, застанали на пост пред всяка врата.

— Какво се е случило?

Капитанът — испанец, който беше служил под мое командване в Галия — вдига рамене.

— Каквото и да е, още се случва.

До стаята на Константин не е далеч, но стражите не ме отвеждат там. Спускаме се по едно стълбище до мястото, където спят децата на Фауста. Вратата е отворена, а стражите отвън стоят с извадени мечове. Докато влизам, им хвърлям един поглед и макар да съм бил на повече полесражения, отколкото мога да преброя, потрепервам. *За мен ли са тук?*

Един поглед в стаята ми показва, че е много по-лошо от това. Константин, Крисп и Фауста — всички са там заедно с нейните трима синове и дузина стражи и слуги. Клавдий, най-големият ѝ син, е наметнат с одеяло, което виси отворено и разкрива стекла се от врата му кръв, която е напоила туниката му. Има такъв вид, сякаш са му прерязали гърлото секунда преди да вляза, и още не го е осъзнал: все още е на крака, блед, но без чужда помощ крачещ труп. Фауста стои до него, готова да го подхване, ако падне. Нощницата ѝ е изцапана с кръв, обаче си казвам, че трябва да е на сина ѝ. Другите две момчета се крият зад нея, загърнати в завивките си. Константин е застанал срещу тях, обграден от стражи, докато Крисп чака между двамата като осъден. По ръцете му има кръв.

Константин ме поглежда. В цялата тази суматоха и кърви умората на лицето му ме кара да осъзная колко сериозно е положението.

— Мога ли да разчитам на теб?

— Винаги.

— Претърси апартамента на Крисп. Каквото и да намериш, донеси ми го тук.

— Изпрати Юний — обажда са Фауста. Лицето ѝ е сурово, черните ѝ очи пълни с гняв. — Откъде знаеш, че Валерий не е бил част от това?

— Имам му доверие. — Но в гласа му се долавя слабост, нотка на несигурност.

— А аз не.

— Тогава прати Юний с него. — Тя прегръща Клавдий, сякаш да го защити, и размазва по голата си ръка още повече кръв. Той още не е рухнал. Всъщност проявява значителен интерес към случващото се. Когато се вглеждам по-внимателно, забелязвам, че кръвта идва от дълбок срез на ухото му. Ще го боли, но няма да му навреди — освен ако по острието не е имало отрова.

Юний прави крачка напред от групата в края на помещението и идва при мен. Той е самодоволен бърнест мъж, който никога не се усмихва, освен може би на огледалото; някак си е успял с приказки да израсне от дребна служба в провинциални правителства до учител по военно обучение на Фаустините момчета. Стражите поемат в крачка след нас, щом започваме да се изкачваме по стълбите към горния етаж. Не е ясно дали ни защитават, или ни наблюдават. Вероятно и те не знаят, но не искат да рискуват.

Още не зная какво става, но започвам да свързвам отделните късчета. Момче с рана и мъж с кървави ръце. Не сме дошли в стаята на Крисп да търсим доказателства за неговата невинност.

Но не става дума само за Крисп. Каквото и да се е случило — всички са заподозрени. *Имам му доверие*, каза Константин. Но не ме погледна, а в гласа му се долавяше трепет. Прекалено близо съм, за да бъда в безопасност. Дори да исках да защитя Крисп, не бих могъл.

Стаята на Крисп е подредена и оскъдно обзаведена; няма нужда от дълго търсене. Леглото е използвано, завивките още са отметнати, както ги е оставил при ставане. Вчерашните дрехи са сгънати и прибрани; утрешните — оставени върху сандъка. Купчина листове лежи на писалището, където е работил, преди да си легне. Той винаги е бил трудолюбив. Подушвам въздуха: мирише на лилии, тяхната женственост не е на мястото си в една мъжка стая. Дали някой е споделил леглото му?

Юний се насочва право към листовете. Следвам го, за да не изглежда, че се бавя. В един малко абсурден миг двамата едва не ги разкъсваме в нашето усърдие.

Оставям ги на Юний. Имам по-голям опит в бюрокрацията от него — дори от бегъл поглед мога да кажа, че в тях няма нищо инкриминиращо. Отпускам се на колене и надниквам под леглото. Светлината от лампите не стига дотук: опипвам с ръка в мрака. Чифт обувки, няколко парцала, които са изпаднали от дюшека — и тънка кожена чанта. Издърпвам я и я развързвам.

Юний ме вижда и се спуска напред.

— Дай ми я.

Отблъсквам го с едната си ръка, докато се опитвам да прочета свитъка в чантата. Боричкаме се като кучета за кокал. Спомням си как

ме нарече Фауста вчера: *Вярното ловно куче на Константин*. Така става, когато в двореца се развилнее страхът.

„До Цезар Крисп, поздрави. В Рим всичко е подготвено; местните легиони са ти верни и готови. Веднага щом деянието е извършено, бързай насам.“

Не успявам да видя повече, Юний го измъква от ръката ми и жадно чете. Облизва устни.

— Чакай само Август да го види. — Не може да скрие ликуването си; вече си представя повишението, което ще получи.

Ще ми се да го ударя достатъчно силно, за да му скърша врата, но това би било грешка. В двореца е пролята кръв и вълците са излезли на лов. Единственият начин да оцелееш, е да останеш напълно неподвижен.

Долу в спалнята на момчетата нищо не се е променило. Юний показва ръкописа и го подава не на Константин, а на Фауста.

— Намерихме го под леглото.

— Там нямаше нищо друго, освен обувките ми. — Крисп се вторачва в мен, умолявайки ме да го подкрепя.

Нищо не мога да кажа. Освен, когато Константин взима писмото от Фауста и започва да го чете, да попитам:

— Какво се случи?

Отговаря Фауста:

— Дойдох да проверя как са децата, когато Цезар — тя посочва Крисп — се втурна вътре. Имаше нож в ръката, беше подивял. Когато ме видя, ми каза, че армията е дезертирала от Август, че преди да съмне, съпругът ми ще бъде мъртъв. Трябвало да се присъединя към него, или аз и децата ми също ще умрем.

Половината от мъжете в стаята — онези, които дължат постовете си на Фауста — дават свободен израз на шока и възмущението си. Останалите запазват мълчание.

— Това е лъжа — възразява Крисп.

Той гледа към баща си, но Константин избягва погледа му. Аз също. Втренчил съм се в босите му нозе и се питам какъв ще е този

заговорник, който се опитва да заграби империята, а си оставя обувките под леглото.

— Естествено, разбрах, че лъже — продължава да дълбае с безмилостна настойчивост Фауста. — Той не очакваше да съм там. Беше дошъл да убие братята си, за да няма съперници, когато премахне Август. Казах му го. Той се хвърли в ярост към Клавдий и се опита да му пререже гърлото. Слава богу, стражите дойдоха навреме.

Крисп бавно поклаща глава като впрегнат в тежък хомот.

— Тя дойде в стаята ми и каза, че брат ми Клавдий се наранил. Тръгнах веднага с нея и видях, че ухото му кърви. Преди да направя каквото и да било, нейните стражи ме повалиха на земята.

Той плъзга поглед из стаята, предизвиквайки ни да изкажем недоверието си. Вътре има поне двайсетина души и никой от тях не иска да срещне погледа му. Никой друг, освен Фауста, която го гледа с очи на отровна змия.

Константин навива писмото и го връща на Юний. И до днес ме преследва изражението на лицето му. За една нощ е остарял с десет години. За пръв път в живота си изглежда безпомощен.

— Каква е истината? Че собственият ми син е искал да ме свали, когато с готовност щях да му дам цялата власт и слава, която би могъл да желае? Или че жена ми разпространява най-ужасните и подли лъжи? — Той поклаща глава. — Как би могъл човек да отговори на тези въпроси и да живее в мир със себе си?

— Защо пренебрегваш това, което е пред очите ти? — В гласа на Фауста звучат истерични нотки. — Нима ще чакаш, докато всичките ни деца умрат, за да повярваш?

— Да повярвам, че моят син е убиец?

Фауста простира ръце и прегръща децата.

— Ще се върна с нашите синове в Константинопол. Те няма да прекарат и час повече под един покрив с това чудовище.

Тръгва през стаята с пламнали очи. Константин я надвишава по ръст с една глава, но сега тя сякаш е пораснала и са се изравнили по височина. А той се смаява; не знае какво да прави. Това трябваше да е неговият триумф, върхът на неговото господство, а сега всичко се разпада.

Юний пристъпва.

— Ако може...?

Константин кимва. Няма сили да му се противопостави.

— В Пула има вила, на три дни езда от тук. Губернаторът е верен човек. Изпрати Крисп там, да не пречи, докато фактите бъдат установени.

— *Не.* — Отчаянието прави гласа на Крисп неестествено висок. — Ако искате да установите истината, трябва да остана, за да мога да я докажа.

— За да можеш да разпространяваш лъжи за мен, докато ме няма? — отвръща му Фауста.

Двамата вперват очи в Константин, чийто поглед е забит между тях в една точка на стената. Лицето му е сурово като мрамор, безизразно. Цялото помещение — целият свят — зависи от неговото решение.

Сещам се за нещо, което Крисп беше казал за епископите в Никея: *Те имат нужда от съдия.* Не му беше минало и през ум, че на скамейката на подсъдимите щеше да се озове и той.

Константин взема решение. Леко кимване с глава — само толкова е нужно. Фауста се покланя, макар да не успява да скрие усмивката си. Четирима стражи в бяло заобикалят Крисп и го извеждат от стаята. Той не се съпротивлява.

— Ще изпратя някого — казва Константин, но толкова тихо, че се съмнявам Крисп да е чул.

Помещението бавно се изпразва. Твърде много тела го бяха изпълвали до краен предел прекалено дълго: смърди на пот, дим от маслените лампи и кръв. Но когато Фауста развява поли наблизко, лъх от парфюма ѝ прониква през вонята. Аромат на лилии.

Константинопол — май 337 г.

В Хранилището на архивите лампата бавно догаря. Седя на пода кръстосал крака като шивач, заобиколен от листове. Извадих толкова много, че се простират извън светлината в безкрайния мрак отвъд. Александър добре си е свършил работата. Четох час, може би повече, и не видях и най-малкия намек, че Крисп и Фауста са били в Аквилея или че някога са съществували.

Победен съм. Събирам листовите и ги пъхам обратно в кошниците им, тъпчейки ги като боклук. С труд се изправям на крака.

Пристъп на замайване ме кара да се олюлея, залитам, стискайки лампата с все сили. Ако я изпусна, завинаги ще бъда изгубен в мрака. Опитвам се да прикова поглед в някаква далечна точка, но няма какво. Стелажите се точат в безкрая. Колкото повече се вглеждам, толкова по-нататък се простират.

Имам усещането, че се рея — физическата ми същност разтворена във въздуха. Всичко, което е останало от мен, е душата ми. А може би цялото това помещение е душата ми, моето лично Хранилище на архивите? Аз го обитавам; крача по тъмните му проходи, скубейки спомени от лавиците без оглед на време и пространство. *Съзнанието е необикновена страна — много стени, но без разстояния.*

Няма защо да лъжа себе си. Не мога да обвинявам Александър за онова, което е сторил с архивите. Правил съм същото със собствената си памет, като съм я редактирал и почиствал. Това не е безболезнено: след всяко изрязване остава дупка, с времето стават толкова много, че накрая съм само силует на човек, изрязан от хартия. Но как иначе бих могъл да живея в мир със себе си?

Протягам ръка и усещам нещо здраво. Една от колоните. Камъкът е студен под дланта ми, усещането ме връща в действителността. Пръстите ми се впиват в колоната, усещам линиите на изсечените в нея римски цифри. XI/Ω. Притискам ръка в остриите им ръбове, надявайки се да ми помогнат да дойда на себе си.

Не знам дали ми помогнаха, но ми хрумна една мисъл. Всички кошници имат една и съща сигнатура — XV/Ω — както може да се очаква. Но през онази нощ в двореца, докато преглеждах парчетата в кутията на Александър, бях видял други обозначения.

XIII/Π Пиша с най-дълбоки съболезнования за смъртта на твоя внук.

Тази мисъл ми поставя цел. Целта ме връща в реалността. Вдигам лампата и бързам надолу по проходите между стелажите, отброявайки колоните, докато не намирам точното място. Бил съм на подобно място и преди. Ала тогава ронещите се артефакти по лавиците не бяха хартии, а човешки трупове.

Гласът на Симеон прониква до мен през хартиените стени. *През целия си живот си крачил в мрака.*

Вижда се, Александър е идвал тук. Проверявам печатите и изваждам всичко, запечатано с пресен восък. След няколко страници става ясно, че повечето от тези документи са от двора на вдовстващата императрица Елена. Тя така и не се установи в Константинопол; живееше в Рим, докато не почина преди девет години. Константин трябва да е наредил да докарат документите й тук, за да се съхраняват на сигурно място.

Много кошници са били отворяни и много документи са осакатени. Елена безумно обичаше своя най-голям внук и често му пишеше. За разлика от имперската канцелария тя съхраняваше архива си във формата на кодекси, както правят християните. Мога да проследя пътя на Александър из тях по дупките, които си личат като стъпки в снега. Единственият звук в огромното помещение е моето собствено мърморене, докато чета на глас.

Пламъкът на лампата започва да трепка, маслото трябва да е почти свършило. Зная, че трябва да изляза от тук, но продължавам да седя и не мога да спра да разгръщам страниците.

За да стигнеш до живите, трябва да се промъкнеш между мъртвите.

Зрението ми е замъглено от хилядите думи, които съм прочел. За малко да не му обърна внимание. Вече почти съм обърнал страницата, но нещо ми прави впечатление. Връщам се обратно.

Това е писмо до императрицата. Трябва да е копие, преписано от секретаря в книгата за изпратени писма. В единия ъгъл е скъсано, сякаш Александър се е готвил да го откъсне, но после е решил да не го прави. Вместо това се е задоволил да изреже първото изречение. Това означава, че подателят и датата са изчезнали — обаче последователността го разполага около година след падането на Крисп. Текстът започва от долната половина на страницата.

„Макар да съм недостойна, ти предлагам това стихотворение, като се надявам, че ако го прочетеш на светлината на спасителното слънце, то ще ти предложи известна утеха.“

Под тези редове е стихотворението:

*„За да стигнеш до живите,
трябва да се промъкнеш между мъртвите.
Слънцето гори отвъд сянката,
спасителният знак осветява пътя напред,
непобедимото сияние на наченат живот.
Падайки от градината в пещера,
скърбящият баща даде своя син
и зарови между каменистите ѝ стени
трофея на спечелената си победа.“*

Гледам втрещено страницата, опитвайки се да извлека някакво значение. Питам се защо Александър е изрязал стихотворението, което намерих в неговата кутия, а това тука — не. Може би разбирам неговата двойственост. Всичко в стихотворението изригва значение: времето просто настоява, че е свързано с Крисп. Но няма нищо, което изрично да го споменава. Може би е гатанка? Или просто някой придворен се е опитал да покаже своя талант и съчувствие, без да оставя никакви заложници на случая. Кой го е написал?

Стоял съм тук прекалено дълго. Лампата премигва, изсъсква — и угасва. Тръпки ме полазват, надавам писък като дете. Старите ми ръце вече не са толкова сигурни, както едно време. Лампата пада и се разбива на пода. Оставам в капана на пълния мрак.

Далеч нататък в лабиринта чувам глас, който вика моето име.

37.

Близо до Белград, Сърбия — днес

— Добър вечер. Външно министерство. С кого мога да ви свържа?

— Бих искала да говоря със Служба „Балканско сътрудничество“.

— Един момент, моля.

Телефонът свиреше Бах — неземеен звук сред дизеловите двигатели и скърцащи спирачки на бензиностанцията на магистрала E70 извън Белград. Застанала пред кафенето, Аби още по-силно притисна слушалката в ухото си.

— Дежурен. — Женски глас, млад и отегчен.

— Искам да говоря с Марк Рийд.

— Съжалявам, но в момента не е тук. Бих ли могла...?

— Намерете го. — Яростта в гласа ѝ я изненада. — Кажете му, че Аби Кормак иска да говори с него.

— Ще ми дадете ли телефонен номер, на който може да ви намери?

На нейната параноя ли се дължеше, или този глас наистина се бе променил? *Познавам ли те*, запита се Аби. *Разменяли ли сме си електронни писма, или сме седели една срещу друга в бюфета?* Опита се да свърже гласа с лице, но установи, че не ѝ е по силите.

— Ще звънна след час. Погрижете се да е там.

Прекъсна връзката и се върна в кафенето. Майкъл и Николич още седяха на масата, втренчили погледи в чашите с кафе.

— Е? — попита Майкъл.

— Нямаше го. Казах, че ще се обадя след час.

Майкъл бутна стола си назад.

— Не трябва да спираме да се движим. — Обърна се към Николич. — Можеш ли да ни закараш до хърватската граница? Ще ти платим добре.

Николич си погледна часовника.

— Имам двама синове без майка. Сестра ми ги взема от училище, но вече сигурно се чудят къде съм. Мога да ви хвърля до Сремска Митровица. Оттам ще вземете автобуса.

Продължиха надолу по тъмната магистрала.

— Какво друго знаеш за Порфирий? — попита Аби.

— Много малко. Известно време е бил на заточение — никой не знае защо и колко дълго. Смятаме, че е написал повечето от стихотворенията си в изгнание, за да убеди Константин да му позволи да се върне у дома.

— Успял ли е?

Николич кимна.

— Около 326 година бил помилван и се прибрал вкъщи. Трябва да е направил нещо, което се е понаравило на императора: два пъти бил назначаван за префект на Рим. Нещо като кмет. Това е всичко, което знаем.

Сърбинът потъна в мълчание.

— Странното е...

Той замълча, докато сменяше лентите, за да задмине цистерната, която пъплеше към границата.

— Кое е странното? — попита Аби, когато той завърши маневрата.

— В стихотворението... това изречение: *Скърбящият баща даде своя син.*

— Не са ли просто християнски приказки? — подхвърли Майкъл от задната седалка.

Николич се смръщи.

— Цялото стихотворение е пълно с християнски и неоплатонически идеи. Обаче има и исторически паралели. Император Константин имал син на име Крисп — успешен генерал, верен заместник и негов предполагаем наследник.

— Никога не съм чувала за него — вметна Аби.

— През 326 г. Константин нарежда да бъде убит. Не само това, но и да бъде изтрит от историята. Римската държава е водила политика, наречена *damnatio memoriae* — проклятие на паметта — за опозорили се висши сановници. Превръщат се в не личност, ако си

падате по Оруел. Статуите са събаряни или обезобразявани, надписите изтривани, историята — заличавана. Официалният биограф на Константин пренаписва книгата си, за да изтрие местата, където се споменава, че Крисп е съществувал. Знаем за него само защото отделни екземпляри от двете издания са оцелели.

— Какво толкова е направил Крисп, че да го ядоса така? — полюбопитства Майкъл.

— Никой не знае. Най-ранната податка за убийството се появява почти двеста години по-късно в творбата на историк езичник, който иска да zlepостави Константин. Той твърди, че Крисп бил отровен, защото имал връзка с втората Константинова жена — Фауста, която умира през същата година.

— Това семейство ми прилича на Сопрано.

— Ти каза, че е странно стихотворението да отпраща към смъртта му — каза Аби. — Странно, защото е трябвало да бъде изтрито?

— Няколко от останалите оцелели стихотворения на Порфирий величаят Крисп. Историците предполагат, че ги е написал преди 326 г., когато Крисп още се ползвал с благоволение. Но да се напише стихотворение след смъртта му — дори нещо повече, стихотворение, което намеква за неговата смърт — това не може да се отрази добре на поета. Той фактически рискува също да бъде екзекутиран.

— И къде ни води всичко това? — попита Майкъл. Нетърпението беше отличителна негова черта.

Вместо да отговори, Николич бутна лостчето за мигачите и слезе от магистралата. След това кимна към табелата.

— Сремска Митровица.

Вечерта беше настъпила. Лекият дъждец отново ръсеше, карайки уличните платна да блестят и витрините да се замъгляват. Аби погледна навън през отразената от прозорците неонова светлина, която хвърляше петна по тях, и заоглежда локвите и празните входове, докато пътуваха през опустелия град. Той изглеждаше като последното място на този свят — декори за филм ноар^[1], които сякаш бяха паднали от небето.

— По времето на римляните това е бил голям имперски град — обяви Николич. — Наричали са го Сирмиум — столица на император Галерий. Тук Крисп, синът на Константин, бил обявен за цезар.

— Малко нещо е западнал — отбеляза Майкъл.

Николич спря до бордюра срещу автогарата.

— От тук можете да заминете за Загреб, Будапеща, Виена — където ви душа иска. А аз се връщам вкъщи при децата си.

Аби погледна снимката, закачена на таблото — две момчета в каубойски костюми и шапки. Представи си как Николич спира пред блока, радостните викове, когато го чуят да се качва по стълбите. Топъл дом и вечеря на масата, грижата в очите на сестра му, която безмълвно го пита: *Къде беше?*

Изведнъж някакъв импулс я накара да се наведе към мъжа и тронаво да го целуне по бузата.

— Благодаря ти за всичко.

Той, изглежда, се почувства неловко.

— Пазете се.

— Ти също. Недей да публикуваш стихотворението, докато не стане безопасно.

— Как ще разбере?

— Ще поддържахме връзка.

— Освен ако не го чуеш в новините.

Аби слезе. Отвън дъждът беше по-силен, отколкото изглеждаше от колата, и лицето ѝ почти веднага се намокри. Тя блъсна вратата да се затвори и хукна по паважа към един вход, за да се скрие. Николич ѝ помахаша, след това потегли.

— И сега какво?

Доловил самотата в гласа ѝ, Майкъл я прегърна и притисна здраво. След това кимна към автогарата.

— Трябва да се измъкнем от Сърбия. Тук хората на Драгович са навсякъде.

— Смяташ ли, че онези днес следобед в парка бяха негови хора? — Нима се беше случило днес следобед? Спомените ѝ бяха започнали отново да се разпадат — къщичка от карти, рухнала в пълна бъркотия.

— Може би. А може да са и на Джакомо. Или на двамата заедно. Джакомо не би се поколебал да ни продаде, ако се яви възможност да

спечели. — Той погледна към автогарата. — Още една причина да изчезваме оттук.

— Не забравяш ли нещо? — Тя се отдръпна и вдигна глава, за да го погледне в лицето. — Нямам паспорт.

— Аз работя за митническата служба. — Той бръсна една влажна къдрица от лицето ѝ и се усмихна. — Нямах чадър — ето за какво би трябвало да се тревожиш.

Майкъл я хвана под ръка. Надолу по една странична уличка, осеяна с хартийки от сандвичи, намериха туристическа агенция. Избелели афиши, залепени на витрината, показваха самолети на „Еър Юго“, издигащи се към безоблачно синьо небе; социалистически семейства се усмихваха по социалистическите плажове в Далмация или Крим. По-скорошни табели рекламираха евтини полети, обмяна на валута, продажба на сим-карти. А в най-долния ъгъл, върху оградена със светец маркуч картонена табелка, се мъдреше надпис с червен флумастер: ВИЗИ.

Жена в черна рокля с посивяваща кестенява коса седеше зад олющено бюро и четеше клюкарска уебстраница на черния лаптоп.

— Трябва ми паспорт за сестра ми — каза Майкъл на сръбски и посочи Аби. — Леля ни в Загреб е много болна и трябва веднага да заминем.

Жената се смръщи.

— Паспортният отдел е затворен.

Банкнота от петдесет евро се появи в ръката на Майкъл. Жената я изгледа неодобрително.

— Вие да не сте от полицията? Мислите, че може да ме подкупите? — И енергично поклати глава. — Не, това е честна агенция.

Майкъл измъкна от джоба си карта, на която синееше флагът на Европейския съюз с жълтото съзвездие. Очите на жената се разшириха от уплаха.

— Аз работя за ЕС. Но няма проблем, защото съм в отпуска. Трябва ми паспорт за сестра ми.

Докато вадеше картата от джоба си, бе успял да измъкне и две стоеврови банкноти.

Жената вдигна рамене.

— Елате отново след седмица. Кой знае, леля ви може и да се оправи дотогава. Това е почтена агенция — повтори тя.

Майкъл сложи парите на бюрото.

— А вие може би ще надникнете да проверите какво имате в задното помещение — окуражи я той.

Аби излезе от туристическата агенция олекнала с хиляда евро и усещането, че е напълно нов човек. По-специално Лиляна Видич — жена с дълга до раменете черна коса, вирнат нос и хлътнали бузи. Тя се взря в снимката на уличното осветление и всмука бузи, опитвайки се да наподобява външния ѝ вид.

— Няма нужда напълно да ѝ приличаш — успокои я Майкъл. — Просто да е достатъчно приемливо за тях, за да приемат подкупа.

Тя си погледна часовника.

— Мина повече от час. Трябва да звънна в Лондон.

Намериха обществен телефон на главния площад и тя набра номера по памет. Майкъл чакаше пред телефонната будка. Аби мина през същата процедура с централата на Външното министерство, докато я свържат със Служба „Балканско сътрудничество“. Този път вдигна Марк.

— Къде си?

— На Балканите. — Вероятно щяха да проследят номера, но нямаше да ги улеснява.

— По дяволите, какво става? Джесъп е мъртъв, а ти — изчезна. Чувам разни смахнати неща за престрелки в Косово и някаква римска гробница.

— Пълна лудост — съгласи се Аби. — Подсети ме някой път да ти разкажа.

Тонът на Марк стана тревожен.

— Аби, трябва да си дойдеш. Нищо лошо не си направила. Просто искаме да поговорим с теб.

— Помниш ли огърлицата, която ти и Джесъп ми взехте?

— Какво за нея?

— Искам да ми я донесеш. — Тя почувства чисто новия паспорт в джоба си и безмълвно се помоли да свърши работа. — Чувал ли си за град Сплит в Хърватия? Ще се видим там утре в два пред катедралата.

— Очакваш да зарежа всичко и да скоча в самолета, за да ти донеса някакво бижу? — Гневът в гласа му беше театър, но смайването — истинско. — Трябва да ми кажеш нещо повече от това.

Тя притисна длан върху микрофона и се огледа. Майкъл беше пресякъл площада и в момента купуваше цигари без бандерол от някаква циганка. Сега беше с гръб към нея.

— Майкъл е жив — каза тя.

— Майкъл Ласкарис?

— Не е умрял през онази нощ във вилата. Сега е с мен.

От другата страна на площада Майкъл спокойно крачеше към нея.

— В два часа пред Сплитската катедрала — повтори тя. — Донеси огърлицата.

— Чакай...

Тя затвори. Майкъл беше отворил вратата и надничаше.

— Захапа ли стръвта?

— Ще дойде — отговори му тя. Извади паспорта отново и се вторачи в лицето на Лиляна Видич. — Въпросът е дали ние ще успеем да стигнем до там?

---

[1] От фр.: *Film noir* — „черен филм“ — термин, въведен през 1946 г. за холивудски криминални драми от 40-те и 50-те г. на XX в. — Б.ред. ↑

38.

Константинопол — май 337 г.

Мракът в Хранилището на архивите е непрогледен. Отдалечил съм се толкова, че дори не знам в коя посока се намира вратата. Не знам накъде да поема.

Но гласът продължава да вика моето име. Отварям очи. Мракът се отдръпва. Светлината се приближава, трепкайки през отворите на стелажите.

— Гай Валерий?

Архиварят е.

— Казах ти да излезеш, ако искаш да четеш — смъмря ме той. — От въздуха тук долу може да ти прилошее.

Прекалено съм изтощен, за да проявявам гордост.

— Благодаря ти, че дойде да ме спасиш.

— Да те спася? — В гласа му се долавят весели нотки. — Дойдох да те придружа. Викат те в двореца. Бог знае как са научили къде си.

Хващам се за ръката му — той изглежда изненадан, но нищо не казва — и го оставям да ме изведе през лабиринта до вратата. Стълбище води в двореца; над него виждам синьото сияние на дневната светлина.

— Там те чакат.

Толкова съм трогнат от жеста му, че чак сега изпитвам страх. Кой ме вика? Откъде са знаели къде да ме намерят? Докато изкачвам стъпалата, забавям крачка; опитвам се да различа лицето на човека, който ме чака на площадката, като присвивам очи от светлината. Още не могат да свикнат с нея.

Една ръка се протяга и ме издърпва през последното стъпало. Арестуван ли съм? Примигвам и най-сетне успявам да видя. Там стои Фелицианий, консулт, когото за последен път видях на Симаховия среднощен съд. Това не е добър знак.

Той ме гледа така, сякаш съм престъпник — може би защото приличам на такъв. Прекарах по-голямата част от деня във влажния

архив на четири крака. Ръцете ми са издрани и разкъравени от одрасквания в хартията, лицето — измърляно от лампените сажди, очите — кървави и болезнени като при махмурлук. Фелицианий не казва нищо по този повод.

— Август иска да те види.

Не разбирам.

— Константин? Толкова бързо ли се върна от война?

— Той е в Никомидия.

В тези слова има тежка окончателност. Очите му срещат моите и ми казват, че Константин няма да се върне.

Вила Ахирон, близо до Никомидия — май 337 г.

До Никомидия са седемдесет мили. На млади години щях да уморя всеки пощенски кон по пътя, за да стигна там за един ден. А сега за това разстояние са ми нужни почти два дни. Причината не е само във възрастта ми. Пътят е по-оживен, отколкото някога съм го виждал. На всяка станция има дълги опашки за отпочинали коне. Вестителите си държат устите затворени, но конярите знаят клюката. От тях научавам, че последната кампания на Константин завършва още преди да е започнала. Не бил успял да стигне дори до Никея, когато започнал да се оплаква от болки в стомаха. Завил към горещите бани край Пития Терма^[1], надявайки се на бързо излекуване, но това само влошило симптомите. Лекарите му казали, че е прекалено слаб, за да се върне обратно в Константинопол; вместо това го настанили в императорската вила — едно от старите имения на Диоклециан близо до Никомидия: вила Ахирон.

Ахирон означава харман — мястото, където зърното се отделя от плявата. Не мисля, че Константин намира това за много утешително.

Докато яздя на юг, пейзажът ми се струва някак призрачно познат — толкова много, че чак ме дразни. Тук сме идвали като млади: набраздени хълмове с гъсти гори — в тях ловувахме; маслиненни горички и лозя, спускащи се към плоското мраморно море. Толкова дълго съм живял с мъртви спомени, че сблъсъкът с действителността, жива и дишаща, ми причинява гадене.

Вила Ахирон се издига на пет мили извън Никомидия, върху тераси, изсечени в хълмовете над брега, където да я достига морският

бриз. Житни ниви я заобикалят, но хармана, който някога ѝ е дал името си, отдавна го няма. Зърното ще узрее до златисто под майското слънце, но тази година жътва няма да има. Житото е стъпкано от ботушите и палатките на две хиляди войници, които са се разположили на лагер около вилата. Трудно е да се каже дали я пазят, или я обсаждат. Обаче ме пускат да мина. Влача се нагоре по хълма по алея, оброчена от тополи, и съобщавам името си на писаря, който е устроил административна щабквартира в преддверието. Не секретар или дворцов служител, а офицер от *протекторите*^[2].

— Как е Август? Той... — *Умира ли?* Не мога да го кажа, дори не мога да мисля за това.

Неумолим вторачен поглед.

— Лекарите му подписаха да почива.

— Изпратил е съобщение — повика ме тук от Константинопол.

— Името?

Въпросът ме изважда от равновесие, все едно ме е зашлевил. Може би иска да ми покаже колко е велик? Нарочно ме поставя на място. Хората никога не ме питат за името: те го *знаят*. Впивам поглед в тези ясни сиви очи и си мисля: *Не много отдавна дори за по-малко можеш да те пратя в Илирия да копаеш сол.*

Мъжът потропва с тръстиковата писалка по писалището. Той е зает човек, млад амбициозен офицер, който върши неблагодарна работа. И няма представа кой съм аз.

Казвам му — дори не примигва. Аз съм просто име, което трябва да намери в списъка. И се оказва, че то не е там.

— Флавий Урс тук ли е? Началникът на кабинета? — Това ми спечелва още няколко секунди от времето му. — Кажи му, че Гай Валерий Максим е тук, за да се срещне с Август.

— Ще му кажа.

Държат ме с часове седнал в чакалня близо до сърцето на вилата. Мястото е добро, за да наблюдаваш кой идва или си отива: много свещеници, много войници. Стражи от Школата в своите бели униформи се тълпят пред всяка врата и по коридорите, полеви командири в червените си бойни униформи — също, в края на

краищата, това все още е главната квартира на военната кампания. Всички изглеждат толкова млади.

Разглеждам картините по стените и пода. Не са променени от времето на Диоклециан: наблюдават спокойно идването и заминаването на свещениците и дяконите. Скоро ще бъдат заличени от историята. Но засега крещят предизвикателството на един изчезващ свят.

Главната част на мозайката разказва живота на Херкулес. Голо бебе, легнало в ясла, което се усмихва, докато души двете змии, пуснати да го убият. Млад мъж, облечен като кравар, притиснат между две гологърди нимфи, които му предлагат да избира между щастливо безделие и смазваща слава. Същият мъж, но сега в лъвска кожа, се сражава срещу страховита поредица зверове и накрая изпълзява от ада с праметнат през рамото Цербер.

В героя има нещо хипнотично. Както полетата и горите наоколо, той е и познат, и чужд — още едно лице от отдръпващото се минало. Някога го виждах толкова често. Когато Константин стана император, по схемата, установена от Диоклециан, Херкулес беше неговият патрон. Лицето на героя беше навсякъде: върху монети, статуи, посуда.

Днес Константин ще го отрече, ще го отхвърли като младежко губене на време, подобно на необмислено пускане на брада или неподходяща любовна връзка, за която не искаш да ти се напомня. Обаче по странния начин, който боговете използват да говорят с нас, сравнението е подходящо.

Херкулес, роден от бог и смъртна жена. Херкулес, който се мъчи толкова дълго, за да докаже, че е достоен за боговете, който все пак отсече израстващите отново и отново глави на хидрата, докато звярът не рухна победен. Херкулес, който стигна по-близо от всеки друг човек до границата, която ни отделя от боговете.

В живота на героя обаче има неща, които мозайката не показва: причината да се захване с дванайсетте подвига, греха, който трябва да изкупи — обхванат от божествена лудост, Херкулес е убил жена си и хвърлил децата си в огъня.

Гледам камъчетата на мозайката, докато се превръщат в петна пред очите ми. Гледам решителната челюст на Херкулес, загорялото му лице, твърдия поглед. Дали някога е изпитвал вина за това, което е

сторил? Дали то го е тласкало през тъмните нощи на дванайсетте му подвига? Въобще бог способен ли е да изпитва вина?

Часовете се точат. Свещеници, войници и служители влизат и излизат и минават през чакалнята; те тъпчат героя и дори не забелязват. А моите мисли се връщат назад в една различна вила край друго море.

Пула, адриатическият бряг — юли 326 г. — единайсет години по-рано...

Пула е малък крайбрежен град край залив близо до върха на Истрия. Крепостта се издига на нисък хълм; градските улици излизат от нея подобно на нишки от паяжина. Тя е тихо и добре поддържано селище, пълно с търговци, които са натрупали скромно богатство от търговията в областта. Представям си, че когато превъзнася мирната си империя, Константин има на ум точно това място: спретнато, благоденстващо и тъпо. Затънтено. Добро място някой да изчезне.

По залез пристигам във вилата на губернатора. Тридневното ми пътуване дотук бе отнело почти цяла седмица: спях лошо, тръгвах късно, все намирах дефекти — конете, храната, подслона. Не искам да бъда тук: молих Константин да прати някого другого. За първи път в нашия живот той не може да ме погледне в очите.

— Трябва да бъде човек, на когото имам доверие — отговори. — Ти си единственият. — Подаде ми кожената торба със завързаната на възел връв, стъклената виала тежеше вътре. — Не искам... — Гласът му пресекна с нещо подобно на ридание.

Нещата, които не иска, са толкова ужасни, че не може да ги изкаже.

— Направи го бързо.

И така, аз съм тук. Лично губернаторът ме посреща, нервен и услужлив. Крисп не е тук, излязъл бил на разходка край едно от близките заливчета, обяснява губернаторът. Изпратил двама стражи, но не е разтревожен. Крисп се държал образцово през двете седмици, откакто е тук.

— В края на краищата — казва той обнадеждено — невинният човек няма от какво да се страхува.

Отговарям му, че не мога да преценя, защото не съм попадал в подобно положение. Не е сигурен дали да се засмее или не, затова решава да не го прави.

Намирам Крисп на мястото, описано от губернатора — на каменист плаж на носа на изток от града. Между камъните на сушата е поникнала трева, между тези в чистата вода се стрелкат рибки. Двама въоръжени стражи гледат откъм боровете, които ограждат залива, докато техният затворник седи край водата бос и гологлав, а вълните се плискат в стъпалата му. Украсата на бялата му туника улавя лъчите на залязващото слънце, обгръщайки го със златист ореол.

Избирам пътя си по скалите. Стражите ме виждат да приближавам и ми подвикват да спра, сложили ръце върху ефесите на мечовете. Неспокойни са. Дори когато ме разпознават, не се отпускат.

— Някакви заповеди? — питат двамата.

Тревожат се, че може да ги накарам те да го направят.

Отпращам ги.

— Погрижете си никой да не ни безпокои.

Толкова са благодарни, задето могат да си тръгнат, че нито веднъж не поглеждат назад.

Сега Крисп и аз сме сами на брега. Спускам се с труд по скалистия бряг и тръгвам към него. Той се обръща, усмихва се и става на крака.

— Надявах се, че ще бъдеш ти.

Неловка прегръдка — още стискам Константиновата кожена торба в ръка. Една твърде ревностна вълна се втурва нагоре по брега и залива ботушите ми. Отстъпвам крачка и се вторачвам в лицето на Крисп. Под очите му има торбички, кожата му сивее. Усмивката, която преди толкова естествено се появяваше на лицето му, сега служи за защита.

Започвам да казвам нещо, но той ме прекъсва:

— Как е татко?

— Изгубен без теб.

— Съжалявам, че съсипах тържествата по случай двайсетгодишнината. — Вдига няколко камъчета и едно по едно ги запраща в морето. — Колко странно. Преди три седмици гледах приготовленията и си представях как ще бъде на моята двайсетгодишнина. А сега...

Последното камъче пада във водата. Почти не се чува плисък.

— Баща ти... — започвам аз.

Крисп отново ме прекъсва.

— Стигнахте ли до корените на заговора?

— Какъв заговор?

— Заговорът срещу мен. — Той се обръща, сякаш знаейки, че ако ме гледа, ще изгуби нещо ценно. — Цялата история беше смешна. Знаеш, че не съм правил опит да убия братята си. Обичам ги като... — Замълчава, после се изсмива. — ... като братя.

— Константин проведе подробно разследване.

Всъщност едва не събори двореца в търсене на доказателства, които да оневинят Крисп. Единственото, което постигна, беше да го закопае още повече. Появиха се писма от Крисп, в които се хвали: *Когато аз съм единственият Август...* В багажа му бяха открити сандъчета с монети, носещи неговия символ. Двама командири на императорската охрана се появиха и дадоха показания, че им бил заповядал да приготвят хората си, за да обезопасят двореца. И двамата бяха убити. Никой не обясни защо първата крачка в предполагаемия преврат на Крисп е била проваленият опит за убийство на неговите невръстни братя, а не атака лично срещу Константин.

— Писмото, което намери под леглото ми — никога не съм го виждал. Дори не съм знаел, че съществува.

— Няма значение.

— Няма ли? — Той се заглежда в морската шир и пламтящото слънце, което хоризонтът бавно скрива.

— Ти разби сърцето на баща си — казвам аз.

Най-сетне ме слуша. Обръща се рязко, гняв оживява лицето му.

— Нищо не съм направил. Нищо. Ако баща ми предпочита да вярва на техните лъжи, вместо на собствения си син, значи сам си разбива сърцето.

Опитвам се да парирам огорчението.

— *Техните лъжи — чии лъжи?*

— *Не се ли сецаш?* — На брега лежи раковина, отдавна изкълвана до чисто от чайките. Той я подритва с голия пръст на крака си. — Кой ме обвини? Кой има полза? Ако умра, децата на Фауста ще наследят империята, нали така?

— Вероятно.

Той стъпва върху раковината, смазвайки тънките ѝ стени.

— Аз ли съм единственият, който вижда истината под носа си? Ти не я ли виждаш? Не те ли е грижа?

Не и днес. През последните две седмици колоните на моя свят бяха обърнати обратно. Чух толкова неща, които някога щях да сметна за невъзможни, така че мога всичко да повярвам. Или нищо. До днес Константин имаше син на име Крисп. Утре просто няма да е съществувал.

Вдигам рамене.

— В края на краищата какво е истината?

Крисп се отдалечава от мен. Приближава се до водата, трепвайки леко, когато вълните заливат краката му.

— Обичах го — обявява той, говорейки на морето. — Повече, отколкото син някога е обичал баща си. Бях готов да умра за него. — Прави пауза, дишането му се успокоява. — Предполагам, че сега ще го направя.

Развързвам връвта, която стяга отвора на кожената торба, и вадя фиалата.

— Баща ти ми каза да ти дам това.

Тогава в очите на Константин се появяват сълзи, както сега в моите. *Моля, моля се наум, не го прави по-трудно за мен, отколкото вече е.*

Обаче животът е негов. Той поглежда малкото шишенце, но не го докосва.

— Не ме карай да правя това.

— Нима смяташ, че можеш да избягаш? Че няма да те познаят? Твоята статуя е във всеки форум от Йорк до Александрия; половината жители на Рим носят лицето ти изсечено на монети в кесиите си. И седмица няма да издържиш.

Пристъпва, натиквам фиалата в дланта му и я обхващам с моята. Като родител, който се опитва да накара детето да си изяде зеленчуците. Крисп се опитва да отстъпи, но аз го държа здраво. Донесъл съм само едно шишенце.

— Това е почетна смърт. — Лъжата оставя вкус на боклук в устата ми.

Никой от нас не вярва на казаното. Може би да си срежеш вените, защото си защитавал републиката и си изгубил, е почетно —

една последна победа над твоите врагове. Да изпиеш извлек от самакитка на някакъв пуст бряг само за удобството на своите убийци, е нещо твърде различно.

— Да се самоубия, е грях пред Господ — отбелязва Крисп.

— Това си е негов проблем.

Но той не е съгласен. Умореното му лице се обръща към мен, изопнато от отчаяние.

— Гай, ти си стар приятел. Нима искаш да ми отнемеш и последната утеха?

— Не мога.

— Не искам да умра като виновен — моли се той. — Остави ми моята невинност. Единствено нея имам. — Поклащам глава, но това не го спира. — Защо, мислиш, баща ми е изпратил теб вместо някой главорез от легионите? Знаел е, че ще направиш каквото трябва.

Защото е знаел колко трудно ще бъде, казвам си аз. Защото не е могъл да понесе мисълта да бъде сам с болката си; искал е още някой да изпита същата болка като неговата. Да облекчи бремето на вината му.

С внезапно движение Крисп освобождава ръката си от моята хватка. Не го очаквам и преди да успея да реагирам, той отскача от мен, с ръка, готова да хвърли фиалата.

— И сега какво ще правиш?

Не помръдвам.

— Ако ме накараш да извърша това, не си по-добър от баща си.

— А ако ти ме принудиш? Това какъв те прави, а?

Стоим там дълго време, помежду ни няма нищо друго, освен светлина. Повече от всякога виждам баща му какъвто беше преди двайсет години: разрошена коса, красиво лице, очи, които дори сега преливат от живот.

Той протяга ръка и ми предлага шишенцето.

— Ти избираш.

Взимам го от него и с внезапен пристъп на целеустременост го запращам на земята. То се пръсва със силен пукот в тихия вечерен въздух. Извлекът от самакитка попива между камъните.

— Благодаря ти.

Благодарността на лицето му е прекалено болезнена за мен. Бръквам под туниката си и изваждам камата, закачена на халка от

вътрешната страна.

Крисп се засмива, но това е тих и самотен звук.

— Готов съм за всичко и по всяко време, Гай Валерий.

Не мога да го гледам в лицето.

— Обърни се — нареждам му аз.

Той се подчинява, взрян в западния хоризонт, очи в очи със залязващото слънце. Последният остатък от дневна светлина гори по лицето му, сякаш превеждането му в следващия свят е започнало. За миг целият бряг пламва. Всяка пора на тялото ми е отворена за света, всеки звук и мирис е усилен хилядократно. Плясъкът на рибата, която скача над водата; кукуригането на петел някъде в далечината, топлият мирис на бор. Може би това изпитва човек, когато е влюбен.

Ножът пронизва гърба му и влиза право в сърцето. Хоризонтът поглъща слънцето, светът посивява. Без звук Крисп рухва в прибой. Идващите вълни подегат камъчета и ги пращат по топлия му труп. Пенеща се вода се стича по брега като сълзите по лицето ми.

Вила Ахирон, близо до Никомидия — май 337 г.

По лицето ми има сълзи. Споменът е заровен дълбоко в мен, минали са десет години оттогава, а ми се струва, че изобщо не съм напускал този бряг. Празните постаменти, обезобразените паметници, изтритите надписи: всеки от тях крещеше моята вина. Толкова ми се искаше да бях извадил ножа от Крисп и да го бях обърнал срещу себе си. Или да бях облизал разляната между камъните отрова, докато погълна достатъчно, за да ме убие.

Последното желание на Крисп бе удовлетворено: умря като невинен. Въпреки ужасното бреме, което трябваше да носи, на Константин не му се наложи да се изправи срещу реалността на своето решение. Той посвети последните десет години от живота си на унищожаването на всяка следа от него. Тежестта на престъплението бе оставена на мен.

Може би затова иска сега да ме види.

Изправям се. Болка пронизва старите ми стави — твърде много яздене — но доуцуквам до бронзовата врата.

— Мога ли да го видя?

Стражът не помръдва. Бялата му униформа е доста призрачна в сумрачното помещение.

— Нямам заповеди.

— Поискал е да ме види. Повика ме от Константинопол. — Отчаян съм, не зная колко време имам.

И сякаш в отговор на молитвите ми вратите внезапно се отварят. Но не за мен. Пропускат рояк свещеници, които се въртят около фигурата със златно рухо в средата. За секунда си мисля, че може да е Константин.

Оказва се Евсевий. Каквито и трагедии да се разиграват в тази вила, те не са го докоснали. Лицето му вирнато триумфално, блажена усмивка разтяга тлъстите бузи. Погледът му се плъзга надменно из помещението — и се спира на мен.

— Гай Валерий *Максим*.

Бих могъл да кажа много неща. Мога да повтора онова, което ми разказа Порфирий — как по време на преследванията е предал християните и е оставил Астерий да поеме вината. Бих могъл да го обвиня в убийството на Александър, за да скрие това, а след това в отравянето на Симах, за да е сигурен, че тайната му ще бъде опазена. Вероятно за секунди бих могъл да сложа край на кариерата му.

Но той има шанс да оцелее, а аз със сигурност нямам. А и в момента не ми пука за него, за Александър или за когото и да е друг, освен за:

— Август. Искам да видя Константин.

Усмивката се посмалява.

— А Август иска да види теб. Всъщност настоява. Опитах се да го разубедея.

— Разбира се.

Той ме изблъсква през вратата.

— Побързай. Нямах много време.

Помещението е прекалено голямо. Трапезария, освободена от всички ложета, освен от едно. Не разбирам защо са го настанили тук. Самотното ложе стои в центъра на помещението, драпирано с бели завивки — остров в огромния океан от пространство. Сърцето ми блъска. Не съм ли закъснял? Обхваща ме отчаяние.

— Август — провиквам се аз. — Константине, аз съм, Гай.

До леглото на стол седи роб, който бърше лицето на Константин със сунгер. Единствената друга мебел е златен леген, пълен с вода, на дървен плинт до леглото. По повърхността ѝ проблясват вълнички, когато приближавам. Мъжът на стола става и аз осъзнавам, че не е роб: това е Цезар Флавий Далмаций, племенникът на Константин. Бях в двореца на тържеството по случай рождения му ден. Само преди месец, а имам усещането, че е било в друг живот.

Оттогава младото му лице се е състарило. Сякаш от седмица не е спал.

— Слава богу, че си тук. През последните три дни Август чака само теб.

Тялото под завивката се размърдва. Може би казва нещо, но прекалено тихо за мен и не го чувам. Флавий навежда глава.

— Иска да остане насаме с теб.

— Почини си — казвам му аз.

Ще има нужда от сили. Следващите няколко дни — или седмици, а може би и месеци — ще бъдат ужасно различни от всичко, което досега е преживявал.

Флавий ми кимва и излиза. Заемам мястото му на стола. Константин лежи по гръб, очите му са затворени, а устата леко отворена. Цветовете са се отекли от лицето му, оставяйки само нездрав намек за някогашната му жизненост.

Очите се отварят.

— Казах им да пратят някого да те повика. Броях часовете.

— Не искаха да ме пуснат да вляза.

Това го разтриса. Опитва се да се надигне, но ръцете му са толкова немощни, че не могат да го задържат.

— Думата ми не тежи ли вече? В моя собствен дом?

Оглеждам голото помещение. Стените са покрити с поредица фрески, на които са изобразени сеитба и жътва, щастливи селяни и зряло жито, тлъсти волове, теглещи рала. Майско слънце нахлува през прозорците и блести по извивките на позлатените сърпове.

— Защо са те оставили сам?

— За да се подготвя.

Мисля, че говори за смъртта, и понечвам да възразя. С рязко поклащане на глава ме накарва да замълча.

— Евсевий ще ме кръсти по християнския ритуал. Гай, време е. Достатъчно дълго отлагах. — Вижда изражението на лицето ми — смесица между отвращение и страдание. — Прекарах целия си живот в опит да обхвана големината на тази империя, да бъда владетел на всички народи, независимо какъв бог почитат. Никого не съм поучавал — теб също.

Той ме е разбрал погрешно. Не ми пука за някакъв тайнствен християнски ритуал, стига да го накара да се чувства добре, докато напуска този живот. Мразя мисълта, че на смъртното му легло Евсевий има права над него.

— Аз принадлежа на Христос. Но е трудно. Гай, знаеш ли какво е казал Спасителят? „Отдай кесаревото Кесарю, а божието Богу.“ Обаче какво да правиш, когато *ти* си кесарят? — Чува се леко съскане, което може и да е смях. — Христос нищо не е казал по въпроса.

Очите отново се затварят.

— Ще ми се синът ми да беше тук.

Изстивам. Може би съм знаел, че това предстои. Може би, докато седях в чакалнята, съм споделял сънищата, които са минавали през трескавото съзнание на Константин.

— Констанций скоро ще пристигне от Антиохия. А Клавдий и Констанс ще дойдат колкото могат по-бързо.

Твърде късно, мисля си аз. Последното, което чух, беше, че Клавдий, най-големият от Фаустините синове, е в Трир и управлява от стария дворец на Крисп. Констанс, най-малкият, е в Милано.

— Те са добри момчета. — Може би е от болестта, но няма много убеденост в тези думи. — Ще защитят империята.

Те са синове на Фауста, внуци на стария боен кон Максимиан. Унаследяват по право заговорите, убийствата и узурпирането. Давам им три години, преди да започнат война.

— Ще се погрижиш ли дъщерите ми да бъдат защитени?

— Ще направя каквото мога. — Дори във величието на мига в подсъзнанието ми звучи глас, който не се самозалъгва. Когато Константин си отиде, няма да бъда в положение да гарантирам безопасност на когото и да било — и най-малко на себе си. Аз съм отломка от миналото, което изчезва пред очите ми.

Дишането на Константин е ускорено и накъсано.

— Трябва да се подготвя за кръщението. Трябва да изповядам греховете си.

— На мене няма какво да изповядваш.

— Трябва. — Една ръка се стрелва изпод завивката. Костеливи пръсти се впиват в китката ми. Кога е успял да отслабне толкова?

— Знаеш какво направих.

— Няма нужда да го казваш. — Дръпвам чаршафа обратно до брадичката му. — Не бива да настиваш.

— *Моля.* Гай, вратите на небето се затварят за мен. Нещата, които съм извършил... Не само това. Всяка смъртна присъда, която съм подписал, всяко дете, което не успях да защитя, всеки невинен, когото осъждах, защото империята го изискваше...

Питам се дали си мисли за Симах.

— Евсевий казва, че трябва да призная греховете си, преди да получа кръщение. Той знае какво съм сторил — всички знаят, но никой не го казва. Отговорих му, че мога да се изповядам само на теб.

Съмнявам се, че това се е харесало на Евсевий. Не е за чудене, че ме остави да чакам.

— Знаеш ли, все още го виждам — неочаквано казва Константин. — Само преди месец на свечеряване яздех през Августеума. Толкова се зарадвах, че за малко не скочих от коня, за да го прегърна. Мислех за всички неща, които щях да му кажа, и цялата жлъч се изпари от душата ми до капка.

Малко слюнка се е проточила надолу по бузата му. Избърсвам я с ъгълчето на чаршафа.

— Естествено, когато стигнах до мястото, беше изчезнал. — Той се обръща — яростно, рязко движение като на човек, претърколен от вълна. — Толкова пъти се молих да не си се подчинил. Че всичко е лъжа и си го оставил да избяга. Помниш ли шегата, която си подмятахме, когато бяхме затворени в двора на Галерий? Че ще избягаме в планините, ще загърбим славата и неприятностите и ще заживеем като овчари в Далмация. Това се надявах да се е случило с него.

— Хубаво би било да мислиш така.

Това изповед ли е? Съмнявам се, че би задоволила Евсевий. Не мога да обвинявам Константин, че заобикаля въпроса, но няма много време. Зад бронзовите врати в далечния край на помещението

продължава да се чува шум, пъшкане и тропот, сякаш зад тях е затворено някакво животно. Евсевий не ще ни остави много време. Това е неговият миг на слава: няма да иска смъртта да грабне неговия прославен новопокръстен и да го остави на сухо.

Константин заговаря отново, но гласът му е толкова тих, че едва го долавям. Смъквам се от стола и коленича на мраморния под. Очите ми са на сантиметри от неговите. Виждам паяжината от червени жилки, които заобикалят зениците; подпухналата посиняла кожа около тях. Очи, които някога измерваха света.

— Защо мислиш, че те повиках? — шепне той. — Реших, че ако някой прояви милост, това ще си ти. В края на краищата, ти знаеш най-добре.

Думите му са като удари с назъбен нож и разкъсват сърцето ми. Наистина ли го вярва? Грешката моя ли беше? Или отново пренаписва историята, за да успокои съвестта си? Втрещавам се в тези очи и едва успявам да си поема дъх.

Какво е истина, в края на краищата? Философите казват, че боговете знаят, и може би са прави. За нас останалите тя е просто трупане на избледнели спомени и лъжи.

— Направих онова, за което ме изпрати.

Очите му сякаш изгубват фокус.

— Помниш ли Аврелий Симах? — прошепва той.

Дали това е друга част от неговата изповед?

— Той беше невинен — казвам аз.

Константин не слуша.

— В деня, преди да напусна Константинопол, той ми писа в двореца. Искаше да ме види. Пишеше, че знае истината за моя син. Как мислиш, трябваше ли да се срещна с него?

— Истината за твоя син? — Сигурно има предвид Александър, Евсевий и гоненията.

— Не исках да знам. Изпратих го при сестра си.

Главата ми почва да се мае.

— Изпратил си Симах да се срещне със сестра ти?

Обаче този разговор не е за Симах.

— Сметнах, че може би истината... — Гласът му заглъхва. — Знаеш ли, че го видях? Сред статуите в Августеума; трябваше да е там,

за да заеме мястото си в редицата, стигаща назад до Цезар и Октавиан. До моя дядо Клавдий Готик.

Сега вече съм уверен, че съзнанието го напуска. Клавдий Готик е управлявал преди шейсет години и няма никакви роднински връзки с Константин. Фамилната връзка беше лъжа, съчинена преди години за пропаганда, когато Константин имаше нужда да подсили своята легитимност срещу Максентий. Той сам се чувстваше неловко заради това.

— Скоро ще се съберете отново — казвам аз.

— Дали? — Внезапно очите му се отварят широко, гласът му е твърд. — Животът, който живях, смяташ ли, че го заслужавах? Евсевий казва, че може да измие и най-черното петно. — Поклаща глава. — Вярваш ли?

— Ти живя добър живот. Донесе мир на света.

— Не мир донесох, а меч^[3] — казва загадъчно той. — През последните десет години всяко лято воювах. Ще си умра тук с повече войници, отколкото свещеници около мен. Нима си мислиш, че титлите, които съм натрупал, ще означават нещо, когато Христос ме посрещне на небесните двери? Непобедимият Константин, четири пъти победител на германците, два пъти на сарматите, два пъти на готите, два пъти на даките... Така ли ще ме нарече?

В далечния край на залата бронзовата врата изскърцва и се отваря. Показва се тревожното лице на Флавий Далмаций.

— Евсевий...

— Кажу ми да почака — изкрещявам аз.

Но Константин губи търпение, а и времето му изтича. Впива кокалестите си пръсти в предницата на туниката ми и успява да се надигне. Усещам треската, в която гори лицето му.

— Прощаваш ли ми?

Прощавам ли му? Единайсет години го чаках да попита. Това беше празнината помежду ни, смъртта на нашето приятелство и собственото ни опустошаване. А сега, когато ме пита, отговорът засяда в гърлото ми. Не зная какво да отговоря.

Спомням си нещо, което Порфирий каза за Александър: *Всичко ми прости, нямаше укори, нито мърене.*

Навеждам се, за да прегърна Константин. Слагам глава на рамото му, чувствам подпухналата кожа на бузата си и обгръщам главата му с

ръце.

— Сбогом — прошепвам в ухото му.

Тялото му се напруга; от устата му се понася писък от задушен гняв или отчаяние, докато не се задавя. Нужна е цялата ми сила да се освободя от пръстите му, вкопчени в туниката ми, и да го сложа обратно на леглото. Дори тогава той продължава да се бори и маха с ръце, отхвърляйки завивките.

Тръгвам слепешката към вратата. Вече е отворено: нахлуват стражи с рояк свещеници, а зад тях се блъскат войници. Боря се срещу течението и се озовавам лице в лице с Евсевий.

— Можеш да си вземеш наградата — казвам му аз.

Не мисля, че ме е чул. Тълпата го влачи към смъртния одър на Константин, докато аз се измъквам в чакалнята.

В мига, когато оставам сам, ме обхваща разкаяние. Каквото и да се е случило помежду ни, кой съм аз, че да откажа последната утеха на стар приятел? Обръщам се, за да се върна и му кажа, че му прощавам, че го обичам.

Но тълпата придворни, която ми препречва пътя, е толкова гъста, че не успявам да се промъкна. Правят кръг около леглото, където до купа с вода се е изправил Евсевий. Откъслеци от онова, което казва, долитат до мен.

— Умри и възкръсни за нов живот, за да живееш вечно.

Вратите се затварят под носа ми и Константин вече го няма.

---

[1] Минерални бани в днешна Турция, известни още от елинистичния период, особено популярни във Византия и Османската империя, както и днес. — Б.пр. ↑

[2] *Protector Augusti Nostri* — почетна титла, която се появява по времето на император Валериан. Дава се на отделни офицери за популяризиране на единството в армията. — Б.пр. ↑

[3] Мат. 10:34. — Б.пр. ↑

39.

Сплит, Хърватия — днес

Няма много места по света, където можеш да живееш в двореца на римски император. Вероятно Сплит е единственото. Когато император Диоклециан не се подчинил на традицията и очакванията и се отказал от властта на върха на своята мощ, той с императорски размах си издигнал пенсионерски дом: крайбрежен дворец в тих залив, който се извисява над далматинското крайбрежие, строен по плановете на военните лагери с размерите на осем футболни игрища и ограда, висока колкото десететажна сграда. Зад нея имало градини, в които оттеглилият се император селянин можел да се грижи за лехите си със зеленчуци; богати жилища и зали за церемонии (и пенсионираният император очаква известно величие); няколко храма на старите богове, които Диоклециан защитавал с жестока енергия от разрушителното влияние на християните. Имало и един гарнизон, защото макар и да умиротворил империята, неговите наследници били подозрителни, склонни към насилие хора, и мавзолей за императора, така че да си остане там завинаги.

Но християните оцелели от гоненията, процъфтели и накрая изхвърлили старите богове и техния защитник. Петстотин години след своята смърт Диоклециан бил подложен на най-голямото унижение. Порфиреният му саркофаг бил изтръгнат от мавзолея, а костите му хвърлени в канавката и сменени с останките на човек, когото бил убил. Църквата, която се бил опитал да унищожи, присвоила последния му паметник и превърнала мавзолея му в катедрала.

А дворецът останал. Когато пристигнали варварите, местните жители се оттеглили зад стените на Диоклециан и се настанили сред разрушенията. С времето, подобно на плевели, около руините се издигнали къщи, които усвоили части от тях. Новите стени поглъщали колони и арки; върху старите израствали нови покриви. Парче по парче дворецът се превърнал в град. Римският Спалато се превърнал в хърватския Сплит.

Аби беше идвала тук преди няколко месеца с Майкъл — пореден откраднат уикенд далеч от Косово. Веднага беше решила, че това е едно от любимите ѝ места на света. Отседнаха в бутиков хотел, в спалните на който бяха вградени остатъци от Диоклециановата ограда; разхождаха се по тесни алеи, които неочаквано свършваха пред римски храмове; ядяха хърватска шунка върху току-що изпечен хляб и до късно през нощта пиеха червено вино.

Тогава беше юни, а сега — октомври. Туристите се бяха върнали у дома, уличните кафенета се бяха прибрали вътре, хотелите бяха празни. Тя си мислеше, че спомените ѝ от лятото могат да върнат малко топлинка, но те само я подиграваха с ехо от отминалото щастие. Това ѝ напомни последните дни на умирация ѝ вече брак, когато тя и Хектор се бяха върнали във Венеция, влажната сцена на техния меден месец, с надеждата, че някоя искра от старите чувства може да промени нещо.

Тогава беше разбрала, че път за връщане няма.

Важното беше, че тя и Майкъл все пак бяха успели да стигнат до Сплит. След всички нейни тревоги излизането от Сърбия се беше оказало най-лесната част от тяхното пътуване. На границата шофьорът събра паспортите на пътниците и ги предаде на граничаря, който ги отнесе в своята канцелария. След десет минути, през които сърцето ѝ не спря да блъска, граничарят се върна и ги върна на шофьора, който ги раздаде на сънливите пътници.

Автобусът потегли, границата остана зад тях. От другата страна на пътеката и три места по-напред Майкъл се извърна към нея и ѝ намигна.

Те се настаниха в хотел „Марян“ — още една останка от съветски лукс, издигаща се на първа линия на около километър от центъра на града. Регистрираха се под собствените си имена — Майкъл заобяснява на отегчения момък на рецепцията как джебчия им бил задигнал документите, докато той не отстъпи ѝ им даде ключа за стая 213. Аби се качи, изми си лицето и се приготви отново да излиза, защото вече беше почти един и половина.

Направи го колкото може по-бързо, беше я посъветвал Майкъл. Не им давай време да се подготвят.

Той се тръшна на леглото.

— Сигурна ли си, че можеш сама да се справиш с това?

— Предполага се, че Марк е организирал хора, които ще наблюдават. Няма да се получи, ако те видят.

Той се завъртя и се вторачи в нея.

— Бъди внимателна, разбра ли?

— Ще се видим по-късно.

Тя му изпрати въздушна целувка и излезе.

Мина по крайбрежната алея, обрамчена от палми, покрай полупразната марина и няколкото ферибота, вързани за кея. В далечния край фасадата на двореца се извисяваше над магазините, които бяха вкопани в нея. Веднага след бижутерийния магазин зави наляво под арката на подземна аркада, някога водна порта, сега подслонила сергии с дрънкулки и кичозни произведения на изкуството. Напред едно стълбище водеше към дневната светлина.

За разлика от повечето хора, които живеят на Запад, Аби знаеше какво е да те следи тайната полиция. Беше ѝ се случвало безброй пъти: кола със затъмнени стъкла, която я следва от белградското летище; мияч на прозорци в Хартум, който цял час бърше стъклата отвън, докато вътре тя има среща. Телефонът в Киншаса, който пукаше по време на всичките ѝ разговори и после най-неочаквано спря. Веднъж Аби попита шефа си дали няма да е разумно да вземе уроци по контрашпионаж, за да се справя с подобни ситуации. *Това не е добра идея, обясни ѝ той. Ако се държиш като аматьор, само те наблюдават. Но ако поведението ти е на човек, който знае какво прави, нещата могат да загрубеят.*

Този път избраха момента, когато влезе в двореца. Беше очевидният избор на място — в продължение на хиляда и седемстотин години стените на Диоклециан още се държаха и предоставяха само пет възможности за слизане в стария град. Тя почувства погледите, когато закрачи по аркадата. Мъж в зелен анорак, който ровеше в сергия с щампи, ги заряза и тръгна пред нея. Точно когато Аби подмина жената с червената пола пред щанда за кафе, онази се приготви и след

секунди чифт стъпки влязоха в крак с нейните. Насили се да не поглежда назад.

Изкачи стълбите и прекоси двор, обграден от високи стени без прозорци. Мъжът със зеления анорак знаеше къде отива, затова продължаваше напред; стъпките зад нея поддържаха скоростта. Аби мина през вратата и сякаш прекрачи назад във времето — попадна в кръгла зала, която някога е била преддверието към императорския апартамент. Двойка японски туристи стояха в центъра, насочили фотоапарати към отвора в сводестия покрив, напомнящ тези в заведенията за бърза закуска. Вдясно мъж в черен вълнен костюм ровеше из пътеводителя си. Може би си въобразяваше, но не погледна ли към нея, когато заобиколи туристите и започна да прекосява помещението към вратата в далечната стена?

Отвъд преддверието се намираще перистилът — официалният двор в сърцето на всяко римско жилище. Редица колони се извисяваха над него — не поддържаха нищо, но бяха запазени; предните колони също бяха запазени, но бяха вградени във фасадата на венецианско палацо, превърнато сега в кафене. Зад арките се издигаше каменният осмоъгълник на Диоклециановия мавзолей — сега катедрала. До него се издигаше висока камбанария, която гледаше отвисоко града; в подножието ѝ до вратата минувачите се дивяха на черен египетски сфинкс.

Мъжът със зеления анорак зави към кафенето и седна на маса до прозореца. Жената с червената пола отмина енергично и се качи по стъпалата на мавзолея. Аби се обърна, възхищавайки се на архитектурата, и видя мъжа в черния вълнен костюм да се върти из преддверието и да прави снимки.

— Аби? — Марк не ѝ даде време за размишления. Беше се появил иззад сфинкса и сега бързаше надолу по стълбите. Носеше морскосиньо вълнено палто, от онези практичните — може би купено от майка му, и раиран кожански шал. Протегна ръка и стисна нейната твърде ентузиазирани. — Искаш ли кафе?

Значи така смята да играе? Тя кимна.

— Познаваш ли някое добро заведение?

Това някакъв тест ли е? Тя вдигна безразлично рамене.

— Този град е колонизиран от италианците. Почти навсякъде можеш да намериш хубаво кафе.

— Тогава можем да останем тук.

Той я поведе през двора с перистила към кафенето срещу катедралата. Предложи ѝ място с гръб към вратата, а сам се настани с лице към нея и прозореца. Тя се опита да види улицата в огледалото със златна рамка зад гърба му, но беше прекалено високо.

Двамата бяха единствените клиенти, като се изключи мъжът със зеления анорак, седнал до прозореца. Вероятно това щеше да е добре за уреда, който Марк беше донесъл, за да запише техния разговор.

Появи се келнер с бяла престилка, който взе поръчките им: черно кафе за Аби, а за Марк — чай.

— Къде е огърлицата?

За нейна изненада той не опита да го усуква. Бръкна в джоба си и извади тънка кутия за бижута с емблемата на „Аспри“ на капака. Махна езичето на ключалката и капакът се отвори. Огърлицата лежеше върху парче черна коприна. На келнера, който лъскаше машината за кафе зад бара, тя вероятно се струваше скъпа, капризна приятелка, която трудно може да бъде задоволена. Аби потрепери от тази мисъл.

— Ще ми кажеш ли защо?

— Няма да ми повярваш.

Марк щракна капака да се затвори.

— Занесохме я на един мил човек в Британския музей. Каза, че е антична — римска, от четвърти век. Точно от същия период като гробницата в Косово, където намерихме трупа на Джесъп.

Келнерът донесе поръчаните напитки.

Аби погледна ръцете си.

— Съжалявам за Джесъп.

— Беше добър човек — каза Марк някак принудено, сякаш беше заучил филмова реплика. — Преди да умре, написа доклад, в който казва, че подозира Майкъл Ласкарис в доставяне на откраднати от тази гробница антики на Драгович.

— Така е изглеждало.

— Майкъл нещо друго ли ти каза?

— Можеш сам да го попиташ.

Марк се огледа, сякаш очакваше Майкъл да се материализира от римските камъни.

— Не си го довела.

Тя опря лакти на масата и се наклони над кафето си. Сърцето ѝ блъскаше.

— Майкъл е в хотел „Марян“ на крайбрежната алея. Стая 213.

— Сам?

— Поне когато го оставих.

Марк извади мобилен телефон и написа съобщение. Аби предположи, че това е театър, защото скритите микрофони вече бяха предали подробностите на неговите съучастници, които и да бяха те. Вероятно имаха кола. Дори пеша нямаше да им отнеме повече от десет минути да стигнат до хотела.

Тя извади огърлицата от кутийката за бижута и я закачи на врата си — студен метал върху студена кожа.

Марк отвори уста, сякаш искаше да я спре, но не го направи.

— Какво искате от Майкъл? — попита Аби.

Марк приглади косата си назад.

— Мишената не е Майкъл, а Драгович. Единственото, което искаме от Майкъл, е да ни заведе при него.

— Какво ще се случи с Майкъл?

— Може би ще прекара известно време в затвора. А може и да не се озове там, ако сътрудничи и това доведе до някакъв резултат. И разбира се, ако си намери добър адвокат.

— Той иска същото като вас — възрази Аби. Тя се втренчи в младите очи на Марк и не скри отвращението си. — Искал е да стигне до Драгович, за да го пипне.

— Тогава защо го предаваш?

Тя се изправи рязко. Марк скочи на крака и блъсна масата, върху която чашите затанцуваха със звън.

Мъжът със зеления анорак при прозореца се обърна да погледне.

— Спокойно — каза Аби. — Просто трябва да ида до двете нули.

Преди някой да успее да я спре, тя влезе през дървената врата в клозета и го заключи. Ослуша се за стъпки, за чукане по вратата, но нищо подобно не се случи. Тоалетната се намираше в задната част на кафенето — задънена улица без прозорци. Нямаше нужда да се тревожат, че ще избяга оттук.

Погледна часовника си и се захвана за работа.

Първо пусна капака на клозетната чиния и извади лист хартия от якето си. Това беше изображението на сканирания от Грубер папирус,

отпечатано на чиста хартия, така че буквите бяха ясни и четливи. Тя сложи листа върху капака на тоалетната, след това откачи огърлицата и я постави върху текста.

Златото пасна съвсем точно — квадратните очертания на огърлицата и квадратните очертания на текста. Аби се вгледа по-внимателно и изруга от тихо удивление. Всяко от стъклените мъниста, които осейваха златото, се подреждаше върху точно определена буква.

Тя провери колко е часът. Беше минала една минута.

С треперещи ръце извади лупата, която беше купила в Задар, и прочете всички букви, които можеше да види през мънистата. Загради ги с молив на хартията, а след това очерта линиите на златото върху тях — в случай че и това се окажеше важно.

Минали са три минути.

Извади малък дигитален апарат от джоба си и снима огърлицата, разположена върху текста, като го доближи колкото можеше повече. После измъкна картата с паметта, уви я в малко парче хартия и я пъкна в сутиена си. Вдигна огърлицата и я закопча на шията си. Накрая вдигна капака на чинията, пусна вътре фотоапарата и лупата, след това накъса копието на папируса и дръпна водата.

Ако не намерят фотоапарат, няма да търсят снимки.

Цялата работа ѝ отне пет минути и половина. За всеки случай изми ръцете си, ако някой реши да я подуши, и излезе. Марк седеше нерешително на мястото си, почти готов да скочи на крака. Мъжа в зеления анорак го нямаше.

— Майкъл не е в хотел „Марян“ — обяви Марк. Гласът му прозвуча ядосано. — Човекът на рецепцията каза, че се регистрирал преди час, но стаята е празна.

Не им отне много време. Тя се опита да си придаде примирително изражение.

— Може да е излязъл да се поразходи. Пътувахме почти четиринайсет часа.

— Защо не го доведе?

— Защото той не е луд да влезе в ограден със стена град, който бъка от агенти на МИБ.

— Ти ли му каза, че сме тук?

— Не.

— Той има ли ти доверие?

— Може би. Вероятно не. — Тя разигра известно раздражение.
— Майкъл убеди света, че е мъртъв, а след това така добре скри следите си, че нито вие, нито Драгович успяхте да го намерите. Нима си мислиш, че ще седи в някаква спалня и ще гледа телевизия, докато аз се срещам с хора, които искат да го арестуват? Ако бях на негово място, щях да седна в кафенето до хотела, за да видя дали някой главорез дюстабанлия ще долети да търси Майкъл Ласкарис.

Марк присви очи.

— Как дойдохте тук?

— С кола.

— Марка, модел?

— Синя.

Той точно се готвеше да каже нещо покровителствено и стереотипно, но млъкна, защото осъзна, че тя си играе с него.

— „Шкода Фабия“, лимузина, не помня номера.

Този път Марк не си направи труда да се преструва по телефона. Бутна стола назад и се изправи. Аби видя през прозореца полата да се червенеет между колоните от другата страна на улицата.

— Къде отиваш?

— *Ние*. Оставаш с мен, докато не хванем Майкъл.

— Глупости. Ако е видял хората ви, вече е разбрал, че съм го предала. — Тя стана и си облече якето. — Ще се погрижа сама за себе си.

— Ела с мен — каза той. Не беше заповед, а по-скоро молба. За миг щеше да повярва, че го е грижа за нея. — Имам кола, която чака на крайбрежния булевард. Освен това чисто нов паспорт. След три часа можеш да си в безопасност у дома. Можеш да си върнеш живота.

Всъщност защо не? Край на бягането. Край на мотаенето из тези бетонни градове на края на света, където всеки ден се буди, без да знае дали ще живее или ще умре и защо. Да се махне от студа и да се върне обратно на топло^[1].

Обаче какъв беше нейният живот всъщност? Празен апартамент в Лондон и работа, която повече няма да ѝ разрешат да върши. Провален брак, приятели, които не е виждала от години. Изгубена вяра. Вече беше стигнала твърде далеч по този път.

Остави банкнота от двайсет куни на масата.

— Това е за кафето.

Марк изглеждаше тъжен, но не се опита да я спре.

— Не забрави ли нещо? — Той размаха пръст по посока на врата ѝ; тя му направи гримаса „О, съжалявам“, откачи огърлицата и я сложи обратно в кутията.

— Обзалагам се, че правиш това с всички свои бивши гаджета.

Излезе от топлината на кафенето и се озова на двора. Жената с червената пола се бе преместила в далечния край и разглеждаше витрина; мъжът в черния вълнен костюм въодушевено снимаше сфинкса. Денят беше толкова мрачен, че светкавицата проблясваше непрекъснато.

Аби зави надясно, после веднага отново надясно по един тесен пасаж, където имаше място само колкото за нея. Последваха я стъпки — ясният барабанен ритъм на женски ботуши с тънко токче.

Затова те пуснаха. Мислят, че ще ги заведеш при Майкъл.

Излезе на малък площад. Напред се извисяваше голата фасада на сив римски храм, притиснат на тясно между къщи с червени покриви. Тя заобиколи монументалната му основа, мина покрай кафене със спуснати решетки и пое по един още по-тесен пасаж. Близо разположените стени кънтяха и отразяваха шума от стъпките като пукот на изстрели.

Пасажът се пресичаше с по-широка улица, древната римска кардо^[2], която минаваше през центъра на двореца. На изток бяха мавзолеят и перистилът; на запад двойните арки на Диоклециановата желязна врата, водеща към останалата част от града. Тя погледна в двете посоки. Вдясно от нея мъжът в черния костюм спокойно крачеше по улицата, идваща от перистила. Вляво от нея мъж четеше туристическата информация на табела, закачена до портата. Приличаше на онзи със зеления анорак в кафенето, макар сега да го бе сменил с дълъг светлобежов шлифер, а под лявата си ръка стискаше сгънат вестник.

Тя пое наляво. Мъжът се извърна наполовина, сякаш изучава някакъв детайл в архитектурата, но не се опита да ѝ прегради пътя. Портата всъщност се състоеше от два входа с кула, която ги свързваше: би било лесно да скриеш някого вътре, невидим, докато не влезеш.

Два комплекта стъпки се събраха зад нея, когато жената с червената пола и мъжът в черния костюм се срещнаха. Пред себе си Аби виждаше мъжа с шлифера — гледаше покрай нея. Той премести

сгънатия вестник от лявата си подмишница под дясната. Това някакъв сигнал ли беше?

В последния момент тя зави нагоре по друг тесен пасаж. Каменни арки се извиваха отгоре, свързвайки сградите от двете страни; всички къщи имаха ниски и широки врати и прозорци, изсечени в украсените каменни фасади, затворени с капаци. Някои от тях бяха домове, а други — магазини. Тя ускори крачка.

Върху далечния край на пасажа падна сянка. Беше се появил още един мъж — можеше да бъде всякакъв, но вървеше с бавни, натежали от очакване крачки, което показваше, че е тук заради нея.

Зад гърба ѝ се приближаваха стъпки. Пасажът не се пресичаше никъде с друга улица. Беше в капан.

Малко по-надолу в една от сградите се помещаваше моден бутик. Аби беше ходила там, когато бяха тук през юни. Майкъл ѝ купи рокля на ярки оранжеви цветя: беше направила сцена заради цената, но я носи през цялото лято. Тя протегна ръка към вратата и неочаквано влезе вътре. Понесе се мелодичен звън. Нямаше други клиенти. Зад щанда добре облечена жена сгъваше и пригладдаше купчина кашмирени пуловери. Тя се усмихна.

— Мога ли да ви помогна?

Аби се усмихна в отговор и поклати глава. Започна да рови из окачените дрехи — едното око в размерите, а другото във вратата. Никой не влезе, никой не мина. Хората на Марк я бяха вкарали в капана: нямаше нужда да нахлуват и да разиграват театър.

Избра си чифт черни панталони и черен пуловер с остро деколте.

— Може ли да ги пробвам?

— Разбира се. — Продавачката посочи врата до щанда, където сумрачна каменна стълба се извиваше нагоре. — Пробната е на последния етаж.

Аби се качи на горния етаж. Стените от двете страни бяха толкова дебели, че тя предположи, че са останки от крепостните стени. Горе стълбището свършваше на площадка и една дървена врата водеше в малка преградена ниша с огледало на стената, табуретка и старомодна закачалка в ъгъла. Прозорец с перде се извисяваше над покрива на къщата отзад.

Аби влезе и бутна резето на вратата. Дръпна пердето и погледна надолу към покрив от червени керемиди. Магазинът беше направо

вграден в стената: покривът, който виждаше, беше на къща извън очертанятията на стария град. Той се спускаше към двор между две сгради и там, облечен в моторджийски кожени дрехи, стоеше Майкъл и нетърпеливо гледаше нагоре. Видя лицето ѝ на прозореца и замаха настойчиво.

Долу дрънна звънчето на вратата. Някой беше влязъл в магазина. Сигурно бяха загубили търпение. Колко ли щяха да ѝ дадат — може би две минути? Тя сложи ръце на дървената рамка и я напъна.

Прозорецът се вдигна седем-осем сантиметра и спря. Аби почувства прилив на адреналин: напъваше и ругаеше, но той не искаше да помръдне. Тя вдигна поглед и видя два сребристи цилиндъра, завинтени в дървената рамка. Прозоречни ключалки.

Прозорецът нямаше да се отвори повече.

Отвън по стълбището заехтяха стъпки.

— Хайде де! — чу се отвън викът на Майкъл.

Тя опита с все сили, разтърси прозореца в рамката, докато го блъскаше в ключалките, но те не поддадоха.

Човекът от другата страна на вратата стигна до площадката и почука.

— Всичко наред ли е? Трябва ли ви друга мярка?

Прозвуча като гласът на продавачката, но не можеше да я види през вратата.

— Добре съм — извика тя. — Просто се опитвам да реша.

— Кажете, ако имате нужда от нещо.

Обаче стъпките не се отдалечиха.

Долу в двора Майкъл бе осъзнал какво става.

— Направи ли снимките? Хвърли ми памет картата!

Аби си пое дълбоко дъх. *Време е да решиш.*

В работата си беше изпадала в трудни положения на някои от най-ужасните места по света. Познаваше изкушенията на това да изчакаш още мъничко, може би само още няколко секунди, за да видиш дали нещата няма да се развият по-добре, отколкото предполагаш. Знаеше, че човек може да удължи тези секунди в минути, а стига да му се удаде възможност, може би дори в часове. Надеждата винаги може да оправдае бездействието — до мига, в който то те убива.

Тя вдигна табуретката, стисна я за краката и я засили срещу прозореца. Почти веднага запищя аларма — не беше се сетила за това. Вратата изтрака, когато някой натисна ръкохватката, за да отвори, след това закънтя, когато я заблъска.

А прозорецът беше още здрав.

Аби се вторачи безсилно в табуретката. Усещаше я като клечка за зъби в ръцете си. Блъскането по вратата се превърна в атака. Ако се съдеше по звука, отвън имаше повече от един човек. Малкото резе нямаше да издържи още дълго.

Дори Майкъл, изглежда, беше чул блъскането.

— Хвърли ми картата — повтори той.

Тя извади увитата в хартия карта от сутиена си, пъкна ръка през отвора и я хвърли. Един дълъг мъчителен момент имаше чувството, че не я е метнала достатъчно силно и тя ще се плъзне надолу по покрива във водосточната тръба. Обаче картата мина на косъм покрай улука и Майкъл я улови. Той вдигна ръка — наполовина поздрав, наполовина прощаване.

Резето се счупи и вратата се отвори с трясък. Мъжът в черния вълнен костюм я хвана за ръцете, докато Марк гледаше от коридора, а магазинерката се оплакваше на висок глас откъм стълбището.

Аби погледна за последен път през прозореца — дворът беше празен.

---

[1] Алюзия за романа на Джон льо Каре „Шпионинът, който дойде от студа“. — Б.пр. ↑

[2] В Римската империя улица, ориентирана от север на юг, а декуманус: изток — запад. — Б.пр. ↑

40.

Никомидия — 22 май 337 г.

Преди два часа светът се промени. Флавий Урс, Флавий Мечката, Флавий, синът на варварин, който сега командва армиите, излезе от Константиновата стая, за да потвърди новината, която всички очакваха. Август е мъртъв. Тялото е изпратено в мазетата — най-прохладното място, докато погребалните агенти си свършат работата.

Когато властта се сменя, дори и по мирен начин, това отваря пукнатини в света. И земята се разтриса.

Няма много живи хора, които си спомнят последния път, когато един Август е умрял от естествена смърт. Все едно да се събудиш сутринта и да видиш, че слънцето не е изгряло. Какво ще направиш?

Знам какво искам да направя: да изтичам в конюшните, да задигна най-бързия кон, който мога да намеря, и да яздя без прекъсване, докато не стигна във вилата си на Балканите. Но това би било невъзможно и неблагоприятно. Армията е блокирала цялото имение. Стражи охраняват всяка врата и прозорец. Всеки, който се движи прекалено бързо; всеки, който изглежда прекалено весел или показно скръбен; всеки, който се опитва да си тръгне — е подозрителен.

В трескавата горещина във вилата слуховете се въдят и разпространяват на рояци като мухи. Константин беше на шейсет и пет години, но допреди десет дни изглеждаше в добро здраве. Може би въпреки всичко смъртта му не е естествена.

Вратата се отваря и влиза Флавий Урс. Днес той е зает човек.

— Мислех си, че ще те намеря тук — казва ми.

— Ако има нещо, което мога да направя...

— Чакай тук. Може би ще ни дотрябваш, за да изгладиш нещата със старата гвардия.

Той ме оставя и отива в голямата зала, където се е събрало върховното командване на армията. Каквото и да е написал Константин в завещанието си, това са хората, които ще решат кой ще

го наследи. В продължение на поколения империята бе практикувала една жестока разновидност на аристократизъм по заслуги — всеки, който беше достатъчно смел и безскрупулен, можеше да стигне до върха на армията. А оттам е само на крачка от трона. Диоклециан беше командир на императорската стража, докато мъжът, когото охраняваше, незнайно как се оказа с кама в гърба; вместо да навреди на кариерата му, това качи Диоклециан на трона. Бащата на самия Константин се беше издигнал от скромен легионер до началник на Диоклециановия щаб, когато старият император го избра за свой наследник.

Спомням си нещо, което Константиана каза онази нощ в двореца. Някои хора казваха, че Константин щял да те издигне в цезар, ако Фауста не беше започнала да ражда синове като свиня майка. Щеше ли да го направи? Дали сега аз щях да лежа в мазето, докато балсаматорите вадят вътрешностите ми с кука, а моите генерали и придворни се опитват да се ориентират в свят, в който мен ме няма?

Явява ми се видение: империята като опасан със стени град, издигнат върху гърба на ненаситен звяр. Константин отрязва толкова много от главите му, че го украти; завърза го с вериги на пасбището и го накара да яде трева. Но сега, когато си е отишъл, ще пораснат други глави. Първо бавно, опитвайки зъбите и ноктите си, преоткривайки своята стара сила. Няма да отнеме много време. Ще започнат с убийства и ще завършат с война.

Високи облаци покриват небето, сякаш и самото слънце е забулено в траур. Няма думи, които да опишат как се чувствам. Не нещастен, не гневен — просто празен.

Мислите ми се връщат при един друг дворец и последиците от една друга смърт.

Милано — юли 326 г. — единайсет години по-рано

Когато се връщам от Пула, дворът е напуснал Аквилея и е продължил бързо за Милано. Там се присъединявам към него — трябва да докладвам, макар да ми се иска да бъда някъде другаде. Бременето на вината ми е като воденичен камък, който изстиска живота от мен. Не мога да ям, не ми се говори. През нощта ми трябва часове, докато заспя, само за да се събудя с писъци от кървавите сънища. А нещата ще се влошат още.

За първи път в живота ми Константин ме кара да чакам. Крача из едно траурно помещение високо над главната градина. Парче мазилка пада от тавана и посипва косата ми. Половината помещения в двореца са неизползваеми; по-голямата част от останалите са под покривала — едните скриват повреди, а другите картини, които биха могли да разстроят императорските очи. Цялата сграда е прогнила от история. Построена е от стария Максимиан — занемарена издънка на изкривеното му съзнание. Тук е мястото, където Константин е дошъл да се срещне с Лициний — *Когато аз, Константин Август, и аз, Лициний Август, щастливо се срещнахме в Милано и взехме под внимание всички въпроси, свързани с общественото добруване* — където обяви прочутото си решение за религиозна подкрепа на християните и където омъжи сестра си Константиана за мъж, когото по-късно щеше да екзекутира.

Толкова много хора, толкова много спомени — и нито един, който не свършва в кръв.

— Августата иска да те види. — Едва не скачам от уплаха: робът се е появил сякаш от пращинките във въздуха.

Гледа към пода — знае ли какво направих? Чул ли е? Повежда ме през безкрайна поредица празни помещения, надолу по широко стълбище без прозорци, а оттам в друго крило на двореца. Въздухът се овлажнява — трябва да сме близо до банята и басейните.

Всички ме чакат в квадратна стая с кървавочервени стени: Константин — привидение на самия себе си; Фауста — гордото ѝ лице оживено от гняв; августа Елена — майката на Константин, очите ѝ скрити от надвесени вежди, а устата сякаш излята от бетон. Тримата синове на Фауста са в дъното на стаята и си играят.

Никой не пита какво съм направил. Никой не ми благодари, не изказва съчувствие, не ме обвинява. Елена ми подава навит лист хартия.

— Прочети го.

„До Цезар Крисп, поздрави. Всичко в Рим е готово; местните легиони са готови и...“ Няма нужда да продължавам.

— Това е съобщението, което намерих под леглото на Крисп. В Аквилея.

Елена впива безмилостния си поглед в мен.

— И от кого е то?

Поглеждам.

— Мъж на име Секст Марций.

— Откъде?

— Рим.

— А знаеш ли...? — Тя отправя въпроса до мен, но аз съм резонаторна дъска. Думите са отправени към друг в стаята. — Знаеш ли къде е бил Секст Марций през последните шест месеца?

Никой не смее да отговори.

— В Испания.

Обхванат съм от силно, неуправляемо треперене; толкова диво, че чакам да припадна. Никой не забелязва — или ако са го видели, не ги интересува. Устата ми е пресъхнала и сърцето ме пробожда; отчаяно искам да пийна нещо.

Фауста се опитва да го омаловажи.

— Значи писмото е било подправено — добре. Това означава, че можем да имаме доверие на легионите. Обаче Крисп не е знаел това.

— Не е знаел, че е в неговата стая. Никога не е чел това писмо.

Бузите на Фауста започват да почервеняват.

— Как можеш да говориш така? А какво ще кажеш за капитаните от гвардията, които се заклеха, че Крисп ги е подкупил, за да станат предатели?

— Говорих с тях. — Тонът на Елена е остър като куките в тъмницата. — Оттеглиха твърденията си.

Очите ѝ пронизват като ками Фауста, която отвърща с яростно предизвикателство в погледа. Ако тези жени командваха армии, целият свят щеше да се разтърси.

Двете се обръщат към Константин, който е изслушал мълчаливо размяната на думи. Единственият признак, че изобщо чува, е, че всеки път, когато се произнася името на Крисп, той трепва.

Не продумва. Цялата стая затаява дъх.

— Какво става с Клавдий? — питам. Аз съм не по-малко изненадан от всички останали да чуя гласа си. Заради болката и замайването, които изгарят черепа ми, съм изгубил всяко усещане кое е уместно. — Фауста каза, че Крисп се опитал да го убие.

Всички очи се обръщат към трите момчета. Те са все още деца: дори Клавдий, най-големият, няма десет. Държат се гордо — майка им ги накара да осъзнаят ранга си още от раждането, но това надхвърля

възможностите им. Констанс, най-малкият, се опитва да спре напирещите сълзи; Клавдий гледа майка си, молейки я мълчаливо да отговори вместо него. Той не поглежда Константин.

— Тя ни накара да го направим.

Не Клавдий е този, който го казва, а средният брат, Констанций. Той пристъпва напред с високо вдигната глава.

— Майка ни поряза ухото на Клавдий и ни каза да обвиним Крисп, когато дойде. — Поглежда към баща си и се запъва. — Не искахме да го направим.

В стаята се възцарява гадно мълчание. Лицето на Фауста се е смачкало като употребявана възглавница; Константин е толкова неподвижен, че се питам дали сърцето му не е спряло. Само Елена не е извадена от равновесие — очаквала го е.

— На колко години си? — обръща се тя към Констанций.

И той е внук на Елена, но не бихте го разбрали по презрението в гласа ѝ.

— Почти на девет.

— Достатъчно голям, за да знаеш, че лъжата може да убива.

Той клюмва.

— Мама ни накара.

— А ако те накара да наръгаш баща си, докато спи, и това ли ще направиш?

— Не. — Това е първата дума, която Константин произнеса и дори тя е изтръгната от него. — Не децата.

— Те са били съучастници.

— Те са твои деца — моли се Фауста на Константин.

Крисп също, мисля си аз.

— Крисп струваше колкото тримата заедно. — Елена мразеше това семейство, откакто бащата на Константин я заряза заради една от Максимиановите дъщери. Сега, в края на живота ѝ, отново я бяха ограбили. Искаше да бъдат изтрети от лицето на земята.

— Покажи милост — умолява Фауста.

Тя трябва да знае, че животът ѝ е свършил, но се бори като лъвица за котилото си. Хвърля се на земята, обгръща пурпурните обувки на Константин и започва диво да ги целува, което преминава в писък, когато Елена се приближава и я ритва в лицето. Родена е за доячка и на осемдесет още има сили. Фауста се търкулва настрани,

кръв капе от устната ѝ. А Константин още не може да помръдне. В продължение на един дълъг момент те се споглеждат, оковани един за друг като роби на потъваща галера. Фауста хленчи на пода, Елена диша тежко, Константин като статуя.

Неочаквано Констанс, най-малкият син, нарушава ступора. Той е едва на шест, с руси къдрици и бледа нежна кожа като на варварин. Момчето се втурва напред и обгръща краката на баща си.

— Татко, кога ще си дойде Крисп?

По лицето на Константин се търкулва сълза. Той кляка, прегръща сина си и от мъка затваря очи.

Не може да се отрече — това е миг на нежност и след току-що случилото се всички му се поддават. Отчаяно ни се иска да повярваме в помирението. Но не мога да престана да се чудя. В това семейство се изяждат като предисторическите богове. Фауста предаде стария Максимиан, когато той заговорничеше срещу Константин; сега Констанций и Констанс осъдиха майка си и вероятно спасиха живота си.

Константин се изправя, прегърнал сина си през рамото.

— Ти унищожи Крисп? — обръща се той към Фауста.

От спуканата ѝ устна още тече кръв. Тя я избърсва с опакото на ръката, очертавайки отвратителна паст и по бузите си. Очите ѝ се стрелкат из помещението като на приклещено в ъгъла животно и накрая се спират върху Константин.

— Да — отговаря шепнешком.

— Защо? — Той се обръща. — Не, не ми казвай. — Поглежда към Елена. — Мамо, можеш ли да се погрижиш за това? Дискретно?

— А децата? — настоява Елена.

— Намери им възпитател.

Тя иска да спори, но Константин не я слуша. Обръща ни гръб и тръгва към вратата с увиснали пораженски рамене. Искам да изтичам след него, да го прегърна и да го утеша. С огромна болка и чувство на загуба осъзнавам, че никога повече няма да мога да го утеша. Не и след онова, което сторих.

Елена с все сили впива пръсти в ръката на Фауста.

— Мисля, че е време ние двете да посетим баните.

Спомените ми се объркват. До мен достига моят собствен глас от близкото минало.

Катон Стоика умрял в банята, като отворил вените си, за да може горещията да изтегли кръвта от него. Макар да съм чувал и друга версия, че всъщност не е умрял от раните си, а се е задушил от парата.

Няма значение коя версия ще чуеш. Краят винаги е един и същ.

Вила Ахирон — 22 май 337 г.

Каквото и да се е случило днес, всъщност Константин умря през тези четири седмици на двайсетата година от възкачването си на трона. От единайсет години империята живее в тази сянка. Имаме император с трима синове, но без жена; учебници по история, пълни с победи, но без победител. Държахме очите си приковани в пода, а гласовете — тихи, и никога не се осмелихме да опровергаем лъжата. В някои дни си мисля, че тази шарада е докарала цялата империя на прага на лудостта.

Затова ли Александър загуби живота си? Преди седмица бях убеден, че е убит заради онова, което е знаел за Евсевий. Също и Симах. Но сега вече не съм сигурен.

Константин: *Симах каза, че знае истината за моя син.*

Александър е ровил дълбоко в Хранилището на архивите, премахвайки всяко споменаване на Крисп. Зная, че е преглеждал документите от Аквилея и от двора на Елена. Дали е намерил нещо, което е станало причина да бъде убит — и което Симах е видял, когато е взел кутията за документи?

Има ли значение? Част от мен — онази, която умря с Константин — се подиграва на моето напразно упорство. Какво значат една или две смърти в сравнение с тази на императора? Спомням си нещо, което каза Евсевий: *Остави мъртвите да погребват своите мъртъвци.*^[1] Звучи като добър съвет.

Но ако зад смъртта на Крисп се крие някаква истина — истина, за която си заслужава да убиваш — тогава...

Тежки обуца кънтят надолу по коридора. Генералите са излезли от срещата си. Разпръсват се на двойки и тройки из двора със строги и упорити лица. Флавий Урс идва при мен, ограден от четирима стражи. Неговият пост е най-могъщият, но и най-опасният.

— Всичко ли е решено?

— Синовете на императора ще разделят империята помежду си.
— Той стиска лист хартия; представям си картата на него — съдбите на милиони хора, разчертани под покрива на тази вила.

— Всички ли го приемат?

— Армията е доволна. — Няма съмнение, че Клавдий, Констанций и Констанс ще ги възнаградят богато за тяхната подкрепа. Освен това предстои войната с Персия, където ще има богата плячка за армията и подмазвачите в нея. — Сега е време за единство.

Мисля си за стария Констанций. Оставиха тялото му два дни на смъртния одър, докато Константин успее да пристигне там. Голям късмет са извадили, че в Йорк е толкова студено.

— Кога ще обявите смъртта?

— Констанций идва от Антиохия. Ще го изчакаме. Това са две седмици — може би три или четири, в зависимост от пътищата и планинските проходи.

— Можете ли да опазите тайната толкова дълго?

— Така е най-безопасно. Армията е обединена, но има други групи, които могат да се опитат да извлекат полза. Вече има слухове...

— Слухове винаги има.

— И те трябва да бъдат разследвани. Междувременно имаме работа за теб.

Той ми подава лист хартия — не е карта, а списък. Плъзвам око по него: видни сенатори, пенсионирани служители. Старата гвардия — хора, които могат да се възпротивят на новото споразумение. Сред тях забелязвам името на Порфирий.

— Намери тези хора. Кажи им, че ако или когато синовете на Август поемат властта, те няма от какво да се страхуват.

— А има ли защо да се страхуват?

Той ме поглежда накриво.

— Просто им кажи. — Вижда моята неохота и изръмжава: — Гай, правя ти услуга. В името на доброто старо време. Давам ти възможност да докажеш своята вяроност.

Кимва с глава към генералите и трибуните, събрани в двора.

— Не всеки би ти възложил това. Носят се слухове...

Потупва ме по рамото.

— Хайде, тръгвай, докато още имаш възможност.

[\[1\]](#) [Мат. 8:21, 22. Лук. 9:59-60. — Б.пр. ↑](#)

41.

Сплит, Хърватия — днес

Аби седеше в хотелската стая. Това беше най-приятното място, където беше попадала последната седмица — египетски памук на леглото, швейцарски шоколадчета под възглавницата и уелска минерална вода в хладилника. Седеше прегърбена на леглото с вдигнати до гърдите крака и ръце, които ги обгръщаха.

В другия край на стаята жена с червена пола и кремав джемпър седеше на кресло с висока облегалка за главата. Вероятно беше на годините на Аби, но много по-здрава: силно тяло с едри крайници, атлетическа розовина на бузите и дълга медноруса коса, която носеше свободно спусната. Осведоми я, че се казва Кони. Не се опитваше да завърже разговор — просто си седеше на стола, гледаше Аби и от време на време свеждаше поглед, за да си поиграе с черния телефон „Блекбъри“ в ръката си.

В ъгъла мъжът с черния вълнен костюм стоеше с кръстосани ръце, облегат на вратата. Пердетата бяха дръпнати, светлината приглушена с вкус, но той въпреки това носеше слънчеви очила. Нещо издуваше вълненото сако — брутално като тумор. Кони го наричаше Бари.

Остатъците от пилешка салата лежаха върху чинията до нея. Похитителите ѝ поне ѝ бяха разрешили да използва обслужването по стаите. Беше яла от тяхната храна и им каза всичко. Гробницата, ръкописът, стихотворението и Грубер. Мъртвец на име Гай Валерий Максим, намушкан в гърба преди хиляда и седемстотин години; и Майкъл, който скочи от скала и отново се върна. Пропусна само доктор Николич, чието единствено престъпление беше, че им помогна. Когато свърши, изпита усещането, че у нея не е останало нищо.

Някой почука дискретно на вратата и измърмори нещо. Бари вдигна слънчевите си очила на главата и надникна през шпионката. Задоволен от видяното, той отключи и отстъпи три крачки.

Влезе Марк с лист хартия в ръка.

— Току-що добрите германци от Трир пуснаха това по факса. Разпечатка от компютъра на доктор Грубер. Очевидно са твърде възмутени от разкритието, че е работил на черно за издирвани престъпници.

Кутията за бижута лежеше на нощното шкафче. Марк извади огърлицата и я сложи на леглото заедно с факса, после измъкна от сакото си химикалка.

— Покажи ми как става.

Тя се наведе и свърза огърлицата със стихотворението. Оригиналът бе замъглен, а факсът — още по-размазан. Но Аби бе прекарала толкова време в автобуса от Сърбия, вторачена в него, разгадавайки буквите една по една, че сега ги откри много по-лесно. Проследи очертанията на огърлицата върху хартията, заграждайки буквите, след това я махна. Този път може да види какво е свързала. Започвайки от горния край на монограма, прочете:

— CONSTANTINUS INVICTUS IMP AUG XXI.

Марк я накара да го прочете отново и го записа на празен лист хартия.

— Имам един класик от Оксфорд, който чака на телефона — човекът и преди е работил за нас. Да видим какво ще каже за това.

Аби вдигна очи. Щеше да е нужно нещо повече, за да я накара да се засмее в този момент, но тя успя леко да се усмихне.

— Можеш да си спестиш телефонните разходи. Константин, непобедимият император, Август XXI.

— Какво още?

— Нищо, това е.

— Но това е само неговото име. — Той тръсна глава, за да отметне къдрицата, която беше паднала над очите му. — А двайсет и едно какво означава?

Тя отново се прегърби.

— Питай експерта си.

Марк се вмъкна в банята. Шумът от вентилатора заглуши всичко, което Аби би могла да чуе — не че имаше някакво значение. Когато той излезе, изглеждаше смаян и ядосан.

— Каза същото като теб. Двайсет и едно вероятно означава двайсет и първата година на неговото управление, което датира поемата през 326 или 327 година. Каквото и да значи това.

Думите му раздвижиха нещо в паметта на Аби — нещо, което Николич беше казал.

— През девети век *лабарума* още го е имало. Един византийски историк го споменава.

— Спести ми шибания урок по история.

— Макар това стихотворение да е за *лабарума*, то няма да ти каже къде е скрит. Византийските императори са го излагали открито в продължение на още петстотин години.

Марк я гледаше с празен поглед.

— Нищо не ни казва — това е *важното*. — Той ритна крака на леглото. — Цялата тази работа е лудост.

От креслото си Кони вдигна очи от своя „Блекбъри“:

— Това няма значение. Ако Драгович мисли, че го води нанякъде, ще отиде там. Просто трябва да му подхвърлим тази идея.

Марк поклати глава.

— Трябва да е непоклатима. Ако реши да се покаже, трябва да е убеден, че работата е сто процента истинска. Трябва лично да се убеди.

Той отново се вмъкна в банята. Аби пак се наведе и се зае да изучава стихотворението. И като дете, любител на гатанки, а по-късно и като следовател от ООН, газещ през свидетелски показания на светлина от газена лампа, тя просто не можеше да зарече загадка.

Опита се да прочисти съзнанието си от всичко, което се бе случило през последните два дена, и да се съсредоточи само върху важното.

Всичките му оцелели стихотворения съдържат тайни послания.

Добре. Когато проследиш формата на монограма по буквите, те образуват името на Константин и неговите титли. Това беше доста находчиво — тя можеше само да си представи нужното търпение да се подредят думите така, че да се получи този резултат.

Защо обаче човек с подобен начин на мислене да спира дотук? Защо си е направил този труд само за да каже едно име?

Около 326 г. Порфирий бил помилван и се върнал у дома.

Затова може би е изпитвал благодарност? Обаче съществува и мъчителният въпрос за съдържанието на стихотворението. *Скърбящият баща даде своя син.* Ако Константин току-що е накарал да убият неговия син, колкото и да си умен, няма да напишеш

стихотворение, в което го изтъкваш. Не и ако току-що си се върнал от изгнание и не искаш отново да се връщаш на края на света.

Трябва да има нещо друго.

Тя взе огърлицата и започна да я оглежда. Кони вдигна очи, но нищо не каза. Бари гледаше иззад слънчевите си очила. Марк още беше в банята.

Но това не е истински христовграм. Този се нарича ставрограм. От гръцката дума ставрос, която значи кръст.

Сега, след като си го спомни, можеше ясно да го види. Обикновен кръст с проста примка, която свързва най-горната част с дясното рамо. А във всеки от четирите края на кръста и в центъра червени мъниста показваха буквите отдолу.

Някои учени дори мислят, че стихотворенията са били поднасяни на императора гравирани върху златни плочи със скъпоценни камъни под ключовите букви.

Пет мъниста, пет думи. Беше ги отбелязала върху хартията в тоалетната на кафенето, но толкова бързаше, че нямаше време да мисли, камо ли да ги прочете. Сложи огърлицата върху поемата и присви очи, за да види през мътното червено стъкло.

SSSSS

Прочете ги пет пъти — всеки път същата буква под червените мъниста.

Можеше да е съвпадение — но и така да е, какво означаваше това?

Вдигна огърлицата и започна да изучава разположението на буквите в стихотворението. Не беше изненадващо, че образуваха форма както на огърлицата: кръст.

Скъпоценни камъни под ключовите букви. Обаче буквите бяха едни и същи. Аби се намръщи — усети как главоболието ѝ взе отново да се надига.

И точно тогава ѝ хрумна нещо. Ами ако не са ключовите букви, а ключовите думи? Тя избра петте думи, които съдържаха буквата S, записа ги, след това слезе от леглото и отиде да почука на вратата на банята. Бари проследи движението ѝ само с глава, но ръката му се премести по-близо до джоба на сакото.

Марк отключи и отвори широко вратата, като същевременно притискаше телефона в ухото си. Намръщи се, когато видя нея.

— Какво има?

— Още ли говориш с професора от Оксфорд?

— Защо?

— Попитай го какво значи това. — Тя му подаде листа, на който беше записала петте думи.

SIGNUM INVICTUS SEPELIVIT SUB SEPULCHRO.

Очите на Марк се ококориха.

— Ще ти звънна по-късно — каза той на човека, с когото говореше. Натисна няколко бутона и притисна апарата отново към ухото си.

Аби изчака, докато той прочете изречението, след това го повтори буква по буква. Опря телефона на рамото си и го притисна с буза, за да може да запише на плота на мивката.

— Благодаря. — Затвори и за миг се вторачи в огледалото на стената.

Над рамото му Аби виждаше пълното объркване, изписано на лицето му: дилемата на атеист, внезапно оказал се лице в лице с божественото.

— Грубият превод гласи: „Непобедимият зарови знака под гроба си“. Моят човек Найджъл казва, че няма да е голямо преувеличение да се каже: *Непобедимият* — т.е. император Константин — *заровил щандарта* — т.е. *лабарума* — *под гробницата си*.

— Знаем ли къде е тази гробница? — Въпросът зададе Кони, която беше дошла зад Аби и гледаше покрай нея към Марк.

Аби знаеше отговора. Спомни си какво ѝ каза Николич: *Когато турците превземат Константинопол, те разрушават мавзолея, който бил черквата „Светите апостоли“ и на нейно място построяват джамия.*

— Намира се в Константинопол.

— Истанбул — поправи я Кони. — Константинопол го отнесе преди много години.

— Под една джамия.

— Джамия? — Лицето на Марк доби тревожен вид.

Кони набра нещо на клавиатурата на своя „Блекбъри“ и след по-малко от три секунди знаеше отговора. — Джамията „Фатих“.

— Да вървим.

— А Майкъл? — попита Аби. Спомни си лицето му в двора, страданието, когато се обърна и изчезна през портата. Да го изгуби отново толкова скоро болеше повече, отколкото от куршум.

Обаче Марк не прояви интерес.

— В случая мишената е Драгович. Рано или късно ще хванем Майкъл.

— А аз? — Спомни си какво беше казал в кафенето — след три часа у дома в безопасност и загърбила това лудо препускане. Единственото, което искаше, беше да спи.

— Ти ще дойдеш с нас. — Видя как лицето ѝ се сгърчи и я стрелна с гадна усмивка. — Хайде, залавяй се за работа. Ти ще си примамката.

42.

Константинопол — юни 337 г.

Няма нищо, което да забави човек толкова, колкото заплахата от смърт. Последният месец е най-бавният, който някога съм преживявал. Откакто се върнах от Никомидия, всеки ден следвам една и съща безукоризнена рутина. Ставам късно и си лягам рано. Напредвам с имената от списъка на Урс, като използвам лъжата, че Константин ме е помолил да потърся тяхната подкрепа за синовете му. Ходя в обществените бани, но избягвам разговорите; не стъпвам на форума. Отпратих всички роби, с изключение на моя иконом, и дори той не е претоварен от скромните ми изисквания.

Понякога се питам дали Крисп е прекарал по този начин последната седмица от заточението си в Пула. И се питам кой ли ще дойде за мен.

Последното име в моя списък е Порфирий. Запазих го за края — той представлява неща, за които не искам да мисля. Когато живееш с условна смъртна присъда, трябва да стискаш здраво въображението си.

Денят, в който отивам да се срещна с него, е горещ и задушен: голото слънце бие по града, разярено от загубата на най-любимия си син. Стоя дълго време на прага и вече почти съм готов да си тръгна, когато най-накрая вратата се отваря.

— Тези дни не приемам много посетители — извинява се Порфирий. — Така е по-сигурно.

През една отворена врата успявам да видя поставена в атриума маса, отрупана с чаши и чинии. Нищо не казвам.

— Нали нямаш нищо против да говорим в кабинета? Точно пребоядисвам атриума.

Поглеждам назад към атриума — не бях видял никакви следи от бояджии. Единственото, което виждам, е вратата — безшумно затворена от невидима ръка.

Води ме към кабинета. Писалището е отрупано с листове, планове и чертежи на нещо, което прилича на храм. Един роб ни

донася вино. Взимам чашата, но не отпивам.

— Константин ме помоли да дойда. — Изречението вече е толкова добре репетирано, че почти съм забравил, че е лъжа. Порфирий не е толкова наивен.

— Чух, че Август се... — изтънчена пауза — ... е разболял.

— Последния път, когато го видях, беше жив. — Това е чиста истина. — Но той е стар човек и е загрижен за бъдещето на империята.

— Да няма списък с размирници, заради които се тревожи? — Той вдига ръка, за да не отговарям, и изстрелва имената на половин дузина от мъжете, които съм посетил през последните две седмици.

— Щом знаеш с кого съм се срещал, вероятно знаеш и какво съм казал.

— Вероятно.

— Сега не е време за разногласия. Когато Константин посочи за наследник — или наследници — ще има нужда от мирна единна империя. Хората, които го подкрепят, няма от какво да се страхуват.

Хитър поглед.

— Предложение ли ми правиш?

— Предавам съобщение. — Разтварям ръце в знак на невинност — или на безсилие. *Без гаранции.*

— Смятай го за предадено. — Той взима писалка от бюрото и започва да я върти из пръстите си. — Забравяш нещо — аз прекарах десет години в изгнание, защото написах стихотворение, което обиди Константин. Нямам желание да се връщам там.

Оставя писалката. Ръката му трепери и се блъска в месинговата лампа, която затиска единия край на ръкопис. Лампата пада на пода, свитъкът се навива и се дръпва като завеса, за да открие рисунките отдолу. Взирам се в тях.

Възвишение на фронтона на храм или мавзолей — триъгълна фасада с венец по средата. А във венеца — монограм: наклонен кръст, чийто връх завършва с примка.

— Плановете за моята гробница — обяснява Порфирий. — Наел съм архитект да работи по тях.

— Скоро ли очакваш да ти дотрябва?

— Добре е да бъдеш подготвен. Нашето поколение — ти, аз, самият Август — времето ни изтича. Трябва да се замислиш за своята.

— Моята вече е построена. — Изкопана е в склоновете на долината зад вилата ми в Мизия, заобиколена от кипариси и лаврови дървета. Самотно място. Чудя се дали ще я видя.

Правя се, че разглеждам плановете.

— Интересен избор на украса.

Лицето му, обикновено толкова живо, сега е необичайно неподвижно.

— Днес всеки си окача Константиновия монограм на гробницата. Искан нещо различно, но все пак да посочва вярата ми. Спомних си го от огърлицата, която ми показа. А е и начин да почета моя стар приятел Александър.

Той навива плановете и ги пъхва в ракла до стената.

— Както и да е, благодаря ти, че се отби.

Готвя се да си тръгна, когато виковете нахлуват от улицата през високия прозорец на задната стена. Шумът е като от бунт. Миг по-късно един роб влетява толкова объркан, че чак ломоти:

— Казват, че Август бил мъртъв.

Порфирий приема новината спокойно. Никой от нас не изглежда изненадан.

— Нещата ще започнат да се променят.

— Внимавай — напомням му аз. — Неприятно ще е гробницата да ти дотрябва, преди да е готова.

На следващия ден трупът на Константин е изложен в голямата зала на двореца. Опашката от опечалени се простира на миля надолу по главния булевард под просналата се през средата на форума сянка на Константиновата колона. Сенатори се редят до кръчмари, актриси до свещеници, всяко лице — късче от мозайката на всеобщата скръб. Трогателно е, мисля си, те наистина са обичали своя Август. Той им построил град. Държеше житниците пълни, пазарите пращящи от стока и варварите отвъд границата. Позволил им да се молят в храмове и черкви — според желанието си и бога, който им говори. А сега светът се разтриса.

Опашката минава недалеко от моята къща: чувам я през прозорците, седнал в градината или легнал на леглото си през горещите нощи. Два дена стоя заключен у дома и чакам тълпите да

намалелят. На третия не мога да устоя. Обличам тогата, сресвам косата си и се присъединявам към опечалените. Отнема ми часове да се изкача стъпка по стъпка нагоре по булеварда и през Августеума, където статуите на обожествените императори чакат, за да поздравят новия си другар. Дълго преди да стигна там, краката започват да ме болят и усещам гърба си сякаш някой е насипал разпалени въглини вътре. Тялото ми е мокро от пот. На два-три пъти съм на косъм да се измъкна и да хукна обратно за дома. Дори когато стигам дворцовата порта, трябва да чакам още два часа.

Най-сетне съм там. В залата трябва да има поне две хиляди души, но почти не вдигат шум. Опашката бавно влачи крака, описвайки голяма примка. От едната страна на залата има място, където хората са оставили своите жертвоприношения: амулети и скъпоценности, монети и медальони, късове керемиди и камък, с надраскани по тях молитви. На много от тях се вижда монограмът ХР. Това погребални приношения ли са, или жертвоприношения на бог?

Последните няколко метра са най-дългите от всички досега. Жегата в залата и всички тези тела в горещата лятна вечер направо ме вцепеняват: трябва да се преборя с това. Сега е последният път, когато ще го видя. Искам да запомня мига.

Редицата напредва сантиметър по сантиметър. Неочаквано ето го и него, положен на златна носилка на върха на плинт от три части. Клони от кипариси покриват пода наоколо. На мангали горят благовония, пламъци на свещи трепкат по златните свещници. Бялата дреха, която носеше за кръщението си, я няма, сменена с емблемите на императорската власт. Пурпурната роба, обсипана с диаманти и злато, които тракаха като броня, когато крачеше; златната диадема, инкрустирана с перли; червените ботуши с бомбета, излъскани до меко на местата, където хората са коленичили, за да ги целунат. Покровът под него е украсен с неговия монограм, но навсякъде около него са изтъкани легендарни сцени. А най-отгоре златният *лабарум* на своята дръжка — всепобеждаващият щандарт.

Втрещвам се в лицето му. Балсамираната кожа е сива и изкуствена; изглежда балсаматорите едва доловимо са изменили лицето му, така че да не прилича напълно на човека, който е бил. Човекът, когото обичах до разрушение; човекът, чието последно желание не можах да изпълня.

Една муха избръмчава покрай мен и каца на Константиновия нос. Робът, който седи на стол до носилката, махва с щраусово перо, за да я пропъди. Той привлича погледа ми, променя фокуса ми. Внезапно виждам трупа такъв, какъвто наистина е.

Восъчна кукла.

Сълзите, които напиха в очите ми, са изчезнали. Чувствам се като глупак. Разбира се, че няма да изложат истинския труп. Той умря преди месец: дори на най-добрия балсаматор ще му е трудно да го запази свеж. А в тази горещина... Сега, когато го виждам, се чувствам неловко, че съм се оставил да бъда излъган. Забелязвам къде слънцето е размекнало една от бузите, карайки я да се измести, сякаш е получил удар. Перуката, която са използвали, е леко изкривена.

Сега е такъв. Човекът, който живя и диша — човекът, когото познавах — го няма. Всичко, което хората ще запомнят днес, е една статуя.

Тълпата зад мен нараства и ме подбутва напред. Прошепвам молитва за Константин — моя приятел, а не това безкръвно чучело — и позволявам на други да заемат мястото ми. Отчаяно искам да изляза. Бързам към вратата, към дългата аркада, която води навън в града. Наоколо се въртят опечалени и разговарят тихо; дворцови служители раздават топла храна на онези, които са чакали.

Но сред тълпата има и друго. Проблясък, интуиция, тежестта на поглед. Някой ме наблюдава.

Очите ни се срещат; той се обръща, преструвайки се, че не ме е видял. Но аз няма да го оставя да избяга. Провирам се през тълпата. Тя става по-гъста, когато приближавам портата — едва не го изгубвам от поглед — обаче тогава успявам да премина и навън има място за движение. Без бастун той накуцва, прегърбена фигура със синьо наметало и вдигната качулка въпреки жегата. Нужни са ми двацет крачки, за да го настигна. Знае, че не може да ме надбяга. Чува ме, че приближавам, спира и се обръща.

Качулката се плъзга назад. Изпод нея се показва Астерий Софиста.

— Какво правиш? — питам го аз.

— Отдавам почит на Август. — Започва да се стъмва; вдлъбнатините по лицето му са черни като мастило, сякаш гравирало

всяка горчива бръчка. — Той беше най-великият християнин след Христос.

— Сигурно ти е трудно сега, когато всичко свърши.

— Може да е свършило за теб. За нас това е само началото.

Обзема ме усещането за неотложност.

— Разкажи ми за Симах. Разкажи ми за Александър.

— Какво има да се разказва? И двамата са мъртви.

— Тогава ми разкажи за Евсевий. Какво се случи в онази тъмница по време на гоненията? Боли ли, че си поел вината за неговото предателство? Да го гледаш как се издига в йерархията на вашата религия, как става любимец на императора, докато на теб ти е забранено да прекрачваш прага на черква?

Отбелязвам точка. Болка изкривява лицето му.

— Александър е знаел — продължавам аз. — Симах е знаел. Но не са били единствените. Знае и друг, който е готов да свидетелства. — Пристъпвам, заставам точно пред него и стискам чуканчето на ръката му. — Още ли мислиш, че за теб е начало?

— Нямах представа какви ги говориш.

— Нямам ли?

Той се колебае, после взема решение.

— Върви с мен.

Процесията на опечалените е дълга както винаги. Ние си пробиваме път покрай тях надолу по улицата и се вмъкваме в градините до Хиподрума. Над нас последната слънчева светлина проблясва върху колесницата с четири коня, която увенчава северния край.

Астерий ме поглежда лукаво.

— Никога не съм се притеснявал за гоненията. Евсевий — да, но той е предразположен към панически пристъпи. Преди всичко заради това успяха да го пипнат.

— *Пипнали са го?*

— В затвора.

Искреността му ме смайва.

— Значи е истина?

— Че Евсевий предаде семейство християни, което беше екзекутирано, и аз поех вината, за да го защитя? — Той вдига рамене, без да го е грижа за въздействието на думите му. — Александър никога

нямаше да успее да го докаже. Един бърборещ епископ, който се осланя на доказателствата на прословут гонител? Само щеше да пожертва малкото доверие, с което се ползваше. Можеш ли да си представиш, ако се беше появил на епископското събрание със Симах за опашка? Евсевий щеше да спечели без гласуване. Кое то сега бездруго ще стане.

През последния месец живях в истински ковчег. Честността на Астерий е подобна на буря, която отнася капака на грижливо ограниченото ми съществуване. Обзема ме опасно въодушевление.

— Обаче Евсевий все пак е убил Александър. А след това и Симах, който можел да потвърди историята.

Астерий ми отправя гневен поглед.

— Искаш ли да знаеш защо убихме Симах? Мога да ти кажа. През седмицата, преди да умре, той ходи два пъти в двореца. Искал да говори с Август, а когато му отказали, се разстроил. Казал някои неща, които щеше да е по-безопасно да запази за себе си.

— За Евсевий? — Обаче знам, че това не е истина. — Че е знаел истината за смъртта на Крисп?

— Бих се пазил да произнасям това име на глас. — Астерий оглежда градината. Семейства се разхождат между дърветата и разговарят с приглушени гласове. — Сега Константин може да е восьчна фигура, но неговите синове не по-малко от него не искат да им бъде припомняно. Може би дори повече.

— И затова ли убихте Симах?

Астерий се спира в основата на една от статуите — великия олимпийски колесничар Скорпий, застанал разкрачен и с камшик, повесен през рамото. Той се обръща. Очите му горят със злобно наслаждение.

— В Александровата кутия с тайни Симах откри нещо, което беше крило в продължение на десет години. Нещо, което дори самият Август не е знаел.

Той ми подхвърля стръв. А аз дори нямам сили да захая.

— Какво?

— Знаеш ли какво се е случило с Крисп? — Той ме прегръща през рамо с престорено съчувствие. От докосването му потрепервам. — Разбира се, че знаеш. А след това горката Фауста в нейната баня.

Обаче задавал ли си някога въпроса, докато надзираваше децимацията на императорското семейство, защо го е направила?

Усещам някаква тежест в гърдите си, сякаш около тях е стегнато въже.

— Искала е синовете ѝ да наследят трона — отговарям аз.

— Разбира се, че е искала. Но кой е напъхал тази идея в главата на Фауста? Кой ѝ е помогнал да подправи документите? Кой откри християни сред стражите, които бяха готови да излъжат, че били включени в уж заговора на Крисп, и после да умрат мъченически заради това?

— Кой? — Не мога да дишам, затова го прошепвам.

Може би е заради късогледство, но Астерий има навика да стои по-близо до теб, отколкото е приятно. Почти мога да усетя как гневът кипи у него. Главата му е наклонена назад като на птица, докато ме чака да осъзная...

— *Tu?*

Отвратителна усмивка се плъзга по лицето му.

— Крисп не можеше да понася Евсевий. Три месеца след Никея той уреди Евсевий да бъде заточен в Трир. Знаехме, че докато Крисп е жив, на Евсевий никога няма да бъде разрешено да се върне и че ако Константин го провъзгласи за Август, може да се окаже завинаги.

— Ние?

— Евсевий и аз. Добре де, повече аз. Евсевий беше на хиляди мили далеч. Обаче аз имах съюзник в двореца.

Фауста? Не мисля така — заради онова, което каза. Трябва да има някой друг. Въпросът ме измъчва; не искам да позволя на Астерий да диктува условията на нашия разговор. И ми просветва. Спомням си носилката, която видях, излизайки от църковната служба на Евсевий, гордия паун, избродиран на моравите завеси. *Той е изключителен човек и го чака блестящо бъдеще.* Спомням си браздите от пудра върху сбръчканото ѝ лице, късно през нощта сребърни косми върху златна четка. *Знаеше ли, че Август някога обмисляше да ме омъжи за теб?*

— Сестрата на Константин. Константиана. — Усмивката му става по-широка. Той се държи покровителствено с мен. — Тя винаги е била по-добра християнка от брат си. Положи толкова усилия, за да прости на Константин. Щеше да му прости за екзекуцията на съпруга

си Лициний, но убийството на малкото ѝ момче беше прекалено. Тя имаше нужда от отмъщение: съпруг за съпруг, дете за дете.

— И ти я окуражи?

— Евсевий беше неин капелан. Неин духовен ръководител. Когато Крисп го заточи, Константиана се обърна към мен. Разбрах как можем да постигнем нашите цели.

— Това ли е проповядвал вашият бог? Смятах, че е проповядвал мир и милосърдие.

— Понякога трябва да вършим ужасни неща, за да осъществим волята Божия.

Може да звучи като повърхностно или напразно оправдание. Но болката зад тези слова е огромна, дълбока рана, която е оставила белег до костта. Ръцете му треперят в празните ръкави. За много кратък миг разбирам — дори не е мисъл, а по-скоро усещане — защо заслужава съчувствие за онова, което е изстрадал.

Но не и за онова, което е сторил.

— Убил си Крисп, за да върнеш Евсевий?

— Ти уби Крисп — отвърща той. — Ти и Константин. Аз само... — Той вдига ръце, оголвайки покритите с белези чуканчета. — ... използвах някои връзки.

— Защо ми го казваш?

— Защото исках да научиш. Това е собствената ти история, а не си я знаел. Ти изигра ролята си като куче на каишка.

Разбирам защо ме доведе на това публично място. Ако бяхме сами, вече да съм го убил.

— А ако те разоблича?

— Няма да има значение. Синовете на Фауста току-що наследиха империята, което нямаше да се случи, ако Крисп беше поел властта. Ако отидеш при тях, смяташ ли, че ще накажат жената, която ги е качила на трона? — Той изправя глава, сякаш току-що му е хрумнало нещо. — Ако толкова искат справедливост, винаги могат да екзекутират човека, който уби Крисп.

Не реагирам, виждам какво ме чака. Онова, което трябва да направя, е да избягам от миналото.

— И всичко това заради случилото се в Никея? Защото Крисп ви накара да предпочетете една форма на думите вместо друга?

— *Една форма на думите?* — повтаря той като ехо. — Ние описвахме Бог. Смяташ ли, че можехме да си позволим да сбъркаме? — Той тръгва отново покрай черните порти на Хиподрума. — Вината е на Константин. Преди десет или двайсет години Арий щеше да е глас сред многото. Можеше да напише каквото си иска, а всичко, което враговете му биха могли да направят, бе да пишат срещу него. Можехме да решим въпроса чрез спорове. Но Константин искаше нещо окончателно, нещо също толкова абсолютно като неговата власт. Той ни принуди да изберем.

Прави пауза и ме поглежда. Поне веднъж на лицето му няма лукавство. Иска да го разбере.

— Какво друго можехме да направим?

Отчаяно искам да съм далеч, да се промъкна в пещерата си и да ближа раните, които Астерий нанесе по цялото ми същество. Но трябва да стигна докрай.

— Каза, че Симах е умрял, защото е научил истината за Крисп. Кой го уби?

— Константиана изпрати един от своите хора. Каза му да го направи да прилича на самоубийство.

Никакво усукване, нито дори следа от вина. Това е проблемът на хората, които прекарват твърде много време в мисли за бог. Накрая забравят какво струва смъртният живот. Може би това се е случило и с Константин.

— А Александър? Сигурно е било два пъти по-сладко. Отмъщение срещу врага ти от Никея и прикриване на доказателствата за убийството, извършено от теб.

Той наистина се засмива.

— Знаеш ли кое е най-странното? — Навежда се толкова близо до мен, че туниката му се трие в моята. — Нямам представа кой е убил Александър.

Наслаждава се на изненадата ми.

— Евсевий не го е направил, макар че би го извършил, стига да му се удадеше възможност. Аз също не съм. Първо си помислих, че може Константин да го е заповядал, за да погребее онова, което Александър беше научил, но не го смятам за вероятно. — Вдига рамене. — Трябва да е бил Аврелий Симах — в края на краищата

кутията с документи беше у него. Каква ирония, нали? Поне човек може да се утешава с мисълта, че справедливостта възтържествува.

Последното е толкова тихо, че едва успявам да го чуя.

— Закъсняла с трийсет години.

Гледам го с мъртви очи — съсухреното му тяло, препълнено с горчивина и омраза. Как може да проповядва религия на любовта и мира?

— Защо го направи? — питам го аз. — При гоненията да поемеш вината на Евсевий за предаването на християни?

Той опира двете чуканета и те се галят едно друго.

— Симах ми стори това. Щеше да ме убие. Евсевий ги предаде, за да спаси живота ми. — В гласа му се появява отчаяна острота. — Той се жертва, за да ме спаси.

— А ти пожертва мен.

43.

Истанбул, Турция — днес

— Влез сама. Огледай се, направи снимки, след това се върни.

Аби седеше на задната седалка в жълто такси на оживена търговска улица в северозападния район на Истанбул. Таксито беше истинско; шофираше Бари, който още беше със слънчеви очила, но сега носеше кожено яке и златна верижка на врата. Марк седеше в срещуположната пътническа седалка и сочеше надолу по улицата, където сякаш безбройните кубета на джамията „Фатих“ се изсипваха едно връз друго като струите на водопад и накрая преливаха във високата фасада с каменна порта.

— И не се опитвай да избягаш — обади се Бари от предната седалка. — Не си напълно сама.

Дванайсет часа по-рано бяха кацнали в Истанбул. Аби беше приключила с автобусите, наетите коли и откраднатите паспорти: сега, когато Марк командваше, един самолет без опознавателни знаци ги бе закарал от сплитското летище право на „Ататюрк“. Група мъже със сурови лица ги посрещна и преведе през частен изход покрай паспортния контрол и граничната служба.

— Тукашното правителство няма търпение да пипне Драгович — обясни Марк, докато пътуваха от летището. — Преди три години го бяха вкарали в затвора, той избяга — голяма излагация. А и никак не им харесва онова, което е причинил на мюсюлманите в Босна. Дават ни всичко, което могат.

Аби слезе от колата, разигра театър с даването на банкнота от десет лири на Бари, след което закрачи към джамията. Вече беше идвала в Истанбул — за една конференция на Международния криминален съд в Хага. Но това беше през лятото и градът пращеше от туристи, а из нагорещения въздух се носеше прахоляк. Сега, в късната есен, градът ѝ се стори някак смален и охладен. Имаше повече въздух; разстоянията между сградите изглеждаха по-големи. Шумът на корабите в Босфора звучеше неестествено силно.

Туристите се бяха върнали у дома, но улицата пак беше оживена от местни, които пазаруваха или отиваха в джамията да се помолят. На ъгъла стоеше бял полицейски микробус; двама полицаи с автомати през врата вървяха надолу по улицата и си бърбеха. Аби се запита дали това е нормално.

Като част от прикритието, Марк ѝ беше дал пътеводител. Отвори на нужната страница и прочете кратката статия за джамията „Фатих“. Научи, че фатих означава завоевател. През 1453 г., когато завладял Константинопол, султан Мехмед Завоевателя съборил старата черква на дванайсетте свети апостоли и върху нейните основи на най-високата част на най-високия градски хълм издигнал своя мавзолей. Триста години по-късно земетресение разрушава неговата джамия; наследникът му я построил наново в стил, който пътеводителят наричаше отомански барок.

Аби мина през портата и се озова в широка открита градина с квадратни морави и голи дървета. Джамията се издигаше в средата, сякаш обсадена от тях. Метална ограда опасваше основите ѝ; скелета се катереха по външните ѝ стени. Аби потърси някаква следа от римската сграда, която някога се е издигала тук, но не можа да види нищо. Запита се за пореден път как е възможно съкровище като *лабарума* да остане скрито през всички тези векове на обновяване, разкопки, събаряне и построяване наново. Все някой е забелязал нещо. А може би реликвата лежи затрупана под отломките на хиляда и повече години.

Марк ѝ беше дал фотоапарат. Тя направи снимки — няколко общи плана, няколко недотам туристически подробности като врати, дренажни и водосточни тръби. *Нека изглежда, все едно те интересува архитектурата*, беше ѝ казал Марк. *Не го прави явно*. Тази част не беше трудна.

Тя не влезе в джамията: вярващите се молеха. Заобиколи отзад. Тази част беше гробище: ниски гробове, заобиколени от огради от ковано желязо; колони, които някога са подпирали балдахини, сега бяха отрязани на височина до коленете. А отвъд тях се издигаше осмоъгълен мавзолей с купол и макар много по-голям от останалите гробници, изглеждаше смален от джамията.

Сърцето на Аби заби по-бързо. Осмоъгълната форма беше точно като тази на Диоклециановия мавзолей в Сплит. Може ли този да е

Константиновият?

Зад главната джамия стои тюрбето, гробницата на Мехмед Завоевателя, реконструирана в стил барок след земетресението...

Тя го знаеше, и все пак този паралел я удивяваше — Мехмед Завоевателя и Константин Непобедимия. Двама мъже, разделени от религията и от цяло хилядолетие, но и двамата са искали светът да знае, че те са *господствали*. Двама мъже, които въпреки своите различия са избрали да бъдат погребани на едно и също място. Дали това е бил начинът на Мехмед да завоюва и миналото — като погребане Константин под себе си по същия начин, както джамията е погребала черквата? Аби не смяташе, че е така. Родство, а не съперничество го е довело тук. Искал е да му прави компания.

Грубер: *Има определени места, където пребивава властта*. Това беше едно от тях. Усещаше го. Сети се за мъртвия мъж в Косово — Гай Валерий Максим, и се запита дали се е разхождал в същия двор, докато е служил на императора, който първи го е построил?

Аби щракна още няколко снимки, завърши обиколката си и се върна отново на улицата. Приблужи се такси със същия номер както преди, тя се престори, че го вика, и се качи.

— Е? — попита Марк.

Аби си сложи колана, докато автомобилът потегляше.

— Не видях Драгович, ако това си очаквал. Обаче там се извършва доста мащабно строителство. Изглежда така, сякаш са правили разкопки близо до основите. Това ще му помогне да влезе.

— Ще идем в Министерството на културата. Може да успеем да вмъкнем няколко момчета в екипите да се оглеждат за нещо подозрително.

Телефонът му звънна. Той докосна екрана, прочете съобщението и изръмжа.

— Още няма признаци Драгович да се е раздвижил. Наблюдаваме летищата във всички негови известни обиталища — Белград, Рим, Прищина, Трир. Пуснахме информация и из всички наши мрежи, но засега нищо.

Аби си спомни мъжа в черната стая в Рим, сребристия му пистолет притиснат в главата ѝ. Тя потрепери.

— Няма ли да заподозре нещо?

— Дадохме огърлицата и текста на мъж в Белград на име Джакомо.

— Виждала съм го.

Главата на Марк се стрелна към нея, а очите му се впиха подозрително в лицето ѝ.

— Много интересни познати имаш. Когато те върнем в Лондон, трябва да седнем и да си поговорим за всички хора, с които си се срещала.

— Нямам търпение.

Минаха покрай огромен тухлен акведукт — толкова голям, че автобусите минаваха с лекота под арките му. Точно зад него Бари спря до бордюра пред някаква градина. Марк помогна на Аби да слезе.

— Върни се и дръж джамията под око — нареди той на Бари. — Звънни, ако нещо се случи. И никакви оръжия — добави той. — Ако почнем да стреляме в джамия, ще трябва да се разправяме с друга интифада. И с фетва от... Уайтхол.

Таксито се понесе с рев и зави агресивно през седемте улични платна, пълни с коли. Ако Бари се опитваше да изиграе турски шофьор на такси, бе постигнал съвършено превъплъщение. Почти веднага след като беше заминал, една незабележима синя лимузина спря на неговото място. Аби и Марк се качиха; тя се почуди колко ли агенти на МИБ — предполагаше, че са от МИБ — бяха наводнили Истанбул.

— Сега накъде?

— Ще чакаш в хотела с Кони. Аз трябва да ида в консулството, за да говоря с едни хора.

Мисълта да седи в хотелска стая и да гледа кабелна телевизия, докато чака други хора да решават съдбата ѝ, направо я поболяваше.

— Няма ли нещо, което бих могла да правя?

— Остави това на професионалистите. — Той беше толкова снизходителен, че ѝ се прииска да го плесне. — Дори да ти имахме доверие — а ние ти нямаме — няма какво да правиш.

Благодаря, че ме светна.

— Тогава за какво беше този театър в джамията? Ако хората на Драгович ме наблюдават, нима смяташ, че ще повярват? Аз се появявам, правя няколко снимки и се връщам в хотела? Не мислиш ли, че можеше да го направите малко по-убедително?

— Какво имаш предвид? — Марк гледаше през прозореца и всъщност не слушаше.

Аби трябваше да мисли бързо.

— В Истанбул трябва да има историческа библиотека. Място, където предлагат книги за джамията „Фатих“, мавзолея на Константин и така нататък. През последните петстотин години все някой трябва да е провел археологически проучвания около нея.

— Историчка ли си?

— Адвокат. Когато се ровиш в планини от стари документи да търсиш доказателства, ставаш много добър в издирванията. А доколкото знае Драгович, от мен се очаква да търся начин да се промъкна под джамията. Може би дори ще намеря нещо.

Марк започна да почуква по екрана на телефона си. Аби се запита дали при него това не замества мисленето.

— Съгласен.

Дворецът се издигаше в източния край на полуострова и граничеше единствено с морето. Не дворец в монолитния западен стил като Бленхайм или Версай — здрави паметници на властта. Това беше източен дворец: сложен организъм, който е растял и се е разпростирал в течение на векове, място със сенчести дворове и тихи ъгълчета, където любовници и заговорници можеха на скрито да съзаклятничат.

По-голямата част от парцела беше парк: широки пътеки се виеха между дъбове и брястове, а сред дърветата проблясваше морето. Аби влезе през портата, опитвайки се да забрави сянката с очертанията на Кони, която я следваше. Мина край „Света Ирина“ — една от най-старите черкви в Истанбул — и около стария двор, където класически колони и портици още държаха фронта срещу заобикалящите ги минарета. Макар и след две хиляди години нямаше нищо музейно в гръко-римската архитектура.

Беше се обадила предварително от взетия назаем телефон на Марк — просто искаше да го накара да се поизпоти. Мъжът на приемната я преведе до библиотеката в задната част на сградата — дълго помещение, чиито високи прозорци гледаха през градината към заострените кули на главната дворцова стена. Библиотекаря гвореше перфектно английски, а усмивката му не беше по-малко впечатляваща:

за нула време на дъбовата масичка до нея се беше появила купчинка книги и списания. Аби се залови да чете.

От Оксфордския речник на Византия научи, че първата постройка на мястото, където сега се издигаше джамията, била кръгъл мавзолей, построен от Константин за него самия. Синът му Констанций добавил черква с формата на кръст; до 1028 г., когато мястото свършва, погребвали там императорите.

Статията даваше и списък с препратки към литература за допълнителна информация, включително съвременно описание на мавзолея от епископ Евсевий — биографа на Константин.

„Той издигна гробницата до неподозирани висоти и я направи да блести с камъни различни и от всякакъв вид, облицовайки я от земята до покрива. По нея проблясваше и много злато, така че когато отразяваше слънчевите лъчи, изпращаше смайващи светлини на онези, които гледаха отдалече.“

Звучеше така, сякаш това е място, където можеш да съхраняваш най-големите си ценности. Аби прочете и по-късни, не толкова емоционални историци, плъзгайки се по страници с доводи и контрадоводи, теории и предположения. Изглежда никой не беше успял да добави нещо по-определено за Константиновия мавзолей от Евсевий — а сега, когато върху него стърчеше джамия, никой нямаше да може да промени това.

На дъното на купчината лежеше орфан брой на Оксфордското археологическо списание от 2002 г. То споменаваше „тайнствени и накратко докладвани разкопки“, проведени през 40-те години на ХХ век, които попадат на следи от византийска зидария и резервоар с колони под джамийския двор. В него се отбелязва, че михрабът в джамията, свещената ниша, която насочва богомолците към Мека, не е центриран върху стените ѝ. В нова сграда, издигната върху стари основи, често се наблюдават аномалии и асиметрии в архитектурата, твърдяха авторите: когато погледнеш нещата, които не се връзват, можеш да предположиш какво лежи отдолу.

Това раздвижи нещо в паметта на Аби, една тревожна асиметрия в собствените ѝ мисли. То се завъртя из главата ѝ, но тя не можа да се сети. Вместо това продължи да чете.

„По време на разкопките през 1950 г., директорът на гробниците докладва откриването на подземна византийска зала с криволинейни стени, до която се стига по тунел от мазето на мавзолея на Мехмед Завоевателя — приблизително под михраба на днешната джамия.“

Тя се вторачи в текста: главата ѝ се замая. Почувства, че трепери, докато четеше последното изречение от заключението.

„Изглежда, че най-накрая беше преоткрита втората по големина черква в Константинопол — гробница на византийските императори.“

Отиде при библиотекаря и пусна най-съблазнителната си усмивка.

— В Истанбул още ли има директор на гробниците?

Той кимна.

— Тази служба е част от Генералната дирекция за паметници и музеи.

— Къде мога да го намеря?

Той я изгледа изненадано.

— Тук, в тази сграда. Службата е на горния етаж. Ако искате, мога да звънна от ваше име.

Аби се поколеба, после кимна.

Библиотекарят вдигна слушалката и поговори кратко.

— Един момент.

Минутка по-късно тя чу тракане на високи токчета по дървения под. Вратата се отвори и влезе висока, смайващо красива жена в елегантна черна рокля. Устните, маникюрът и обувките ѝ бяха яркочервени. Очите ѝ бяха с блестящи зеленикавосини сенки. Аби

отдавна не се беше чувствала толкова безцветна — позор за женствеността.

— Доктор Ясмин Ипек — представи се жената сама. А когато видя съмнението по лицето на Аби, добави: — Аз съм директорката на гробниците.

Трудно беше да си представиш тази жена да се промъква из влажни древни дупки под земята.

— Разбрах, че се интересувате от гробницата на Константин Велики? — Тя се усмихна. — Имам много гробници в моята дирекция. За съжаление от векове неговата е изгубена.

Аби посочи статията и цитира последното изречение.

— Тук пише, че има византийско помещение точно под най-святото място на джамията.

Доктор Ипек кимна.

— Четох за тези разкопки. Един от директорите на този музей, професор Фиратли, ги проведе след войната. Ако влезете в криптата под мавзолея на Мехмед, още може да видите дървените табла, които са сложили, за да затворят прохода.

— Някога отварян ли е?

— Не, никога.

— А през 40-те години? Знаете ли дали са намерили нещо там долу? Някаква реликва или артефакт?

Доктор Ипек присви очи.

— В докладите нищо не пише.

— Възможно ли е да се отвори тази зала?

Аби забеляза как топлотата се изпарява от лицето на доктор Ипек; дискретен поглед към сребърния часовник на китката ѝ.

— Затворена е по структурни причини. Залата е точно под стената на джамията, а тук се случват земетресения. Трябва да се обърнете пряко към министъра за разрешение.

Тя видя разочарованието на Аби и леко омекна.

— Мислите си, че там долу ще откриете саркофага на Константин?

— Нещо подобно.

— Понякога и аз се чудя. Обаче професор Фиратли беше учен. Ако беше открил нещо, щеше да го съобщи.

Тя се усмихна.

— Горкият Константин. Трябвало е да се придържа към първоначалния си план и да бъде погребан в Рим. Там гробницата му щеше да оцелее и днес той щеше да лежи на сигурно място някъде из Ватиканския музей.

Аби примигна.

— Какво искате да кажете?

— Константин невинаги е имал намерение да бъде погребан в Константинопол. Не и докато е бил млад. Вдига мавзолей в Рим, който още стои — наричат го Тор Пинятара. Когато променя плановете си, погребва там майка си Елена. Във Ватиканския музей още може да се види нейният саркофаг.

Тя продължи да говори нещо за бойни сцени, скулптури и порфир. Аби не слушаше. Мозъкът ѝ работеше на пълни обороти, опитвайки се да подреди всички имена и дати, които беше чула през последните дни.

CONSTANTINUS INVICTUS IMP AUG XXI.

XXI. Двайсет и едно вероятно означава дваайсет и първата година от управлението на Константин, което ще датира стихотворението в 326 или 327 г. Каквото и да значи това.

— Кога Константин променя решението си къде да бъде погребан?

— Майка му умира през 328 година. Доколкото можем да кажем, той не започва да строи мавзолея си в Константинопол, докато не приближава смъртта му. Умира девет години по-късно.

Устата на Аби беше пресъхнала. Знаеше, че трябва да изведе това докрай. Много бавно тя каза:

— Значи, ако някой пише за Константиновата гробница през 326 година...

Директорката на гробниците довърши изречението вместо нея:

— ... почти сигурно има предвид мавзолея в Рим.

— И вие казахте, че още съществува.

— В покрайнините на Рим. Сега е само руина. — Ясмин Ипек се усмихна. — Ако се интересувате от подземни пасажи — това е само място за вас. Издига се над катакомбата на светците Марцел и Петър.

— Извинете ме.

Аби изхвърча от библиотеката. Кони чакаше в коридора, като се преструваше, че оглежда някакви отомански вази. Видя я, че идва, и се

премести, за да може да ѝ отреже пътя, но Аби не се опитваше да мине покрай нея.

— Сбъркали сме мястото.

44.

Константинопол — юни 337 г.

Седя сам в кабинета и драскам по пергаментата. Събудих се преди съмване и не можах да заспя отново; усещам стягане в гърдите, което ми пречи да дишам, сякаш нещо се бори да излезе от сърцето ми. Точно когато започвам да се унасям, семейството лястовички, които са си направили дом под керемидите на моята колонада, започнаха да хранят малките си и отново ме събудиха.

Впримчен съм в кошмар и има само един начин, по който той може да свърши. Снощи за половин час Астерий разби толкова неща, в които вярвах. Сега съм погребан под развалините на моето собствено хранилище на архивите, опитвайки се да задържа парченца, които се разпадат в ръцете ми.

Целият град е като замаян. Баните и тържищата са затворени, портите на Хиподрума са заключени с верига. От кабинета си чувам хората да обикалят улиците, оплаквайки и плачейки, сякаш са изгубили собствените си деца. Това продължава две седмици, но довечера ще свърши. Дотогава трупът на Константин ще бъде положен в големия порфирен саркофаг, който го очаква в неговия мавзолей и ще заеме мястото си сред дванайсетте Христови апостоли. Не мога да си представя какво ще кажат, когато разберат кой е новият им другар във вечността.

Днес се свършва. Седя тук в бялата си тога, косата ми е измита, а ботушите лъснати за погребението. Констанций, вторият син на Константин, е пристигнал от Антиохия. Като се има предвид бързината, с която пристигна, хората по целия път от Мала Азия вероятно ядат конско месо. Недоволството, което тревожеше Флавий Урс, не кристализира в никакви открити демонстрации. Ще ми се да мисля, че и аз имам своя дял за това, но смятам, че по-скоро причината е в липсата на алтернатива.

Няма значение. Днес ще крача след ковчега като пленен варварски племенен вожд, който показва своето покорство. Утре

сутринта, ако Урс си удържи на думата, вече ще бъде в кола на път за Мизия.

Стигнал съм почти до края на моя хартиен свитък — онзи, който започнах преди два месеца в библиотеката. Прочитам списъка от имена, който съставих тогава. Евсевий Никомидийски, Аврелий Симах, Астерий Софиста, Порфирий. Всеки от тях може да е убил Александър или да е поръчал убийството му, но като се вземе предвид всичко, което са направили, предполагам, че това едва ли ще помръдне блюдата на везната.

В този град не всички убийства са престъпление. И не всички престъпници са виновни.

На последните няколко сантиметра папирус преписвам стихотворението, което намерих в Хранилището на архивите. Може би няма нищо общо със смъртта на Александър, но неговото изплъзващо се значение ме преследва.

За да стигнеш до живите, трябва да се промъкнеш между мъртвите...

През последните десет години се промъквам между мъртвите със сведени очи, опитвайки се да не виждам призраците, които ме заобикалят. Но не стигнах до живите.

Докато преписвам стихотворението, забелязвам нещо ново. Всяко изречение е еднакво дълго — не почти или приблизително, а точно — а осемте реда са разположени така, че образуват свършен квадрат.

Не зная защо не го забелязах по-рано. Блъскам се над това, питайки се какво означава. Който и да го е написал, е положил грижи, за да го постигне. Само написването на изреченията така, че да бъдат с еднаква дължина, е изисквало огромно творческо усилие.

Гледам го втренчено. До едно време не го виждам, но в следващия то вече е там — сякаш някой бог ми го е прошепнал в ухото. Втурвам се към чекмеджето и изваждам огърлицата, която намерих в библиотеката край трупа на Александър. Златен квадрат с монограм в средата. Толкова сходен с този на Константин, но едва доловимо по-различен.

Слагам я върху листа със стихотворението, което открих в *Scrinia Meroiæ*. Тя пасва точно върху му — квадратът от текст и квадратът от злато имат свършено еднакви размери.

Порфирий беше поет. Когато го попитах защо е бил заточен, ми отговори: „едно стихотворение и една грешка“.

Порфирий имаше същия необичаен монограм на гробницата от чертежа.

Порфирий е бил в библиотеката онзи ден.

Тогата е тържествена одежда, не е направена за тичане. Няколко пъти едва не ме препъва; веднъж почти напълно се разгърна. Трудно е да си пробивам път през тълпите, които вече са се събрали, за да гледат погребението. Това ще бъде най-голямото театрално представление в кратката история на града. Няколкостотинте метра до вилата на Порфирий ми отнемат почти половин час. Пред двореца процесията вероятно вече се подрежда.

Порфирий го няма. Дори не си е направил труда да залости вратата — може би не очаква да се върне. Над жилището виси тишината на запустението, сякаш неговият собственик неочаквано е умрял и още не е намерен. Цялата къща е празна — няма дори и един роб, макар нищо да не е опаковано или прибрано. Дългата маса, която видях преди, все още си стои в атриума, покрита с чинии и купи, готови за сервиране. Отивам в кабинета му и ровя по лавиците за плановете на неговия мавзолей. *Неприятно ще е гробницата да ти потрябва, преди да е готова.* Разгъвам ги на писалището. Името Рим е написано в горния ляв ъгъл — вероятно иска да бъде погребан в Рим.

Чертежите са три. Първият показва фасадата със странния монограм, подобен на *лабарум*, който изпълва центъра на фронтона. Третият показва нишата в дъното на гробницата, където ще бъдат положени останките му. Върху стената е нарисувана каменна плоча, а на нея ясно са изписани — за да не сбъркат каменоделците — два реда поезия.

За да стигнеш до живите, трябва да се промъкнеш между мъртвите.

Слънцето гори отвъд сянката...

Историята е достатъчно ясна. Порфирий е научил, че Александър е открил стихотворението му, и го нападнал в

библиотеката. В борбата Александър е откъснал златната огърлица на Порфирий: тя се е плъзнала под стелаж с книги и той не е имал време да я вземе. Може би и Симах е бил там. Това обяснява как кутията за писма на Александър се оказва у него. Задържал я е, но по-късно се е изплашил. Опитал се е да уреди връщането ѝ, но го е сторил толкова неумело, че е бил заловен.

Защо Порфирий е бил загрижен за стихотворението? Може би се е притеснил заради загатванията за Крисп? Едва ли си заслужава да убиеш човек заради това. Все пак Порфирий вече веднъж е бил заточаван: много е възможно да е изпитвал ужас, че ще му се наложи отново да изстрада същото.

Изваждам стихотворението и отново слагам огърлицата върху него, надявайки се да видя нещо, което по-рано съм пропуснал.

В златото има пет червени мъниста, оформящи краищата и центъра на кръст. През стъклото отдолу се виждат части от думи. Притискам нокътя на палеца си в папируса, за да ги подчертая, след това вдигам огърлицата да видя какво съм открил.

SIGNUM INVICTUS SPELIVIT SUB SEPULCHRO.

Непобедимият зарови знака под гроба си.

Не знам какво означава това, но трябва да тръгна за погребението.

Слънцето показва пладне; процесията сигурно вече е тръгнала. Ако Флавий Урс наблюдава, е забелязал, че не съм заел мястото си, и може би вече го е споменал на някой от своите помощници. За мен е твърде късно. Обаче от двореца до мавзолея са почти две мили: ще отнеме най-малко час, за да стигнат дотам. Свървам по страничен пасаж, далеч от маршрута на церемонията, и поемам по широк и празен булевард, който се простира на север. В далечината чувам виковете на тълпата — като шума на морето, странно приглушен в безветрен ден. Всеки мъж, жена и дете от града сигурно е там. Изминавам цяла миля и единственото живо същество, което виждам, е котка, свита на прага на една къща. Прозорците са затворени с капаци, а магазините с кепенци. Сякаш съм единственият останал жив на света.

Илюзията се разпръсква, когато приближавам мавзолея. Виждам медния му купол да проблясва над останалите покриви, златните решетки в арките под него. Нервни войници пазят уличните ъгли на двойки и тройки. Ще мине известно време, преди погребалната процесия да стигне до тук, но опечалените вече са се събрали в плътни редици зад дървените прегради, които са поставени по протежение на маршрута.

Пътят завършва в стена. Двайсет стражи от Школата са издигнали порта от човешки тела, готови за последен път да пуснат своя император да влезе. Показвам им пълномощното си от Константин — диптиха от слонова кост, който ми даде в деня, когато Александър умря. Те не правят въпрос от това, че изобразеният на капака вече е труп. Дори в смъртта си Константин не се е отказал от властта и трона. Всеки ден от негово име се издават нови закони; неговите монети продължават да излизат от монетните дворове. Сякаш бюрокрацията го е възкресила.

— Публилий Порфирий дойде ли вече?

— Тук е от сутринта — кимва стражът към мавзолея. — Малко прищпорена работа. Чиновникът по строежите искаше от него да провери основите, за да бъде сигурен. Би било много неловко, ако паднат, докато целият град гледа.

— А Флавий Урс?

— Той е в процесията.

— Трябва да му изпратя съобщение. Колкото може по-бързо, дори да се наложи да тичаш пред ковчега на императора. — След това повтарям петте думи от скритото послание на Порфирий. — Кажи му, че те изпраща Гай Валерий. — Пъхвам диптиха под носа му. — *Направи го.*

Той изглежда изненадан — а двойно повече, когато минавам край него и през вратата.

— Къде отиваш?

— Да намеря Порфирий.

Стената огражда двор — широк и правоъгълен терен, който се простира по върха на хълма. Един ден тук всичко ще е покрито от градини: в момента е още в строеж. Петна по земята сочат откъде

набързо са преместени и струпани зад сградата тухли и греди. Дори сега завещанието на Константин е работа, която напредва, въпреки че основната постройка вече си е на мястото. Напред се издига мавзолеят, заобиколен от трите страни с аркади. По-късно четвъртата страна ще бъде затворена, за да се превърне в двор. Днес е отворена и огражда грамадната ротонда, която се издига в центъра му. Златната фасада проблясва на слънцето.

Пред гробницата се извисява огромна клада, която стига до половината височина на сградата зад нея. Тя е едва ли не постройка сама по себе си: оголени дървесни стволове оформят колони край основата ѝ. Боядисани са така, че да приличат на мрамор; греди оформят между тях площадки. Златни знамена висят от страни и на всеки връх са сложени позлатени клетки с орли, които се почистват с клюнове. От двете страни на откритото поле са изградени дървени естради с пейки, така че събраните сенатори и генерали да имат места за сядане.

Заобикалям кладата и започвам да изкачвам стъпалата към двора. Огромни алени знамена с изтъкани върху им портрети на тримата синове на Константин се веят от свободно стоящи колони; стражи в позлатени церемониални брони стоят от двете страни на всяка от тях.

Откривам техния центурион.

— Минавал ли е Публилий Порфирий оттук?

— В гробницата е.

Отново Константиновият пропуск ми отваря пътя — в градината при мавзолея. Откритата страна гледа на юг, така че златната стена улавя обедното слънце и изпраща отразените му като в огледало лъчи из целия двор. Те ме замайват — от три метра усещам горещината, която се носи от там.

Внезапно се налага да седна. Аз съм стар човек, който е вървял твърде много в горещия ден. Обезводнил съм се. Устата ми е суха, крайниците ми са като пълни с пясък. Имам усещането, че се давя във врящо море от горещина и светлина.

— Гай Валерий?

Завъртам се, несигурен откъде идва гласът. Слънцето е изпържило сетивата ми; нещо не мога да видя. Тъмната фигура стои сред блясъка като петно пред очите ми.

— Порфирий? — предполагам аз.

— Какво правиш тук?

— Прочетох стихотворението ти.

— Чудех се дали ще го разгадаеш. — Не мога да видя лицето му, но гласът му не звучи гневно. — Надявах се, че императорът го е унищожил, когато изгори документите от кутията на Александър.

— Това е друго копие. От Хранилището на архивите.

— Паметта е странно нещо.

— Ти ли уби Александър?

Той се изсмива.

— Горкият Валерий. Залиташ наоколо в гонитба на сенки и призраци. Нямах никаква представа за какво изобщо става дума.

— Защо не ми кажеш?

— Ела и виж.

Хваща ръката ми и ме повежда през ротондата. Гробницата закрива слънцето: отново мога да виждам. Дори мавзолеят не е това, което изглежда. Златната ламперия оформя само полукръг, а скелето на строителите още се издига в северния край, където никой няма да го види. До него тясно стълбище се спуска в мазето на гробницата. Порфирий почуква — отмерен ритъм, който прозвучава като съобщение.

Вратата се отваря. За моите очи, които още ме болят, вътре е непрогледен мрак. Порфирий ме побутва напред.

— Няма да те нараним. Десет години си чакал този миг.

В момента, в който прекрачвам вратата, здрави ръце приковават моите към тялото ми. Искам да извикам, но друга ръка ми затиска устата.

Вратата се затваря и аз потъвам в мрак.

45.

Рим — днес

На четири и половина километра от центъра на Рим Виа Касилина се превръщаше в грозна пътна артерия: четири ленти, пълни с превозни средства, разделени от тънка стоманена мантиanela. Зад метростанция „Свети Марчелино“ се издига черква с розова мазилка, посветена на ранните християнски мъченици свети Петър и свети Марцелин. До нея имаше тухлено училище, което приличаше на склад, а помежду им минаваше бетонна стена с две врати — едната голяма, а другата малка. Голямата се отваряше към просторен паркинг, който служеше и за игрище на училището; малката, която не беше достатъчно висока за възрастен човек, водеше към тесен пасаж между двете стени. Метална врата затваряше пътя.

Марк го проучваше с бинокъл. Бяха спрели във вътрешния паркинг на бензиностанцията от другата страна на улицата — Марк и Аби, Бари и Кони. На Аби вече й прилошаваше от компанията им.

— Не изглежда кой знае какво — обади се Бари.

На петдесет метра от пътя поломената извивка на тухлена ротонда стърчеше над стената. Нямаше покрив и повече от половината ѝ стена липсваше. Приличаше на беден братовчед в сравнение с величието на джамията „Фатих“ и дори с мавзолея на Диоклециан в Сплит.

— Собственост е на Ватикана — каза Кони от задната седалка.
— Предполагам, че не могат да се грижат за всичко.

Марк имаше нещастен вид.

— Първо джамията, сега пък папата. Не можем ли да идем на място, което не е свързано с някоя обидлива религия, прочута с обявяването на свещени войни?

— Защо не включим полицията? — попита Аби.

— И да ядосаме някоя държава? — Марк поклати глава. — Нашият посланик в Анкара сега удря чело пред турското разузнаване и обяснява защо мобилизирахме петстотин полицаи, едва не нахлухме в

една от най-светите им джамии и се измъкнахме от града, без дори да благодарим. От сега нататък ще действаме само на основата на заслужаваща доверие разузнавателна информация.

— Сигурна съм, че това ще е приятно разнообразие за теб.

Бял „Фиат“ зави в бензиностанцията и спря до тях. Марк свали прозореца и махна на шофьора да направи същото. Бари държеше черен автоматичен пистолет в скута си.

— Доктор Лузети? — попита Марк.

Шофьорът на фиата кимна. Всички слязоха и се здрависаха, подобно на търговски пътници, които ще отидат на конференция с една кола за икономия. Доктор Марио Лузети от папската комисия по свещена археология беше мъж на средна възраст, подстриган по войнишки, с очила без рамки. Носеше джинси, бяла риза и черен блейзер. Нямаше вид на човек, който често се усмихва; точно в момента изглеждаше особено нещастен.

— Искате да видите катакомбите?

— Смятаме, че един от най-издирваните в Европа мъже — опасен престъпник — ще се опита да проникне с взлом и да открадне безценен артефакт — каза Марк. Говореше високо, както много англичани правят в чужбина; затова казаното прозвуча смешно мелодраматично.

Лузети присви устни и издиша през уста.

— Катакомбите заемат площ от трийсет хиляди квадратни метра. Имат четири и половина километра пасажи и галерии, издигащи се на три равнища. В тях са извършени между двацет и двацет и пет хиляди погребения. Може би още има места, които никой не е разкопавал. От шестнайсети век насам катакомбите са откривани ден след ден: всеки обирач на гробове и крадец в Рим е слизал там. Ако вашите престъпници търсят нещо, вероятно са закъснели с четиристотин години. А ако не са, със сигурност ще им отнеме още петстотин, за да го намерят.

— Не ми пука какво ще намерят — отговори Марк, — стига ние да открием тях.

Кони остана в колата, а Лузети поведе другите през улицата и отключи малката врата, която ги пропусна надолу по тесен пасаж. В края му втора врата ги пропусна през стоманена ограда с бодлива тел отгоре в кръглото пространство, което заобикаляше старата ротонда.

Сега отблизо Аби видя колко огромна трябва да е била: толкова голяма, че в извивката на руината се беше сгушила двуетажна къща. Имаше малко следи от реставрационни работи — няколко бетонни подпори, няколко стени със срутени краища, които бяха оправени — но никакви признаци на скорошна дейност.

— Знаете ли историята на тази ротонда? — попита Лузети. — Била е гробница на света Елена. Император Константин решил, че не иска да бъде погребан в Рим, затова я отстъпил на майка си. Преди тук се намирало гробището на императорската конна гвардия, но тя се била срещу Константин в битката при Милвийския мост. Той разпуснал легионерите и се изпикал на кокалите им.

Лузети отключи къщата и ги въведе в подобна на пещера зала с мраморен под.

— Целият район в течение на векове бил имперско имение, наречено „Дуас Лаурос“. След като императрица Елена била погребана тук, Константин го дал на папството. Все още ни принадлежи.

Двама собственици за две хиляди години. В този момент Аби разбра времевите рамки, в които мислят папи и императори.

Къщата изглеждаше изоставена. Аби усети праха и влагата във въздуха; затворените с капаци прозорци я потапяха в скръбен сумрак. Лузети започна да сваля от дървените закачалки каски, челници и светещи жилетки и да ги раздава. Бари се вторачи в отразителните ленти на жилетките и се смръщи.

— Искаме ли да бъдем лесно различими, когато гоним опасен престъпник?

— В катакомбите е много тъмно. Ако ви изгубим, може повече никога да не ви видим.

Те облякоха защитните дрехи. Лузети отвори една странична врата и натисна ключа за осветлението. Гола крушка освети каменна стълба, която се спускаше в земята.

— Това ли е? — попита Марк.

Не изглеждаше кой знае колко впечатляващо — във всяка викторианска къща имаше подобна стълба, която водеше в мазето.

— Това е пътят надолу.

— Има ли друг вход?

— Официално не.

— А неофициално?

— Това е древен град — вдигна рамене Лузети. — Ако някой копае в мазето си, може да намери пещера, старо обиталище, изгубен тунел. Не много отдавна откриха напълно неизвестна катакомба под Виа Латина.

С Лузети начело, те потънаха в мрака.

Константинопол — юни 337 г.

— Нека ти разкажа нещо за тъмните места на този свят.

В помещението под Константиновия мавзолей мракът е пълен. Моите похитители ме избутаха да седна на каменна пейка до стената — не толкова силно, за да ме наранят, но не и внимателно. Пуснаха ръцете ми, но ги усещам да се движат извън моя обсег, готови да скочат върху ми, ако се опитам да избягам.

Къде бих могъл да отида? Какво бих могъл да кажа?

Единственото сетиво, което ми е останало в този мрак, е слухът. Слушам историята на Порфирий.

— Преди трийсет години по време на гоненията Симах ме изпрати на мисия до Цезарея в Палестина. За човек като мен това беше задача, която подпомага кариерата: в сърцето на християнската религия.

Знаех какво да правя. Реквизирах мазе, което не беше по-различно от това, и го превърнах в тъмница. Разследвах детайлно всеки слух за магистрат, който отказва да прави жертвоприношения, или за жена, която не излиза от дома си в неделя.

Един ден през зимата моите агенти чули за християнин, който се криел в дома на търговец. Претърсили къщата, но нищо не намерили; тогава забелязали, че не е запалил огън. Стъкнали огъня и зачакали. Скоро чули шумове от хипокауста^[1] под пода. И през ум не им минало, че християнинът изобщо няма намерение да излиза. Когато отворили капака, го заварили как се опитва да изгори ръкопис на огъня, който били запалили. Естествено, били любопитни. Арестували човека с ръкописа и го доведоха при мен.

Мъжът нищо не ми каза. Какво ли не опитвах, за да го накарам, но така само му помагах. Единственото, което искаше той, беше мъченичеството. Но ръкописът... — Порфирий въздъхна, все едно голяма тежест беше паднала от раменете му. — Ръкописът разказваше

една необикновена история. Знаеш ли, че християнският бог Христос е разпънат на кръст по времето на Тиберий Август?

Знам това. Една от първите реформи на Константин беше отмяната на разпъването на кръст като форма на наказание, защото било обида за него.

— Когато Христос бил свален от кръста, неговите последователи запазили дървото, не могли да го зарежат там. След възкръсването му от смъртта осъзнали, че то притежава голяма сила — в крайна сметка било оръжие, с което е бил убит един бог. Съхранявали го на тайно място, известно само на малцина, в продължение на единайсет поколения. Ръкописът ги изброяваше. След внимателен прочит беше лесно да предположиш къде се намира.

— Ти си го намерил?

— Не тогава. Усилията ми не останаха незабелязани и Симах ме върна отново в Никомидия. С изгонването на християните от всяка имперска служба имаше много възможности за повишение. Но аз не забравих. Години по-късно в заточение си казах — ако е вярно, може да го използвам за пазарлък да се върна в Рим. Изпратих куп стихотворения на Константин, като се надявах да го впечатля, но той ме отряза. Тогава чух какво се е случило с Крисп.

В мрака нещо се размърдва, подобно на чудовище от древния свят, завързано с верига в пещерата си.

— В ръкописа се разказваше легендата, която ранните християни приписваха на кръста — в деня, когато Христос бил разпнат, пролятата от него кръв попила в дървото и го преобразила. Оттогава, твърдели те, то имало силата да възкресява мъртвите.

Беше толкова нелепо да се твърди подобно нещо, че аз избухнах в смях. Каменно мълчание ме смъмри от мрака. Порфирий беше напълно сериозен.

— Предположих, че Августа Елена е приела зле смъртта на своя внук. Писах ѝ, намеквайки за това, което зная. Тя бе вярваща жена, разбита от скръб: беше напълно готова да повярва. Повика ме обратно, изслуша това, което имах да казвам, и веднага пое за Палестина.

Тази част я знам. Улиците на Рим още не бяха почистени от тържествата по случай двайсетгодишнината, когато Елена потегли към Ерусалим. По това време всички смятахме, че предприема някакво ритуално пречистване заради случилото се с Крисп или че иска да се

отдалечи колкото може повече от Константин. Върна се година по-късно и скоро след това умря.

— Намери го — рязко казва Порфирий. — Тръгнала по дирите, които аз ѝ дадох, и намерила стария кръст. Донесе го в Рим. По това време под нейното покровителство вече бях квестор на града — скоро щях да стана префект. Управлявах имението „Дуас Лаурос“. — Отсянка на стария му неприятен хумор се долавя в гласа му. — Мисля, че си идвал там веднъж.

Веднъж. През юни на тази обречена година на юбилея. Помня Рим, как Константин минаваше през различните етапи на ритуалите по случай годишнината като статуя, докато сто хиляди души с безизразни лица гледаха и надаваха приветствени викове, преструвайки се, че никога не са чували за Крисп. Помня как веднъж, късно през нощта, когато Константин беше пиян, яздих навън от Рим по Виа Касилина до старото гробище, където беше построил своя мавзолей. Двама доверени стражи от Школата караха един дълъг ковчег, който носехме чак от Пула. Помня сянката на голямата ротонда върху старите надгробни камъни; скърцането на ключалката и тропането на краката ни, докато слизахме по стълбите. Помня лампите като очи в стените, дълбоките сенки, които хвърляха върху безкрайните тунели. Помня трясъка на капака, когато затворихме саркофага в най-дълбокия и далечен край на катакомбата; шума, който отекна в малкото помещение така, че откърти камъчета от тавана, помня и пристъпа на ужас, че ще бъде жив погребан с човека, когото бях убил. Помня сълзите, които мокреха бузите ми, когато целунах ковчега и измърморих последното сбогом.

— Защо ми разправяш всичко това? — Спомените ме задушават. Гласът ми едва излиза и наподобява по-скоро грачене.

— За да разбереш.

В мрака лумва светлинка. Един от мъжете до мен държи лампата. За момент очите ми не виждат нищо — само болка. Когато се приспособяват, виждам тухлени сводове да се извиват над главата ми; кръг от мъже около мен. И наблизо, отзад, сякаш се срамува от нещо, лицето, което е обсебило кошмарите ми през последните десет години.

Зяпвам. Сърцето ми се раздира от невъзможността на видяното.

Гледам мъртъв човек.

Рим — днес

Тя никога не беше страдала от клаустрофобия, но това беше съвсем различно. Единственото, за което можеше да мисли, бе, че е заобиколена от мъртъвци. Проходът беше толкова тесен, че раменете ѝ почти опираха в стените — подобна на восък сива скала, по която още личаха следите от длетата, които го бяха изкопали. Аби се опита да си представи гробарите, изровили катакомбите със собствените си ръце, затворени под земята без светлина и въздух.

Доктор Лузети сложи ръка на скалата.

— Познавате ли този камък? Нарича се туфа. В естественото си състояние е много мек и лесен за обработка, но щом го изложиш на въздух, става твърд като бетон. Затова катакомбите са изкопани лесно и са се запазили толкова добре.

Стените не бяха дебели. В тях от пода до тавана с малко разстояние помежду им бяха изсечени ниши. Някои бяха отворени, други закрити с парчета керемиди или мрамор. Въздействието беше такова, че стената приличаше на каталожен шкаф с безброй чекмеджета.

— *Кубикула* — обяви Лузети. — Камерите, в които са погребвали хората.

Той насочи лъча на челника си към една от мраморните плочи. В покритата с жилки повърхност беше изсечен груб христогорам: ХР.

— Украсявали са гробниците, за да знаят къде да намерят предците си.

Това накара Аби да се замисли.

— Познавате ли символ, наречен ставрограм?

— Разбира се.

— Има ли го тук?

Лузети се смръщи.

— Катакомбата е затворена от дълги години — минало е много време, откакто съм слизал тук. А и повечето предмети с надписи са задигнати от крадците.

През първите няколко метра пътя им осветяваха редица електрически лампи. После свършиха и сега лампите на каските им бяха единственият светлик, четири тесни лъча, които кимаха и подскачаха, докато навлизаха все по-дълбоко в тунела.

— Как са се ориентирали хората тук долу? — попита Марк.
Аби си помисли, че го казва само за да чуе човешки глас.

Лъчът светлина от челника на Лузети се насочи към малка ниша на равнището на хълбоците им.

— Това е ниша за маслена лампа. Намирахме ги навсякъде, където сме разкопавали. По времето на Рим е имало стотици и хиляди лампи, които са осветявали пътя.

Те продължиха пътя си покрай безброй редици погребални камери.

За да стигнеш до живите, трябва да се промъкнеш между мъртвите, помисли си Аби. Сега със сигурност се промъквам между мъртвите. Давя се в подземното море на мъртвите.

След още двайсетина метра тунелът се раздели на три. Те спряха.
— Накъде? — попита Бари.

— Няма и следа от хората на Драгович. — Лъчът от челника на Марк описа арка, докато оглеждаше пътя, по който бяха дошли. — Ако ще идва, значи още не е пристигнал. Да се върнем на земята и да организираме наблюдение.

Той мрази това повече и от мен, помисли си Аби. Запита се дали катакомбата бе отпустила някакъв мрачен спомен — или беше просто смущението на младостта, сблъскала се с оголените кости на смъртността. Насили се да диша бавно. Това не е злокобно място, каза си тя. Лъчът на челника ѝ се спря на малко парче мрамор, напъхано в отвора на една камера. Надписът гласеше: IN PACE — В МИР, и дори Аби знаеше какво означава той. До него имаше христогорам, а отгоре грубо изсечен гълъб с маслиново клонче в човката.

Мир и надежда. За миг Аби зърна човечност тук, където бяха погребани хора, редица след редица, в търпеливо очакване. Гробниците вече не изглеждаха толкова зловещи.

Лъчът на фенерчето продължи нататък и докато се плъзгаше, улови нещо. Сянка в камъка, очертания, които попаднаха в светлината като молец. Аби завъртя бавно глава, за да ги фокусира.

Ето там. Очертанията бяха тънки и плитки, леко извити, и осветени отдолу, не хвърляха почти никаква сянка. Тя ги беше забелязала само защото челникът беше закрепен на главата ѝ. Дори тогава трябваше да държи лъча леко косо: ако го насочеше направо, следите от длетото се стопяваха в скалата. Формата, която бе

ръководила живота ѝ, откакто преди два месеца в Прищина Майкъл ѝ беше дал кутията за бижута — ставрограма. Беше изсечен над входа на тунела отляво и я канеше.

Промъкна се край Лузети и зашляпа надолу по прохода. Чу зад себе си едно жално „ей“ от Марк, но не му обърна внимание. Десет метра по-нататък проходът свърши с Т-образно кръстовище. Тя отново погледна наляво и надясно и го видя отново: същия символ, изсечен над входа от лявата страна.

Спасителният знак осветява пътя напред.

Лузети вървеше начело, а Бари и Марк след него. Аби завършваше групата. Понякога си въобразяваше, че чува тихи стъпки зад гърба си, но всеки път, когато насочваше лъча светлина назад в тунела, виждаше единствено гробниците.

Все едно крачеха през мъгла — извън времето и пространството. От време на време редиците гробници се прекъсваха от входове, които водеха в малки зали, където са били погребани по-богати или важни фамилии; тъмните тунели, които се разделяха и пресичаха, изплитаха мрежа дълбоко под земята. Ако ставрограмът ги водеше в кръг, можеха да го следват завинаги — обиколка след обиколка.

Спуснаха се по стълба, след това по друга. Въздухът стана постуден. Земята под краката им беше влажна и лепкава като мокър пясък. Таванът се спусна по-ниско, сякаш тежестта на света отгоре го притискаше надолу. Аби изгуби чет на завоите, които направиха. Беше почти сигурна, че без ставрограмите трудно ще намерят пътя навън.

Спряха толкова рязко, че тя се блъсна в Марк. Тунелът беше стигнал отново до Т-образно разклонение. Лузети, който водеше, бе насочил челника си наляво, надясно и след това отново надясно.

— Тук няма знак.

— Трябва да има — възрази Марк, а в гласа му се долови напрежение. — Не може да са ни довели чак дотук и сега да ни изоставят.

— Те? — попита Лузети. — Мислиш, че те те водят там, където искаш да отидеш?

Четири лъча от челници кръстосаха зърнестата скала. Напред се виждаше мръсна тухлена стена, която запълваше ниша в скалата от

пода до тавана.

— Това скорошно ли е? — попита Марк.

Лузети поклати глава.

— Не, римска зидария е.

— Може би трябва да продължим направо — обади се Аби. Тя се промъкна покрай Марк и Бари и почука зидарията. Макар и след толкова столетия, беше здрава.

— Може би...

Куршумът улучи Марк право в гърдите и го завъртя. Трясъкът на изстрела заехтя надолу из катакомбата. Бари се отпусна на едно коляно, обърна се и стреля три пъти. Аби се хвърли на пода в прохода и запълзя.

Зад гърба ѝ отекнаха още изстрели, проблясваше огън от дулата. В тясното пространство стрелбата звучеше като от артилерийско сражение. Тя се изправи и хукна надолу по тунела, търсейки страничен проход, който да ѝ помогне да се изгуби в лабиринта.

Тунелът свърши в грубо изсечена стена. Нямаше тухли, нито пресечки — само скала, където търпението или волята на копачите се бяха изчерпали и те бяха сложили инструментите си на рамо и се бяха обърнали, за да се върнат на повърхността.

Шумът от престрелката улягаше в тунела като прахоляк. Тишината беше дори по-дразнеща, но не продължи дълго. Откъм гърба си, но много далече, Аби чу бавни стъпки, които се приближаваха.

Метал щракна върху метал, когато затворната шейна на пистолета се плъзна назад.

---

[1] Тръбите за горещ въздух на подовото отопление. — Б.пр. ↑

46.

Константинопол — юни 337 г.

Някой трябва да е умрял. В този миг не знам дали е той или аз. Мъжът, когото гледам пред себе си, умря преди единайсет години на един плаж. Аз лично забих ножа в гърба му; пренесох трупа му през половината империя и го погребях в най-дълбоката дупка, която успях да намеря.

А сега стои пред мен — жив, дишащ, черните очи ме гледат.

Затварям очи и ги стискам, докато почвам да виждам звездички. Когато ги отворя, той е още там.

Само това мога да направя, за да не повърна. Усещам главата си така, сякаш ще се пръсне. Това е невъзможно.

Съсредоточавам се върху очите. Наистина ли са неговите? Изгубили са своята яснота, сякаш върху им е метнато було. Май не се фокусират. Изглежда озадачен, сякаш не знае какво прави тук.

Това е резонен въпрос.

— Крисп? — заеквам аз.

Нещо като ужас изкривява лицето му. Той отстъпва, потъвайки в сенките. Аз съм доволен. Да го гледам беше като да се вирам в слънцето: твърде ярко, прекалено болезнено, за да го понесеш.

Обръщам се към Порфирий.

— Как го направихте?

— Казах ти.

— Това е невъзможно.

— За Бог няма невъзможни неща — отговаря той спокойно. — Искаш ли да пъхнеш пръсти в белега, който му направи на гърба?

Откъде знае, че наръгах Крисп в гърба? Всички вярват, че е бил отровен.

— Невъзможно — прошепвам отново аз.

— Някога и аз мислех като теб.

— И защо...?

Отвъд дебелите стени, които правят шума да изглежда далечен, чувам свирене на тръба. Погребалната процесия на Константин сигурно приближава, със звуците и просветлението. Най-накрая, макар и твърде късно, зная какво ще направи Порфирий.

— Ще представиш... *него*... за наследник на Константин.

— Когато пламъците се издигнат и орелът излети от огъня, хората ще видят истинския наследник на Константин. Чудо. Какъв шанс биха имали Констанций и неговите братя срещу него? — Кискане. — Разбира се, подкупихме и някои от стражите. Те ще наскат Констанций на парчета, а Крисп ще обедини империята.

— С теб зад трона, откъдето ще му казваш какво да прави?

— Не го правя за себе си — озъбва се той, — а за империята и Бог.

Напоследък чух много хора да ми казват, че са извършили нещо в името на бога.

— Всичко това заради арианите ли е? Заради Евсевий и Александър? — Сравнено със значимостта на онова, на което току-що станах свидетел, ревностите и дребнавостите ми се струват незначителна, маловажна кауза.

— Не давам пукната пара за Евсевий или неговите врагове. — В гласа на Порфирий се долавя истинско разочарование. — Не се разсейвай с дреболии — помисли си какво видя. Смяташ ли, че Христос е възкръснал от мъртвите, за да може хората да се убиват, докато спорят дали е роден от баща си, или е сътворен? Евсевий и подобните нему са като човек, наследил книгата на мъдростта, който я използва за подпалки.

Нищо не разбирам.

— Тогава?

— Правя го за Константин. Защото беше прав — само единството ще спаси империята от саморазкъсване. Един Бог, една Църква, един император. В мига щом я разделиш, противоречията ще се удвоят от само себе си, докато светът не бъде погълнат от хаоса. Константин знаеше това — но накрая не беше достатъчно силен, за да победи силите на хаоса. Чрез това чудо получаваме втора възможност.

Опитвам се да го смеля. Толкова много от това, което казва има смисъл — лесно е да се забрави, че е построено върху нелепа основа.

За да управляваш света, трябва да усъвършенстваш добродетелта на един, а не слабостите на мнозина.

Крисп — новият Крисп — е все още скрит в сенките. Скрит от очите ми, шокът отшумява, разумът се утвърждава отново на мястото си.

— Нима смяташ, че хората ще приемат този самозванец, когото си изкопал?

— Ще го приемат, защото е истина. — Изръмжаване. — И защото отчаяно искат да вярват.

От вратата се чува почукване — същият сложен ритъм, какъвто използва Порфирий. Един от мъжете я открехва.

— Време е.

Рим

Нямаше къде да се скрие — дори ниша не се виждаше. Тук гробарите не бяха изкопали нито една погребална камера. С проблясък на отчаяние осъзна, че дори мракът не я скрива. Лампата на каската ѝ продължаваше да свети, хвърляйки безполезната си светлина върху скалата, и привличаше нейните преследвачи като морски фар.

Спомни си какво ѝ беше казал Марк — това май бяха последните му думи. *Не може да са ни довели чак дотук и сега да ни изоставят.* Това пък ѝ напомни стих от госпъл, който родителите ѝ често пускаха на грамофона, когато беше малка.

Никой не ми каза, че пътят ще бъде лесен.

— Аби?

Това беше последният глас, който би ѝ хрумнало, че ще чуе — топъл и успокояващ в най-тъмното място, което човек може да си представи.

— Майкъл?

— Можеш да излезеш.

Не попита нито защо, нито как; дори не се спря да помисли. Тя се обърна и бавно извървя завоя на тунела. После видя Майкъл, уловен в светлината на челник като елен на фарове. Зад него стояха двама души с насочени пистолети.

Не бяха ѝ останали сили за съпротива. Единственото, което можа да направи, беше да се вторачи в него.

Майкъл се усмихна тъжно и пестеливо.

— Съжалявам, Аби. Нямах избор.

Четвърти мъж се появи зад тях, черен силует на фона на светлина, чийто източник тя не можеше да види. Беше по-дребен от останалите, слаб човек с късо подстригана коса и може би малка брада. Сякаш абсорбираше светлината: единствената част от него, която отразяваше нещо, беше пистолетът с хромирана дръжка, пъхнат отпред под колана.

— Абигейл Кормак. Пак трябва да те питам: защо не си мъртва?

Драгович. Аби нямаше отговор. Той се засмя, после вдигна рамене.

— Това няма значение. Сега, когато си в ръцете ми, ще си мечтаеш да си мъртва. И то много пъти, преди да ти позволя наистина да умреш.

Един от хората му дойде по тунела до нея и ѝ хвана ръцете. Тя не се възпротиви. Мъжът я повлече обратно към кръстовището. Краката ѝ се спънаха в нещо меко — доскоро човек, на земята. Тя не погледна надолу.

Всички хора на Драгович носеха челници, но не и каски. Застанаха и насочиха лъчите им към тухлената стена.

— Това е мястото, докъдето стигна — каза Драгович. — Наляво няма нищо, надясно — също. Затова смятам, че трябва да продължим на право.

Един от хората му — Аби преброи четирима, освен Драгович и Майкъл — пристъпи напред и свали раницата, която носеше. Отвътре извади пистолет за пирони и намотка от пластмасов маркуч, който приличаше на въже за пране. Изстреля три пирона в зидарията, после нави маркуча около тях, очертавайки груб триъгълник. От раницата извади два метални щепсела и навит кабел. Пъхна щепселите в маркуча, след това разви кабела. Ръцете хванаха Аби и я задърпаха назад по тунела. Останалите ги последваха. Когато завиха зад ъгъла, спряха.

— Всичко ще бъде наред — прошепна Майкъл в ухото ѝ.

Тя забеляза, че ръцете му са свободни.

Всички се присвиха до стената. Пазачът ѝ я пусна, защото само така можеше да си затисне ушите. Аби последва примера му. Мъжът пред тях свърза кабелите с малка контролна кутия.

Аби не видя как натисна бутона. Само усети взрива да нахлува в ушите ѝ; ударната вълна я блъсна в гърдите. Фин прах се посипа от тавана и Аби се приготви за най-лошото — очакваше цялата катакомба да се разтърси и да ги погребее под себе си, но това не се случи.

Мъжът с детонатора се спусна напред и извика нещо. Всички поеха обратно надолу по тунела. Сега стената представляваше купчина тухли, обгърната в облак прах, който още се слягаше. Прахът пречеше на лъчите от челниците, но още докато се носеше из въздуха, се отваряха малки дупки, които пропускаха светлината. Тя не падаше върху тухли или камък, а върху тъмното пространство отвъд.

Един по един се промъкнаха приведени през дупката. За миг, докато прекрачваше, прах се напласти по езика на Аби и я задуши. Тя се закашля и се озова отвъд облака.

В най-дълбоката част на катакомбата седем лъча светлина от челниците осветяваха помещение, невиджано от човек в продължение на хиляда и седемстотин години. То напомни на Аби гробницата в Косово, но беше по-голямо, макар и не много — дълго може би три метра и също толкова широко, със сводест таван, достатъчно висок, за да могат да стоят прави. Всички повърхности бяха изписани: еkleктична смесица от гълъби и риби, строени войници, застанали мирно, един гладко избръснат Исус, който надничаше иззад Библия, и брадати светци или пророци, подпрени на тоягите си. Краят му бе зает от извита ниша, оградена от двете страни от два огромни рисувани символа — христогорама и ставрограма.

Между тях, запълвайки нишата, лежеше саркофаг. Този не беше от прост камък, какъвто беше получил Гай Валерий Максим: Аби веднага разбра, че е различен. Беше изработен от блестящ морав мрамор със сложни резби. Отстрани две редици кавалерия яздеха една срещу друга; на насмоления капак корабна флотилия сякаш водеше морско сражение. Дори на тази светлина подробностите се набиваха на очи: всяко гребло и гребец, всяка брънка на ризница, всяка гънка на роба.

— Как изобщо са успели да свалят това чудо тук? — учуди се Майкъл на глас.

Драгович прекоси помещението. Наведе се над саркофага, опря буза на капака и протегна ръце, за да го прегърне, сякаш вслушвайки се в студения камък.

— Порфир — каза той. — Правото и привилегията на императорите.

— Това... Константиновият ли е? — попита Аби.

— Константин е бил погребан в Истанбул. — Драгович се изправи и се обърна към Майкъл. — От стихотворението, което ми даде, смятам, че саркофагът е за Константиновия син Крисп.

Аби погледна Майкъл.

— Показал си му стихотворението?

— Заловиха ме пред Сплит. Нямах друга възможност.

Драгович го чу и се засмя.

— Не лъжи малката си приятелка. Мислиш, че още те обича? Ти дойде при мен, точно както в Косово. Точно по същата причина. Защото искаше пари.

Аби почувства как в нея се отваря някаква празнина.

— А Ирина?

— Ирина? — попита Драгович. — Коя е Ирина?

Раменете на Майкъл се смъкнаха.

— Нямаше Ирина.

— Но... ами снимката в твоя апартамент?

— Казва се Кейти. Бившата ми съпруга. Тя никога не е била на Балканите. Доколкото знам, живее с шофьор на такси у дома в Донегън.

Аби почувства как още една част от нейния свят рухва. Драгович усети болката ѝ и се изкиска.

— Мислила си, че е някакво ангелче? Добрият шериф с бялото сомбреро? — Подигравателна усмивка. — Той искаше пари. Като всички.

Аби се загледа в Майкъл и ужасно ѝ се прииска това да не е истина.

— Защо ме забърка? Защо просто не ме остави на мира? Защо ме накара да се върна в Косово и да обикаляме Балканите заради това?

Тишина. Драгович отговори вместо Майкъл и посипа още сол в раната.

— Искаше да му донесеш огърлицата.

— Защо?

Майкъл се опита насила да се усмихне нехайно, но това беше само сянка на някогашното му държане. Лицето му сякаш беше

натрошено.

— Ако не можеш да ги победиш...

Драгович беше изгубил интерес. Излая някаква заповед: хората му се наредиха около саркофага — всеки застана в един от ъглите. Къси кози крака бяха извадени от една раница. Започнаха да ги подпъхват под капака с ругатни и потене.

— Как са успели да го свалят тук долу? — попита Майкъл отново. Беше застанал с гръб към Аби.

Драгович посочи тънка пукнатина в долната част на единия ъгъл.

— Внесли са го на плочи и са го циментирали тук. Като мебел от ИКЕА. Може би ще направим същото, за да го изнесем. Ще изглежда страхотно в моята колекция. Щом вземем онова, което е вътре.

Четиримата мъже натискаха лостовете. Бяха едри типове, с телосложение на щангисти, но безрезултатно се опитваха да помръднат розовия камък.

— Защо не използваме малко взрив? — изръмжа един от тях.

— Не. — Драгович ги наблюдаваше съсредоточено, напрегнал цялото си тяло. Аби си помисли, че в този момент би могла да се измъкне незабелязано. — Няма да правим нищо, което може да повреди лабарума.

Мъжете отново натиснаха. Лостовете дращеха по камъка, но той не помръдваше. Нищо не се случи. Аби усети напрежението във въздуха, трепетът на нещо, което ей сега ще се строши.

Лостовете помръднаха, първо се отмести единият край, след това всичките четири. Разнесе се дълбоко боботене.

Капакът се вдигна и се плъзна назад. Драгович пристъпи и надникна в отворения ковчег.

Константинопол

Слънцето пред отворената врата е заслепяващо яркочерно. Порфирий се обръща към мен.

— Време е. С нас ли си или против нас?

Иска ми се да кажа: *самотен съм*.

— Можем да те вържем и да те оставим тук, докато всичко свърши. Или да дойдеш с нас и да видиш.

Нямам друг избор. Трябва да видя как ще свърши това.

— Ще дойда.

Следвам ги нагоре по стълбите. На дневна светлина виждам, че са двайсетина, повечето с късо подстриганите коси и изправените рамене на военни. Носят белите униформи на Школата, макар това да не значи нищо. Мъжът — все още не мога да намеря сили да го нарека Крисп — е близо до челото; единственото, което виждам, е неговият гръб. Косата му е къдрава, спуска се почти до яката — по-дълга, отколкото я носеше преди единайсет години, но все още гарвановочерна. Има ли бучка в лявото си рамо, известна скованост, когато се движи? Дали помни онова, което му казах на плажа? Ако можех да прекарам само пет минути с него насаме, щях да се уверя в едното или другото.

Скелето още стои в задната част на ротондата, скрито от тълпата, която се е събрала пред мавзолея. Чувам тихото бръмчене на разговорите им, докато се изкачваме по стъпалата, пресичайки различни платформи. Никой не се опитва да ни спре.

Под медния купол на ротондата отвън има пътека. Каменна балюстрада я огражда, а между колоните ѝ се вижда метална решетка. Отвън е боядисана в златисто, но отзад се вижда, че е просто желязо.

Ние се свиваме зад нея и чакаме. Когато надничам между решетките, виждам, че публиката вече се настанява. Сенаторите и генералите са заели местата си на пейките в скованите амфитеатри, обърнати към кладата; легионите са се построили в огненочервен квадрат около тях, а зад гърбовете им тълпите проточват вратове с надеждата да видят нещо.

Колко от тях ще доживеят залеза, ако стане както Порфирий планира? Казва, че иска да обедини империята — но дори на Константин му трябваха дваисет години войни, за да го постигне. Не всички ще приемат твърдението на Порфирий, че е станало чудо.

Опитвам се да зърна Крисп, но пътеката е тясна и претъпкана с хора на Порфирий. Крисп не се вижда — вероятно е по-нататък и извивката на сградата го скрива от мен.

В града под нас погребалната носилка продължава бавно да се изкачва по хълма. Обръщам се към Порфирий, който е клекнал до мен.

— Александър я е открил, нали? Твоята тайна. Затова си го убил в библиотеката.

Той избърсва потта от очите си.

— Откри я по възможно най-лошия начин. През този ден Крисп беше дошъл да се срещнем в библиотеката — имаше документи, които трябваше да види. Александър го видя и позна. Крисп се паникьоса; грабна първото нещо, което му попадна, и замахна. Той е силен. Един удар беше достатъчен.

— Пребил е стария си учител до смърт? — Поклащам глава. — Крисп, когото аз познавам, никога не би направил това.

— Смъртта променя човека. А днес времената са тежки.

Порфирий се обръща и оглежда пейзажа долу. Краят на процесията най-сетне е влязъл в периметъра на мавзолея. Тълпата забавя ход, докато се извива към кладата — стотици ръце се протягат над загражденията само за да докоснат ръба на плащаницата. Свещениците, които са придружавали носилката от двореца до тук, изведнъж са се стопили в нищото, няма го дори Евсевий. Никой от тях не иска да стане свидетел на древния ритуал — начина, по който римляните са погребвали своите владетели от древните царе насам. По-късно, когато пепелта изстине и армията се разпръсне, те ще изпълнят своя християнски ритуал в пречистващото присъствие на светите апостоли. Обаче дотогава положението вече можеше да бъде твърде различно.

Носилката стига до кладата. Шестима стражи вдигат трупа и го пренасят по стълбата до първата площадка на дървената кула. Оттук не мога да кажа дали това е восъчната кукла, или действителният човек — не че това има някакво значение. Самотна фигура в златна роба стои на подиума пред трупа. Мъжът е с гръб към мен: виждам само върха на главата му, който проблясва от перлите в короната. Предполагам, че е Констанций.

Чуват се викове — не отдолу, а от покрива зад нас. Отворила се е врата, стражи от дворцовата охрана се изсипват на пътеката. Мечовете завънтят, когато хората на Порфирий приемат опасността и се опитват да ги отблъснат.

Започва последната битка за Константин.

Рим

Драгович се вторачи в отворения ковчег. Лъчът от челника му светеше надолу като острие на меч. Застанала в задния край на

помещението, Аби не виждаше лицето му, но видя промяната в езика на тялото. Пред очите ѝ той сякаш се смали; впи ръце в ръба и заклати глава наляво-надясно, сякаш е пиян.

Обърна се. Цялата злина се беше оттекла от лицето му.

— Празен е.

Хората му надникнаха вътре. Майкъл се присъедини към тях. Протегна ръка и бръкна, за да опипа наоколо. Извади я свита в юмрук, но в нея имаше просто прах. Тя изтече през пръстите му.

— Значи всичко е било напразно — измърмори той. — Няма лабарум, нито труп.

Драгович плъзна ръка по ръба на саркофага. На светлината от челника му Аби видя, че ръбът е неравен и издълбан.

— Някой е бил тук преди нас. — Той се завъртя с лице към Майкъл. Изведнъж сребристият пистолет се оказа в ръката му, насочен към сърцето му. — Да не би да си мислиш, че можеш да измамиш Золтан Драгович?

Майкъл отстъпи към стената. Зад гърба му един самотен Йона изчезваше в пастта на огромен син кит.

— За бога, бил е зазидан преди стотици години.

— Истина е — обади се Аби отчаяна. — Доктор Лузети, археологът, който беше с нас, потвърди, че тухлите са римски. Ако тук са идвали мародери, те са били римляни.

Майкъл разтвори ръце, за да подчертае своята невинност. Драгович погледна пистолета си. От пода на пещерата се чу електрическо бръмчене — идваше от една от раниците, струпани до саркофага.

Мъжът до нея бръкна вътре и извади малка слушалка, свързана чрез кабел с телефон в раницата. Прочете надписа на екрана и изпсува.

— Дарко е — обясни той на сръбски. — Казва, че карабинери са влезли в катакомбата.

Драгович кимна. Вместо да го разтревожи, заплахата сякаш възстанови енергията му.

— Пригответе експлозивите — заповяда той.

— А ковчегът?

— Оставете го. Празен е.

Извадиха още от найлоновия маркуч. Работейки бързо, мъжете започнаха да забиват пирони в тавана на помещението и да закачат

експлозивите.

Драгович се обърна към Майкъл.

— Знаеш ли кое е хубавото на катакомбите?

— Кое?

— Нямах проблем да се отървеш от трупа.

Аби разбра какво ще се случи част от секундата преди да се случи. Тя се хвърли към Драгович, но пръстът му вече беше на спусъка. Пистолетът изгреця; куршумът разкъса гърдите на Майкъл. Тялото му политна назад върху стената.

Аби изпищя. Набраната инерция я запрати върху Драгович, но хората му бяха по-бързи. Една протегнатата ръка спря летежа ѝ, а две други почти я вдигнаха от земята. Драгович се завъртя. Лицето му грееше от животинско удоволствие, когато опря пистолета в главата ѝ. Дулото я изгори. Тя се задърпа, но не можа да се отмести.

Пред стената Майкъл се свлече и остана неподвижен.

— И мен ли ще убиеш? — Думите ѝ прозвучаха завалено, удавени в шума. Ушите ѝ още звъняха от изстрела.

Вероятно и Драгович не беше по-добре, но разбра какво иска да каже. Запъна ударника. Радостно очакване озари очите му.

След това се изсмя и отдръпна оръжието. От другата страна на помещението един от хората му посочи часовника си. Драгович кимна.

— По-късно — каза той на Аби.

Мъжете събраха раниците си. Последните експлозиви бяха закачени за тавана — тежки пресовки и тънките тръби, които ги съединяваха. Бяха толкова много, че биха стигнали за сриването на цялата катакомба.

— Защо правиш това? — попита Аби. Черна безчувственост я беше обзела, фатализъм, който не познаваше страх, защото нямаше никаква надежда. Не погледна повече трупа на Майкъл в ъгъла.

— Понякога е полезно хората да си мислят, че си мъртъв. Майкъл Ласкарис трябваше да се съобрази с това правило.

Един по един прескочиха тухлената стена и се върнаха в главната катакомба. На прага Аби се обърна. За секунда видя двата символа на стената, пурпурния саркофаг без капак и трупа на Майкъл, свит в ъгъла. След това гледката изчезна.

Константинопол

Това е войната, която Константин искаше да избегне. Сега тя се води в умален вид осемнайсет метра над земята. Римлянин срещу римлянин, войници в еднакви униформи. Само емблемите на щитовете им са различни. Битката е малка — по-скоро блъскане — тясната пътека пречи на войниците да развъртят мечовете си, но това не я прави по-малко жестока. От толкова близо можеш да помиришеш всяка капка кръв или масло по острието, което те пронизва.

Най-необикновеното е, че тълпите долу нямат представа какво става. Ние сме скрити зад решетката; те не могат да погледнат зад замайващата ѝ плетеница. Далече под нас Констанций още произнася словото си за своя баща; сенаторите и генералите слушат от своите места; капитанът от гвардията държи горяща факла, готов да подпали кладата. Те не знаят, че трупове вече пълнят мавзолея на Константин.

Кръв залива белия камък. Битката се забавя, защото тела запущват пътеката. Нападнати сме от две страни, но все още се съпротивляваме. Хората на Флавий Урс — предполагам, че са неговите — ни избутват към задната част на сградата, където могат да ни довършат. Някои от стражите са запречили вратата; други ни пречат да се върнем на скелето и да избягаме.

Хората на Порфирий издигат човешки вал около нас, но бавно намаляват. Хрумва ми, обаче доста овладяно, че тук ще умра: кърваво жертвоприношение в Константиновата гробница. Не мога да видя Крисп. Мъртъв ли е вече?

Порфирий крещи нещо в ухото ми и сочи нагоре. Стълбата на строителите е облежната на ротондата и води нагоре към купола. Стражите на Урс ни притискат все повече. Започвам да се изкачвам. Стълбата се люлее и потреперва от натиска на мъжете в основата ѝ. Един меч проблясва толкова близо, че едва не съсича глезена ми. Ръце се опитват да ме свалят, но аз ги отблъсквам с ритници.

Стигам ръба на покрива и надавам вик. Медните керемиди ме заслепват, а когато ги докосвам, чувствам как кожата ми се изпича. Преглъщам болката и се набирам нагоре. През блясъка успявам да видя една присвита фигура пред мен, която залита нагоре по медните керемиди към върха на купола. Пълзя подире му, използвайки гънките на тогата си, за да предпазя ръцете си от изгаряне. Минава ми през

ума, че може да се запали, но не ме е грижа. Единственото, което искам, е в остатъка от живота си да му задам един въпрос.

Ти ли си наистина?

Долу зрителите са започнали да осъзнават, че нещо става. Мърморене се понася из тълпата, достатъчно високо, за да го чуя тук на покрива. Сенатори извиват глави от местата си, за да погледнат нагоре. Констанций на подиума, изглежда, заеква и поглежда назад.

Това е моментът.

На върха на купола, около кръглия отвор, покривът става плосък: това е окулусът — окото, през което слънцето ще наднича в мавзолея. Крисп стига до ръба, обръща се и застава изправен. Сега е с лице към тълпата, разтворил ръце за божествена прегръдка.

На подиума до Констанций Флавий Урс грабва пламтящата факла от ръката на капитана и я хвърля в кладата. Тя е добре заредена с масло и катран: пламъците избухват на мига и се стрелват нагоре по колоните на дървената кула. Неизбежно огънят отвлича вниманието на тълпата от ставащото на покрива.

Застанал на ръце и крака, се вирам нагоре в Крисп. Той се извисява над мен като бог; и подобно на бог, едва ли ме вижда.

— Това ти ли си? — Гърлото ми е опърлено, а гласът ми — изгорял шепот.

Но въпреки пукота от кладата и рева на тълпата, той успява някак си да ме чуе. Поглежда надолу: усмихва ми се с топлота и прошка.

Сянка затъмнява яркия въздух. Крисп надава вик и притиска страната си. Кървави петна разцъфтяват по туниката му; стрела виси от ребрата му. На покрива на източната колонада, която обикаля двора, са се появили лъконосци. Друга стрела го улучва в рамото. Той запитва назад.

Виси на ръба на окулуса. Медните керемиди блестят под краката му, създавайки илюзия, че се рее във въздуха. За миг съм готов да повярвам, че ще се издигне над отвора, грабнат от ангели, които ще го спасят.

Без да издаде звук, пада назад през дупката. Стрелите продължават да падат, тракайки по покрива, но не ме улучват. Изпълзявам до ръба и надничам.

Далеч под мен в нишата пред задната стена виждам огромния порфирен саркофаг, който чака да приеме Константин. Пред него, прострял крайници на всички страни, точно в центъра на слънцето, инкрустирано в пода, лежи труп. Слънчевите лъчи се отразяват косо от мрамора; през окулуса слънцето очертава почти съвършен кръг от светлина около него.

Само част от някаква сянка нарушава кръга. След миг осъзнавам, че е моята.

Рим

Бързаха по проходите, следвайки стъпките, които бяха оставили в калта. Детонаторният кабел се развиваше зад гърбовете им. Почти бяха стигнали до първото стълбище, когато мъжът с кабела извика да спрат.

— Няма повече кабел — обясни той.

Аби видя за първи път някакъв намек на загриженост да проблясва на лицето на Драгович.

— Достатъчно далече ли сме?

Мъжът издува устни.

— Мястото е старо, а ние заложихме доста пластичен експлозив.

— Ти оставаш тук — нареди му Драгович. — Дай ни две минути.

Мъжът извади контролната кутия и напъха кабелите в клемите. Аби се запита дали може да стигне до него и да натисне бутона, за да се срути таванът върху Драгович. Но между тях стоеше друг от хората му, а проходът беше прекалено тесен, за да успее да се промъкне.

— Може би пет минути е по-безопасно?

— Две. Карабинерите трябва да са наблизко.

Драгович ги поведе. Сега всички се разбързаха. Тежки обувки ритяха Аби по петите, на няколко пъти една ръка я блъсваше напред, когато залиташе. Тя се опитваше да отброява секундите, но безмилостното бързане нарушаваше ритъма. *Колко дълги са две минути?* Достатъчно? Може би не беше готова да умре.

Стигнаха до първите стълби и забързаха към второто ниво. Тук имаше по-широко помещение, нещо като кръстовище, където се пресичаха четири тунела. Подът беше скалист и следите се откриваха по-трудно. Драгович се зае да го изучава.

Той не знае пътя, помисли си Аби.

Мъжът до него посочи в единия тунел. Аби проследи ръката му. Зад един завой проблясваше слаба светлина, която постепенно ставаше по-ярка.

— Карабинери.

— Разпръснете се — нареди Драгович. — Можем да им избягаме в тунелите.

Всички се пръснаха. Пазачът на Аби я накара да тръгне пред него, но Драгович я сграбчи за яката и я блъсна пред себе си.

— Идваш с мен. В случай че ми дотрябва...

Приглушен рев се разнесе от дълбините на катакомбата. *Две минути.* Първото, което Аби забеляза, за своя изненада, беше въздушната вълна, не навън от катакомбата, а навътре — всмукана от взрива. Миг по-късно се върна назад, но вече с лихвите — натиск, заострен от милиони късчета камък и пясък, които ожулиха кожата ѝ. Земята потрепери толкова силно, че очакваше скалата да се разцепи.

Тя не погледна, не изчака. Обърна гръб на взрива, на Драгович и на камъните, които още падаха от тавана, и побягна. Надолу по най-близкия тунел, без мисъл къде води, стига да можеше да се махне.

Но нямаше да се измъкне толкова лесно. На някого му беше хрумнала същата идея. През еката на взривовете и падащите камъни Аби чу бързото стакато на стъпки, които я преследваха.

Не можеше да го надбяга. Сети се, че вместо това може да се скрие. Стените тук бяха осеяни с редици погребални камери, тесните лавици, където някога са погребвали мъртвите. *Щом е достатъчно голяма за труп, ще стигне и за мен.* Тя изгаси лампата на челото си, легна на земята и се напъха вътре.

Скалата я притискаше като менгеме. Завъртя главата си на деветдесет градуса — едната буза на пода, а другата нагоре към тавана. Притисна ръце в тялото си толкова силно, колкото можеше. Опита се да диша, но камъкът притискаше гърдите ѝ и не позволяваше.

Стъпките се приближиха. Лъч светлина, приглушен или от отслабналите батерии, или от праха във въздуха, се плъзна по каменния коридор. Аби се молеше да не погледне надолу.

— Абигейл? — Прахът караше Драгович да говори неясно. — Мислиш си, че можеш да избягаш? Мислиш си, че Золтан Драгович забравя враговете си?

Той се закашля, после се разсмя и изръмжа:

— Абигейл, позволи ми да ти дам един съвет. От човек, който е виждал много тъмни места на този свят. Ако искаш да се скриеш в мрака, не носи светлоотразителна жилетка.

Притисната между скалата, тя видя обувката на Драгович да се спира на десетина сантиметра от лицето ѝ. Дори да искаше, не можеше да помръдне. Затвори очи и се заслуша в собственото си дишане.

Още стъпки — какво прави? Приглушен вик, писък от изненада. Един-единствен изстрел и тежко падане, което повече усети, отколкото чу. След това нищо.

В тази древна катакомба времето се превърна в река, която течеше над нея. Нямаше представа колко дълго беше лежала в гроба. Можеше да бъде час, ден или три. Единственият ѝ другар беше камъкът. Миризмата му изпълваше ноздрите ѝ; той притискаше ушите ѝ, докато кръвта, която пулсираше в тях, се превърна в пулс на скалата. Аби я прегръщаше толкова силно, че в един момент загуби представа къде свърша плътта ѝ и къде започва скалата. Понеже нямаше къде да се стичат, сълзите ѝ образуваха езерца в очите ѝ. Запита се, дали ако има на разположение няколко хилядолетия, те ще пробият канал до повърхността и ще се превърнат в извор.

Но малко по малко сетивата ѝ взеха да се връщат. Усети иглички да пробождат нозете ѝ; болка в рамото, където се забиваше издутината на скалата. Протегна ръка в прохода — пространството ѝ подейства добре.

Внимателно, опипвайки с ръка, тя се измъкна от нишата в тунела. Опипа пластмасовото теме на шлема си и включи челника.

Драгович лежеше на няколко метра, мъртъв, с един куршум в главата. Аби го гледа известно време, за да се увери. След това се обърна и пое към светлината.

47.

Константинопол — юли 337 г.

Дворецът още е недовършен, но обновяването вече е започнало. Скелета, скрити зад платнища, се издигат в почти всяко помещение. Фреските са замазани, готови да поемат новата боя; надписите са запълнени с цимент. Цял мозаечен под, изобразяващ подвизите на древните герои, е изваден, за да бъде заменен с целесъобразни сцени от живота на Христос. През една врата зървам помещение, пълно със статуи: мраморна тълпа, която стоически очаква съдбата си. Скоро ще бъдат продадени или изсечени в нещо по-модно. Съчувствам им.

Минало е време. Константин е запечатан в своя порфирен саркофаг, заобиколен от християнските апостоли. Трупът на Порфирий, свален от покрива, е балсамиран и качен на кораб за Рим, каквото е последното му желание. Не знам какво се е случило с Крисп. Когато слязох от покрива, трупа вече го нямаше.

Аз съм останал последен. Стар човек, който стои в коридора, в очакване да чуе съдбата си.

Вратата се отваря. Един роб ме поканва с жест да вляза. Флавий Урс стои зад писалище със скръстени ръце. Двама секретари седят пред него с таблички и стило в ръцете. Бриз нахлува през отворения към един от вътрешните дворове прозорец и се смесва с шума на бърещ фонтан.

Той махва на секретарите да си вървят и ме оглежда изучаващо. Лицето му е безизразно.

— Гай Валерий, изживял си един необикновен живот.

Отбелязвам миналото време.

— Имаше много спорове какво си направил. Някои мислят, че трябва да бъдеш екзекутиран за своето участие в заговора срещу императора. Други казват, че си спасил империята.

Стоя безмълвен. Каквото и да са казали, присъдата вече е произнесена.

— Някои хора твърдят, че в онзи ден са видели духа на Константин да се издига от кладата към небесата. Новият Константинополски епископ не ги опроверга.

Новият епископ на Константинопол е Евсевий. Миналата седмица Констанций потвърди избора му.

— Колкото до това какво си правил на покрива с хора, известни като врагове на държавата... — Той поклаща глава. — Ако не ми беше пратил това съобщение, нещата можеха да са много различни. А сега всичко се нареди както трябва.

Всичко се е наредило. Тримата синове на Константин — Констанций, Клавдий и Констанс, ще разделят бащиното наследство по равно. Всеки със свой двор, своя армия, която има нужда от завоевания, битки и плячка. *Давам им три години, докато избухне открита война.*

— Ти направи нужното — казва той. — заслужи си почивката. Върни се в своята вила в Мизия и се наслаждавай на пенсионирането.

Има и още нещо, което иска да каже. Втренчва се през прозореца в двора, докато се опитва да намери думите. Вдига малко преспание с формата на птица и започва разсеяно да си играе с него.

— Ти от всички хора би трябвало да знаеш най-добре. Горещ покрива — наистина ли беше...

— Не — отговарям твърдо аз.

— И аз не вярвах. — Той оставя каменната птица. Ръката му се протяга към лист хартия — друга задача. Инстинктивно започва да чете документа. Когато вдига очи, се изненадва, че още съм там.

— Моят секретар ще ти даде разрешенията за напускане. Върви си у дома в Мизия и почивай.

Успокоителна усмивка от един стар войник към друг.

— Ако нещо изскочи, ще пратя някого.

Белград, Сърбия — юни

Времето се усещаше като първи ден на лятото. По „Княз Михайлова“ човек трудно можеше да ходи от всички маси и столове, струпани пред безбройните заведения. Герани надигаха глави от бетонните кашпи. Аби, облечена като за работа, в кремаво костюмче, седеше с голи крака на слънцето и ровичкаше един сладолед,

оставяйки хапките да се разтопяват на езика ѝ. Зад нея телевизор с огромен екран показваше тенис мач от Уимбълдън.

Видя Николич да оглежда масите в кафенето с вестник под ръка и му махна да дойде.

— Добре изглеждаш — посрещна го тя.

— Ти също — върна ѝ той комплимента.

Поръча си кафе и завъртя стола си така, че да не се разсейва от телевизора. *Изглежда разтревожен*, помисли си Аби. *Не е за чудене, защото последния път го накарахме да ни стане шофьор и да ни изведе от града.*

— Благодаря, че се съгласи да се видим.

— С удоволствие. По работа ли си в Белград?

— Различна от последния път. Върнах се на старата си длъжност в Международния криминален съд. Тук сме за няколко срещи.

— Значи на страната на добрите. Последния път не бях толкова сигурен.

— Нито пък аз. — Сега за пръв път беше отново в Белград след онзи ден, когато избягаха с колата на Николич. Изпитваше нервност по тези места. Избягна крепостта Калемегдан. Обаче сезоните се бяха сменили, тя също се бе променила.

Колкото може по-безизразно му разказа какво се беше случило: посланието, скрито в стихотворението; отиването в Истанбул...

— Обаче през 326 г. Константин е възнамерявал да бъде погребан в Рим — прекъсна я Николич.

— Ако беше с нас, можеше да ни спестиш пътуването. Разбрахме това по-късно.

Тя продължи: катакомбата, ставрограмът и саркофагът, зазидан от векове. Николич я слушаше мълчаливо, оставяйки кафето си да изстине.

Когато свърши, седя дълго време потънал в мълчание.

— Всеки път щом те видя, историята ти е все по-невероятна.

Сладоледът ѝ се беше стопил на езерце в чашата. Тя започна да го изгребва с лъжицата си.

— Всичко, като изключим края. Ковчегът беше празен — значи всички усилия бяха на вятъра.

— Драгович е мъртъв — припомни ѝ той. — Видях го по телевизията — трупът му беше изваден от подземие. Трябваше да ни

го покажат, за да повярваме, че наистина е умрял.

Той се замисли.

— Разбира се, има и друга възможност.

— Каква?

— Съществува друга легенда, която се свързва с Константин. Малко преди да умре, майка му Елена е ходила на поклонение в Ерусалим. Говори се, че там християни ѝ показват истинския кръст от разпъването на Христос, който са криели. Една от легендите гласи, че Елена се е уверила, когато кръстът възкресил стара селянка.

Зад гърба ѝ на уимбълдънската трева сръбският тенисист беше спечелил сет. От съседните маси се понесоха ръкопляскания и окуражителни викове.

— Смяташ, че...

— Във вашето стихотворение — думата *signum* на латински, на гръцки е *τροαίον*. Казах, че има много значения. Може да бъде боен щандарт или военен символ. Обаче е използвана от религиозни писатели за обозначаване на кръста.

— *Спасителният знак осветява пътя напред* — измърмори Аби.

— И символът, който сте намерили — ставрограмът. Казах ти, че идва от гръцката дума ставрос, която означава кръст. Мнозина смятат, че е разновидност на Константиновия христорограм, но всъщност има различен произход. В много ранните ръкописи книжовниците са го използвали като съкращение, бързописен символ, заместващ изписването на думата „кръст“.

— Искаш да кажеш, че сме намерили истинския кръст — онзи, на който Христос е бил прикован — и дори не сме разбрали това?

Николич помисли малко, после се усмихна извинително.

— Кой знае? Каза, че в ковчегата нямало нищо, освен прах. Най-накрая историята се превръща в прах.

Той махна на келнера за още едно кафе.

— Може би някой ден ще успееш да се спуснеш там, за да хвърлиш още един поглед?

Тя потрепери от мисълта.

— Невъзможно. Когато Драгович взриви гробницата, той не разруши само тази част от катакомбата. Отгоре е имало жилищна кооперация и тя също рухнала в отвора. Собственикът на парцела излял около милион тона бетон в отвора, за да може бързо да строи

отново. Теренът не бил на Ватикана, така че не са могли да направят нищо.

— Може би така е по-добре. — Николич се изсмя, за да прикрие нещо по-истинско. — Властта да възкресяваш хора би била ужасно нещо, колкото и да ни се иска понякога.

Аби затвори очи. Слънцето се беше придвижило, отмествайки назад сянката на чадъра, и сега лицето ѝ беше напълно в негова власт. Блясъкът я заслепи.

— В катакомбата... — Направи пауза. Това беше нещо, което не бе казала на никого, но откри, че иска да сподели с Николич. — Накрая, когато застреляха Драгович. В тунелите имаше карабинери, но още не бяха стигнали до тази част. А куршумът, който уби Драгович — казаха, че не отговаря на онези, които те използват. Не мислиш ли... — Тя избута стола си встрани под сянката и решително поклати глава. — Не, разбира се. Никой не се връща от царството на мъртвите. Не и наистина.

— Освен на Балканите. Тук цели страни се връщат от мъртвите. А други... — Николич разгърна вестника. На първата страница мъж с кораво лице и щръкнали бели коси гледаше в камерата с неприязън, която не бе намаляла през осемнайсетте години, изминали от деянията му в Босна. Те го бяха превърнали в един от най-прочутите хора на земята. — Преди две години семейството на този тип поиска от съда да го обяви за мъртъв. Вчера полицията го намери жив и здрав в апартамент от другата страна на реката в Земун.

Аби знаеше края на тази история.

— Утре ще го качат на самолет за Хага, за да бъде съден за престъпления срещу човечеството. Аз ще бъда на същия самолет.

Николич изглеждаше доволен.

— Свързано ли е със случилото се с Драгович?

— Това е секретна информация. — Тя се усмихна. — Да. Винаги, когато властта се сменя, пластовете се разместват. Ако имаме късмет, неколцина от лошите падат през пукнатините в ръцете ни. — Извади сметката от малката чаша за шотове, където келнерът я беше пъхнал, и остави няколко динара на масата. — Ще се появи някой друг, един нов Золтан Драгович, и много скоро ще започне от там, където първият е спрял. Това никога не престава.

— Но ако има хора като теб, които се съпротивляват, те не могат да спечелят.

Аби се изчерви от комплимента. Двамата станаха и си стиснаха ръцете.

— През следващите месеци ще бъда доста често в Белград. Някой път бихме могли да вечеряме заедно.

— С удоволствие.

Тя се наведе и го целуна по бузата.

— Благодаря, че ме спаси.

— Върви добре, както са казвали римляните.

Мизия — август 337 г.

Огънят е почти изгаснал, робите са си легнали. Студената влага образува капки по свода на моята баня и локвичка на пода. Туниката ми е подгизнала. Може би убийците ми няма да дойдат тази вечер.

Обаче ще дойдат скоро. Въпреки всички усмивки на Флавий Урс съм убеден, че няма да ме оставят да живея. Зная твърде много — не само за случилото през последните три месеца, а и през последните трийсет години. Докато съм жив, ще гледат на мен като на възможна заплаха.

Първо се отърват от теб, после изпращат убийците.

Вторачил съм се в отражението си в дъното на празния басейн, размазано подобие, което се носи над нимфите и боговете по плочките. Това съм аз. Прекарах живота си сред хора, които се възправяха като богове. Когато си отида, техните имена и лица ще останат в камъка, а моето ще бъде отмито от историята.

Освен ако...

Възкръсна ли Крисп от мъртвите? Вярна ли беше историята на Порфирий, или просто огромна лъжа, съчинена, за да оправдае преврата? През последните два месеца всеки ден и час си задавах този въпрос. И досега не знам. Понякога си мисля за безжизнените очи и си казвам, че не може да е бил той, после обаче си спомням последната му милостива усмивка и не мога да си представя, че е бил някой друг.

Нима през целия си живот съм служил на погрешни богове? Чувствам се като пътник, който приближава края на дълго пътуване и разбира, че през цялото време е вървял в грешна посока. Стигнах

много далеч от мястото, където започнах. Как мога да продължавам по този път дори само още една крачка, като знам, че води в грешна посока?

Има ли значение? Ако Крисп е възкръснал, това със сигурност е чудо — но не по-различно от чудото, което християните изповядват — че един човек бил убит и Бог го върнал от мъртвите. Ако това е Божи дар, ние едва ли го заслужаваме. Такива като Евсевий и Астерий използват вярата си като оръжие, разделяйки света на хора, които са с тях, и останалите, които са против тях. Въпреки многото си недостатъци Константин положи най-много усилия да даде на империята мир. Смяташе, че новата му религия ще го постигне. Предполагам, грешката му беше в това, че разчиташе на християните, а не на техния Бог.

Симах: *Християните са объркана и покварена секта.* Не мога да го отрека. За това, което направиха Евсевий и Астерий, присъдата му е дори твърде мека.

Но не бива ли на света да има нещо добро или истинско само защото лоши хора ще го превърнат в зло? Трябва ли да отстъпим пред преследвачите и мъчителите, хората като Максентий, Галерий и стария Максимиан, водени единствено от алчност и ненаситност?

Спомних си едно изречение, което прочетох в книгата на Александър. *Трябва да защитаваме хуманността, ако искаме да сме достойни за името човек.*

Почукване на вратата. Тръпка от ужас ме разтърсва, но всъщност съм подготвен. Гробницата ми е изкопана в гората зад къщата; запечатан буркан с няколко спомена ме чака в ковчега. Ще отнеса тайните си в гроба. Ако някой някога ме намери, нека се чуди какво ли означава това. Стигнах до края на живота си, а нищо не знам.

Почукването се повтаря, този път силно и нетърпеливо. Няма съмнение, че през последните дни Флавий Урс е доста зает. Погледът ми се влива в дъното на басейна, в малък елемент от украсата, който не бях забелязвал досега — два стръка морска трева се кръстосват на бял фон, правейки кръстния знак. Толкова проста форма, че я виждаш навсякъде.

— Влез — провиквам се аз.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.